بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

جلد ثالث

مرآة الشؤون

سير سنيهٔ جناب رسالتمآب سيد الانامی‌يه دائر
بعض معلوماتی حاويدر

مؤلفی :

يوسف سعاد

معارف نظارت جليله‌سنك ۲۷ شوال ۱۳۲۱ و ۳ كانون ثانی
۱۳۱۹ تاريخلی و ۲۳۸-۵۰۷ نومرولی رخصتنامه‌سنی حائزدر .

مهرسز نسخه‌لر ساخته‌در

درسعادت

عصر مطبعه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ٤

۱۳۲۲

غره‌م

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فصل حادی عشر

سکزنجی سنهٔ هجریه وقایعی

اسلام خالد وعمرو وعثمان . غزوهٔ موته . سریهٔ ذات السلاسل . سریهٔ ابی عبیده . خضره یه . بطن اضمه . فتح مکه . بعث خالد . غزوهٔ حنین و هوازن . غزوهٔ اوطاس . غزوهٔ طائف . بعث عمرو بن العاص . اسلام عروه . اتخاذ منبر . اسلام جبله ابن ایهم . اسلام فروه . ولادت ابراهیم نجل النبی . فوت زینب بنت النبی . نوخ .

١

— اسلام خالد و عمرو و عثمان —

شهر صفرده ایدی « خالد بن الولیـد ، عمرو بن العاص ، عثمان ابن ابی طلحه » مسلمان اولمشلردر .

خالدایله عثمان ابن ابی طلحه، برلكده مدینهٔ منوره‌یه كلیورلردی. عمرو ایسه وقعهٔ احزابده قریشیلرك منهزماً مكه‌یه عودتلری ، مخاطرات آتیـه‌یه قپو اچمش نظریله باقه‌رق كندوسنك هر درلو امید مظفریتی محو اولدیغی حالده ارض حبشه صاوشمش ایدی .

ظن و تخمینی اوزره شایدكه قریش، مغلوب اولور ایسه كندوسی حبشه‌ده بولنوب مصاب اولمش اولمیه‌جق!. اما غالب كلورسه سلامتله مكه‌یه عودت ایده‌بیله‌جك وهر ایكی تقدیرده‌ده متضرر اولمیه‌جق ایدی!..

عمرو، هنوز، نجاشی نزدنده ایكن سـفارتله حبشه كلان عمرو ابن امیـة الضمری حضرتلرینی اولدیرمك اوزره النـه ویرمسنی نجاشـیدن رجا ایدوب نجاشی ، تكلیف واقعی صوك درجه‌ده تقبیح وحقایق متظاهره‌یه قارشی حالا مسلمان اولمدیغنـدن ناشی عمروی توبیخ ایتمش عمروده اوراده قبول اسلام ایدرك مدینهٔ طاهره‌یه طوغری یوله چیقمشـدی . خالد بن الولیدك اسـلامه ابتداء میلی ، رسول الله صلی الله علیه و سلم ، حدیبیه سفرنده وعسفان منزلنده صلات خوفه مشغول اولدیغی آنده عليهنه برقاچ كره قصد ایدوب موفق اوله‌ماسی ساعتنده ظهور ایتمشدی .

خالد، اسلامك احوالنه نظراً عاقبت غالبيتنی اكلا - يەرق، روماليلره التجا ايتمسنى قورمشدى. شوقورونتيده ايكن افنديمز، عمرة القضاء مقصديله مكه يه كلوب «وليد بن الوليد»دن برادرى خالد بن الوليدك حالنى استفسار بيوردى. و: [خالد، دين اسلامك حق اولديغى نظرنده مخفى قالەجق آدملردن دكلدر] ديديكه بوده خالدك عرفانى تقدير ديمك ايدى. اوايسه كويا مسلمان يوزينى كورمامك اوزره مكه خارجنه چيقمشدى.

وليد بن الوليد، كيفيتى و حقنده ابذال بيوريلان التفات ستايش آميزى برادرينه يازدى. خالد دخى اندن محظوظ ومنبسط اولەرق ارتق قبول دين اسلامه قطعياً قرار ويرمش اولديغى حالده عودت ايتدى و مدينة طيبه يه عزيمت عزميله مكه‌ده صفوان بن اميه‌يه ملاقى اولەرق :

— «يا ابا وهب ! ناصلسك محمد [عليه الصلوة و السلام] عرب و عجمه غالب كلدى كندونه تبعيت ايده‌لم انك شرفى بزم شرفمز ديمكدر »

ديدى . صفوان ، مخالفتده ابداً دوام ايده‌جكنى سويلدى . خالد ، صفوانك سوزنى ايشيدنجه باباسيله

برادرینك بدرده مقتول اولدقلرندن ناشی اغبرار وانفعالی باقی اولدیغنی دوشـونه‌رك باشقه رفیق بولمق نیتیله اندن واز کچوب عکرمه ابن ابی جهـله راست کلدی و اکا دیدیکنی بوکاده سویلدی. فقط عکرمه دخی صفوان کبی سـوزلر سویلدی . بونکله رفاقت املی مقطوع اوله‌رق صوکره عثمان ابن ابی طلحـه‌یی بولدی . چونکه او ، خالدك دوستی ایدی. مع مافیه احدده باباسی طلحه، عمی عثمان ودرت برادری بولنان مسافع ، جلاس ، حارث ، کلابك قتللری عثمانی داغدار تأثر ایتمشـدی. خالد، بو جهتی نظر اعتباره اله‌رق بر کره تردد ایله برابر: [بز، دلیکده اوطورن بر دلکی‌یه بکزرزکه اوستندن بر قوفه صو دوکولدیکی کبی طیشاری چیقمغه مجبور اولور] دیه بر مقدار مقدمه‌دن صوکره ماده‌یی آچدی. عثمان ایسه خـلاف مأمول اوله‌رق اجابت و موافقته مسـارعت ایتـدیکندن او آنده مدینهٔ سـعادته کیده‌جکاری وقتی قرارلشدیردیلر .

خالد، عثمان ایله برلکده مدینهٔ سـعادته کلیر ایکن یولك هده منزلنده عمرو بن العاصه راست کلدی عمرو، بونلره : [مرحباً بالقوم] دیدی . بونلرده: [وبك] دیه حسن مقابله‌ده بولندیلر .

عمرو، نره‌یه کیتدکارینی صوردی. خالد :

— « والله لقد استقام المیسم و ظهر الامر وان هذا الرجل لنبی فاذهب اسلم »

دیدی . عمرو کندوسنکده عین مقصد ایله مدینهٔ نبوته متوجه ایدوکنی سویلمکله هپسی رفیق اولدیلر . برلکده ایکندی وقتی مدینه‌یه واردیلر . راحله‌لرینی ظهر حره‌ده اناخه ایتدیلر. خبر مقدملری مسموع عالی پیوریلوب افندیمز، ممنونیتندن: [رمتکم مکة بافلاذ کبدها] دیه سویلدی .

خالد ، لباس پاکنی کیه‌رك نحو رسالته یونولوب کیدرکن تصادف ایلدیکی برادری ولید : [یوری زیرا سزك مقدمکز رسول اللهك موجب سرور ومحظوظیتی اولمشدر] دیمکله خالد، سرعتلدی . قارشیدن کوردیکی دقیقه‌دن خالدك حضورعالیٔ رسالتپناهی‌یه مثول ووقوفنه دکین افندیمز، تبسم اوزره بولندی .

خالد ، رفیقلرندن اول ذات اقدس رسالتپناهی‌یه نبوتله سلام ویردی . رسول الله‌ده وجه طلق ایله رد سلامدن صوکره :

— « الحمدلله الذى هداك. قد كنت ارى لك عقلاً رجوت ان لايسلمك الا الى خير »

بيوردى. خالد :

— « يا رسول الله ! ادع اللّه لى يغفر تلك المواطن التى كنت اشـهدها عليك »

ديه رجا ايتمكله افنديمز :

[الاسـلام يجب ماكان قبله] ديه بيـوردى . خالدده مستريح اولدى .

صوكره عثمانده عين وجـه اوزره بيعت ايتـدى عمرو، كندى ترتيب و ارزوسـيله و ذنب ماتقدم و ما تأخرى ايچون استغفار ايتديرمك ،مقصـديله رفيقلرينى اوكنه قاتوب حضـوره سوق ايتمش و كنديسى انلردن كيرو قالمش ايدى . معمافيه حضور عاليده حجاب وحياء سندن يوزينى قالديروبده وجه نوار نبوى يه باقمغه قادر اولهمامش و حتى حين بيعتنـده مضمرى اولان ذنب ما تأخردن استغفـار جهتنى اونوته‌رق رفيقـلرى كبى يالكز ما تقدمدن بحث ايده‌بيلمشدر ! .

قدوم عمرودن مقدم بر كون رسول الله صلى الله عليه و سلم ، اصحـاب كرامنه: [يقدم عليكم الليلة رجل

حكيم] بيورمشلردى [*] فرداسى كيجه عمرو بن العاص، رفيقلريله برابر مدينه‌يه مواصلت ايتمشدر .

خالد، بنى مخزوم اشرافندن [وليد بن المغيره] نك اوغلى اولوب قريشك سوارى فرقه‌سى قوماندانى ديمك ايدى. فن حربده فوق العاده درايت و مهارت اكا داد حق ايدى .

عمرو بن العاص، بنى سهم اشرافندن و بين العرب عقل و فطانتيله معروف بر داهئ حصافتشعار ايدى .

عثمان دخى بنى عبدالداردن اولوب كعبهٔ معظمه‌نك پرده دارى ايدى. مفتاح بيت ، انلرده بولنور ايدى‌كه شو صورتله حائز اهميت اولان اوچ بيوك ذاتك بردن قبول اسلام ايتملرى هيئت اسلاميه ايچون بادئ سرور عظيم اولمشدر .

٢

غزوهٔ موته

موته، شام ديارنده كرك بلده‌سنك قبله جانبنده‌كائن

---

[*] اخرج الخطيب البغدادى ان رسول الله صلى الله عليه و سلم قال يوما لاصحابه : يقدم عليكم الليلة رجل حكيم فقدم عمرو بن العاص مهاجراً .

وبلقایه تابع بر یردرکه اکا اضافتله مشهور اولان محاربه،
روم قیصری امراسندن [شرحبیل بن عمرو الغسانی]نك
سفیر نبوی [حرث بن عمرو الازدی] رضی الله تعالی
عنه حضرتلرینی قتل ایتمش اولمسندن ایلری کلمشدی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم جناب حرثی النه
نامهٔ سعادت ویره‌رك هرقل طرفندن بصری وحوالیسنه
والی اولان حرث ابن ابی‌شمر الغسانی‌یه کوندرمشدی .
سفیر مشارالیهه موته‌ده شرحبیل ، راست کله‌رك سؤال
ایتدی. شام طرفنه متوجه اولدیغنی اکلامسی اوزرینه
«سن ده غالبا محمد [علیه الصلوة و السلام] ك ایلچیلر-
ندنسك» دیه ابتدا بند و بوقاغی اورمش صوکره شهید
ایتمشدر .

جناب حارثدن باشقه سفراء کرام رسالتپناهی اره-
سنده هیچ بری قتل اولنمامش شرحبیل ، حارثی سفیر
نبوی اولدیغنی بیلدیکی حالده قتل ایتمشدی!

شو ماده‌یه مطلع اولدیغی زمان افندیمز ، پك زیاده
متأثر اوله‌رق همان براردو تجهیز بیوردیلر. آزادلیلرندن
[زید بن حارثه] رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی ، النه
بیاض بر رایت ویره‌رك اردویه قوماندان تعیین ایتدی .

و: [زيد شهيد اولور ايسه جعفر ابن ابی طـالب اوده شهيد اولور ايسـه عبد الله بن رواحه اميردر او دخی شهيد اولور ايسه مسلمانلر برينی اوزرلرينه امير انتخاب ايتسونلر] ديه بيوردی .

نعمان اسمنده بر يهودی ، او آنده حاضر ايدی : [يا محمد ! پيغمبر ايسه‌ك اسمنی صايديغك كيمسه‌لر جميعاً مصاب اوله‌جقلر . زيرا انبياء بنی اسرائيل ، بويله بر ايشده هرقاچ كيمسه‌نك آدينی صـايارلرسه هپ مصاب اولورلردی] ديمكله زيد اكا رغماً :

— « اشهد انه رسول صادق بار »

ديه سويلمشدی .

ناس ، موته سـفريچون جرفده طوپلانمق اوزره خروجه مسارعت ايلديلر . رسول اكرم صلى الله عليه وسلم دخی برلكده چيقوب عسكری « ثنية الوداع » نام يره قدر تشييع بيوردی . و ثنيه‌ده توقفله : [او صيكم بتقوى الله و بمن معكم من المسـلمين خيراً . اغزوا باسم الله فی سبيل الله من كفر بالله . لاتغدروا ولاتغلوا ولاتقتلوا وليداً ولا امرأةً ولا كبـيرا فانياً ولا منعزلاً

بصومعة ولا تقربوا نخلاً ولا تقطعوا شجراً ولا تهدموا بناءً] ديه وصايا اجرا بيورديلر .

عسكر حركت ايلديكى اثناده بعض اهل اسلام : [دفع الله عنكم وردكم صالحين غانمين] ديه ندا ايتدكده عبدالله بن رواحه رضى الله عنه ، انلره قارشى :

لكننى اسأل الرحمن مغفرة
وضربة ذات فرغ تقذف الزبدا
او طعنة بيدى حران مجهزة
بحربة تنفذ الاحشاء و الكبدا
حتى يقال اذا مروا على جسدى
يا ارشد الله من فاز وقد رشدا

شعرينى سويلمشدر .

حين وداع وافتراقنده رسول الله صلى الله عليه وسلم اكا [قل شعراً تقتضيه اقتضاباً] ديه امر بيورروب مشار اليه دخى درحال :

انى تفرست فيك الخير نافلة
فراسة خالفت فيك الذى نظروا
انت الرسول فمن يحرم نوافله
والوجه منه فقد ازهى به القدر

فثبت الله ما آتاك من حسن
تثبيت موسى ونصر كالذى نصروا

شعرينى سويلمش اندن ناشى رسالتپناه صلى عليه الاله افنديمزده : [وانت فثبتك الله يا ابن رواحه] ديه دعا بيورمشلردر.

شرحبيل ايسه اردوى اسلامك حركتندن خبردار اولەرق سدوس بن عمروى بر مقدار ـ روايته كوره اللى بيك ـ عسكرله مقابله يه كوندردكدن صوكره نفسى منتظم براردو تجهيزاتنه تشبث وجانب قيصريدن استمداد ايلمشدر .

اهل اسلام اردوسى، سدوس بن عمروه وادى القراده راست كلوب محاربه يه كيريشـدى. فقط سدوس مقتول وعسكرى مهزوم اولدى .

سدوس مصادمه سنى آز بر همتله بر طرف ايدرك اردوى اسلام معانه واردى. حالبوكه قيصر شرحبيله يوز بيك نفرلى برقوه امداديه يتشديرمش واندن فضله لخم، جذام، بلقين وسائر بعض قبائل عربان دخى شرحبيله التحاق ايلديكندن دشمن ، دهشت ويره جك درجه يه وارمش

وشو قونك مقدمة الجيشى مالك بن رافـلهنك معيتنده اولديغى حالده مآبه قدر آچيلمشدى . اكا اوچ بيـك نفردن عبارت اولان بر قوتله مقابله تهلكهلى كورونهرك عسكر اسلامه طورغونلق كلدى .

بناءً عليه اردو اركان كرامى ، يا عودتلرينك ويا لزوم امدادك عرض عتبهٔ علياى جناب رسالتمآب سيد الانامى اولنمسى خصوصلرينى تأمل ومذاكره ايچون او محلده ايكى كيجه قالديلر .

عبدالله بن رواحه رضى الله عنه ، اردوى اسلامك رجعتى شان وشرف اسلامه ياقشميهجغنى وبعد مسـافه جهتيله استمداددن دهاستفاده حاصل اولهميهجغنى مطالعهسنى بيان صددنده :[اى قوم ! والله سزك شمدى اكراه ايلديككزشى ، سبب خروجكز اولان شيدر . ارزوى شهادتله چيقديكر . بز ، عدد وقوت وكثرتله قتال ايتميورز . بلكه الحق دين ايله ايدهبورز . امـدى يا غالبيت يا شهادت] ديهرك مسلمينى قتاله تحريض ايلدى .

معانده ايكى كون اقامتدن صوكره متوكلاً على الله روم اوزرينه ايلرويه طوغرى عزم وحركت اولندى .

بلقا مضافاتندن مشارف نام محلده دشمن اردوسنه تصادف ایدلمشدی .

موقع انتخابچون اسلام اردوسی اورادن کیری یه طوغری براز چکلدکدن صوکره صاغ قول [قطبه بن قتادة العذری] نك صول قولده [عباده بن مالك الانصاری] نك قوماندا سی التنده اولمق اوزره صف حرب ترتیب ایدلدی..زید حضرتلری ایسه رایت النده اولدیغی حالده قلب عسکرده ایدی .

طرفینك مقاتله یه باشلایه جغی برصیره ده جناب زیدك قلبنه جواریسی ، خدامی، نخاستانلری ، بعض کونه عقده لر ایراث واحداث ایدرك وزید، شو عقده لری خلوص درونه و صفوت قلب و صدره مانع کوره رك خواطر مذکوره یی دفع ایچون عسکر مسلمینه: [ای معشر مسلمین ! هپکز شاهد اولیکزکه نقدر ایراد وعقارم ومتملکاتم وار ایسه هپسنی بیت المال مسلمینه باغشلادم . زخارف دنیا شرف دین و عقبانك برجزء قلیلنه معادل اولەمز. بوکون اوشرفك احرازی کونیدر] دیه صوت بلند ایله ندا وبعده نفسنه ده [ای نفس ! ایشته یالکز قالدك ارتق خلوص نیت ایله غزا

ایتمليسك] ديه خطاب ايدوب صوكره حربه مباشرت ایتمشدی ! فقط حين مقاتله‌ده مزراق ایله اوریله‌رق شهید اولمغله رایتی جعفر آلمشدر .

جعفر دخی پاره‌لندی. پاره‌سیله برابر هیچ فتوربیله گتیرمیه‌رك ثبات ایتدی. وبری بری ارد نجه صاغ وصول قوللری کسیلدی فقط قولی کسیلنجه رایتی صول الیله طوتدی صول الی قطع ایدیلنجه او زمان یره دوشورمامك اوزره رایته صارلدی. نهایت وجودنده سکساندن زیاده پاره اولدیغی حالده مرتبهٔ شهادته ایره‌رك رایت یره دوشدی. عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه حضرتلری درحال سکرتدی قالدیردی. النده بولندیغی حالده قتاله باشلادی . بر ارالق دشمن قلنجی طوقانه‌رق پارمقلرینك بری نیم مقطوع قالمشدی. حالبوکه یاری کسیك پارماغی اعمال سیفده کندیسنه زحمت واذیت ویرمکه باشلادیغندن آتندن ایندی. نیم مقطوع پارماغی ایاغنك آلتنه قویوب چکدی قوپارتدی. اندن صوکره شهید اولنجه‌یه دکین ایستدیکی قدر مانعسز حرب ایتدی .

***

جناب عبدالله بن رواحه‌نك وقوع شهادتیله اردوی اسلام، قوماندانسز قالمش بولنمغله برابر رایت سعادت

يره دوشمشدی ! . فقط يرده قالماق ايچون [ابواليسر كعب بن عمرو الانصاری] رضی عنه الباری حضرتلری آلدی. و اهل اسلام طرفندن امارت عسكريه‌يه انتخاب اولنه‌جق ذاته تسليم ايتمك اوزره [ثابت بن اقرم العجلانی] حضرتلرينه ويردی .

اردوی همايون ، مشكل بر موقعده ايدی. هزيمت ، تماماً اسلامه توجه ايتمشدی. خالد بن الوليد ، بوزغون عسكرك اوكنه گچدی اردويی فراردن اليقويمق ايستديكی حالده موفق اولەمدی. انجق كنديسی انتخاب ايتديكی سپره صوقولدی .

ايشته اويله طار بر زمانده [قطبه بن عامر] رضی الله تعالی عنه حضرتلری، بوزغون عسكری طورديره‌بيلمشدر ! ..

صوت بلند ايله ديمشدی كه :

— « ای جماعت مسلمين ! فرار ايدركن اولمكدن مردانه مقاومت ايدركن اولمك دها خيرليدر »

شو سوزدن عساكر اسلاميه‌ده ايی بر تأثير حاصل اولدی. بناءً عليه بوزغون عسكر، يوركلنەرك دشمن عليهنده اولمق اوزره همان كيری‌يه طوغری دوندی !

خالد بن الوليدك معيتنه طوپلاندی [ثابت بن اقرم]

حضرتلری دخی رایتی اکا ویردی . جناب خالد ،
بدایت امرده امتناع کوستره‌رك :
— « امر امارته سن بندن دهازیاده احق والیقسك
زیرا سن بندن دها یاشلیسك »
دیمشسه‌ده ثابت :
— « سن فن حربی بندن دها ای بیلیرسك .
خصوصیله بن بونی انجق سکا ویرمك ایچون الدم »
دیمکله برابر افکار مسلمینه مراجعت ایدرك :
— « ای جماعت مسلمین ! خالدك امارتنه
راضیمیسکز ؟ »
دیوب جواب موافقتده الدیغندن جناب خالد ،
رایت سعادت الندہ و موجود عسکر معیتنده اولدیغی
حالده محاربه ایلمشدر .
خالدك او کون اثناء حرب و قتالده ابراز ایلدیکی
بسالت پك فوق العاده ایدی. حتی الندہ طقوز عدد
قلنج قیرلمشدی !.
مجاهدین کرامك قلتیله برابر کوستردیکی متانت
و فعالیت مردانه‌سنه دشمن عسکری نظر تحیرله باقیور
ایدی .

خالد بن الوليد ، ترتيب و تصور ايتديكى پلاننك محسناتيله عسكرينى شو بيوك دشمنك الندن قورتارمشدى :

صباحلين عسكرى تعبيه ايدركن اولكى وضعى دكشديردى . پيشدارى دمدار ، مدارى پيشدار تعيين ايتدى ! صاغ قولى صول قوله صول قولى صاغ قوله كچيردى كه شو ترتيب ، يكى امداد عسكرى كلديكى ظنيله دشمنى فنا حالده توهيم ايده‌جكدى ! .

خالد ، شدتلى بر هجوم ايتمش و دشمنى يرندن اوينادوب كيرى يه طوغرى پوسكورتمشدر .

ايشته او زمان خالد ، دشمنك معسكرده براقديغى بعض اشيايى آله‌رق كرى دوندى . و اردوسنى هيئتيله ياواش ياواش منزل سلامته چيقاردى .

مؤته‌ده حرب وقوعه كلديكى كون رسول كبريا افنديمز ، اصحاب كراميله برابر مسجد شريفده اوطورـ يورلردى . ديدۀ پر نور بصيرتلرى ايله عالم معنايه ناظر و متوجه ايدى . بر ارالق [الصلوة جامعة] ديه ناسى چاغيره‌رق منبر سعادتلرينه چيقدى. مبارك چشم انورـ لرندن ياش اقيقده ايدى: [ايها الناس باب خير باب خير،

باب خیر اخبرکم عن جیشکم هذا الغازی] دیه باشلایه‌رق [زیدبن حارثه] حضرتلرینك شهید اولدیغنی سویلدی. اندن صوکره براز زمان سکوت اوزره بولنوب [عبدالله بن رواحه] رضی الله عنه حضرتلرینـك دخی شهید اولدیغنی کوزلرندن یاش آقدیغی حالده بیـلدیردی . بر از دها صوکره: [اخذ الرایة سیف من سیوف الله حتی فتح الله علیهم = رایتی ، اللهك قلنجلرندن بری آلدی و جناب حق‌ده فتحی انك یوزندن ویردی] بیوردیکه سیف تعبیرندن مقصود عالی، خالد بن الولید ایدی !.

جنابِ خالدك [سیف‌الله] لقب و عنوان جلادتیله ملقب و معروف اولمسی افندیمزك شو تعبیر شریفلرندن ایلری کلمشدی .

مرویدرکه اصحاب کرامدن [یعلی بن امیه] رضی الله عنه حضرتلری، موته خبرینی حضور رسالته عرض و اعلام ایده‌جکی زمان افندیمز، اکا :

— « ایسترسه‌ك سن بکا خبر ویر ! ایسـترسه‌ك بن سکا خبر ویره‌یم »

دیمشدی. جناب یعلی :

— « بیوریکز یا رسول الله ! »

دیدیکندن رسالتپناه افندیمز، مؤته وقوعاتنی اصحابنه بر بر خبر ویردی .

رسول اکرم افندیمز ، جعفر ابن ابی طالب رضی الله عنه حضرتلرینك فوتندن طولایی پك محزون و متأثر ایدی .

مجاهدین کرامك مدینهٔ منوره‌یه یوم وصولنده‌ده استقبال ایچون راکباً خارج شهره قدر چیقمشدی . او زمان جعفرك دها صبی بولنان اوغلی [عبدالله] ی قارشوسنه المشدی . عودت ایدن مجاهدین ارەسنده جعفرك بولنمامسی سببیله چوجغنك یوزینه باقدقجه آغلار و مبارك چشم شریف نبوتلرندن یاش آقار ایدی .

جناب جعفر رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك حقنده طرف اشرف رسالتدن : [جعفرك کسیلان ایکی قولنه بدل جناب حق ، اکا ایکی قناد ویردی کوردمکه سماده ملکلرله اوچیور ایدی] بیورلدی . و اوغلی عبداللهه دخی : [هنیئاً لك ابوك یطیر مع الملائکة فی السماء] تبشیر عظیمی اجرا اولندیکه حضرت شهیدك [ذو الجناحین] و [طیار] دیه شهرت المسی بوندندر.

***

۳

سريهٔ ذات السلاسل

قضاعه طائفه‌لرندن بلی ، عذره قبیله‌لرینك مدینهٔ منوره حیواناتنی غارت ایتمك اوزره وراء وادی القراده تحشد ایتمکده اولدقلری مسموع عالی اولمقله تنکیللری ضمننده علیهلرینه شهر جمادی الاخره سنده عسکر کوندرلدی. مهاجرین وانصاردن مرکب اولان اشبو فرقه ، اوتوزی سواری اولمق اوزره اوچ یوز نفر ایدی و بیاض برلوا ایله سیاه بررایتده اللرنده ایدی بیوك والده‌سی [*] بلی قبیله‌سندن اولمق مناسبتیله «عمرو بن العاص» شو فرقه‌نك امارت عسکریه‌سنه طرف اشرف رسالتدن مأمور تعیین ایدلمك اوزره : [حاضر اول سنی برغزایه کوندره‌جکم که غنیمته نائل اوله‌جقسك] دیه دعوت بیوریلورکن عمرو، کندوسنك دنیا مالی ایچون مسلمان اولمدیغنی سویلمش اوزمان حضرت سید الانام افندیمزده : [نعم المال الصالح للرجل الصالح] بیورمشدی .

عمرو بن عاص رضی الله عنه حضرتلری ، دشمنك

---

[*] باباسی عاص بن وائلك والده‌سی

قوتنه واقف اولدیغی زمان مرکزدن استمداده احتیاج حس ایدرك بنی جهینه‌دن [رافع بن مکیث] رضی الله عنهی حضور رسالته کوندردی استمداد ایتدی .

انك اوزرینه رسالتپناه افندیمزده [ابو عبیده عامر بن عبدالله الجراح] رضی الله تعالی عنهی ایکی یوز نفر عسکر ایله امداده کوندردی . حین حرکتنده عمرو ایله اختلاف ایتمیوب اتفاق اوزره حرکت ایتملری لزومی طرف عالئ پیغمبریدن کندوسنه اهمیتله امر و توصیه بیورلمشدی .

ابو عبیده حضرتلرینك معیتنده‌کی قوهٔ امدادیه ایچنده جناب شیخین مکرمین حضراتی دخی موجود ایدی ! .

ابو عبیده اردوکاهه واصل اولدیغی زمان عسکرك وظیفهٔ امارتنی اجرا ایتمك ایسته‌مشدی . لکن عمرو بن العاص :

— « سن بکا امداد ایچون کلدك اصل امیرالجیش بنم »

دیه رد ایتدی . ابو عبیده ایسه طبعاً ملایم برذات ملکی الصفات ایدی جوابده دیدی‌که :

— « رسول الله ، اختلاف ایتمیکز دیه امر ایتدی سن بکا اویماز ایسه‌ك بن سکا اویارم »

عمرو ، امارتجه غيرك ايليشـكنى كسمشدى ! .
بناءً عليه امام اولوب عسكره نمازقيلديردى. اصحاب كرامك افضلى [ابو بكر الصديق] ايله [عمرالفاروق] رضى الله تعالى عنهما حضرتلرى ، عمروك ادارهٔ عسكريه‌سى آلتنه او صورتله كيرمش اولديلر !

جناب عمرو بن العاص. عسكرك كنديـنه ويكديكرينه درجهٔ انقيـادينى كورنجه كندى معلوماتنـه مراجعت ايده‌رك يارينكى حركتى ايچـون بر پلان ترتيب ايتمش انجق ترتيب و تدبيرنده زياده شدت كوسترمشدى! حتى كيجه‌اردوده آتش ياقلمامسنى شديداً منع ايتدكدن فضله: [هر كيم آتش ياقار ايسـه انى او آتشه آتارم] ديه اعلان دخى ايلمشدى ! . هوا ايسـه صوغوق اولمغـله عسكر ، تحمل ايده‌ميه‌رك شيخين حضرتلرينه شـكايت ايتديلر .

جناب فاروق، حدت ايدوب :

— « نه ديمك! بو آدم، عسكرى صوغوقدن قيره - جق مى » .

ديدى . بو سـوز امير الجيشك پلانينك عليهنـده ايدى. ابوبكر الصديق رضى الله عنه، اميرالجيشك ترتيبنى تحسين و فاروقك حدتنى تسكين ايده‌يور ايدى :

— « طوقانمه يا عمر ! حضرت رسـول الله ، انى انجق احـوال حربه وقوفى ايچون امير تعيين ايتـدى مادامكه اميردر ايشنه قاريشمق اولمز »

عمر، ارتق سكوت ايتدى. چونكه امير عمروك شو پلانى، موافق نفس الامر برمصلحت ايدى. بناء عليه اكا مخالفتله عسكرك آتش ياقمسى برچوق محاذير ومخاطراته بادى اوله بيله جك ايدى. مثلا قوهٔ اسلاميه يه نسبةً دشمن، كليتلى ايدى. اسلام عسكرى آتش ياقديغى حالده دشمن آنى قارشيدن تخمين ايدرك مقدارينى اكلادقدن صوكره تلاش ايتمكسزين طايانه طوره جق ايدى.

عمرو بن عاص ايسه كيجه ترتيب ايتـديكى پلانك اكمالى ايچون صباحلين برهجوم ناكهانى اجرا ايتدى. دشمن اسلام اردوسنك مقدار صحيحنى بيلمديكى جهتله بردنبره اوركوب بوزلدى. معسكرده برخيلى حيوانانى ترك ايده رك طاغلدى.

عسكر اسـلام، انلرك براقدقلرى حيوانانى اخـذ واغتنام ايله سالماً مدينهٔ طاهره يه عودت ايتدى.

اثنـاء عودتده غايت صـوغوق بر كيجه عمرو بن عاص، احتلام اوله رق يالكز براستنجاء وتيمم ايله عسكره صباح نمازينى قلديرمشدر.

خبر سلامتی پایکاه سعادته عرض ایچون عمرو ، عوف بن مالکی مدینهٔ طیبه یه کوندرمشدی. عوف بن مالك، عمرو ایله ابو عبیده ارهسنده‌کی ماجرایی و ابو عبیده‌نك عمروه صورت اطاعتنی دخی عرض ایتدیکندن انك شو حالی بالخاصه محظوظیت سنیه‌یی موجب اوله‌رق حقنده : [یرحم الله ابا عبیدة] دعاء مخصوصی ارزان بیورلمشدر .

عمرو ، مدینهٔ منوره‌یه کلدیکی زمان یولده جنب ایکن امام اولوب ده عسکره نماز قلدیردیغندن طولایی طرف اشرف رسالتپناهیدن استجواب ایدلدی. هوانك شدت برودتندن ناشی اغتسالی حالنده هلاك قورقوسیله بعد التیمم نماز قلدیردیغنی سویلدی . حضرت سید الانام افندیمزده تبسم بیوردی. انکاره دلالت ایده‌جك باشقه بر حال وطورده بولنمیوب یالکز صوغوق هواده عسکره آتش یاقدیرمدیغنك علت و حکمتنی‌ده سؤال ایتدی . دشمنك اوزاقدن آتشی کوریکی حالده مقدار عسکری کشف وتخمین ایده‌بیلمسی احتماله مبنی ایدوکنی عرض ایدوب کیفیت قرین استحسان عالی اولدی .

عمرو بن عاص، هنوز یکی مسلمان اولمشکن کبار اصحاب کرامدن مرکب بویله فرقه قوماندانلغنه مأمور

بیورلمسیله برابر مظفریت واقعه‌سندن فوق العاده ممنون ایدی. نزدرسالتپناهیده سائرلره فضل ورجحانی اولمسه اویله افاخم اصحاب اوزرنده مسند قوماندانی‌یه مأمور بیورلمیه‌جغی فکرینه ذاهب اولمشدی ! . حالبوکه انك حکمت امارتی ، او خصوصده حائز اولدیغی معلوماتی و برده بیوك والده‌سنك بنات قضاعه‌دن بولنمسی ایدی . جناب ابی عبیده‌نك اكا اطاعت و تبعیتی ایسه منع وقوع اختلاف ایچون مجرد مماشات قبیلندن برشی ایدی !.

جناب عمرو، اوفکرینی مقام تفاخرده اولمق اوزره اظهار ایتدی . معاودت و مواصلتدن صوکره ایدی بر کون حضور رسالتپناهیده دیدی‌که :

— یا رسول‌الله ! اك زیاده سودیکك کیمدر ؟ »

افندیمز :

— « عائشه ! »

دیه جواب ویردی . عمرو ، بر دها صوردی :

— « نسواندن دکل . ارککلر ایچنده اك زیاده سودیکك ؟ »

افندیمز ا جواب ویردی :

— « عائشه‌نك باباسی ابو بکر ! »

— « یا اندن صوکره ؟ »

— « عمر » —

عمرو ، سؤالی تکرار ایتدکجه رسالتپناه افندیمز ، اصحاب کرامنی صره‌سیله سویلردی . بو وجهله برچوق اصحاب کرامك اسمی یاد بیورلدیغی حالده کندیسنه نوبت کلمدیکندن عمرو اوتانه‌رق سکوت ایتمشدر !

فی‌الحقیقه عمرو بن عاص حضرتلرینه نسبتله عندالهیده وعند رسالتپناهیده دها سوکیلو بك چوق ذوات وبلکه طبقات اصحاب کرامدن عمروك بولندیغی طبقه‌نك اوست طرفنده برخیلی طبقات وار ایدی . سؤالده دوام ایدوب‌ده جواب المسی لازم کلسیدی سکزنجی سنهٔ هجریه‌یه دکین قبول اسلام ایتمش اولانا صحاب کرام تماماً صایله‌جق‌ده عمروه بعده نوبت کله‌جکدی . عمرو بن عاص ، بونی اکلادی سکوت ایتدی .

∴

٤

— سریهٔ ابی عبیده —

جهینه علیهنه

شهر رجبده ایدی ابوعبیده عامر بن الجراح رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، اوچ یوز نفر عسکر ایله برابر

ساحل بحرده [قبليه] موضعنده جهينه طائفه سنك تنكيلنه مأموراً سوق اولنمشدر فرقه‌نك ارزاقی آزاولدیغندن توكنه‌رك بر خیلی صقندی چكمشلر حتی اغاچ یاپراغنی اكل دخی ایتمشلردی !

شو صقندی‌یی جناب حق، مندفع ایلمشدی. حقك بر لطف مخصوصی اولمق اوزره دكز ، [عنبر] نامنده بیوك بر بالغی ساحله ، قره‌یه آتمش او بالق ایله اسلام عسكری تمام یارم آی مرزوق اولمشدر . لكن حرب و قتال وقوعه كلمدن عودت ایدلدی .

***

٥

سریهٔ ابن الربعی

[نجدده خضره‌یه]

اصحاب كرامدن « ابو قتاده نعمان بن الربعی » رضی الله تعالی عنه حضرتلری اون بش نفر عسكر ایله برابر شهر شعبانده حركت ایتدی . نجد دیارنده [خضره] نام محلده ساكن بنی غطفان علیهنه اعزام اولنیور ایدی. جناب ابن الربعی، غطفانیلرك بر ازینی قتل و درت نفر عورت ایله برقاچ نفرده صبیلرینی اسیر ایتدكدن صوكره

ایکی یوز ، أس دوه و ایکی بیك قویون غنیمتله مظفراً عودت و مدینهٔ منوره‌یه مواصلت ایتدی‌که شو وقعه‌ده فرقهٔ مذکوره، خارج مدینه‌ده اون بش کون قالمشدی.

***

٦

سریهٔ ابن الربعی

[بطن اضمه]

ینه ابوقتادة بن الربعی حضرتلری، سکز یوز نفر عسکر ایله سوق اولنمشدی «بطن اضم» مدینهٔ طیبه‌یه اوچ مرحله مسافه‌ده بر یردر. افندیمز ، مکه علیهنه حرکت ایچون بعض تشبثاتده بولندیغی زمان کندینی نجد طرفیله مشغول کوستروب تشبثات و تدارکاتنی اهل مکه‌دن صاقلامق فکریله شو فرقه تجهیز و اخراج اولنمشدی.

یولده « عامر بن الاضبط اشجعی » نام کیمسه‌یه تصادف ایدلدی عامر ، اسلامنی بللی ایدرك ایفاء تحیة الاسلام صددنده بونلره القاء کلمة السلام ایلدیکی حالده عسکر افرادندن «محلم بن جثامه» انی اسکی بر ماجرایه مبنی اوق ایله اولدیروب دوه‌سیله اشیاسنی مال غنیمت دیه الدی .

محلمك يدندن صـدور ايدن شو جنـايتك وقوع امثالـدن جناب حق، امتى : [ولاتقولوا لمن القى اليكم السلام لست مؤمناً . . . .] آيت كريمه‌سيله نهى وتحذير بيورمشدر .

اشبو آيت كريمه‌نك سبب نزولى ، بر روايته كوره محلمك وجه مبسوط اوزره ابن الاضبطى روايت ديكره كوره اسامه بن زيد حضرتلرينك «مرداس بن نهيك»ى قتل ايتمسـيدر : غالب بن فضـاله حضرتلرى ، بر طاقم عسكرله ارض فدكه كوندرلديكى زمان اهل فدك قورقو- لرندن اطرافه طاغيله‌رق مرداس قالمشـدى . سريه‌نك بوكا تصادفنده مرداس، تماماً اظهار اسلام ايلديكى حالده اسامه، انى قتل ايدوب قويونلرينى مدينهٔ منوره‌يه سوق ايتدى . فقط كيفيت، نظر رسـول اللهده عين جنـايت كوروله‌رك افنديمز، زياده متأثر اولمش واسامه‌يه مع التوبيخ اعتاق رقبه امر ايتمشدر .

ابوقتاده، معيتيله كيرى دونوب مدينهٔ سعادته كليركن رسول اكرم صلى الله تعـالى عليه وسلم حضرتلرينـك مكه‌يه حركتلرينى «ذى خشب» منزلنده اكلايه‌رق كندوسى ده اردوى همايونه التحاق ايتمك اوزره يولى تعقيب ايتدى . و «سقيا» منزلنده يتشدى .

***

۷

فتح مكه

حدیبیه مصالحه‌سنده خارج مکه اولان قبائل عرب، مخیر براغلمش ایدی بناءً علیه ختام عقد مصالحه‌ده بنی خزاعه، درحال عهد و امان رسالتپناهی‌یه داخل اولمش بنی بکر دخی قریشیلره التحاق ایتمشدی .

ایکی طرفدن بری دیکر طرفه و دخیللرینه دخل و تعرض ایتامك شرط مصالحه ایجاباتندن ایدی . لکن شو ایکی قبیله ارەسنده عهد قدیمدن برو برودت ومنافرت اولدیغندن بنی بکردن [نوفل بن معاویه] نام شخص، بر قاچ هوادارلریله برلکده بنی خزاعه‌دن بر طائفه‌نك علیهنه قیام ایتمشدر :

بنی بکردن برآدم ، سید سکنهٔ عالم صلی الله علیه و سلمی هجو ایدوب انی بنی خزاعه‌دن بر ذات هجودن منع ایچون دوکمش یاره‌له‌مش ! . هاجئ مرقوم دخی بالمراجعه بنی بکری تحریك ایامشدر. بنی بکرك دعوتیله

قریشیلرده فتنه‌ده حاضر بولنمشلر. ولکن متنکر اوله‌رق بولنمشلر !.

بنی خزاعه، وتیر اسمنده برصویك کنارنده ساکن ایدی. نوفل، انلری غارت ایتمك اوزره علیهلرینه کیجه یورودی. بنی‌خزاعه. شدتلی مدافعه‌لرله بنی‌بکری رجعت قهقرایه مجبورایده‌رك روایته کوره حرم شریف کعبه‌یه دکین سورمش و او زمان کندیلرندن یکرمی مقتوله اولمشدی.

بنی بکرك بنی خزاعه علیهنده‌کی شو معامله‌سی معاهدهٔ واقعه‌نك خلافی اولدیغی کبی قریشـك بنی بکری بنی خزاعه علیهنده التزام ایتمسی‌ده عین خلاف ایدی. قریشدن عکرمه ابن ابی جهل، صفوان بن امیه، سهیل بن عمرو، خویطب بن عبدالعزی، مکرز بن حفص نام رؤسـا، کندیلرینی کویا بللی ایتمـامك ایچون یوزلرنده نقاب اولدیغی حالده شو ماجراده بولنمشلر !.

وقعـه، مدینهٔ طیبـه‌یه هنوز عکس ایتمزدن اول کیفیت، طرف اشرف حضرت رسـالتپناهیدن اصحاب کرامه اخبار بیورلمشدی:

قتالك لیلهٔ وقوعنده سید الانام علیه الصلوة والسلام افندیمز، زوجات طـاهراتندن ام المؤمنین میمونه رضی

الله عنهانك حجره‌سنده بیتوتت بیورمش اولمغله نصف اللیلده تجدید وضوء ایچون خلوتخانهٔ سعادتلرندن چیقمش ایکن اوچ کره: [لبیك] صوکره ینه اوچ دفعه: [نصرت] تعبیر شریفی لسان رسالتلرندن صدور ایتدیکنی میمونه ایشیدوب:

— «یا رسول الله! بویله وقتسز کیمکله قونوشدیکز؟» دیدی. رسالتپناه صلی علیه الاله افندیمز:

— « خزاعه‌دن بنی کعبك راجزیدرکه بندن طلب نصرت ایدر و قریشك یاردمیله اوزرلرینه کیجه هجوم ایتدکارینی سویلر »

دیه بیوردیلر.

بروجه اخبار نبوی [عمرو بن سالم الخزاعی] قرق نفر سواری رفقاسیله برابر اوچ کون صوکره و روایت اخرایه کوره ایرته‌سی کونی حضور پر نور پیغمبری‌یه کلدی. رسول الله صلی الله علیه و سلم، اصحاب کرامیله برلکده مسجد شریفده اوطورمشلردی. عمرو ایچری‌یه کیروب پیشکاه رسالتپناهیده طوردی. و بث شکوایه باشلادی:

یارب انی ناشـد محمداً

حلف ابینا وابیه الاتلدا

قد كنت والداً وكنا ولداً
ثمت اسلمنا فلم ننزع يدا
فانصر هداك الله نصرا ابداً
وادع عباد الله يأتوا مدداً
فيهم رسول الله قد تجردا
ان سيم خسفاً وجهه تربدا
فى فيلق كالبحر يجرى مزبداً
ان قريشاً اخلفوك الموعدا
ونقضوا ميثاقك المؤكدا
وجعلوا لى فى كداء رصدا
وزعموا ان لست ادعوا احداً
وهم اذل و اقل عدداً
هم بيتونا بالوتير هجداً
و قتلونا ركعاً و سجداً

جناب رسالتمآب افنديمز ، [حسبك يا عمرو ا] ديه انى اسكات ايدوب وعد نصرتله ممنوناً اعاده و متعاقباً تجديد مصالحه مقصديله ابو سفيانك مدينه يه كلمك اوزره اولديغنى و كلديكى حالده ده مكه يه خائباً و خاسراً عودت ايده جكنى افاده بيورديلر .

ابو سفيان، قريشك شو معامله‌ٔ عهد شكنانه‌سنده ذی مدخل دكل ايدی . وقعه‌نك تماس ايتديكی جهتلر ملاحظه ايدلدكدن صوكره نقض عهد ديمك اولديغنی اكلايه‌رق يكديكرينی تعييب و تقبيح ايتديلر . نهايت تجديد صلحه چاره ارامق اوزره ابو سفيانی حضور عالئ رسالته اعزامه قرار ويرديلر !.

نائرهٔ قتالك قبيلتين ارهسنده اشتعال ايتديكی — اخبار عن جانب الغيب اوله‌رق — مشكات صدر رسالتدن بارقه‌نمای ظهور اولور ايكن افنديمز : [اما ان هذا العارض ليخبرنی ان النصر يجیٔ من عندالله] بيوردقدن صوكره اكا : [انظروا فان ابا سفيان يجیٔ ويلتمس ان يجدد العهد] تبشيرينی‌ده علاوه بيورمشدی . اندن زمان قليل مرورنده ابو سفيان چيقه كلدی . تجديد صلح و تمديد معاهده فكرنده ايدی .

اولا كريمه‌سی و حليله‌ٔ جليلة المنزله‌ٔ جناب رسالتپناهی [ام حبيبه] رضی الله تعالی عنهايه كيتدی . سعادتخانهٔ رسالتده مبسوط اولان بساط شريف نبويه اوطورمق اوزره ايكن ام حبيبه منع ايدوب بساطی طی ايتمكله ابو سفيان :

— « بساطی بندنمی صاقینیورسك یوقسه بنی بسا ـ طدنمی؟ »

دیه صوردی. ام حبیبه :

— « بساط. سیدالانام علیه الصلوة و السلامکدر سن مشرك و نجسسك. سنی اوطورمغه قویمم »

جوابنی ویرینجه ابو سفیانك جانی صقیلەرق :

— « سن بزدن ایریلەلی شر و آفته مصاب اولوب اخلاقك دکشمش بوزولمش »

دیدی. ام حبیبه اکاده :

— « جناب حق، بکا اسلام شرفنی احسان بیوردی. سنك قریش ارەسنده ریاست و دعوای فطانتکله برابر وحدانیت خدا و نبوت حبیب کبریایی انکارله بر طاقم معمولات و مصنوعات بشریەدن اولان اشیاء خسیسەیی معبود اتخاذ ایدیشکدن دها بیوك شر و قباحتمی اولور. »

جواب حقارت آمیزنی ویردیکندن ابو سفیان، اورادن منفعلاً قالقوب حضور رسالتپناهی‌یه واردی. و: [بن حدیبیه مصالحەسنده بولنمدم مدت معاهدەمزی تمدید ایدەلم] دیه تجدید صلح و مسالمت استدعاسنده بولندی حضرت پیغمبر: [سن بونك ایچونمی کلدك

یا ابا سفیـان] دیه بیوردی . ابو سفیان ، اوت دیدی . رسول الله : « هل کان فیکم من حدث = بوقسه منافیٔ معاهده بر وقوعاتکز می وار؟ » دیه تجاهل کوستردی . ابو سفیان: «معاذالله بزصلح وعهدیمز اوزرنده یز تبدیل وتغییر ایتمیز» جوابنی ویردیکندن رسول اکرم: [فنحن علی مدتنا و صلحنـا = مادام که سزده اویله بر حال حادث دکل تمدید وتجدیده لزوم یوق بزده صلح ومدتمز اوزرینـه یز] دیه بیوردیکه بوندن صوکره ابو سفیـان ایچون دیه‌جك بر حرف بیله قالمامش دیمك ایدی . مع مافیه ابوسفیان چاره بوله‌میه‌رق سوزینی بردها تکرارلدی فقط جواب قبول آله‌مدیغنه مبنی ابوبکر الصدیق ، عمر الفاروق رضی الله عنهمایه صره‌سیله مراجعت ایتدی . جناب ابی بکر، رسـول اللهه عائد بو مثللو اموره قطعیاً وضع ید مداخله ایده‌میه‌جکی بیانیـله جواب ویردی ! عمر ایسه پك زیاده شدت اظهار ایدرك :

— «بندنمی شفاعت امید ایدرسك؟ ایش بکاقالیرسه بر قارنجه‌یی بیله کندیمه ارقداش بولورسه‌م علیهکزه همان حرکت ایدرم »

دیدیکه بو، بیوك بر تهدید ایدی! انلردن صوکره

حضرت علی کرم الله وجهه‌نك خانه‌سـنه كيتدى نزد مرتضـاده فاطمة الزهراء و يانلرنده حضرت حسن بر صبی اونه‌رق وار ايدی. ابو سفيان :

— « يا علی سن بكا قومك الك قريبيسـك كلديكم كبی بنی خائب كوندرميـه‌رك بنم ايچون حضور محمديده شفاعت ايت »

ديه رجا ايتدی . حضرت علی :

— « بز رسول اللهـك عزم ايلديكی شيئه قارشی كندوسنه سوزسويليه‌ميز »

ديدكله ابو سفيان فاطمة الزهرايه التفات ايله :

— « يا فاطمه ! زينبك ابو العاصی حمايه ايله قور- تاردينی كبی سن‌ده بنی جوار و حمايتكه الده قورتار »

ديدی. فقط اندن :

— « بن بر قادين كيمسـه‌يم جوار و حمايه المدن كلمز »

جوابنی الدی. او زمان ابو سفيان، حضرت حسنی كوستره‌رك تكرار :

— « ای محمدك قيزی شو اوغلكه امر ايتمزميسك تاكه ناس بيننده جوارنی اعلان ايدوب دنيا طوردقجه سيد العرب اولسون »

دیدی. سوزی مفید اوله‌میه‌رق :
— « اوغلم چوجقدر جوار و حمایه نه اولدیغنی
بیلمز »
جواب ردیله مقابله ایدلدی .
صوکره :
— «اویله ایسه باری علی‌یه سویله»
دیدی. حضرت فاطمه :
— « سن کندك سویله »
دیدی .
ابو سفیان ، شاشیرمش یأس و حیرت هر طرفندن
احاطه ایتمشدی ! جناب علی کرم الله وجهـه افندیمزه
رجا ایتدی. دیدی‌که :
— «یاعلی! ایشم مشکلاته اوغرادی شاشیردم سن
بکا بر عقل ویر ! »
علی، اکا:
— « سن هیسـنك بیوکیسك طوغری مسجده
کیت! طرفینی جوار و حمـایتکه الدیغکی اعلان ایت ! .
چاره اودر »
دیدی. ابو سفیان، استیضاح ایدرك :

— « بو تدبیر کافی اولورمی دیرسك »

دیدی. حضرت علی :

— « بیلهمم. فقط باشقه تدبیرده بولهمم »

جوابنی ویردی . ابو سفیـان ، شو تدبیری اجرا ایتمك اوزره بر سائق مجهول کندوسنی مسجد سعادته سوق ایدوب کیتدی و :

— «ای ناس! آگاه اولیکزکه بن، هرایکی طرفیده کندی عهد و امانم التنه الدم. والله بنم عهدیمی کیمسه قیرماز ظن ایدرم»

دیه اعلان امان ایتدی ! .

بو اعلاندن صوکره دوهسنه بینوب همان مکه یولنه کیتدی. حالبوکه کندوسنی بوبابده تصدیق ایدن یوغیدی!. اصحاب کرام ایسه تعجب ایدرك انك ارقهسندن بری برینه باقوب کولشدیلر .

ابو سفیانك مدینهٔ منورهده مدت مکث واقامتی بر از امتداد ایتدیکندن قریش قومی انی قبول اسلام تهمتیله اتهام ایتمشلردی .

ابو سفیان ، مکهیه کیجه واصل اولمشدی زوجهسی هند، قریشك اتهامنی اکا بیان ایتدکدن صوکره :

— «بوقدر اكلنديكه كوره ايو بر حوادثله كلدكسه اركككسك ! »

ديدى. ابوسفيان ، جوابده، ماهو الواقع نه ايسه انى سويلدى. لكن اوجوابدن هند، حدتلنه رك:

— « ياپديغك ايش اوميدر »

ديمكله برابر قوجه سنك كوكسنه بر دپه اوردى!.

ابوسفيان،قومنك كنديسنى اتهام ايتمسندن وقاريسنك شو بد معامله سندن طولايى دنيايه كوسمش وتبرئه ذمت ايچون صباحلين اساف، نائله نام بتلرك حضورينه كيدوب شرفلرينه قربان كسمش و [فوت اولنجه يه دكين سزه عبادتدن واز كچمم] ديه انلره تقديسى بر عهد و پيمان ويرمشدى ! .

اشراف و رؤساء قريش ، ابو سفياندن صورديلر:

— « نه خبر وار تجديد مصالحه ايتدكمى »

ابو سفيان :

— « والله محمد [عليه الصلوة والسلام]دن تجديد معاهده ايستدم.جواب الهمدم ابوبكره كيتدم خير كوره مدم. عمره مراجعت ايتدم بزه اك بيوك دشمن انى بولدم. ديكر مسلمانلرى برر برر كزدم . هر برى بر بهانه ايله بنى

باشدن صاودی. حکمدارلرینه بو درجه اطاعت ایدر بر قوم ایشتمدم . تجدید مصالحه‌یه موفق اوله‌مدم انجق علینك ارشادیله کندم بر مصالحهٔ عمومیه اعلان ایدوب کلدم ! »

جوابنی ویردی. رؤسا :

— « یا او زمان سنی محمد [علیه الصلوة و السلام] تصدیق ایتدیمی ؟ »

دیدیلر. ابو سفیان :

— « ایتمدی! فقط باشقه چاره‌ده بوله‌مدم »

دیه جواب ویردی انك اوزرینه:

— « اویله ایسه سن هیچ بر ایش کوره‌مامشسك. سنك کندی کندیکه اعلان ایتدیکك صلحك نه حکمی وار . علی ، بیاغی سنکله اکلنمش ! . سن بزه صلح خبرینی کتیرمدککه امین اوله‌لم. حرب خبرینی‌ده کتیرمدککه صاقنه‌لم تدارکده بولنه‌لم »

دیه انی لوم وتوبیخ ایلدیلر .

*
* *

مذاکره — ابو سفیانك مدینه‌دن انفکاکندن صوکره ایدی جناب رسالتماب افندیمز، برکون حجرهٔ سعادتدن طیشاری چیقوب اوطوردی و :

صوكره ابوبكرك نزدينـه واروب اندن صـورديلر. او ديدى كه :

— « رسول الله ، قريش عليهنـده حركت ايتمك خصوصنده‌كى رأيمى صوردى بنده يا رسول الله ! انلر سنك قومكدر نهاية الامر ايمان و اطاعت ايده‌جكلرينى بيليورسك ديدم بندن صكره عمرى چاغيردى او بابده‌كى مطالعه‌سنى صوردى عمر ايسه قريش عليهنده شدت عظيمه اظهار ايتدى . واقعا قريش قومى تحت اداره‌يه الندقجه قبائل سائره اله كلمز انكيچون رسول‌الله ، سزه شمدى مكه اوزرينه سفره حاضر اولمكزى امرايتدى »

شو جواب ، اصحاب كرامى تماماً خبردار ايتمشدى. غزات كرام همان كرمى* تام ايله تداركاته تشبث ايلمش و رسالتپناه افنديمز دخى غفار ، اسلم ، سليم ، اشجع ، مزينه ، جهينه قبيله‌لرينى [خدايه و روز جزايه ايمـان ايدنلر رمضان اوائلنده مدينه‌يه كلسـونلر] ديه دعوت ايتمشدى .

قبائل مرقومه . رمضان شريفك ابتداسنده مدينهٔ منوره‌يه طوغرى طاقم طاقم كلمكه باشلاديلر . شـاعر بديع المآثر نبوى جناب حسـان بن ثابت رضى‌الله عنه

حضرتلری اهل اسـلامی حربه تشجیع ایچون وار قوتنی لسان طلاقتنه ویرمشدی . رسول اکرم افندیمز دخی بو خصوصده‌کی تشبثاتی اهل مکه‌دن ممکن مرتبه صاقلامق ایستدی . حتی : [اللهم خذ علی اسماعهم و ابصارهم فلایرونی الا بغتةً ولایسمعون بنا الافجأةً] دیه دعا دخی ایتمشـدی . که مقصـد همایونلری مقابله ایچـون حاضرلانمغـه وقت براقـدن قریشی بغتةً باصمق ایدی! بطن اضم سریه‌سی‌ده ایشته انجق بوفکره بناءً نجد طرفنه چیقارلمشدی .

سریه‌نك طرف دیکره اخراجیله برابر مکه یوللرینی طوتوب مواردەیی قطعیاً کسمك اوزره بنی خزاعه‌یی‌ده نقطه‌لره مأمور ایتمشدی .

*

* *

مکتوب ـــ هیئت اسلامیه‌جه شو مرتبه‌ده اهمیتلی تشبثلر اجرا اولنـدیغی نازك بر زمانده ایدی تشـبثات وتدارکات واقعه‌یی اخبار ضمننده مدینه‌دن رؤساء مکه‌یه بر مکتوب یازلمشدر ! .

مکتوبك حاملی ، [ام ساره] نامنده برقاری ایدی. مرقومه ساره ، بنی هاشمك ازادیلرندن اولمقله برابر

رسول اللهه و اهل اسلامه عداوت ایدردی . وعداوتی
سببیله رؤساء مشرکینه متفق دیمك اولدیغندن انلره و
بالخاصه عبدالعزی بن خطله خواننده‌لك ایدر و رسول
کبریا علیهنده سویلنیلان هجویه‌لری محضر مشرکینده تغنی
ایله ایراد ایدوب حضاری اکلندیریر واوسایه‌ده قریشك
نائل عطایاسی اولور کچینور ایدی . فقط بدر هزیمتندن
صوکره مکه‌جه حادث اولان حزن و ماتم ، مرقومه‌نك
اعتبار خواننده‌کیسنی نظر رغبتدن دوشوردیکندن سارة
آرتق دیلنمك اوزره مدینه‌یه کلمشدی . شدت مضایقه‌
سندن بحثله حضور پرنور رسالته عرض حال ایتمش
افندیمز دخی اکا بردوه یوکی ذخیره احسان بیورمشدی.
حالبوکه حین معاودتنده ولی نعمتنك تشبثاتی علیهنده
النه ویریلان مکتوبی کمال اهتمام ایله ایصال ایچون مکه
یولنه دوزلمش کیتمشدی .

رسول ذیشان، ایشه مطلع اولدیلر. ودرحال [علی
زبیر ، مقداد] رضوان الله علیهم اجمعین حضراتنی
چاغیروب :

— « کیدیکز روضهٔ خاخ نام محله وصولکزده

انده دوه ایله کیدر بر قاری‌یه تصادف ایده‌جکسکز او قاریده بر مکتوب وار آلوب کلیکز»

دیدی اصحاب مشارالیهم حضراتی ، همان سیر سریع ایله کیتدیلر . ساره ، روضهٔ خاخده ایدی کیدیور ایدی طوردیروب مکتوبی ایستدیلر . قاری انکار ایتدی . اثواب و اثقالنی بالا عتنا تحری و تفحص ایلدکلری حالده مکتوب بولمدیغندن عودته قرار ویردکلری صره‌ده حضرت علی، رفیقلرینه اعتراض ایدوب :

— « والله پیغمبر، یالان سویلمدی و اکا سمادن یالان خبرده کلمدی مکتوب محققدر که قاریده‌در »

دیدی قیلنجنی چکدی و :

— « چیقاره‌جقسك و الا اوستکدن البسه‌کی صویوب سنی چیپلاق ایده‌جکم. رسول‌الله یالان سویلمز»

دیدی . بو تهدید شدیده قارشی ساره ، مکتوبی صاچ اورکولرینك اره‌سندن چیقاردی اللرینه ویروب یولنه دوام ایتدی .

مکتوب مذکور ، آچلدیغی زمان ظاهر اولان مضمون و امضا، هرکسك نظر تحرینی جلب ایتدی :

[امابعد یامعشر قریش ! فان رسول الله صلی‌الله تعالی

علیه وسلم جاءکم بجیش كالليل يسير كالسيل. فوالله لو جاء كم وحده لنصره الله و انجزله . فانظروا لانفسكم والسلام] شومكتوب ، كبار اصحاب كرامدن [حاطب ابن ابی بلتعة اللخمی] حضرتلرندن ایدی . بودرلو حركته حمل وتحريض ایدن سبب ومادەنك تحقیقنه لزوم كوریلەرك مشاراليه، همان حضور رسالته جلب اولندی :

— « یا حاطب ! ندر بو ؟ »

بیوردیلر . حاطب :

— « یا رسول الله ! سویلیەیم عجله ایتمه ! قریش ایچنده اهل و عیالم وار فقط انلری حمایه ایدەجك عشیرتم یوقدر. شو وسیله ایله مكەده بر ال پیدا ایدەیم مطالعەسنه مبنی جرءت ایتدم یوقسه بن مؤمنم ایمانده ذره قدر خلل و قصورم یوقدر »

دیه جواب ویردیكندن عمر الفاروق حضرتلری، اكا : [الله سنك جانكی السون رسول اللهك یوللری اوقدر اهمیتله طوتدردیغنی كوردیكك حالده سن قریشه معلومات ویرەیورسك] دیه سویلدكدن صوكره :

— « یا رسول الله ! اذن ویرده شو منافقك بوینی اورەیم »

دیدیکی حالده رد بیورلمشدر :

— « یا عمر ! حاطب ، بدر غزاسنده بولندی . نه بیلیرسك بلکه جناب حق ، اصحاب بدره هر نه یاپسه کز بن سزی عفو ایتمشمدر دیمش اوله »

جناب عمر الفاروق ، کوزلرندن یاش آقمقده اولدیغی حالده سکوت ایتدی .

سفره دعوت اولنان قبائل متجاورەدن بر چوق ذوات مدینهٔ طیبەیه طوپلانمشدی. رسول مکرم افندیمز [ابارهم کلثوم بن حصین الغفاری] رضی عنه البـاری حضرتلرینی مدینەده مأمور براغوب رمضان شریف اونجی چهارشنبه کونی معیتنده اون بیك نفر عسکر بولندیغی حالده صائماً مکەیه طوغری حرکت وعزیمت بیوردی .

شو مقدار عسکرك یدی یوزی مهاجریندن ، درت بیکی انصاردن بیکی مزینەدن ، درت یوزی اسلمدن ، سکز یوزی بنی جهینەدن ایدی مهاجرین عسکرنده اوچ یوز ، انصارده بش یوز ، مزینەده یوز ، اسلمده اوتوز، جهینەده اللی رأس آت وار ایدی .

اردوی همایونك ابواء منزلنه دیکر قوله کوره سقیاء ایله عرج ماییننه وصولی صرەده عم زادهٔ نبوی « ابو

سفيان بن الحارث بن عبدالمطلب» و انك اوغلى « جعفر ابن ابى سفيان» وعاتكه بنت عبدالمطلب اوغلى وام سلمه حضرتلرينك برادرى «عبدالله بن ابى اميه بن المغيره»يه راست كلديلر. بونلر ، مكه‌دن مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمكده ايديلر.

ابو سفيان ، رسالتپناه افنديمزك حليمه‌دن رضاعاً قرنداشى اولديغى و زمان بعثتدن اوللرى محبت والفتى بولنديغى حالده بعثتدن صوكره ديكر قريش افرادى مثللو عداوت مسلكنى طوتمشدى. رسول كبريا عليهنده شاعرانه لسان استعمال ايدردى!

بوكره طرفلرينه هيچ التفات بيورلمديغندن طولايى ابو سفيانك كوسترديكى تأثر و اضطراب، مستلزم شفقت اوله‌رق امهات مؤمنيندن [ام سلمه] رضى الله عنها حضرتلرى، شفاعت صددنده افنديمزه:

— « يا رسول الله ! لايكن ابن عمك و ابن عمتك اشقى الناس بك »

ديدى. جناب على دخى انلرى طريق نجاته ارشاد ايچون ابو سفيانه:

— « رسول اللهك وجه شريفنه مقابل اوله‌رق

حضور عالیسنه کل و [تالله لقد آثرك الله علینا و انا کنا لخاطئین]دی »

دیدی. ابوسفیان، تنبیه جناب مرتضی اوزره حرکت ایتدی . و اکا مقابل رسول کبریا دخی : « لاتثریب علیکم الیوم یغفر الله لکم وهو ارحم الراحمین » جوابنی ویردی . ملتجیلرك عذرلری ارتق قبول بیورلمشدی . لکن روایته کوره ابو سفیان ، اندن صوکره حجابندن باشنی قالدیروبده وجه پاك احمدی‌یه طوغری بر نظر ایده‌مامشدر!. ذو الحلیفه‌نك سقیاء منزلنده‌ده حضرت عباس رضی الله عنه، تصادف ایتدی. اوده ارتق اظهار اسلام ایده‌رك اهل و عیالیله برلکده مدینه‌یه هجرت ایده‌یور ایدی. رسول الله صلی الله علیه وسلم، انك هجرتندن پك زیاده محظوظ اوله‌رق :

— «یا عباس! سن مهاجرینك خاتمه‌سی اولدك»

بیوردیلر. عباس ، یانندکی اشیاسنی مدینهٔ منوره‌یه کوندره‌رك کندوسی او منزلده اردوی سعادته قاتیلدی. افندیمز ومعیتی هنوز صائم ایدیلر . یولده عسفان ایله قدید بیننده [کدید] نام صویه مواصلت اولندیغی زمان افندیمز کندوسی صو ایله افطار ایدوب هرکسك ده مخیر ایدوکنی اعلان ایلمشدر آندن صوکره شهر رمضانك

انسلاخنه دکین هپ مفطر بولندیلر . بنی سلیم عسکری قدید منزلنده اردوی همایونه التحاق ایتدی افندیمز ، بو منزلده الویه و رایات عقد ایدوب بنی سلیم عسکرینه بر لوا ایله بر رایت ، بنی غفاره بر رایت ، بنی اسلمه ایکی لوا ، بنی کعبه بر رایت ، بنی مزینه یه اوچ لوا ، جهینه یه درت لوا ، بنی بکردن بر جماعت مسلمه یه برلوا ، بنی اشجعه ایکی لوا ویردی . بنی کعبه ویریلان رایتی « ابو شریح خویلد بن عمرو » النه آلدی .

اورادن کیجه یاتسو زماننده [مرالظهران]ه واردی. مرالظهران ، مکه یه درت فرسخ مسافه ده برمنزلدر.

حالبو که قریش ، هنوز ماده دن خبردار دکلدی . بنی خزاعه ، طریق مواردەیی اولجه قطع ایتمش بولندیغندن وقتیله قریش ایشه اطلاع حاصل ایده مامشلردی مع مافیه اهل اسلام طرفندن امینتلری یوغیدی انکچون خوف وخشیت اوزره ایدیلر . ایشته اوراده یعنی مرالظهران نام محلده اون بیک آتش یاقلمسنی افندیمز عساکر مسلمینه امر و فرمان بیوردی . مقدم همایون ، بیوك بر آتش دونماسیله قریشه اعلان و اعلام اولندی ! .

رؤساء قریش ، علیهلرنده کی حرکتدن امین اوله -

مدقلرندن صوك درجه‌ده حيرت و تلاشـه دوشديلر.
رئيسـلری بولنان «ابوسفيان» ك ينه پايكاهنه واردیلر
ابو سفيان دخی «حكيم بن حزام» و «بديل بن ورقاء»
ايله براباراولوب مرالظهرانك اوزرنده‌كی ديه‌يه چيقدی.
كوزينه دهشتلی بر آتش دونماسی كورندی ابو سفيان ،
بردنبره ديه‌جك برشی بوله‌مدی او آتش دهشتنا كه بر
معنی ويره‌مدی آنجق :

— «عرفه آتشلرينه بكزر»

ديه بيلدی . بديل ايسه :

— «بنی عمروك آتشلريدر»

ديركن ابوسفيان :

— «بنی عمرو، بوندن آز در»

سوزيله مقابله ايتدی. شـو محاوره دوام ايدركن
مراوچی‌ده اردوی همايون قاره قولنك النه دوشديلر!

اوكيجه عباسـك ذهننی بعض ملحوظات تخديش
ايتمكده ايدی . فكرنجه شو اردو ، قريش اوزرينـه
غفلتله مكه‌يه كيره‌جك اولديغی تقديرده بيوك برفـالق
وقوعی محقق ايدی بناءً عليه او محذور ملحوظ وقوعه
كلمامك اوزره همان دخالته مسارعت ايتملريچون عباس ،
واسطه بولوب‌ده قريشه خبر ويرمك جهتنی تصورايتدی.

رسول اللهك بغلهٔ بيضاى سعادتلرينه بينوب اردوى مسلميندن طيشارى چيقمشدى . قاره قوللرك النه دوشمش اولان ابوسفيانك سسنى اوزاقدن ايشتدى . صوردى :

— « ابوحنظله ميدر [١] »

جواب كلدى :

— « اوت »

اوراده بولوشديلر. ابو سفيان ديدىكه :

— « بو نه علامتدر يا ابا الفضل! »

او سؤاله عباس، دهشتلى برجواب ويردى : [هذا رسول الله فى عشرة آلاف فاسلم ثكلتك امتك] كلان، رسول اللهدر و عساكر مسلميندر اكر شو اردوى عظيم، عنوةً مكه‌يه داخل اولور ايسه قريش نامى محو اولمش ديمك ايدوكنى بيلديرمك ايستدى !.

ابو سفيان، ارتق رجايه باشلامشدى . روايته كوره ابو سفيان، قاره قوللرك النه دوشنجه محافظه فرقه‌سنه

---

[١] ابوحنظله، ابوسفيانك برديكر كنيه‌سيدر حنظله بن ابى سفيانك يوم بدرده جناب على طرفندن قتل ايدلديكى جلد اولك بحث مخصوصنده محرردر .

او كيجه مأمور بولنان حضرت فاروقه تبشير و اعلام كيفيت ضمننده:

— «جئناك بنفر اخذ ناهم من اهل مكة»

ديديلر، عمر ممنونيتنى بيان ايدرك:

— «كتيرديككز آدم بارى ابوسفيان اولسيدى»

ديمشدى.

حضرت عباس، ابو سفيانى بغلهٔ سعادتك اردينه بيندريوب حضور رسالته كتوردى عباس، چادرلرك اوكندن كچركن [عسكر ايچنده بويله نابهنگام كزن كيمدر] ديه اصحاب كرام دقت ايدوب عباسى كورملريله برابر [عم رسول، عم رسول] دير وچادرلرينه كيرر- لردى عمر ايسه چادرينك اوكنده هر آتشدن بيوك بر آتش ياقمشدى.

عباس، الك حذاسنه كلدى. عمر، ابو سفيانى او زمان كوردى. كفار حقندهكى غيظ وشدتى مزداد اولهرق ديدى:

— «ياعدوالله! سنده نه ايمان وار نه امان!. باقكه شمدى بن سنك بوينكى ناصل اورهجغم»

عمر، شو فكرينى اجرايه رخصت آلمق ايچون خيمهٔ سعادته طوغرى يوروردى عباس ده سرعتليوب دربار

سعادته یتشدی. هر ایکیسی‌ده حضورده ایدیلر لکن بری ابو سفیانك شدتله علیهنده دیکری لهنده ایدی.

عمر الفاروق، جناب رسالتمآبه:

— « یا رسول الله! شو آدم، اللهك دشمنیدر نه ایمانی وار نه امانی! اذن ویرده همان شمدی بوینی اوره‌یم »

دیرکن عباس:

— «یارسول الله! بن ابو سفیانه امان ویرمشم»

دیدیکندن فخر عالم افندیمز، ابو سفیانك امتحان قلبی ضمننده:

— « یا اباسفیان! مسلمان اول‌که سلامتی بوله‌سك»

بیوردیلر. ابو سفیان ایسه:

— « یالات وعزایی نه‌یاپه‌یم؟ »

جوابنی ویرمش و عم مکرملریله حضرت فاروقك او مسئله‌ده‌کی فکر و اجتهادلری‌ده متخالف بولنمش اولدیغنه باقه‌رق اندن صوکره رسالتپناه افندیمز، عباسه.

— « بو کیجه ابوسفیانی چادرکده حبس وتوقیف ایت‌ده صباح یانمه کتیر ایجابنه باقارز »

امرینی ویرمشدر.

ابو سفیـان ، او کیجه عباسـك چادرنده موقوف قالمشدر . صباحلین عسکر اسلام، صباح نمازینك آبدستی ایچون مبادرت ایدرلرکن ابو سفیـان برکره قورقمش صوکره هیپسی رسول اللهه مقتدیاً جماعتله نمازه طوروبجه هنوز امامت وجماعت رکوع وسجود بیلمیان ابوسفیان، اسلام جماعتنك ارکان صلاتده امام هماملرینـه صورت اطاعت و اتباعلرینـه حیرتله [بن، بونك کبی بر ملك دها کوردم] دیمکله برابر قریش ایچـون عفو و امان مقصـدنده اولوب اولمدیغنی اکلامسنی عباســدن رجا ایلمشدر .

عباس ، ابوسفیانی خیمهٔ سعادته کتوردی. رسالتپناه صلی علیه الاله افندیمز، اکا صوردی :

— « یا ابا سفیان ! هنوز لااله الاالله دیه جکك وقت ایریشمدیمی؟ »

ابو سفیان، جواب ویردی :

— « یا محمد [علیه الصلوة و السـلام] سن نقدر کریم، نقدر حلیم ایمشسك انام بابام سکا فدا اولسون !. اللهدن باشقه بر الله دها اولسیدی قریشك حالی بویله اولمزدی »

نبی مکرم، تکرار صوردی :

— «یامحمد رسول الله دیه‌جكك كلمدیمی ؟»

ابو سفیان، اكا قارشی بر از تلعثم ایتمك ایسته‌یه‌رك:

— «بونك ایچون بر از مهلت ویرا. زیرا هنـوز شبهه‌دن قورتیله‌مدم»

دیركن عباس ، انی غیابة الجب هلاكه دوشورمامك اوزره درحال یدكله‌دی. و زمین نصیحتده :

— «یا ابا سفیان! ویحك اسلم واشهدان لااله‌الاالله و ان محمداً رسول الله قبل ان یضرب عنقك»

دیدی.عباسك بوسوزی‌ایسه‌هم جدی‌وخیرخواهانه بر نصیحت ، هم ده بر تهـدید عظیم دیمك اولدیغنـدن ابو سفیان ارتق اظهار اسلام ایتدی .

ابو سـفیانك طرف اشرف رسـالتپناهیدن مهلت استدعاسـنده بولندیغی سـاعتده جناب فاروق، شمشیر بدست اولدیغی حالده خیمهٔ سعادتك خارجنده كزینیر و : [آه ابو سفیـان سن شمدی طیشاریده اولسـیدك بویله لاقردی ایده‌مزدك] دیه حدتندن كندی كندینه سویلنیر ایدی .

ابو سفیانك قبول اسـلام ایتدیكی كون عین زمانده [حكیم بن حزام] ایله [بدیل بن ورقاء] دخی مسلمان اولمشلردر .

حكيم، ديمشدی‌كه:

— « يا رسول الله! ناسك بر طاقم اوباشيله قوم و عشيرتكی قيرمغه‌می كلدك ؟ »

بوكا رسول الله صلى الله عليه وسلم :

— «قريش، بو بابده اظلم و افجردر. سز، حديبيه ده‌كی مصالحه‌مزه قارشی غدر ايتديكز. خزاعه‌دن بنی كعب عليهنه حرم بيت اللهـده اثم وعدوان ايله تجاهر و تجاسر ايلديكز »

ديه بيوروب بديل بن ورقاء خزاعی :

— «والله يارسول الله! قريش، بزه غدر ايتمشلردر. اكر قريش، طرفدارلق ايتمش اولمسيدیلر بنی بكر، بزه بو درلو معامله‌ده بولنه‌مزلردی »

ديه تصديق ايتديكندن حكيم:

— « قد كنت يا رسول الله! حقيقاً ان تجعل عدتك وكيدك لهوازن فانهم ابعد رحماً و اشد عداوةً »

ديمكه مجبور اولمش بوكا حضرت نبی اكرم :

— « انی لارجو ان يجمعها لی ربی فتح مكة واعزاز الاسلام بها و هزيمة هوازن و اخذ اموالهم وذراريهم »

ديه مقابله ايتمشدر . ايشته بو صره‌ده ايدی‌كه ابوسفيان:

— « يارسول الله! قريش، شو ايشدن كف يد ايله اعتزال ايتسه‌لر آمن ميدرلر »

ديه صوردى، افنديمز:

— « نعم من كف يده و اغلق داره فهو آمن = اوت كيم‌كه الني بو ايشـدن كرى چكوب خانه‌سنى قپوسنى اوزرينه قپايه آمندر»

ديه بيوردى. حضرت عباس رضى الله عنه‌دة:

— « يا رسول الله! ان ابا سفيان رجل يحب الفخر فاجعل له شيئاً = ابو سفيان، فخر و مباهاتى سور بر آدمدر. بو كون كندوسيچون مدار افتخار اوله‌جق برشيله اڭى ممتاز بيوريكز تاكه قومى بيننده انكله افتخار ايتسون »

ديدى. حضرت پيغمبر:

— « نعم من دخل دار ابى سفيان فهو آمن ومن دخل المسجد فهو آمن ومن القى سلاحه فهو آمن ومن اغلق بابه فهو آمن و من دخل دار حكيم بن حزام فهو آمن »

بيورمش و برلوا عقدايله ابورويحه‌يه بالاعطا: [ومن دخل تحت لواء ابى رويحـة فهو آمن] ديه ندا ايتمسنى

اكا امر ایتدکدن صوکره ابو سفیان ایله حکیم وبدیلی
وادینك طار بر محلنده طوردیروب عسکری کوسترمسنی
عباس رضی الله عنهه امر صددنده افندیمز :

— « احبسه عند حطم الخیل حتی تمر به جنود الله
فیراها = ابوسفیانی اردونك کچه‌جکی طار بر یره
کتورکه اللهك عسکرینی کورسون »

بیورمشدر .

خانه‌سنده هر کسك امین و آمن اولملری امتیازینك
قیمتی تقدیر ایتمکله برابر خانه‌سی قریش مستأمنلرندن
پك آز بر مقدارینی آله‌بیلوب اوحالده طیشاریده پك
چوق کیمسه‌لرك قاله‌جقلرینی ابو سفیانك عرض عتبهٔ
علیا ایتمسی ، ابورویحه‌یه لواء الامان اعطاسنه سبب
اولمشدی .

عباس رضی الله عنه ، ابو سفیانی الوب بر کچیده
کتوردی. ابو سفیان کچیدده عسکرك مرورینی تماشا
ایتمکده عسکر دخی فوج فوج کلمکده ایدی . بر بلوك
عسکره اشارتله :

— « شو کیملردر ؟ »

دیدی. صوردیغی بلوك. سیف مسلول الهی حضرت
خالد رضی الله عنه قوماندا سی التنده بنی سلیمدن بیك

نفرلی بر فرقه ایدی. حــذایه کلدکلری آنده هپسی بر اغزدن تکبیر کتیردیلر .

عباس، ابو سفیانه:

— « خالد بن الولید »

دیه جواب ویردی. ابو سفیان :

— « ها شو بزم ولیدك اوغلی خالدمی ؟ »

دیدی. عباس :

— « اوت »

دیدی .

خالدك او فرقهسندن صوكره [زبیر بن العوام] رضی عنه السلام حضرتلرینك درت یوز نفری حاوی زرهلی مهاجرین یکیتلری دخی حــذایه کاوب کذلك تکبیر آلیرکن ابو سفیان :

— « بونلر کیملردر ؟ »

دیدی عباس:

— « زبیر بن العوام »

جوابنی ویرنجه ابو سفیان :

— « ها همشیرهزادهکزمی؟ »

دیوب [اوت] جوابنی الدی .

اندن صوكره [ابو ذرالغفارى] حضرتلرينك بنى غفار فرقه‌سى كچيور ايدى . ابو سفيان صوردى :

— « بونلر كيمدر ؟ »

عباس :

— « بنى غفار ! »

جوابنى ويرمكله ابو سفيان :

— « [مالى ولغفار] يعنى انلرله بيتمزده كچمشمز يوقدر »

ديدى .

انلردنده صوكره خزاعه قبيله‌سنك مهم برشعبه‌سى بولنان بنى كعبدن بشيوز نفر سوارى وآنى متعاقب سكز يوز نفر مزينه تيراندازلرى و انلرك ارقه‌سندنده بنى ليث ايله بنى ضمره‌نك درت يوز نفر دلاورلرى كچدى.

انلردن صوكره بنى اشجع كچيور ايدى. ابو سفيان صوردى :

— « بونلر كيمدر؟ »

عباس :

— « بنى اشجع ! »

ديدى. ابو سفيان اظهار استغراب ايتدى :

— « سبحان الله محمد [عليه الصلوة والسلام] ك الك قوی دشمنی انلر ایدیلر شمدی مطیع اولدیلر »

عباس، او زمان اکا جواباً :

— « نور اسلام، انلرك قلبلرینی منور ایتمش که اوده اللهك بر فضل و عنایتیدر »

دیدی. ابوسفیان حیرتده قالمشدی! ملی و یاخود جبلی بعض اسبابدن طولایی چوق زماندنبرو بینلرنده منافرت موجود اولان بونجه قبائل مختلفه‌یی از زمان ایچنده ادارهٔ واحده آلتنه الوب خبرسزجه مکه‌یه دکین همان سوق ایده‌بیلمك نه بیوك اقتداره توقف ایده‌جکی ملاحظه‌سیله ذهنی اشغال ایتمش طوریور ایدی! .

ابو سفیان شو ملاحظات ایله مشغول ایکن اصل موکب همایون قارشیدن ظهور ایتمشدر! که سواریلرك و زرهلیلرك منتخبلرندن اولمق اوزره بشبیك نفرلی بر فرقهٔ مخصوصه ایدی .

فخر کائنات افندیمز حضرتلری ، قصواء نام ناقهٔ همایونلرینه شرف انداز اولدقلری حالده امام جلیل الهمام والالرنده [سعد بن عباده] رضی الله عنه رایت سعادتی طوتیور و طرف اشرف یمیننده صدیق اکبر

جانب سنی المناقب یسارنده [اسید بن حضیر] رضی الله تعالی عنهما حضرتلری ، شرف مصاحبت ایله متشرف بولنیورلر ایدی . مهاجرین و انصار کرام حضراتی‌ده کیمی راجل، کیمی راکب اول حضرتك اطر افنی احاطه ایدوب جملةً تکبیرلرله کلیورلردی .

صداء تکبیرك فضاده حاصل ایتدیکی عکس واهتزازك نمایان اولان قدسیتی ، [لولاك لولاك لما خلقت الافلاك] سرینی تشریح ایتمکده و شو موکب مغبوط الکوا کبی لسان نصرت [علیك عون الله] دیه القشلامقده ایدی!.

ابو سفیان موکب همایونی اویله بر هئیتده کورر ایکن عباسه:

— « یا ابا الفضل ! لقد اصبح ملك ابن اخیك ملکا عظیماً = یا ابا الفضل ! برادر زاده‌کك ملك وسلطنتی بیومشدر ! »

دیمکله عباس، انی :

— «صوص! او سلطنت دکل نبوتدر»

سوزیله رد ایتدیکندن ابو سفیان دخی:

— « اوت نبوتدر »

دیه سوزینی دکشدیرمشدر ! . موکب همایون ارتق

یاقلاشمشدی ! ابو سفیانك مواكب سائرهده كورمدیكی برهیبتله كلیور ایدی .

فرقهٔ انصارك علمداری بولنان [سعد بن عباده] حضرتلری رایتی حامل اولدیغی حالده ابوسفیانك حذاسنه كلدیكی زمان :

— « یا ابا سفیان ! الیوم یوم الملحمة ! الیوم تستحل الكعبة »

دیه سویلمش ایدی. ابو سفیان ، سعدك بوتهدیدیله دهشتلر ایچنده قالمغله عباسه توجه ایدرك :

— « حبذا یوم الدمار »

دیمشدر. موكب همایون تمام حذایه كلمشدی. ابوسفیان، او آنده حضور رسالته كیدهرك معرض شكایتده :

— « الم تعلم ماقال سعد بن عبادة ؟ »

دیركن وارد اولان :

— « ماقال ؟ »

كلام استفهام نبویسنه مقابل سعدك بیاناتنی ایراد ایتمش واكا قارشی طرف اشرف رسالتدن :

— « كذب سعد . ولكن هذا یوم یعظم الله فیه الكعبة ویوم تكسی فیه الكعبة »

جواب تبشیرینی المشدر محمد بن اسحقك روایتنه كوره:

سعد حضرتلرينك ابوسفيانه اولان تهديدينى مهاجرين كرامدن بری [عمر الفاروق رضی الله تعالى عنه (*)] ايشيدەرك حضور رسالتپناهی‌يه كيتدی. و :

— « يارسول الله! ما آمن ان يكون لسعد فی قريش »

ديه بيان رأی ومطالعه ايتدی. اندن صوكره رسول مكرم افنديمزده جناب علی‌يی :

— « ادركه! فخذ الراية منه ! فكن انت تدخل بها »

فرمانيله بالا رسال سعدك الدن رايت سعادتی الديرمشدر . فقط شو شرف علمداريدن محروميت ، سعدك خاطرينی تغيير ايده‌جكی ملاحظه‌سيله رايت ، اوغلی قيس بن سعده ويرلدی . سعد حضرتلری علمدارلقده رضاء شريف رسالتپناهی‌يه موافق صورتده اوغلنك ايفای وظيفه ايده بيلمسندن امين اوله‌ميه‌رق اندن النمسنی رجا ايتمدی ايلك اوزرينه قيسدن نزع ايله زبير بن العوام حضرتلرينه تسليم ايدلدی .

ذی طوی نام محله وصول زماننده رسول اكرم افنديمز ، اردوی همايونلرينی آنده توقيف ايتمشدی . كه

[*] قال ابن هشام : الرجل المذكور هو عمر .

بوكا كلنجه‌يه دكين حركت اسلاميه‌دن قريش خبردار اوله‌مامشدی انجق اردونك ذی طواده‌كی توقفی اثناسنده قريش شبهه‌لنه‌رك تحقيق كيفيته قيام ايدركن عليهلرينه واقع اولان حركتدن معلومات اله بيلمشلر ابوسفيان‌ده عباسك يانندن ايريله‌رق مكه‌يه طوغری سرعتله كيتدی.
قريش ايسه آنك باشنه طوپلانوب ديديلر :

— « يا ابا سفيان ! كلان كيمدر ؟ »

ابوسفيان :

— « وای حالكزه‌كه‌قار شوطوره‌ميه‌جغكز برقوت ايله محمد اوزريكزه كليور ! »

ديه انلری مژده‌له‌دی! اندن صوكره قريش :

— « محمد نه ديدی ؟ »

ديه صوروب :

— «ابوسفيانك خانه‌سنه، مسجده كيرنلر وخانه‌سنده اوطوروب قپوسنی قاپايانلر امیندر ديدی »

جوابنی الیرلركن حدت وحيرتلرندن :

— « الله ، سنی رذيل ايتسون ! بوناصل خبردركه بزه سويليورسك ! »

ديديلر. ابوسفيان ، باشقه چاره بوله‌ميه‌رق :

— « ای جماعت ! قبول اسلام ایدیکز ! سلامتی بولورسکز »

دیمشدی . اوزمان زوجه‌سی معهوده هند ، حدتندن هجوم ایدوب ابو سفیانك صقالنی طوتدی . و :

— « ای آل غالب شومعتوه حریفی اولدیریکز . »

دیه باغیردی . ابوسفیان :

— « براق صقالمی ! والله مسلمان اولمزسه‌ك قتل اولنورسك ! هایدی کیت یریکه اوطور ! »

تهدیدیله انی بالاسکات خانه‌سنه اعزام ایتمك ارزوسنده بولندی . هندده خانه‌سنه قاپاندی

مکه خلقنی هیجان عظیم استیلا ایتمشدی . کیمی ابو سفیانك خانه‌سنه ، کیمی حرم شریفه ، کیمی کندی خانه‌سنه قاپانیر ، کیمی‌ده حیران وسرکردان طولاشیر ایدی . مع مافیه ابوسفیانك اسلامی سببیله اکثر قریش ، مسلمانلغه مائل اولمشیدی [سهیل بن عمرو ، عکرمه ابن ابی جهل ، صفوان امیه] بنی بکر ایله بنی حارث و بنی هـذیل ، احا بیش قبیله‌لرندن برمقدار عسکر ایله اسـفل مکه‌ده خندمه نام محلده محاربه‌یه حاضرلندیلر .

حضرت زبیر بن العوام رضی‌عنه‌السلام مهاجرین کرام ایله برابر [ثنیهٔ علیا] دن کیروب خاصه سنجاغنی

تجونده دیکمکه و رسول‌الله کندوسنه یتشـنجه‌یه قدر
ایلرویه وارمامغه و اسلم ، غفار، جهینه ، مزینه وقبائل
سائره عسا کریله برابر خالد بن الولید حضرتلرینکده
اسفل مکه‌ده واقع [لیطه ، خنـدمه] یوللریله کیروب
سنجاغی بیوتك طشره‌سنده دیکمکه طرف اشرف رسالتدن
مأمور اولمشلردی ابو عبیده عامر بن عبدالله الجراح حضرتلری
دخی بر جماعت ایله اهل مکه‌نك سلاحسز طاقمنك اوزرینه
بطن وادی یولندن حرکت ایده‌جکدی قریش طرفندن
تشهیر سلاح ایدلمدکجه محاربه وقوعه کتیرلمـامسی امراء
مشارالیهم حضراتنه شدیداً امر و تنبیه اولندی . بناءً
علیه کیمسـه‌یه تعرض ایدلمیه‌رك کمال آداب وتعظیم ایله
مکهٔ مکرمه‌یه کیرمك اوزره اردوی همایون قول قول
یورودی . سردار کتیبهٔ اصفیـاء حضرت حبیب کبریاء
افندیمز دخی [اذاخر] طریقیله مکهٔ مکرمه‌یه توجـه
بیوردی. ذی طواده مجتمع اولان عسکر مسلمینی وهر
برینك امر دینـده ابراز ایتـدیکی اطاعت جانسپارانه
و بسـالت فداکارانه‌سنی و برده حین هجرتده مکه‌ده
و مکه یوللرنده مصـادف اولدقلری احوالی و بوکون
حق همایونلرنده تجلیساز اولان لطف عال العال ذوالجلالی

موازنه و ملاحظه ایدرکن حس شکران ایله حاصل اولان تواضعلرندن ناشی سر معالی افسر رسالتپناهیلرینی اول قدر اشاغی‌یه اکمشلردی. که مبارك لحیهٔ شریفه‌لری ناقهٔ همایونلرینك پالانینه ایریشمشدی. اهل مکه تعرضه جرءت ایده‌مدی. انجق خندمه‌ده خالده قارشی طورمش اولان مکه‌لی و متفقلری تشهیر سلاح ایتدیلر بالضروره مقابله ایدیله‌رك جمعیتلری طاغیدلمشدر.

جمعیت منهزمه فراریلرینك بر اوجی مسجد الحرام قپوسنه قریب حزوره محلنه منتهی اولمشدی.

⁂

ذی‌طوادن حرکت بیوریله‌جغی اثناده ودیکر بر روایته کوره مکه‌یه دخوللرندن صوکره افندیمز، ابوهریره واسطه‌سیله انصار کرامی حضور عالیلرینه چاغردی و محضر انصارده قریشی مراد ایده‌رك:

— «قریش قومنك اوباشنی کورورمیسکز؟»

دیدکدن صوکره مبارك برالنی — مقبوض مفروضی بیچر کبی — دیکر الی اوزرنده حرکت ایتدیره‌رك:

— «احصد و هم حصداً حتی توافونی بالصفا =

— انلری اکین بیچر کبی بیچیکز! تا که صفاده بکا ملاقی اولنجه‌یه دکین!»

دیه‌اجرای قتال ایچون انصار کرامه اجازت ویردی اشبو اجازتك دخول مکه‌دن صوکره خندمه‌ده خالده قارشی بعض اهل مکه‌نك حرکات اوباشانه‌سی اوزرینه شرف صدور ایتمش اولدیغی‌ده مرویدر .

ابو هریره دیر ایدی‌که :

— « اجازت اوزرینـه بز درحال یورودك الیمزه کچنی اولدیردك »

ابوسفیان، ایشته اویله دهشتلی برحالده حضورعالی‌یه کیره‌رك معرض شکایتده: « ابیحت خضراء قریش لاقریش بعدالیوم = قریش کزیده‌لرینك قانی دوکولدی قالمدی » دیدیکچون طرف اشرف رسالتدن: [من اغلق بابه فهو آمن] عبارهٔ شریفه‌سیله تأیید امان بیورلمشدر .

خندمه‌ده اوکون اهل مکه ومتفقلرندن یکرمی اوچ مقتول و اهل اسـلامدنده « کرزبن جابرالفهری » ایله « حبیش بن الاشعری » حضرتلری شهید اولمشـدر . مشارالیهما حضرت خالدك فرقه‌سندن، آزآیری دوشمش بولندقلری حالده دشمن النه کچه‌رك قتل ایدلمشلردی .

خندمه‌ده بولنمق اوزره اهل مکه‌دن جماس نامنده بری سلاحلنوب خانه‌سندن چیقارکن زوجه‌سی اکا :

— « نره‌یه کیده‌یورسك ؟ »
دیمش اوده :
— « اهل اسلامدن سکا برخدمتکار کتیرمکه ! »
جوابنی ویرمشدی .
قریش بوزلدیغی و قپوسنی قپایانك امین اولدیغنك
اعلان ایدلدیکی اثناده تلاش ایله کلوب زوجه‌سنه:
— « قاری ! قپوبی قاپا ! که قپوسنی قاپایان، امیندر»
دیرکن زوجه‌سی :
— « هانی خدمتکار کتیره‌جك ایدك قابوده‌می
براقدك ؟ »
دیه استهزا ایتدیکندن جماس، بیان معذرت صددنده :

و انت لو شهد تنا بالخندمه
اذفر صفوان وفر عکرمه
و ابو یزید قائم کا المؤتمه
واستقبلتنا بالسیوف المسلمه
یقطعن کل ساعد وجمجمه
ضرباً ولا تسمع الا غمغمه
لهم نهیب خلفنا و همهمه
لم تنطق فی اللوم ادنی کلمه

جواب شاعرانه‌سنی ویردی .

رسول اكرم افنديمز ، حضرت خالدك دست پر زور جلادتنده قلنج پارلاديغنى كورمسيله امر و تنبيه عاليلرينه قارشى ملحوظ اولان حركتدن استفسار ضمننده درحال آدم كوندردى . سبب قتال، جواباً كنديلرينه عرض واعلام اولنه‌رق :[قضاء الله خير]ديه سكوت بيورديلر.

خالدك مصادف اولديغى مزاحمه ومقاتله‌دن بشقه مقاومته تصادف اولنمقسزين اردوى همايون طاقم طاقم مكه‌يه كيردى. حضرت فاتح ام القرى، كداء ياخود اسفل مكه‌ده كديدن دخول ايله حجونه مواصلت ايدوب راحلهٔ همايونلرندن ايندى .

ودريدن معمول اوله‌رق قوريلان خيمهٔ خاصهٔ سعادتلرينه كيردى . مبارك اللرندن ويوزلرندن توزى سيلدى . صوكره خيمهٔ سعادتده ديكر روايته كوره ام هانئ بنت ابى طالبك خانه‌سنه عزيمتله انده غسل ايدوب سكز ركعت نماز قيلدى و بعده سلاحلرينى طاقندى قوشاندى . باشنه مغفرينى كيدى وراحله‌سنه بينه‌رك اويله برهيئت وهيبتله حركت بيوردى كه ميانده سيف شريفلرى، سر سعادت افسرلرنده سياه عمامه‌لى مغفرلرى ، جانب يميننده ابو بكر الصديق، جانب يسارنده اسيد بن حضير،

رکاب همایونلرنده بلال ایله عثمان ابن ابی طلحه رضوان الله علیهم اجمعین حضراتی بولنمقده ایدیلر . وجه پاك تابناکلری، او عمامهٔ سیاه التنده غمامهٔ سیاه ایچندن شعشعه پاش ظهور اولان نیر السماء کبی انوار قدسیتله لمعان ایتمکده ایدی حجوندن خندمه یه قدر آتلولر صف باغلایوب جمله‌سی او حضرتك شرف مرورینه انتظار ایدر وضع اوزره بولنیورلر ایدی ۰ موکب همایون، صفلر ارەسندن خطوه خطوه ایلرولمکده و حبیب خدا صوت لین و ترجیع کزین ایله سورهٔ انا فتحنایی تلاوت ایتمکده ایدی. کعبهٔ معظمه کوروندیکی آنده [الله اکبر] دیدیککندن جملهٔ اصحاب کرامده تکبیر کتیردیلر اصحاب کزینك بر اغزدن تکبیر کتیرملرندن تحصل ایدن صداء دهشت اداء طاغلری ایکلتمش و اودیهٔ ام القری ، صانکه موکب همایونی «خوش کلدیکز» دیه القشلامش ایدی .

بی احرام اولدیغی حالده حرم شریف بیت اللهه کلوب حجر الأسود حذاسنه حین وصولده ید سعادتلرنده بولنان کوچوك بر دکنك ایلا حجری استلام و تکبیر بیوردیلر

او کون یوم جمعه ایدی و عید فطره اون کون

قالمشیدی. بیت اللهی یدی دفعه طواف ایتدی. طوافده اصحاب کرام، افندیمزك مبارك ایزینه باصوب اردنجه کیدرلردی. اوزمان ابوسفیان، بر محلده طواف اهل اسلامی تماشا ایتمکده ایدی کندی کندینه: [آه بر اردو دها طوپلاسهم‌ده شو آدمله حربه باشلاسه‌م نصل اولور] دیدی. ابوسفیان، اوملاحظه‌ده ایکن افندیمز، آنك یانندن کچیور ایدی یوزینه باقه‌رق: [او آدم، سنی ینه تذلیل ایدر] بیوردی. بوسوزدن ابوسفیان، توبه و استغفار ایتدکدن صوکره: [حقا پیغمبرسك فی الواقع قلبمده اویله بر قورتی وار ایدی] دیه اعتراف جرم ایتمشدی!

فضاله بن عمرو بن الملوح اللیثی دخی اثناء طوافده سوء نیتله یاواشجه یاقلاشمقده اولدیغی کشف و تفرس بیوریلوب انی اشغال واسکات ضمننده:

[فضاله‌میسك] بیوردی. فضاله‌ده [اوت] دیرکن رسول اکرم: [نه‌دوشونیورسك] دیه‌صوردی‌اوده: [دوشوندیکم یوق انجق ذکرالله ایله مشغولم] دیدیسه‌ده افندیمز انك جوابنه مقابل تبسم ایتدی. و: [ذهنکده قوردیغك شیدن توبه ایت] بیورمقله برابر مبارك النی فضاله‌نك

كوكسى اوزرينه قويديغندن سينهٔ پر كينه‌سنده‌كى قورتى درحال زائل اوله‌رق ايمانتك آندن صوكره رسوخ پيدا ايتديكنى بعده كنديسى حكايه ايلمشدر.

افنديمز، طوافده دست شريفلرنده بولنان قضيب [دكنك] ايله ركن شريفى استلام بيوردى طوافدن صوكره باب البيتده راحلهٔ سعادتلرينى اناخه ايلدى. حول بيتده او زمان سنه‌نك كونلرى عددنجه اوچيوز التمش عدد صنم مجسم موضوع ايدى. انلرى محو ايتمك اوزره دست همايونلرنده‌كى دكنك ايله بر بر اصنام مرقومه‌يه اشارت و[جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل كان زهوقاً] آيت كريمه‌سنى تلاوت بيورورلردى. اشارت عليه اصنامك يوزى طرفنه طوغرى واقع اولديغى حالده بتلر ارقه‌لرى اوستنه وارقه جهتلرينه طوغرى اولديغى حالده يوزلرى اوستنه ييقيلوب دوشرلردى! . صنملر ايسه اياقلرندن قورشون قلاى كبى شيلرله قوتلى يابشديرلمش ايديلر! اصنام تماماً قيرلدى حول الحرم هر درلو خسايس آثاردن تطهير ايدلدى.

اعظم الاصنام اولان «هبل» قيريلور ايكن زبير بن العوام حضرتلرى، ابوسفيانه تعريض صددنده:

« سنك احدده وجوديله افتخار ايتديكك هبلی کوریورمیسك» دیمشدی . ابو سفيان اظهار محجوبيت ايدەرك : « ارتق توبيخی براق يازبير ! اكر محمدك الهندن باشقه اله اولسیدی ایشلر باشقه درلو اولورایدی» جوابنى ويردى .

افنديمز ، حاجبلردن معيت سنيەلرنده بولنان عثمان ابن ابی طلحەدن بيت معظمك مفتاحنى ايستدى . اوده والدەسی « سلافه بنت سعد » ك يانته كيدوب مفتاحی آندن ایستدی. سلافه برکره امتناع ایدر کبی اولدیسەده بالتهديد الندن الەرق رسول اللهه كتيردى و ويرمك اوزره النى اوزاديركن عباس حضرتلرى حاجبلكك دخى خدمت سقايتەعلاوەسيله بنى عبدالمطلبه تخصيص بيورلمسنى استدعا ايتديكندن عثمان مفتاحى ويرمكدن جايەرق الني كيرى چكدى حضرت على اوآنده : [يا رسول الله ! حاجبلك خدمتنى اهل بيتكه تخصيص ايتمليسكز] ديمش بولندى . بونك اوزرينه رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم افنديمز : [يا عثمان ! اللهه ويوم قيامته ايمان ايتدك ايسه مفتاحى وير !] ديدى . عثمان ، اندن صوكره :

— « آل امانتله ! »

دیه‌رك مفتاحی ویردی. انجق آباء واجدادینه مخصوص اولان خدمتك الندن گیده‌جکنه دائر سوزلری ایشتدکجه محزون ومتألم اولیور ایدی. عثمانك شوامتناعی اوزرینه حضرت علی، انك قولنی بوکه‌رك الندن مفتاحی زورایله الدیغنی سعید بن المسیب ، روایت ایتمشدر رسول الله صلی الله علیه وسلم ، بیت معظمه‌یه گیرمزدن اول ایچنده‌کی صنملرك اخراجنی امرایتدی و داخل کعبه‌نك دیوارنده منقوش اولان صورتلری سیلملری ایچون حضرت عمر ایله عثمان بن ابی طلحه‌یی گوندردی انلرده صورمذکوره‌یی محو ایتدیلر . یالکز اللرنده ازلام اولدیغی حالده تصویر ایدلمش بولنان ابراهیم و اسماعیل علیهما السلامك صورتلرینی ابقا ایلدیلر ابو طلحه اوغللری ، بیتی کندیلرندن باشقه‌سی آچه‌مز ظن ایدرلرکن سیدالبطحاء افندیمز گیردی . و ازدحام اولمامق ایچون امر ایدوب باب البیتی اوزرلرندن قاپاندی .

معیت سنیه‌لرنده «اسامه بن زید، بلال حبشی، عثمان بن طلحه» بولنیورلردی. جدران کعبه‌ده منقوش اولان- دیکر بر روایتـه کوره مجسم و مهیکل بولنان - اوایکی تصویری کوره‌رك نیچـون محو ویا اخراج ایتمـدکلرینی

عمردن صوردی. عمر اکا جزءت ایده‌مدیکنی سویلدی.
ازلام ایله قطعا استقسام ایتمدکاری حالده کفار قریشك
اویله بر طرزده انلری تصویر ایتدکلرندن ویاخود انلره
الداندقلرندن طولایی حقلرنده تقریع مخصوص اوله‌رق:
[قاتلهم الله اماوالله لقد علموا انهما لم یستقسما بهاقط]
بیوردی. و همان محو ایتمك اوزره اسامه‌یه صو امر
ایتدی.

روایته کوره اسامه، صویی قوغه ایله دوکر رسول
الله صلی الله علیه و سلم دخی دست شریفلریله هم سیلر
هم: [قاتل الله قوماً یصورون مالایخلقون] بیورر
ایدی.

ایچریده برخیلی مدت مکث و آرام ایتدیلر. رسول
صاحب البیت افندیمز، داخل بیتده نماز دخی قیلدیلر.
نمازده قپویه مقابل اولان جداره توجه ایتمشدی. فقط
قاچ رکعت نماز قیلدیغی تعیین اولنه‌مدی. نماز و دعادن
صوکره چیقدی. ایشیکده طوردی و قپونك ایکی طرفنی
اللریله طوتدی. خالد بن الولید، خلقك تهاجم و ازدحامنی
قپودن منع و دفع ایتمکده ایدی. مفتاح کعبه، افندیمزك
النده وصاحبی عثمانه اعاده ایدلمك اوزره ایدی اودقیقه‌ده

حضرت علی، سدانتك یعنی حجابت بیتك‌ده سقایهٔ زمزم
خدمتنه علاوةً بنی عبـدالمطلبه ویرمسنی استدعا ایلدی
فقط بوکا قارشی افنـدیمز، او کونك کرم و وفاء زمانی
اولدیغی بیـانیله عثمانی اراتوب مفتـاحی اکا :
« خذوهـا یا بنی طلحة ! خالدةً تالدةً لاینزعهـا
منکم الاظالم» دیه اعاده ایلدکدن باشقه خدمت مذکوره‌یه
اخرك الی یوم القیام منع مداخله‌سنی جنـاب حق جل
و علی [ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها ..]
آیت کریمه‌سیله امر و فرمان بیورمشدر .

عثمان، مفتـاحی آلوب‌ده کیری چکیله‌جکی اثنـاده
رسالتپناه افندیمز، اکا خطاباً :
— « الم یکن الذی قلت لك؟ »
بیوردیلر .

سبب — هجرتدن اول مکهٔ مکرمه‌ده اوداعیٔ
نهج الصواب هدایت افندیمز، برکون عثمانه راست کله‌رك
انی دینه دعوت ایتدی .
عثمان، بر طور استکبار ایله :
— « یا محمد [علیه الصلوة والسلام] شایان تعجبدرکه
بنم سکا متابعتمی ارزو ایده‌یورسك چالبوکه سن قومکك
دیننه مخالف ودین آخری احداث ایتدك »

دیه جواب ویردی .

بو محاورەدن صوکره ایدی ینه برکون امام المرسلین افندیمز، ناس ایله برابر کعبهٔ معظمەیه دخول ارزوسیله باب کعبەیه کلنجه عثمان، حق نبویده بعض مرتبه عنف وغلظت کوستردیکندن افندیمز، اکا مقابل التزام حلم وسکوت ایدەرك :

— «لعلك ستری هذا المفتاح یوماً بیدی اضعه حیث شئت»

بیوردی. عثمان، بونی استبعاد صددنده :

— «لقد هلکت قریش یومئذ و ذلت»

دیدی؛ قریشك او حالده واوکونده کسب مسعودیت ایدەجکنی بیان ایچون افندیمز دخی :

— «بل عمرت یومئذ و عزت»

دیدکدنصکره کعبەیه کیرمشیدی. کلام نبوی، عثمانك بوره کنده بر طوتەرق امر موعودك عقیب محاورەده همان حادث وحاصل اولەجغی خوفیله مفتاحی الدن کیدرمامك اوزره او دقیقەدن اعتباراً اسلامه میل ایتمش بولندیغی حالده قومنك زجر و تحذیریله سکزنجی سنهٔ هجریەیه قدر مسلمان اولەمامشدر .

عثمان دیر ایدی‌که: حضرت پیغمبر، بکا خطاباً «الم یکن الذی قلت لك» دیینجه مکه مکرمه‌ده قبل الهجره سویلمش اولدقلری: «یاعثمان! لعلك سترى هذا المفتاح یوماً بیدی اضعه حیث شئت» کلامنی درخاطر ایدرك: «اوت یا رسول الله! شهادت ایدرم‌که سن حق رسول اللهسك» دیدم ایدی.

رسول اکرم‌افندیمز، بیت خدادن چیقدقدنصوکره ایشیکده طوردقلری حالده: [لااله‌الاالله وحده لاشریك له. صدق وعده ونصر عبده. وهزم الاحزاب وحده] دیدی. خلق، حول بیت اللهده مجتمع واهل مکه، حقلرنده اولنه‌جق معامله‌دن اندیشناك ایدیلر. بیوردی‌که: «کندی حقلریکزده نه‌درلو معامله‌می ملاحظه ایدرسکز؟» بوکا:

— «نقول خیراً ونظن خیراً»

جوابنی ویرملریله افندیمز دخی همان اوآنده:

— «اذهبوا فانتم الطلقاء»

دیه اعلان ایلدیکی عفو عمومی ایله برابر برده خطبه اوقویه‌رق خطبه‌ده جاهلیتك عادات ورسومنی وبالخاصه ربانی نهی ایتدی. و احکام قصاصی و دیات مغلظه و

ومخففه‌يي وشبه عمد وخطايي اكلاتدی. جاهليت زماننده قالمه دعوالرك بطلاننه حكم ايتـدی و بركافر ايچون بر مسلمك قتل ايديله‌ميه‌جكني ، اختلاف دين وملتك مانع ارث اوله‌جغني ، دعاويده دائما مدعی‌يه بينه ومنكره يمين تكليفي لازم كله‌جكني اوچ كيجه‌لك مسافه‌يه قادينلرك بلا محرم سفر ايتمالريني ، بعدالعصر حين غروبده وبعدالصبح حين طلوعده صـلات و يوم‌الاضحيه ايله يوم‌الفطرده صيام جائز اوله‌ميه‌جغني امر واخطاردن صوكره بيوردی‌كه:

ای قريش! نسب سببيله اولان مفاخرت جاهليه‌يي جناب حق ، سزدن اوزاق ايتـدی. اوقوله مفاخرتله خلقه قارشی تكبر وتعظمی ترك ايديكز زيرا جمله خلق، آدم عليه‌السلامك اوغللری يدر آدم ايسه طوپراقدن مخلوقدر ني آدمك بری برندن فضل وزياده‌لكلری انجق تقوی ايله‌در [يا ايها الناس! انا خلقناكم من ذكر وانثى وجعلناكم شعوباً وقبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقاكم ان‌الله عليم خبير] اوقودی .

حضرت ابو بكر الصديق افنـديمزك پدری ابو قحافه‌نك قبول اسـلامی ، مخدوم مكرمنك دلالتيـله ايشته بو اثناده واقع اولمشدر . حضرت صديق، باباسی ابوقحافه‌يي النـدن طوتوب حضور سـعادته كتيردی

افنديمز : [هلا تركت الشيخ فی بيته حتی اكون انا آتيه]ديه بيوردی صديق، انی پيشگاه رسالته اوطورتدی. رسول الله . مبارك اللريله صدرابی قحافه‌يی مسح ايدوب كندوسنه اسلام تكليف ايلدی ابو قحافه‌ده مسلمان اولدی ابو قحافه‌نك صاچی صقالی اختيارلغندن بم بياض اولمشدی افنديمز : [غيروهما وجنبوهما بالسواد] ديه خضاب امر بيوردی .

رسول اكرم صلی الله عليه وسلم ، صفايه چيقوب اوطوردی حضرت فاروق دخی انك آلت طرفنده اوطوردی . اندن صوكره ناس برر برر رسول اللهه بيعت ايتمكه باشلاديلر . ارككلر يالكز اسلام وجهاد اوزرينه بيعت ايتديلر ، حضرت نبی مكرم انلرك اللهه و رسولنه اطاعت ايتملری اوزرينه بيعتلرينی قبول ايتدی .

بيعة الرجال تمام اولدقدن صوكره نوبت قادينلره كلمكله حضرت علی كرم الله وجهه‌نك همشيره‌سی « ام هانئ بنت ابی طالب » عاص بن اميه‌نك قيزی [ام حبيبه] و عتاب بن اسيدك خاله‌لری اروی، عاتكه، و حارث بن هشامك قيزی عكرمه ابن ابی جهلك زوجه‌سی «ام حكيم» وخالد بن الوليدك همشيره‌سی «فاخته» كبی نسوان قريشدن

شان واعتبار خصوصنده بركونه امتيازى اولانلر، نسوان سائره‌نك اوكلرينـه دوشوب حضور پر نور رسـالته كلديلر .

ابوسفيانك زوجه‌سى هند دخى تبديل شكل وقيافتله متنكره اولديغى حالده قادينلرك ارەسنه صوقيلوب كلمشدى!

قادينلرك بيعتلرى اولبـابده شرفنزول ايدن : [يا ايها النبى ! اذا جاءك المؤمنات يبايعنك على ان لايشركن بالله شـيئاً ولايسرقن ولايزنين ولايقتلن اولادهن ولا يأتين ببهتان يفترينـه بين ايديهن و ارجلهن ولايعصينك فى معروف] آيت كريمه‌سـنده اولديغى اوزره التى ماده اوزرينه مبنى ايدى :

١ — على ان لايشركن بالله شيئاً

٢ — ولايسرقن

٣ — ولايزنين

٤ — ولايقتلن اولادهن

٥ — ولايأتين ببهتان يفترينه بين ايديهن وارجلهن

٦ — ولايعصينك فى معروف

مواد مسروده‌نك وجـه ترتيبى، قبح خصوصنـده اشياء مذكوره‌نك اكبر و اكثرى ياخود بين النسوان

اظهری مادوننه تقدیم طریقیله علی سیاق التنزیل اولمغله بنه سیاق مبسوط اوزره صره‌سیله سوق وتبلیغ ضمننده طرف اشرف رسالتپناهیدن:

— « ابا یعکن علی ان لایشرکن بالله شیئاً = الاهه هیچ بر شیئ اشراك ایتامکز شرطیله بیعتکزی اخذ و قبول ایدرم »

تکلیفی درمیان اولندی. هند اوزمان باشنی قالدیره‌رق معرض تقدیرده: «والله سن ارککلره تکلیف ایتمدیکك شرطی بزه تکلیف ایده‌یورسك ارککلرك یالکز اسلام وجهاداوزرینه بیعتلرینی قبول ایتدك» دیه مقابله ایتدی.

رسول خدا افندیمز، اندن صوکره:

— «ولایسرقن = سرقت دخی ایتامملری شرطیله» بیوردیلر. هند، اوزمان‌ده: «ابوسفیان، ناکس بر آدمدر مالندن الدیغم مقدار قلیل، بیلمم بکا حلال یاخود حرام اولورمی؟» دیدی. ابو سفیان، حاضر ایدی: [کچمشده الدیغك وار ایسه حلال اولسون] دیمسیله رسول اکرم، تبسم ایتدی و طانیه‌رق : [هندمیسك] بیوردی.

هند دخی لسان تضرعله: [اوت هندم! کچمشی عفو ایت یا رسول الله ! تا که اللهده سنی عفو ایتسون] دیدیکندن افندیمز، صدد بحثه رجوع ایده‌رك:

— « ولايزنين = زنا دخی ایتماملری شرطیله »
دیدی . هند ، نسوان حاضره ایله حقلرنده لوث
زنايي استبعاد صره‌سنده :
« او تزنی الحرة = حره قادین هیچ زنا ایدرمی؟ »
دیدی . بعده نبی مکرم :
— « ولايقتلن اولادهن = چوجقلرینی اولدیرما-
ملری شرطیله »
بیوردی . هند « بز، چوجقلری کوچوك ایکن
بیوتدك و بیوك ایکن سن انلری بدرده اولدیردك ارتق
نه اولدی ایسه سز و انلر اوراسنی دها ایو بیلورسکز »
دیدی. عمر الفاروق زیاده تمکین و وقاری وار ایکن هندك
شوسوزینه طایانه‌میوب کولدی وکولمکدن ارقه‌سی اوستی
ییقیلدی. افندیمز دخی تبسم ایتدی و :
— «ولایأتین ببهتان یفترینه بین ایدیهن وارجلهن»
دیدی که بوندن مقصد عالی، قادینلرك کندی اولادی
اولمیان لقیطلری زوجلرینه قذف و نسبتله بهتان ایتمش
اولماملرینی امردن عبارت ایدی . هند: [والله بهتان ،
چركین شیدر . سن بزه رشد و مکارم اخلاق ایله
امر ایدیورسك] دیدی .

اندن صوکره حبیب خدا افندیمز :

ــ « ولا یعصینك فی معروف = منکر اولمیان خصو-
صاتده رسول اللهه عصیان ایتمامه‌لری شرطیله »

بیورنجه هند: [بز بو دیوان عالی‌یه صوکره عصیان
نیتیله کلمدك] دیدی .

موادمسرودە، نسوان طرفندن ارتق قبول ایدلمشدی.
بناءً علیه رسم بیعتك اجراسیچون حضرت عمرالفاروقه
امر همایون شرفصادر اولدی او دخی بر روایته کوره
مصافحه صورتیله بالوکاله اخذ بیعت ایتمش روایت
اخرایه‌کوره افندیمز دست همایونلری برثوب ایله مستور
اولدیغی حالده نسوانك بیعتلرینی مصافحة اخذ و اجرا
ایلمشلردر .

روایت دیکره نظراً بر قابده صویه افندیمز ، ال
صوقوب نسوان دخی غمس و غطس ید صورتیله بیعت
رسمی اجرا اولنمشدر .

*
* *

هند، دمی هدر ایدیلان نسوان مکه‌دن ایدی . بو
کره مظهر عفو و امان پیغمبری اولمش و خلوص قلب
ایله ایمان دخی کتیرمشدر . مسلمان اولدقدن صوکره

درونده حب دين مبين وعشق سيد الانبياء و المرسلين افنديمز خروشان اولەرق :

— « يا رسول الله ! بو كونه دكين اهلنـك مقهور و مدمر اولمتنی ايستديكم يالكز سنك خيمهٔ سـعادتك ايدی . والله شمـدی يريوزنده اهلنك عزتنی ارزو ايلديكم انجق سنك خيمهٔ سـعادتكدر . بز چوق غفلتده ايمشز . سن نقدر كريم و حليم ايمش‌سك ! . سكا نظر محبتله باقميان كوزلری الله تعالی كور ايتسون » .

ديمكه اكا مقابل رسول ذيشان افنديمز ، انك اسلام خصوصنده قوت قلبنك آتياً كسب ازدياد ايده‌جكنی نور اقدس نبوتله كشف بيورديغندن :

— « وايضاً و الذی نفس محمد بيـده — والله بو حال ، سنده دها زياده اولسه كركدر »

ديدی . هند ايسـه كرك ذات رسالتپنـاهی‌يه كرك بتون اهل اسلامه صوك درجه‌ده بغض وعداوتله معروف برقادين اولديغی حالده انك اوحالنی فيض ساریٔ نبوت ، بر مجلسده محو ايدوب اهتداسـندن صوكره دين مبين اسلامه و ذات پاك پيغمبری‌يه محبتی اول درجـه مزداد اولمشدی‌كه اودقيقه‌دن اعتباراً يانده نام نامیٔ رسالتپناهی

ذكر اولندقجه درونده فرح عظيم حاصل اولور واغلايه اغلايه خطيئاآت وسيئاآت سابقه‌سندن كمال حجاب وندامتله استغفار ايلردی .

هنـد، امر بيعتك ختاميله خانه‌سـنه كلديكی زمان منزلنده‌كی اصنامی كاملاً طيشاری‌يه آتمشدر .

صفاده رسم بيعتك اجراسيله افنديمز، دعايه مشغول بولندقلری اثناده بعض انصار كرامك [رسـول الله، وطننه كلدی. قاوشدی. عشيرتيله بولوشدی كورشدی. بوندن صوكره عجبا بزم بلده‌مزه كيدرمي] كبی بعض افكار و انديشه‌لرله يكديكرينه حسبحال ايتدكاری معلوم عالی اوله‌رق بعد الدعاء كيفيت ، انصـاردن استيضـاح اولندی. انلرك دخی: [اوت يارسول الله! ذهنمز بويله بر شی كلدی] ديماری اوزرينه : [ای جماعت انصار ! بن ، اللهـك قولی و رسولی‌يم سزك بلده‌كزه هجرت ايتدم. حيـات و مماتم سزكله‌در] بيورلديغندن انصار ، التفات واقعه‌دن طولانی فوق العـاده مسرور اولمشلر و سرورلرندن اغلاشلمشلردر.

او كون وقت ظهر اذانی حضرت بلال حبشی رضی الله عنه، بيت معظمك اوستنده اوقومشدر. اذان

اوقونور ایکن بعض اطفـال ، انك سسنی تقلیداً استهزا ایتمشلر وابوجهلك قیزی جویریه‌ده : [الله، بابامه لطف و احسـان ایتمش‌که وقتیله فوت اولدی‌ده بلالك کعبـه اوزرنده باغیردیغنی کورمدی] دیمش ایدی !.

حارث بن‌هشام دخی دیمشدی‌که: کاشکه اولجه فوت اولوب‌ده بو کونی کورمیه ایدم.

اشراف و رؤساء قریش، بو سیاقده و بیان تأسف صددنده برر سوز سویلمشلر. انجق ابوسفیان، محاورات واقعه‌نك‌قوهٔ قدسیهٔ نبوتله کشف بیوریله‌جغنی بیلدیکندن ایلروده بنه‌سبب محجوبیتی اولور ملاحظه‌سیله قورقدیغنه مبنی یاننده‌کی صنادیده: «بن، محمد [علیه‌الصلوة‌والسلام]ك حقنده هیچ برشی سویلیه‌مم زیرا اکاسمادن بیلدیریلیوره دیه‌بیلمشـدی. بو سوزلری کندی بینلرنده سـویلرکن رسول مکرم افندیمز ، انلرك اوزرلرینه سحـاب رحمت کبی سایه انداز عزو وقار اوله‌رق جریان ایدن محاوره ـ لرینی انلره برر برر خبر ویره‌سیله ابوسفیان اکا قارشی کلامنی کتم وانکار ایتدی. افندیمز، انك اوخصوصده‌کی عیب و قباحتنی یوزینه اورمیوب حقنده یالکز بر تبسم ایله ! کتفا بیوردی. حارث ایسه برهان وبداهته قارشی همان :

— « بن شهادت ايدرمكه سن، حق پيغمبرسك زيرا بزم بو سوزلريمزه هنوز كيمسه مطلع اولمامشدى » ديه‌رك قبول اسلامدن باشقه چاره بوله‌مدى .

*

* *

يوم فتحك ايرتسى كونى بنى هذيلدن « جدب بن الادلع » مكه‌يه كلمشدى بنى كعبدن «خراش بن اميه» انى قيلنج ايله قارننـدن اوره‌رق باغيرصـاقلرينى طشره‌يه دوكدى. جندب، او حالده ارقه‌سنى بر ديواره طايادى. يره طوغرى آقوب يايلمش اولان باغيرصاقلرينه نظر نوميـدى ايله باقيور ايدى . صوكره كوزلرى دوندى . صوك كلامى اوله‌رق :

— « اى خزاعه قومى! بو غدرى بكا ايتمكه موفق اولديكز »

سوزنى بروضع حزين ايله سويلركن دوشوب فوت اولدى .

كيفيت مسموع عالى اولديغى زمان رسـول اكرم همان قالقوب بر خطبه اوقودى :

— «تحقيقا جناب الله، خلقت ارض وسما و آفرينش شمس و قمردن برى مكه‌يى حرام ايتمشدر. وروز قيامته قدرده حرام اولسـه كركدر اللهه و يوم آخرته ايمانى

اولان هر آدمه مكه‌ده قان دوكمك ومكه‌ده بولديغی شیء
قالديرمق حلال دكلدر مكركه تعريف ايده . و مكه‌نك
اغاجلرينی كسمك و اوتلرينی يولمق دخی جائز اولمز .
رسول اللهك مكه‌ده قان دوكديكنی وقتال ايلديكنی جواز
قتل وقتاله دليل طوتان كيمسه‌يه سز، سويليكزكه بندن
بشقه كيمسه‌يه او حلال اولمز و بندن صوكره كيمسه‌يه
حلال اوليه‌جقدر بكا دخی حلال دكل ايدی انجق كونك
بر ساعتنده حلال اولوب اندن صوكره حرمت يرينه
كلدی اوله‌جه حرام اولديغی كبی ينه حرام اولدی . ای
خزاعه! الكزی قتلدن كيری چكيكز ! اول كشی‌يی‌كه
قتل ايلديكز ديتنی اوزريكزه حكم ايتدم وريكز. اكر
بوندن صوكره برينی دها اولديريرسه‌كز ولیلرينی مخير
ايدرم ايسترلرسه ديت اليرلر. ايسترلرسه قصاص ايدرلر»

حكم رسالتپناهی موجب عاليسنجه بنی كعب، مقتولك
ديتی اوله‌رق ورثه‌سنه يوز دوه ويرمشلردر!

اهل مكه حقنده ارزان بيوريلان امن وامانذن اركك
قادين برقاچ كيمسه‌لر مستثنا ايديلر. جنايات و سيئات
عظيمه‌لرندن ناشی بالاستثنا دملری اهدار ايدلمشدی.

***

عبدالله ابن ابی السرح — هندك نائل عفو و امان اوله‌بیلمسی امثالنه جسارت ویره‌رك دیكر فراریلر دخی استدعاء صفح و امانه وطلب عفو و غفرانه مبادرت ایتمشلردر. حتی عبدالله ابن ابی السرح، شو امید ایله عثمان ذی النورین رضی الله عنه حضرتلرینه دخالت ایتمشدی .

صحابیٔ مشارالیه ، دخیل مرقومك سود قرنداشی اولدیغنه مبنی دخالتنی قبول ایده‌رك آنی كیزله‌مش و بر مدت صوكره حضور پر نور نبوته عرض ایدوب عفو ایتدیرمشدر .

ابن ابی السرح ، رسول اللهك مكه‌ده ، بولندیغی ایام قبل‌الهجرتده خدمت كتابت وحی الهیده بولنانلردن بریدر. فقط اثناء ثبت و تحریر آیات حضرة القرآنده [عزیز حكیم] یرینه [علیم حكیم] یازه‌ق كبی بالالتزام بعض تصدیسی اكلاشیله‌رق مرتد ومطرود اولمشدی. ایشته انك بوكره عفوی بابنده حضرت ذی النورینك استرحامنه قارشی محل جوابده افندیمز، التزام صمت وسكوت بیورمشلردی. شو جوابك دهشتی ایسه مسلم ایدی. بناءً علیه حضرت عثمان‌ده مقام‌نیازده اطناب‌كلام‌و بالدفعات تكریر استرحام ایتمكله اعدل البشر افندیمز:

ــ « قد بايعناه فلينصرف = بيعتی قبول ایتدك همان دفع اولسون »

دیه آنی ذی النورین حضرتلرینه مع الاكرام باغشلادی !.

ابن ابی السرح، حضور عالیدن چیقدقدن صوكره رسول الله صلی الله علیه وسلم اصحاب كرامنه : [اما كان فیكم من یقوم الیه فیضرب عنقه قبل ان ابایعه = بیعتی قبول ایتمزدن اول قالقوب بوینی اوره‌جق ایچكزده بر آدم یوقمی ایدی] دیه سبب صمت وسكوتلرینی اظهار بیورملری اوزرینه حضار كرام ایچندن عباد بن بشر دیدی كه :

ــ « والله یا رسول الله! سنك بر كوز اوجیله امر و اشارتكه منتظر ایدم اكر ادنی بر اشارتك اولسیدی بن انی همان قتل ایدردم »

بو سوزه قارشی افندیمز:

ــ «ماكان لنبی ان تكون له خائنة الاعین = لسانیله اظهار ایلدیكنك خلافی كوزیله اشعار معناسنه خیانت اعین، هیچ بر نبیدن صادر اولمدی »

بیوردیلر . ابن ابی السرح ، بوندن صوكره دیننده

قوی مسلمان اولەرق بر خیلی غزواتده یارالق کوسترمش وحتی حضرت عثمان رضی الله عنهك زماننده مصره والی نصب وتعیین‌ده بیورلمشدر .

*
* *

عکرمه وصفوانه — قریشك خندمه انهزامندن صوکره ابن ابی جهل ؛ یمن طرفنه صفوان بن امیه ؛ جده‌یه قاچمشدی. عکرمه‌نك زوجه‌سی «ام حکیم» اظهار ایمان و زوجی عکرمه ایچون‌ده استحصال عفو و امان ایتمش اولدیغندن بالتعقیب عکرمه‌یی یمنه کیتمك اوزره کمی‌یه بینمش اولدیغی حالده بولدی و :

— « ناسك اك حلیمی و اك کریمی اولان ذات طرفندن سکا امان ایله کلدم»

دیه انی کیری مکهٔ مکرمه‌یه کتیردی. هر ایکیسی برلکده خیمهٔ سعادتك قپوسنه کلدیلر . ام حکیم ، بالاستیذان مستور اولەرق حضورعالی‌یه کیردی. و :

— « یارسول الله! عکرمه‌یی کتیردم »

دیدی. بو خبردن رسول اکرم صوك درجه‌ده محظوظ اولەرق فرح ومحظوظیتنه مبنی همان یرندن سرعتله قالقار ایکن حتی رداء شریفه‌لری اوموزندن دوشمشدی

امر ایدوب عکرمه‌یی ایچری‌یه کتیرتدی. و اکا التفات مخصوص اوله‌رق: [مرحباً بالراکب المهاجر] خطاب برکت‌نصابنی ابذال بیوردی. عکرمه‌دخی درحال مسلمان اولدی. وحیاسندن یره طوغری اوکنه باقه‌رق:

— « یارسول الله ! تحقیقاً سن ، ناسك الك زیاده ایولك ایدیجیسی و طوغری سوزلیسی و سوزینه وفا ایدیجیسی‌سك »

دیدی. افندیمز، محظوظیتله :

— «ای عکرمه» سن بنم المدن کله‌جك نه‌یی ایسترسك ویره‌جکم»

بیوردی. عکرمه» او زمان :

— « بن،» انی‌ایسترم‌که شرکه تقویت ویرمك‌ایچون سنك علیهکده‌کی جمیع حرکات وتفوهاتمك عفوومغفرت اولنمسنی جناب حقدن طلب ایده‌سك»

دیمکله‌حضرت رسول الله، مبارك اللرینی قالدیروب: [اللهم اغفر لعکرمة کل عداوة عادانیها او منطق تکلم به اومرکب اوضع فیه یریدان یصد عن سبیلك] دیه دعا ایلدی .

عکرمه، بو مظهریت مخصوصه‌نك ویردیکی سرور نامحصور ایله و اخلاص و صمیمیتله :

— « يا رسول الله ! كفر زماننده اسلام علیهنده صرف ایتدیکم دینارك ایکی مثلنی شمدی تقویت دین مبین اوغورنده صرف ایده‌جکم واسلام علیهنده‌کی جنك و جدالك ایکی اولقدرینی شمدی کفار ایله ایده‌جکم »

دیمش و دیدیکی کبی اخیراً پك چوق یارارلق ابراز ایدوب اجنادین غزاسنده شهید اولمشدر.

صفوانه — بن امیه‌نك برادری « عمیر بن وهب الجمحی » بالاستدعا صفوانی عفو ایتدیردکدنصوکره جده‌یه کیدوب صفوان ایله کوروشدی رسول اکرمك نصل حلیم وکریم واقرباسنه نقدر مشفق و وفادار اولدیغنی اکلاتدی :

— « او، سنك عم زاده‌کدر. انك عز وشرفی سنك عز و شرفك دیمکدر »

دیه‌رك صفوانی مکهٔ مکرمه‌یه کتیردی. صفوان ، حضور عالئ رسالتپناهی‌یه کیردیکی زمان برادری عمیره اشارتله رسول اکرمدن صوردی :

— « بو آدم دیورکه سن بکا امان ویرمشسك اویله‌می ؟ »

رسول الله صلی الله علیه و سلم [اوت] جوابنی ویردی. صفوان :

— « اويله ايسه مسلمان اولمق ايچون بكا ايكی آی مهلت ویر »

ديوب [ذرت آی مخیرسك] جواب عالیسنی آلدی .

صفوان، اندن صوكره مشرك اولديغی خالده امن و امان اوزره قالەرق معيت سنيۀ رسالتپناهيده كيتديكی هوازن غزاسنده مسلمان اولمشدر.

***

هبيره وابن الزبعری — ام هانیٔ بنت ابی طالبك زوجی «هبيره ابن ابی وهب المخزومی» ايله «عبدالله بن الزبعری» نجران جانبنه فرار ایتمش ايديلر . هبيره ؛ نجرانده كافراً فوت اولدی .

عبدالله بن الزبعری ، هجو تهمتيله متهم ايدی بر مدت نجرانده قالدی . صوكره مقصد اسلام ايله مدينۀ طيبه‌يه‌كلەرك ملازمت رسالتپناهی‌يه متوجه اولدی رسول الله، انك كلديكنی اوزاقدن كورديكی ساعتده:

— « ايشته ابن الزبعری ، بر يوز ايله كليوركه انده نور اسلام وار »

بيوردی. ابن الزبعری:

— « السلام عليك يارسول‌الله ! بن شهادت‌ايدرم‌كه

الله بر و سن انك رسولی سك . حمد و ثناء اول اللهه كه بنی اسلامه هدايت ايلدی . يارسول الله ! سكا قارشو چوق مناسبتسزلكده بولندم فقط چوقده پشيمان اولدم» ديه كمال ندامتله اعتذار و اعتراف جرم و قصور ايدەرك مسلمان اولدی . سيدالانام عليه الصلوة والسلام افنديمز : [الحمدلله الذی هداك الی الاسلام . يا عبدالله! بيلمش اول كه اسلام ، گچمش گناهلری محو ايدر] بيوردی .

ابن الزبعری ، وادیٔ اعتذارده بر خيلی اشعار سويلمش ومدائح سنيه‌يی حاوی قصائد انشاد ايتمشدر .

وحشی ـــ مشركين مكه‌دن برقاچنك كندوسنه وعد ايتدكلری مكافاته مقابل عم النبی حمزه رضی الله عنه حضرتلرينی احد غزوه‌سنده شهيد ايتمشيدی .

اشبو جنايت عظيمه‌دن ناشی و حشينك دمی هدر ايدی .

يوم الفتحده مكه‌دن قاچه‌رق بر مدت اطرافده طولاشديغی حالده امين بر ملجأ دائمی بوله‌مديغندن بالمجبوريه حضور پرنور رسول اللهه دخالت ايتدی . فقط رسول ذيشانك خاطر عاطرلرنده اكا قارشی تأثر

واغبرار اثری باقی بولندیغندن کوزینه کورونمامسی امر و تنبیه بیورلمش او بیچاره‌ده دائمـا نظرگاه سماجاه رسالتپناهیده بولنمق کبی برشرف عظیم جهانبهادن محروم اولدیغی حالده طیشاریلرده وقت کچیرمشدر .

سبب معلوم منفوریتنه مقابل بر فدا کارلق ایتمك تصورنده ایدی . شو تصور سـوقیله ایدی که حضرت صدیق زماننده یمن حوالیسنده بیوك بر غائله چیقارمش اولان مسیلمه کبی بر شریر صبی‌ده حمزه‌یه آتدیغی حربه ایله اولدیره بیلمشدر !..

***

عبدالعزی بن خطل — قبل الفتح مدینهٔ سـعادته كله‌رك مسلمان اولدیغندن طرف اشرف رسـالتدن بر قبیله‌نك جمع وتحصیل صدقاتنه مأمور بیورلمش ومعیتنه‌ده خزاعه قبیله‌لی برخادم ویرلمشدی . بر کون عبدالعزی، خادم مرقومه قوشلق طعامنی حاضرلمسنی امر ایدوب کندوسی اویودی . خادم دخی احضار طعامده مسامحه ایده‌رك اویودی !.

عبدالعزی ، اویاندیغی زمان خادمك طعامی حاضر ایتمکسزین اویقویه یاندیغنی کوروب حدتلندی . خادم مرقومی اولدیردی .

اوزمان حریف، عملنك وخامت نتیجه‌سنی ملاحظه ایده‌رك مدینهٔ سعادته کلمکه ارتق جرأت ایده‌مدی. طوپلادیغی صدقه حیواناتنی برابر سوروب مرتد اولدیغی حالده مکه‌یه قاچدی هدردمی، اشبو قتل نفس وصوکره ردت تهمتلرینه مبنی ایدی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز، فتح مکه کونی طوافده ایکن اصحاب کرامدن بری عبدالعزانك استار کعبه‌یه متعلق اوله‌رق کیزلی طوردیغنی کوردی. وکیفیتی حضور رسالتپناهی‌یه عرض ایتدی. شرفصدور ایدن: [فاقتلوه] فرمان پیغمبریسی موجب عالیسنجه او آنده واو مقامده‌انی «سعد بن حریث» ایله «ابو برزة الاسلمی» مشترکاً اولدیردیلر. دیکر روایتـه کوره «شریك بن عبدة العجلانی» قتل ایتمشدر.

حویرث بن نقیذ — تهمت هجو ایله متهم ایدی. فتح مکه کونی قپوسنی اوزرینه قپایوب خانه‌سنده اوطورانك امین اولدیغنی ایشتدیکنه مبنی امید سلامتله همان خانه‌سنه واردی. وقپوسنی قپادی.

حضرت علی کرم الله وجهه، انك خانه‌سنه واروب سؤال ایلدی بادیه‌یه کیتدیکی جوابنی آله‌رق کیری دوندی.

حويرث، كندوسنك خانه‌سنده بولنديغى بللى اولمق قورقوسندن ناشى باشقه بر محلده كيزلنمك اوزره طشره چيقمشدى. حضرت على، سوقاقده راست كله‌رك انى اولديردى.

***

مقيس بن ضبابه — قتل نفس وردت تهمتلريله متهم ومهدر الدم ايدى برادرى هشام بن ضبابه، اوائجه مدينهٔ طاهره‌يه كلوب مسلمان اولمغله برابر مريسيع غزوه‌سنده‌ده حاضر بولنمشدى.

غزوهٔ مذكوره‌دن عودت اثناسنده بنى عمرو بن عوفدن برذات، بونى مشرك ظنيله سهواً اولديرديكندن مقيس، مكه‌دن كلدى و اظهار اسلام ايله برادرينك قانى دعوى ايلدى.

حضرت سيدالانام عليه الصلوة والسلام، ديت حكم ايدرك بنى فهردن برذاتى اكا ترفيقاً بنى نجاره كوندردى. بنى نجار، مقيسه برادرينك ديتى اولمق اوزره يوز دوه ويرديلر.

مقيس، ديتى الوب عودت ايدركن رفيقنى يولده طاش ايله قتل وبالا رتداد دوه‌لرى مكه‌يه سوق ايتمشدر!.

مكه يولنده اوزمان شو بيتلرله اعلان شوق سرور ايتمكده ايدى :

قتلت به فهراً و حملت عقله
سراة بنى النجار ارباب قارع
وادركت ثارى واضطجعت موسداً
و كنت الى الاصنام اول راجع

خندمه‌ده مشركينك انهزامندن صوكره مقيس ، بعض هوادار انيله بر محله كيزلنوب شرب شرابه مشغول بولنيورلردى . نميلة بن عبدالله الكلبى ، انلرك اوحالنه واقف اوله‌رق يانلرينه واردى و اوراده مقيسى قيلنج ايله اوروب اولديردى .

***

هبار بن الاسود — حق پيغمبريده اذيتلره جرأت ايتمشلردن ايدى بدز وقعه‌سنده داما دنبوى « ابوالعاص بن الربيع » كريمۀ سعادتى حضور رسالته اعاده ايتمك اوزره مدينۀ طاهره‌دن اطلاق اولنوب اوده زوجه‌سى « زينب بنت النبى » صلى الله عليه وسلمى اعاده ضمننده دوه‌يه اركاباً مكه‌دن يوله چيقارمشدى .

اوزمان بوهبار ، بر باشقه‌سى ايله الك يولنى كسه‌رك بينديكى دوه‌يى قارغى ايله اوروديغندن حضرت مشار اليها «

هود جندن یره دوشوب حملی ساقط اولدیغی حالده خسته‌لنمشدی .

شو معامله‌نك وقوعی اوزرینه رسول اکرم، هبارك یولده اخذ ودردستیچون تعقیبنه حمزة بن عمرو الاسامی‌یی برقاچ نفر اهل اسلام ایله مأمور ایتمش ومتجاسرلرك حیاً احراقلرینی‌ده انلره امر بیورمشدی .

فقط عمروك حین حرکتنده : [انی کنت امرتکم ان تحرقوا فلاناً وفلاناً بالنار وان النار لایعذب بها الاالله . فان اخذتموها فاقتلوهما] دیه احراق بالناره دائر اولان امر سابقنی تعدیل بیوردیلر .

حضرت زینب ، مرض مذکور تأثیریله اخیراً ارتحال ایلدیکندن هبارك هدر دمنه سیئات مسروده سبب اولمش بولندیغی حالده اشبو فتح مکه کونی اله کچمه‌سی قابل اوله‌مدی .

حضرت رسول الله ، مدینهٔ طیبه‌ده برکون اصحاب کرامیله برلکده اوطوروركن هبار ، بغتةً حضور سعادته کلوب عرض دخالت و قبول دین مبینه مبادرت ایتمکله عفو بیورلمشدر .

زمان کفرنده‌کی سیئاتندن طولایی راست کلان

بعض اهل اسلام ، هباره سوكر اوده باشنی یره طوغری اكوب تحمل ایدردی .

كیفیت مسموع عالی اولەرق طرف ذیشرف پیغمبریدن : [سب من سبك = سنی سوكنی سن‌ده سوك] دیه مقابله بالمثله رخصت احسان بیوردی .

***

حارث بن طلاطل — سیئاتنه مبنی مهدر الدم ایدی . فتح كونی حضرت علی ، بونی اخذ و قتل ایتمشدر .

قرتنا — عبدالعزی بن خطلك جاریه و خادمه و مغنیه‌سی ایدی . افندیننك قارشوسنده تغنی ایله اوقودیغی هجویاتدن طولایی دمی اهدار ایدلمشدی و لكن استیمان ایدەرك نائل صفح و امان اولمشدر .

قریبه — ده ابن خطلك كذلك جاریه و مغنیه‌سی و قرتنانك رفیقه‌سی اولمغله عین تهمتدن طولایی متهمه ایدی . قتل ایدلدی .

ارنب — ده خطلك آزادلیسی و جاریه‌سی ایدی . مهدرالدم اولەرق اولدیرلمشدر .

ام‌ساره — بنی هاشمك آزادلیلرندن وهاجیه‌لردن

ایدی. حاطب بن بلتعه‌نك مكتوبنی مكه‌یه ایصاله وساطت ایتدیکی حالده روضهٔ خاخده طوتیله‌رق الندن مكتوب آلنمشـدی . بناء‌علیـه مهدر الدم ایدی . بر روایتده یوم الفتحده حضرت علی الیله قتل ایدلمش دیكر روایته كوره عفو بیوریلوب حضرت عمر زماننـده « ابطح » نام محلده اوستنه بر سواری آت سـوردیكندن متأثراً فوت اولمشدر .

ام سعد — دخی مهدر الدم اوله‌رق قتل ایدلمشدر.

***

دمی اهدار ایدیلان افراد معلوم وماعداسی هر حالده امین ایدی. رؤساء قریشدن «خویطب بن عبدالعزی » نك بر محلده مختفی بولندیغنی عتبهٔ علیای رسالته عرض ایتمش اولان ابو ذرالغفـاری حضرتلری ، هدر دمی تصریح ایدلمش اولانلرك ماعداسنك امین اولدیغی حقنده الدیغی جواب عالی‌یی كیدوب خویطبه سـویلمش خویطب ده سروردن حضور بر سرور رسالته كله‌رك قبول اسلام ایتمشدی .

مكهٔ مباركه‌نك فتحی ارتق قطعیاً تمام اولمشـدی . فاتح البطحاء افندیمزك او اثناده مكهٔ معظمه‌ده مدت مكث واقامتی اون بش و دیكر روایتده اون طقوز كون قدر

زماندر بنی امیه‌دن «عتاب بن اسـید» رضی الله عنه حضرتلرینی ناسـه نماز قیلدیرمق ایچون مکه‌ده والی براقدی‌که مکه‌یه برنجی اوله‌رق تعیین اولنان والی اودر بونك اجراء مأموریتی صددنده کندوسنه خطاباً حضرت پیغمبر اوچ کره [انطلق فقداستعملتك علی اهل الله] دیه بیورمشدر بونك اوزرینه عتاب، مسلمانلری جماعت صلوته دوامه مجبور ایتمك مقصدیله : [والله لا اعلم متخلفاً تخلف عن الصلوة فی جماعة الاضربت عنقه فانه لا یتخلف عن الصلوة الامنافق] دیه کوستردیکی شدت، بعض ذواتی پیشگاه رسالتپناهی‌یه بث شکوایه سوق ایتمکله حقنده رسول الله صلی الله علیه وسلم : [انی رأیت فیما یری النائم کأن عتاب بن اسید اتی باب الجنة فاخذ بحلقة الباب فقلقلها قلقاً شدیداً حتی فتح له فدخلها فاعز الله به الاسلام فنصرته للمسلمین علی من یرید ظلماً] دیه بیورمشدر .

روایته کوره اهل مکه‌یه فقه وسنت سنیه‌یی اوکرتمك اوزره معاذ بن جبلی عتـاب ایله برلکده بو دفعه براقمش دیکر قوللره کوره افندیمز، حنین وهوازن سفرلرندن مکه‌یه مراجعتلرنده بر منـوال مبسوط معلم فقه وسنت اوله‌رق براقمشدر مشارالیه عتاب، فتح مکه کونی

قبول اسلام ایتمش اولان اصحاب کرامدن هنوز یکرمی بر یاشنده بر نوجوان ایدی شو وظیفه‌یه مقابل کندوسنه یومی بر درهم معاش تخصیص بیورلمشدی .

مناة — ساحل بحرده مشلل نام طاغده اوس وخزرج قبیله‌لرینك ودینداشلرینك مناة اسمنده بر صنمی وار ایدی . مشلل، ساحل بحرده بر طاغدرکه اندن قدید منزلنه اینیلور . سعد بن زید بن اشهل حضرتلری، صنم مرقومك هدم و امحاسنه مأمور بیورلدیغندن یکرمی سواری عسکریله کیدوب هدم و محو ایلمشدر جناب سعدك هدم مناته مأموراً یوم حرکتی ، رمضان شریفك یکرمی دردنجی کونی ایدی .

***

عزی — قریش ایله بنی کنانه‌نك عزی اسمنده‌کی صنمی‌ده مکهٔ مکرمه‌یه بر کیجه‌لك مسافه‌ده [نخله] نام محلده ایدی . عزی ، قریش عندنده اصنامك اعظمی ایدی خالد بن الولید رضی الله عنه حضرتلری، اکا مأمور بیورلمقله اوتوز نفر سواری ایله کیتدی .

عزی،اوچ باجاقلی برشی اوزرنده ایدی. باجاقلری قیروب یره دوشوردکدنصوکره اوستنده‌کی بناییده

اوزرينه چوكديرەرك عودت ايتدى .

او زمان حضرت رسول جليل عليه افضل التحية والتبجيل افنديمز خالده :

[برشى باپەمدك] بيورديلر . خالد ، تكرار نخله يه كيدوب كوردى‌كه عزانك خدمتجيلرى عزايى طاغده باشقه بر محلده: [ياعز خبليه ! يا عز عوريه» ديه تعزيه ايتمكده بولنيورلر خالد، عزايى تكرار قيراركن ايچندن سياه و چيپلاق و صاچى طاغنيق برقارى چيقەرق هم فرياد ايدر هم باشنه صاچنه طوپراق آتار اولديغى حالده قاچمغه باشلامغله :

يا عز كفرانك لاسبحانك

انى رأيت الله قداهانك

ديوب انى قيلنج ايله همان قتل ايتمشدى .

بوندن صوكره خالد ، واقع حالى عرض و اعلام ايلديكى زمان رسول اكرم افنديمز ، قتل عزاده خالدك تمام موفقيتنى تقدير و تصديق ضمننده : [اوت او، عزى ايدى بلده‌كزده كنديسنه عبادت ايدلمك املندن ارتق مأيوس اولدى] بيورمشلردر .

* * *

سواع — مكهٔ مكرمه‌یه اوچ میل مسافه‌ده هذیل قبیله‌سنك برصنمی ایدی انك هدمنه «عمرو بن العاص» رضی الله عنه مأمور بیورلمغله واروب سواعی کسروامحا ایتمشدر.

۸

بعث خالد

فتحك تمامی اوزرینه حول الحرمده بولنان قبائلك دعوتی صره‌سی گلمش دیمك ایدی. بومناسبتله اطرافه بعض مأمورلر گوندریلور ایکن خالد بن الولید رضی الله عنه‌ده [یلملم] ناحیه‌سنده بنی جذیمه‌یه مأموراً شهرشوالده ارسال بیورلدی. خالدك او زمان معیتنده مهاجرین و انصار کرام ایله بنی سلیمدن مرکب اوچیوز اللی نفر عسکرده وار ایدی.

مکهٔ معظمه‌یه برمنزل مسافه‌ده بولنان ناحیهٔ مذکوره‌یه واردی اهالیٔ بنی جذیمه، احتیاطاً سلاحلی اولدقلری حالده استقبال ایتدیلر.

خالد، انلرك کیملر اولدقلرینی صوردی. قبیله‌خلقی جوابده:

— « بز، مسلمانلرز، نماز قيلرز. محمد [عليه الصلوة و السلام]ك نبوتی تصديق ايدرز. مسجدلر يابدق اذان و اقامت اوقورز »

ديديلر . خالد ، نيچون سلاحلی كلدكلرينی ده سؤال ايتدی : « عربدن بعضنك بزه عداوتی واردر، اوزاقدن كورونجه قورقدق كه سز انلردن اولهسكز بناءً عليه احتياط اولهرق سلاحلنمشيدك » ديدكلرينی خالد ، ايشتديكی حالده سوزلرينه اعتبار و التفات ايتميوب ترك سلاح ايتملرينی امر و تكليف ايتدی اهالی مرقومهده امر واقعه قارشی تماماً اطاعت كوسترمش ايديلر . بونكله برابر حضرت خالدك ديت ايجاب ايدهجك درجهده كوستردیكی شدت ، مسموع عالیٔ نبوی بيورلديغی انده رسول خدا افنديمز تأسف ايدوب حضرت علی يی بر چوق اموال ايله درحال اورايه كوندرمش و قبيله خلقنك اجراء مواساتنه بذل عنايت بيورمشدر .

٩

غزوۀ حنين و هوازن

اهل اسلامك مكۀ مكرمه‌يى فتح ايتمسى ، قريشدن يك چوق كيمسه‌لرك سبب اسلاملرى اولمشدر . مكه‌ده اوّل مسلمان و اسلام طرفدارى آز ايكن عقيب فتحده ايمان ايتامشلر آزالدى. دين اسلام بر مرتبه دها ميدان الدرق قريش طرفدارى بولنان قبائل وعشائر، مسلمانلره متوجه اولدى . فقط عربك اك بيوك قبائلندن [هوازن] قبيله‌سى ، مسلمانلرك و مسلمانلغك توسع اشتهارينى منع ايتمك اوزره [محمد فن حربه آشنا اولميان مكه‌ليلرى بوزمش ايسه بزى‌ده انلره‌مى قياس ايده‌يور] ديه عتو و استكبار كوسترەرك سپهسالار كتيبۀ انبياء عليه افضل الصلوة و اكمل التحايا افنديمزله حرب و قتاله بالاتفاق وادئ [حنين]ده جمع وتحشيد جيوشه مبادرت ايتديلركه بوخصوصده مرضعۀ رسالتپناهى حليمۀ سعديه‌نك قبيله‌سى بنى سعد بن بكر قبيله‌سيله بنى هلال، بنى جشم، بنى نضر قبائلى‌ده ثقيف وهوازن ايله متفق و جمله‌سى هوازن رئيسى [مالك بن عوف النضرى] نك قوماندا سى

التنده مجتمع ایدی . یالکز هـوازندن بنی کعب و بنی کلاب، بو مسئله‌ده بیطرف بولندیلر .

حنین، ذی المجاز قربنـده بر وادینـك یاخود بر صویك نامیدر مکه ایله طائف ارهسـنده وطائفه دها قریبدر .

بنی ثقیفك رئیسی [کنانه بن عبـد یا لیل] یاخود [اسـود بن قارب] ایدی شو صورتله اولان اجتماع عسا کردن هوازن اردوسی، یکرمی بیك نفرلی براردو اولدی. هوازنك تشبثات واقعه‌سی مسموع عالی بیوریلوب درحال افندیمز دخی تدارکه مشغول اولدی. حتی رؤساء مشرکین قریشـدن صفوان بن امیه‌دن عاریت سـلاح الندی .

صفوان، کندیسندن سلاح استعاره ایدلدیکی زمان صوردی:

ــ « غصباًمی یا محمد! »

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمز:

ــ «خیر غصبا دکل بلکه سکا اعاده ایدیلنجه‌یه‌دکین تلف اولور ایسه تضمین اولنمق شرطیله عاریة ایسترم »

بیورملریله صفوان [اویله ایسه بأس یوق] دیه‌رك

اوچ یوز عـدد زره ویرمش و نوفل بن حارث بن عبدالمطلب دخی وجه مذکور اوزره اوچ عدد مزراق اعاره ایتمشدی .

سلطان قلمرو رسالت افندیمز تدارکاتی اتمام بیورنجه مکه‌ده عتاب بن اسید رضی الله تعـالی عنه حضرتلرینی والی تعیین ایتدی. ومکه اهل اسلامنه احکام دینی تعلیمه مأموراً معاذ بن جبل رضی‌الله‌عنه حضرتلرینی‌ده عتاب ایله برلکده براغه‌رق شوالك التنجی ویا یدنجی جمعه ایرتسی کونی دلدل اسملی استر همایونلرینه راکب و « سغدیه، ذاة الفضول » اسملرنده بری بری اوستنده ایکی درعی لابس اولدقلری حالده حنینه متوجهاً حرکت بیوردیلر. اشبو زرهلر، حضرت داود علیه السلامك جالوتی قتل ایلدیکی صره‌ده لابس اولدقلری درع ایدوکی مرویدر.

معیت جهانپناهیلرنده اون ایکی بیك نفروار ایدی. عسکرك بیك نفری مهاجرین کرام، درت بیـك نفری انصار کرام، بشبیکی جهینه ومزینه. بنی سلیم، بنی اسلم، غفار، اشجع قبیله‌لرندن و ایکی بیکی‌ده اهل مکه‌ومؤلفة القلوب طاقمی ایدی‌که ابو سفیان بن حرب و اوغللری یزید ایله معاویه، خویطب بن عبـد العزی و ابو جهلك

برادری حارث بن هشام، سهیل بن عمرو، اشراف مؤلفة القلوبك سر آمدانندن ایدیلر. برلکده سکسان نفرده مشترك اولوب انجلرندن بری صفوان بن امیه ایدی .

*
* *

ابو واقد لیثی ، نقل ایدر دیرکه :

حنین سفرنده معیت سنیهٔ رسالتپناهیده ایدم. یولده یشیل یاپراقلی کوزل و بیوك بر اغاجه تصادف ایتدك . اغاجك طراوت ونضارتی نظر رغبت و استحسانمزی جلب ایتدی زمان کفر وجاهلیته قریب العهد اولدیغمزك سوقیله اوملی ایدی که کفار قریش وغیرلرینك سنه ده بر کون محل تفرج و تنزه اولمق اوزره « ذاة الانواط » اسملی بویله جسیم براغاجلری بولندیغنی تخطر ایده رك:

— « یارسول الله ! بو اغاجی « ذاة الانواط » اتخاذ ایتمکه بزه مساعده ایت نته کیم قریشك ذاة الانواطلری اولدیغی کبی بزده کلوب بونده اکلنیرز »

دیدك. قریش ، ذاة الانواطلرینه سنه ده بر کون کیدرلر اغاجك داللرینه سلاحلرینی آصارلر. دیبنده قربان کسوب او کون ایی بر ذوق وتفرج ایدرلردی مگر بو تکلیفمز ، مکروه کلدی . افندیمز ، حیرت و استکراه ایله :

— والله اكبر والله سزبكا برشى سويلديكزكه حضرت موسى[عليه السلام]، قومى بومثللو برسوزسويلمشلردى [اجعل لنا الهاً كمالهم آلهة] ديوب موسى دخى انلره: «تحقيقا سز، احمق برطائفه‌سكز» جوابنى ويرمشدى» بيورمقله سوزيمزدن ناشى رسول اكرم صلى الله عليه و سلمه قارشى نادم ومحجوب اوله‌رق توبه و استغفار ايلدك .

بركيجه سحر وقتى ايدى افنديمز، عسكرينى تعبيه و ترتيب بيوردى فرقهٔ مهاجرين ايچون مرتب ايكى لوانك برينى عمرالفاروق رضى‌الله عنه ديكرينى حضرت على المرتضايه، اوسيلرك لواسنى اسيد بن حضيره خزرجيلرك لواسنى‌ده سعد بن عباده‌يه ويردى .

بنى سليم قبيله‌سيله مكه عسكرى، مقدمة الجيش [چرخه‌جى] تعيين اولنمش وبونلره غازئ نامدار حضرت خالد بن الوليد، قوماندان انتخاب بيورلمش ايدى .

اردوى همايون، مكمل و منتظم بر اردو ايدى، شو انتظام وكثرته مبنى ايدى‌كه جناب ابى بكر الصديق رضى الله تعالى عنه افنديمز، عسكر اسلامك انتظام و كثرتنه

نظر مسرتله باقه‌رق و اتحاد و انقیاد اوزره حرکتلرینی ملاحظه ایده‌رك: [بوعسکر، ارتق قلتندن ناشی بوزولمز] دیمش بولنمسیله سهواً صدور ایتمش اولان بوسوزك تضمن ایتدیکی خطاء غرور آمیزدن طولایی حقلرنده بر جزاء سماوینك تحقق حلولنی رسول اکرم، اکلایه‌رق طبع عالیٔ رسالتپناهیلرینه کراهت حاصل اولمش و فی الواقع اردوی همایون بادیٔ امرده بر هزیمت مهمه‌یه تصادف ایتمشدی! . حتی انهزام اسلامه و انهزامك وقوعنی حاکی اولان: [و یومِ حنینٍ اذ اعجبتکم کثرتکم . . . .] آیت کریمه‌سنك معرض توبیخده شرف نزولنه شو سوزك تسبب ایتدیکی مرویدر .

کلام مذکورك یاکلشلغی بدیهی ایدی . زیرا کثرت و قوت، کرچه اسباب مظفریتدندر لکن نصرتده حقك احسانیدر . اسباب لازمه حاضر ایدلدکدنصکره نصرتی انجق طرف حق جل وعلادن بکله‌ملیدر .

شو خصوصده ظهور ایدن خطایی تماماً تصحیح ایتدیرمك و ناصر حقیقینك آنجق کندیسی اولدیغنی بیلدیرمکده امته بر درس اعتبار وابتصار اولمق اوزره جناب حق ، اشبو غزاده مسلمینه ابتدا هزیمت صورتی

كوستروب عقيبنده عنايت الهيه‌سی اوله‌رق برده مظفريت عظيمه احسان بيورەشدر ! .

دشمن اردوسنك قوماندانى مالك بن عوف ، محافظهٔ مال و عيال غيرتيله حرب ايتديرمك كبی بر ملاحظه‌يه بناءً عسكرينی بالجمله نسوان وصبيان وحيواناتی ايله برلكده معركه‌يه كتيرەرك : [جمله‌كز يكوجود اولديغكز حالده هجوم ايده‌جكسكز] ديه امر ايتمشدی.

اردوی همايون ، شوالك اونجی و ديكر روايتـه كوره اون برنجی كونی اقشامی حنينه مواصلت ايتمكله دشمن طرفندن كلان جاسوسك مشهوداتی حقنده‌كی افاداتی هوازن عسكرنده خوف و خلجانی موجب اوله‌رق برخيلی مقداری طاغيلمش و افنديمزك تجسسه مأموراً كوندرديكی «عبدالله ابن ابی حدرد» دشمنك نسوان و صبيان و حيوانات برابر اولديغنی عرض و اعلام ايدركن افنديمز ، تبسم ايله : [ان شاء الله انلر ، يارين هپ مسلمانلره غنيمت اوله‌جق] ديه تبشير بيوردی .

وادیٔ حنينه كيدیله‌جك يول طار اولديغندن عسكر مختلف يوللردن فرقه فرقه ايريلوب يورودی .

طليعه‌يه مأمور حضرت خالد بن الوليد ، بی محابا سكردوب كيدركن بوصولردن دشمن ، بردنبره بايره‌رك اوزرينه يغموركبی اوق ياغديرمغه باشلامقله طليعه‌نك برقسم مهمی بولنان بنی سليم ، بوزوليويردی . خالد دخی او آنده اوق ايله يارەلنوب مكه عسكری هزيمتده بنی سليمه برابر ويپرو اولدی . طليعه‌نك شو حالی كتيبه‌نك بتون اقسام وشعبات سائره‌سنه برلحظه ظرفنده سرايت ايدرك قوجه اردو ، طاغيلدی مركز ميدان محاربه‌ده يالكز فخر كائنات افنديمز ، نزد همايونلرنده عم عاليلری عباس ، فضل بن عباس عمزاده‌لری ابو سفيان بن حارث بن عبدالمطلب . ابو بكر الصديق ، عمر ، علی ، اسامه بن زيد ، عبدالله بن مسعود قالمشلردی .

امر ايمانده ضعفی بولنان مكه‌ليلرك و علی الخصوص مؤلفة القلوب طاقمنك افكاری درحال بوزولمشدی ! . حتی ابوسفيان بن حرب ، اسلاملك او قورقونج بوز-غونلغی اثناده مكه‌ليلردن بری ايله سويلشور ايكن : [بوهزيمتك دكزه قدر ارقه‌سی النه‌ماز] ديمشدی ! .

صفوان بن اميه‌نك انابر قرنداشی كلده دخی ،

اصحاب كرامك موفقيات متتابعه‌سنده‌كى حالى باشقه درلو اكلامقده اولديغنى بللى ايده‌رك بر وضع سخره آميز ايله : [بوكون سحر بوزولدى] ديمش و صفوان ، انى رد و تقبيح صره‌سنده : [صوص الله آغزيكى ييرتسون ! بكا هوازندن برى حاكم اولمقدن قريشك حكومتى دها خيرايدر] ديه كلده‌يى تكدير ايتمشدى .

سلطان هردوجهان افنديمز ، شجاعتده‌ده بيهمتا ايدى . اك طار ، اك خطرناك زمانلرده اصلا تلاش و فتور كوسترمزدى .

شجاعتلرى حقنده جناب على المرتضى دير ايدى كه : محاربه شدت بولوبده باشمز صيقيلديغى وقت هپمز حول رسول اللهه صيغنور ايدك .

ايشته بو دفعه‌كى هزيمتده بتون اردو بوزولديغى حالده او حضرت عاليهمت ، قطعاً فتور بيله كوسترميه‌رك دلدلى كمالى هيبت و صولتله سمت اعدايه طوغرى سوقه چاليشير و كنديسنك بويله بر محلده خوف و هراس سببيله صاووشه‌جق همان بر شخص عادى اولميوب بر نبى حق

صـادق الوعد الامين اولديغنى و على العموم بيـانات و تبليغاتنك بركون اولوبده برر بررحيز حصوله كلديكنك كوروله جكنى و دين مبيننك تعمم و اعتلاسى موعود و محقق بولنديغنى تكرار صددنده : [انا النبى لا كذب انا ابن عبد المطلب] ديه طرف مخالفى تهديد ايدردى ! انجق ابو سفيان بن حارث ، دلدلك يولارندن ، عباس و عبدالله بن مسعود حضرانى ده ركاب همايوندن طوتوب صولتدن منع ايدرلردى .

مسـلمانلر ، هزيمتى تمام كوردكدنصوكره بوزغون عسكرى ينه ميدان حرب وقتاله كتيرمك ايچون معيتنده كى اصحاب كزينى برابر صاغ طرفه چكيله رك :

— « اى ناس ! كليكز . بن ، رسول اللهم . محمد بن عبداللهم »

ديه چاغيردى و ندا ايتمسنى عباسـه امر ايتـدى . عبـاس كور سسلى بر ذات ايدى . درحال صـوت جهير ايله :

— « يا معاشر الانصار ! يا اصحاب الشجرة و يا اصحاب سورة البقرة ! »

ديه ندا ايتدى. انك اوزرينـه عسكر اسـلام ،

طرف طرف [یالبیك یالبیك] صدالریله جملةً میدان محاربه‌یه و پایگاه عالیٔ نبوته عودت ایتمشلردر . جناب حق ، عسکر اسلامه ارتق کمال صبر و سکینه احسان بیورمش و شاهد فتح وظفر اردوی همایونه رهبر اولمشدی . هوازن عسکری هجوم ایدرکن حضرت علی کرم الله وجهه بالمقابله انلرك علمدارینی قتل ایتدیکندن او اثناده نبی اکرم صلی الله علیه و سلم : [الآن حمی الوطیس = شمدی فرون قیزدی] بیورملریله برابر راکب اولدقلری دلدله : [البدی البدی] دیدی . دلدل، درحال قارنی یره ویردی . افندیمز ، دلدلك اوستنده اوتوردیغی حالده الیله یردن بر آووج طوپراق و یاخود اوفق طاشلر آلدی . و [: اللهم انجزلی ماوعدتنی] دعاسنی اوقودی‌وصوکره: [شاهت الوجوه] دیه آووجنده‌کی طوپراغی سمت اعدایه طوغری آتدی ! .

معجزاتدندرکه آتیلان بر آووج قوم یاخود طوپراق قتالدن منع و اشغال ایده‌جك بر مقدارده اولدیغی حالده کفاردن هر برینك کوزینه ، بورون دلیکلرینه کیره‌رك انلری فوراً هزیمته اوغراتمشدر .

دشمن، هول جان ایله مال وعیالنی براغوب ارتق فرار

ايده‌يورلردی. اهل اسلامده انلری بالتعقیب کیمنی قتل کیمنی اسیر ایدردی. حتی ایشته شو آنده ایدیکه اغنیاء انصار کرامدن و خزرجیلردن ابو طلحـه رضی الله تعالی عنه حضرتلری دشمن عسکرندن یکرمی نفری قتل ایتمشدر.

*
* *

سوء قصد — عباسك اصحاب کرامی نزد رسالتده ثباته دعوت ایتمزدن آز مقدم ایدی . « شیبه بن عثمان ابن ابی طلحه » مضمر فاسدینی حربك هنکام بحرانده اجرا ایتمك اوزره افندیمزك نزد همایونلرینـه صوقولمغه باشلادی. صاغ طرفندن کلدی ، حضرت عباسی انده بولەرق جانب یسارینه رجوع ایتـدی . صوانده‌ده ابو سفیان بن الحارث، قائم ایدی . جانب یسـار و یمیندن انتهـاز فرصت ممکن اوله‌مدیغنی اکلاینجه خلف ظهر همایوندن یاقلاشدی. قلنجی یتشدیره‌جك بر منزله کلدیکی و قیلنجی قالدیردیغی بر دقیقه‌ده کوزینك اوکنده‌یلدیرم آتشی کبی برشی پارلادی . شو آتش، خوف و خاجاتی موجب اوله‌رق شـیبه کیری‌یه طوغری پوسـکوررکن افندیمز ، التفات بیـوروب ماجرایه اطلاعـلرینی بللی ایتمکسزین : [تعال یا شیبه] دیه چاغیردی . شیبـه نزد

همايونه كيتـدى . افنـديمز رفق و ملايمتله شيبـه‌نك صدرينى : [اللهم اعذه من الشيطان] ديه مس و مسح بيوردى. بركت مسح عالى ايله نبى اكرم صلى الله تعالى عليـه و سلم بالاخره محبوب قلبى اولمش ايدوكنى حكايه صددنده شيبه : [والله سـيد الانبياء، روحمـدن قولاغمدن، كوزومدن دها زياده سوكيلم اولمشدر] دير ايدى .

روايته كوره شو غزوه‌ده التى بيـك نفر اسير ، يكرمى درتبيك رأس دوه، قرق بيكدن زياده قويون ، قرق بيك قيه كموش مال غنيمت اوله‌رق اهل اسـلام النه كچمشدر. دشمندن يتمش قدر مقتول بولنديغى حالده اهل اسلامدن يالكز درت نفر شهيد اولمشدركه برى «ايمن بن ام ايمن» رضى الله عنهما حضرتلريدر .

عقيب غزوه‌ده خالد بن الوليدك بولنمسـنه امر نبوى شرفصادر اوله‌رق لدى التحرى هر طرفى يارەلى اولديغى حالده بولنمش وحضور پرنور رسالتە كتيرلمشدر . حضرت نبى اكرم صلى الله عليـه و سلم ، دهـان شريفلرينك آب حياتندن سـورمكله جريحه‌لر درحال كسب التيام ايتمشدر .

طرفينك ابتداء تلاقيسنده لحكمة اهل اسلامده يوز كوسترن هزيمتك خبرى مكه يه واردينى زمان بعض اهل مكه: « محمد [عليه الصلوة و السلام] اولمش محمدلرده منهزم وپريشان اولمشا. بوندن صوكره قوم عرب، بابالرينك دينه دونرلر» ديه اظهار ممنونيت ايلمش بونلره قارشى مكهٔ مكرمه والى وقائممقامى عتاب بن اسيد رضى الله عنه :« محمد [عليه الصلوة و السلام] اولمش ايسه شريعتى باقى و مولاسى حى لايموتدر» ديمشدى .

١٥

— غزوهٔ اوطاس —

حنين واديسندن هوازن و ثقيف اردوسى واقبح هزيمتله منهزم اولەرق قبائلدن هر برى برطرفه طاغيلمشدى شونلردن التى يوز قدر بر طائفه [دريد بن الصمه]نك معيتنده اوطاس نام محله چكلمشدىكه اجتماعلرى اهل اسلام حقنده بر فكر خيره مبنى اولمديغى جهتله انلرى تنكيل و استيصال ايچون عليهلرينه اصحاب كرامدن [ابو عامر عبيد بن سليم الاشعرى] رضى الله تعالى عنه حضرتلرى ، بر فرقه عسكرله كوندرلمشدر . فرقهٔ

مذكورهده حضرت ابو عامرك برادر زادهسى ابو موسى الاشعرى ايله زبير بن العوام ، سلمه بن الاكوع رضوان الله عليهم اجمعين حضراتىده وار ايدى .

ابو عامر ، حين مقاتلهده دريدك فرقهسندن طقوز شخصى قتل ايتدى . اونجيسى ميدانه كيرديكى زمان ابوعامر، انى على الاصول دينهدعوت ايدركن حريف ابو عامرى رد ايتدى ابو عامر بونك قتلنه مانع مشروع قالمديغنى بيان ضمننده :

— « يارب شاهد اول ! »

ديدى او ده بالمقابله :

— « يارب شاهد اولمه ! »

ديمش بولنديغندن ابو عامر ، انك شو سوزندن تعجب واستغراب ايدركى اولهرق سببنى تفكر زمينندهبراز توقيف سيف ايتمكله فرصتدن بالاستفاده كافر مرقوم تخليص جان ايدوب قاچمشدر .

بنى جشمدن حارثك « اوفى . علا » نامنده ايكى اوغلنك آتدقلرى اوقلردن برى ابو عامرى دیزندن اورهرق شهيد ايتمشدر . رضى الله عنه

حضرت ابو عامرك وقوع شهادتندن صوكره انك

برادرزاده‌سی ابو موسی الاشعری حضرتلری قوماندان اولمش وقاتلی دخی بالتعقیب بتشوب قیلنج ایله اولدیرمشدر. قاتل ابو عامر، درید بن الصمه‌نك اوغلی سلمه، ایدوکی ده مرویدر.

فتح وظفر، جناب ابی موسی الاشعری حضرتلرینك الینده یوز کوستردی. بر چوق اسرا ایله برخیلی اموال غنائم اله کچه‌رك عسکر اسلام مسروراً عودت ایتدی.

اسیرلرك اره‌سنده مرضعهٔ رسالتپناهی «حلیمه بنت ابی ذؤیب» ك قیزی «شیماء بنت الحارث» دخی وار ایدی‌که رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك رضاعاً همشیره‌لری دیمك ایدی.

شیماء، حضور رسول اللهه کتورلدیکی زمان کندینی عرض وتعریف ایتدیکندن افندیمز، انی طانیوب متأثر اولمش ومبارك کوزلرندن یاش کلمشدی.

رداء شریفه‌لرینی یره سره‌رك شیمایی الك اوزرینه اوطورتدی. وحقنده حرمت ورعایت کامله ابراز بیوردی. حتی نزد نبویده معززاً قالمسیله بلده‌سنه اعاده‌سی بیننده تخییر ایدوب شیماء کندی بلده‌سنی اختیار ایتدیکله افندیمز، بر کوله وجاریه ایله ایکی دوه بر قویون دخی احسان ایده‌رك انی دیارینه کوندردی.

ابو عامر حضرتلری ، حالت موت و احتضارنده ابوموسی الاشعری حضرتلرینه وصیت ضمننده: [رسول اللهه بندن سلام ایت بنم ایچون استغفار ایتسون] دیمشدی. ابو موسی، مدینهٔ منورەیه کلدکدنصوکره عرض واعلام کیفیت ایتدی. حضرت پیغمبرده درحال آبدست آلەرق و مبارك اللرینی هوایه زیاده قالدیرەرق : [اللهم اغفر لعبید ابی عامر اللهم اجعله یوم القیامة فوق کثیر من خلقك من الناس] دیه دعا ایتدی. شو دعانك عقیبنده ابو موسی : « بنم ایچونده یارسول الله ! » دیه رجاده بولندیغندن انك حقندەده تکرار اللری هواده اولدیغی حالده : [اللهم اغفر لعبدالله بن قیس ذنبه وادخله یوم القیامة مدخلاً کریماً] بیوردی .

*
* *

حضرت شهنشاه اقلیم رسالت افندیمز ، فتح ام القرایه حرکت همایونلرندن از مقدم « ابوقتاده » رضی الله عنه حضرتلری سکز یوز نفر عسکرله نجد طرفنه کیتمشدی . « اضم » نام محلده [عامر بن الاضبط] ه تصادف اولندی . عامر بونلره سلام ویردی . سلام تحیهٔ مؤمن بناءً علیه شعار اهل اسلام اولدیغی جهتله

کندوسنك مسلمان بولندیغنی کوزل اعلام و افهام ایتمشدی .

فقط معیت ابی قتاده ده‌کی عسکردن [محلم یاخود محکم بن جثامه] اسکی بر ماجرادن طولایی عامری اوراده اوق‌ایله قتل ایده‌رك دوه‌سیله‌اشیاسنی مال غنیمت دیه المشدرا که شو معامله‌ده‌کی چرکینلك بدیهی ایدی. بو مقوله معاملات و جنایاتك وقوع امثالندن اتقی ی و تحذیر ایچون حق‌جل‌وعلا حضرتلری:[...ولاتقولوا لمن القی الیکم السلام لست مؤمناً ...] آیت کریمه‌سنی انزال بیورمشدر .

ابو قتاده‌نك سفردن عودتنده اردوی همایون مکه اوزرینه یورومشدی اوده معیتیله برابر مکه سمتنه یوللانه‌رق یتشمشلر مکه‌نك فتحنده حاضر بولندقدنصوکره حنین غزاسنه دخی چیقمشلر ایدی .

حضرت پیغمبر « وادی » حنینده صلات ظهری ادا ایدوب بر اغاج کولکه‌سنه اوطورمقله اصحاب کرام‌ده اطرافنده طوردیلر. ایشته اوساعتده غطفاندن فزاره قبیله‌سنك رئیسی « عیینه بن حصین » ، مقتول عامر بن الاضبطك قاتی طلب و دعوی ایتدی . اکا قارشی بنی تمیم شیخی « اقرع بن حابس» دخی قاتل محلمی مدافعه‌یه

باشلادی. کیفیت حضور رسالتده دور ودراز بر محاکمه‌یی تشکیل ایده‌رك اك صوكره ورثه‌نك موافقتیله دیته قرار ویرلدی . و : [محلم کلسون‌ده رسول الله انك ایچون استغفار ایتسون] دینلدی . محلم کلوب نبی اقدسك حضور همایونلرنده اوطوردی . رسول اکرم، اکا :

— « آدك ندر ؟ »

دیه صوردی . « محلم بن جثامه » جوابنی آله‌رق صوکره اره‌لرنده شو محاوره جریان ایتدی :

— «عامر بن الاضبط، اسلامنی سزه بللی ایتمشکن انی قتل ایتدکمی ؟ »

— « انك اسلامی اظهار ایتمسی انجق اولومدن قورتلمق ایچون ایدی . »

— « یا سن قلبنی یاردکمی که طوغریمی یالانمی بیله‌سنك »

— « انك قلبی بر قطعهٔ لحمدر یارلسه نه‌اکلاشیلور؟»

— « یا قلبنی بیلمزسك لسانندده اینانمزسك نه یاپملی »

محلم ، صوك درجه‌ده ملزم و مبهوت قالمشدی . دیه‌جك سوز بوله‌مدی [یارسول الله! بنم ایچون استغفار ایت] دیدی . حضرت پیغمبر، انك او استدعاسنی رد

ایدەرك : [الله سنی عفو ایتمسون] بیورمغله محلم ،
بوزولەرق و کوزلرندن یاش آقەرق قالقوب کیتدی .
ویدی کون صوکره کدرندن وفات ایتدی .

ضربەدرکه محلمك جسدینی ارض قبول ایتمیوب
طیشاری آتدی. تکرار دفن ایدلدیکی حالده ینه آتدی.
کیفیت رسول الله صلی الله علیه وسلمه عرض اولندی .
او زمان افندیمز : [ان الارض تقبل من هو شر من
صاحبکم ولكن یرید الله ان یعظکم = ارض اندن یعنی
محلمدن دها فنا کیمسەلری‌ده قبول ایدر اما جناب حق
سزه وعظ ایتمك ایستر] بیوردیلر .

محلم ، بردها دفن ایدلدی وارض طشره آتمسون دیه
امر تنبیه نبوی وجهله اوزرینه بیوك طاشلر وضع
اولندی .

ذوالکفین ــ «عمر بن حممه»نك اوطوندن معمول
و ذوالکفین اسمندەکی صنمك کسر و امحاسنه «طفیل
بن عمرو الدوسی» رضی الله عنه حضرتلری اعزام
بیورلدی. شو خدمتك ایفا و اتمامندن صوکره کلوب
طائفده اردوی همایونه التحاق ایتمسی‌ده جملهٔ وظائفندن
ایدی. طفیل رضی الله عنه، صنمی یقوب یوزینه آتش

دوكدیکندن ذوالكفين ، یانمغه طوتوشدیغی ساعتده انی
سیر ایدر و استخفاف و استحقار صددنده :

یا ذا الكفين لست من عبادكا
میلادنا اقدم من میلادنا
انی حششت النار فی فؤادكا

دیور ایدی. صوکره کندی قبیله‌سی بولنان بنی دوسدن
معیتنــه درت یوز نفر الەرق بر منطوق فرمان همایون
رسالتپناهی اردوی همایونه طائفده یتشمشدر.

١١

غزوهٔ طائف

حنين بوزغونلرندن ثقیف قبیله‌سی طــائفه عودتله
بر سنه‌لك ذخیره‌لرینی یانلرینه آلەرق طائف قلعه‌ســنده
تحصن ایتدیلر !

حنين اردوسی قبــائل متفقــه‌دن مرکب بر اردو
اولدیغی حالده انك اقبح هزیمتله وقوع انهزامندن‌صوکره
دها بیوك قوتی حائز بر دیکر اردونك اسلامه قارشی
تحشید و تحشــدی امکانی قالمدیغنی و تنكیللرینــه اهل
اسلامك هرحالده حرکت ایده‌جکنی اکلامشــلر و اکا
مبنی تدبیر تحفظی اوله‌رق قلعه‌یه قپانمشلر ایدی !.

هوازن رئیسی « مالك بن عوف » دخی متحصنلر میاننده ایدی .

رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم ، حنین اسراسیله اموال غنایمی جعرانه‌ده [*] جمع ایتدیردی. محافظه‌سنه بر مقدار عسکرله عباد بن بشری مأمور تعیین بیوره‌رق کندیلری، قوهٔ موجوده ایله برلکده طائفه یورودی .

او زمان امهات مؤمنیندن [زینب و ام سلمه] رضی الله عنهما حضرتلری ، معیت سنیه‌ده ایدیلر . مشار الیهمادن هر بری ایچون آیری چادر قورولمش ایدی. ایکی چادرك اره‌سنده افندیمز ، نماز قیلر ایدی که محل مذکورده « مسجد طائف » اسمنده بر مسجدك الآن موجودیتی مرویدر.

جناب خالد بن الولید رضی الله عنه ، مقدمه‌یه مأمور ایدی. یولده تصادف ایدیلان اسکی برقبره اشارتله حضرت پیغمبر :

— «بو» ابورغالك قبریدر . اغاج بوداغی شکلنده التوندن معمول بر شی‌ده مدفوندر »

[*] جعرانه: مکهٔ مکرمه‌یه اونقدر میل مسافه‌ده بر محلدر.

بيورمقله بعض اهل اسلام، محل مذكوری قازوب غصن ذهبی چيقارمشدر.

اردوی همايون، سمرة الرغا محلنه مواصلت ايتديكی اثناده بنی‌ليث قبيله‌سندن برينی قتل ايتمش اولان قبيلهٔ بنی هذيلدن بر كيمسه حقنده قصاص شرعی اجرا اولنمشدر .

سمرة الرغادن طائفه واردی . و قلعه درحال محاصره التنده الندی حضرت سلمان فارسی رضی الله عنهك معرفتيله شو محاصره‌ده منجنيق دخی استعمال اولنمشدی . اسلامده ابتدا منجنيق قوللانيلان غزا، شو غزا و اول استعمال ايديلان منجنيق‌ده بودر.

ثقيف رئيسی «عروه بن مسعود» ايله «غيلان بن مسلمه» اشبو وقعه‌ده وثقيف ميانده دكل ايديلر بونلر، مكه فتوحاتنك ختامنده اسلامه قارشی حربده مقاومته تاب وتوان قالميه‌جغنی و اوحالده ابتدا طائف طرفلرينه حركت ايديله‌جكنی اولجه كشف ايتدكلرندن لدی الاقتضا محافظهٔ بلده ايچون قوللانه‌جقلری منجنيق صنعتنی اوكرنمك اوزره [جرش] طرفنه كيتمشلردی .

مع مافيه ثقيف، صوك قوتی بازويه ويره‌رك قلعه‌دن مدافعه ايتمشلر چوق اوق آتمشلردر حتی دردی انصار

كرامدن اولەرق اون ایکی ذاتی شهید و بر خیلی کیمسه لری مجروح ایله مشلردی .

عبدالله بن امیه ، شو غزانك شهداسندن و عبدالله ابن ابی بکر الصدیق رضی الله عنهما حضرتلری ده جریحه دارانندندر. مشارالیهك یارەسی چوق زمان دوام ایتمش ونهایت پدر عالیلری حضرت صدیقك ایام خلافتنده جریحهٔ مذکورەنك تأثیری سبب فوتی اولمشدر .

ذوالکفین مصاحتنك ختامیله طفیل الدوسی حضرتلرینك طائفه عودتنده معیتنده غزایه گلمش اولانلردن برقاچ کیمسه لرك وقوع شهادتی اوزرینه افندیمز امر بیوروب ثقیفك باغلری قسماً قلع و احراق اولنمش و اهالیٔ محصوره طرفندن وقوعبولان رجا و استدعایه بناءً امر قلع و احراقدن بالاخره صرفنظر ایتدیرلمشدر .

منجنیقك ضرب مرمیسیله قلعه دیوارنده حصوله گتوریلان رخنەدن بعض اهل اسلام کیروب ایچریده سوری خرق ایتمکه باشلامشلردی. محصورین ایسه قیزغین تیمور چبوقلرینی رخنەدن طیشاری یه دورتمك صورتیله بالمدافعه انلری اورادن منع ودفع ایتمشلردر .

بناءً علیه یالکز میدانده وقارشودن قلعه یه اوق ایله

محاربه‌دن باشقه چاره قالمدی. خالد بن الولید حضرتلری، بر قاچ دفعه میدانه کیردی . ومبارزه‌یه ثقیفدن آدم ایستدی. رؤساء مشرکین ومحصورینده‌ن عبد یالیل:

— « سکا بورادن قارشی چیقه‌جق آدم یوقدر . بز ارزاقمزی توکندیجیه قدر مدافعه‌ده بولنه‌جغز صوکره مجموعمز بردن هجوم ایدوب محو اولنجیه دکین حرب ایده‌جکز »

جوابنی ویردی .

محاصره‌نك شدتلی بر هنکامنده « عیینه بن حصن الفزاری » اهل طائفله مکالمه ایچون طرف اشرف رسالت پناهیدن بالاستیذان رخصت الهرق کیتدی.

انلره مأموریت ومأذونیتنك بالطبع خلافی اولدیغی حالده :

— « تمسکوا بمکانکم ! والله لنحن اذل من العبید. لوحدث به حادث لتجدن العرب عزاً ومنعة . فتمسکوا بحصنکم ! و ایاکم و ان تعطوا مابایدیکم . ولا یتکارن علیکم قطع هذه الشجر »

دیوب عودت ایتدی. مکالمه‌نك صورت جریانی استفسار صددنده حضرت رسول الله ، اکا :

— « ثقیفه نه سویلدك ؟ »

دیه صوردی . عیینه :

— « انلری دین اسلامه دعوت و نار جهنمدن تحذیر ایتدم کندولرینه جنت یولنه دلالتده بولندم. »

جوابنی ویررکن افندیمز ، اولیابده قوهٔ کاشفهٔ نبوتلریله ادراك ایلدیکی ماجرایی عیینه‌نك یوزینه قارشی:

— « یالان سویلدك . سن ، انلره شویله سویلدك ، بویله سویلدك »

دیه حرفیاً نقل ایتمکله عیینه، اعتراف و استغفاردن باشقه چاره قالمدیغنی اکلایه‌رق مناسبتسزلکندن ناشی صوك درجه‌ده نادم و محجوب اولدیغی حالده :

— « طوغری سویلدك یا رسول الله ! توبه ایدرم »

دیه بیلمشدی .

*

فتح مأمول دکلدی. محاصره، اون سکز و روایته کوره یکرمی کونلره کلمشدی .

ثقیف اهالیسنك کوله‌لرندن شو صره‌ده اردوی اسلامه قاچانلرك آزاد ایدیله‌جکلری اعلان بیورلدیغندن برروایته کوره اون ، دیکر روایتده کوره یکرمی اوچ نفر ، قلعه‌دن پایکاه رسالتپناهی‌یه فرار والتجا ایلمشدر

ایچلرندن اسملری معلوم ومضبوط اولانلر : [مضطجع ، نفیع ، ازرق ، وردان ، یحنس النبال ، ابراهیم بن جابر ، بشار ، نافع ، نافع] نامنده طقوز ذاتدر .

مضطجع — عامر بن معتبك کوله‌سی ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم انی « منبعث » اسمیله تسمیه و تلطیف بیورمشدر .

نفیع — طبیب مشهور حارث بن کلده‌نك کوله‌سی ایدی . حین فرارنده قلعه دیوارندن بکره [مقره] استعمالیله اشاغی ایندیکندن « ابو بکره » کنیه‌سیله مکنی اولمشدر .

ازرق — بوده ابن کلده‌نك کوله‌سی و دهات عربدن حلیف بنی‌امیه مشهور «زیاد بن ابیه»ك والده‌سی سمیه‌نك قوجه‌سی ایدی ، اسلامی اوکرتمك اوزره رسول اکرم ، بونی خالد بن سعید بن العاصه ویرمشدر.

وردان — عبدالله بن ربیعه‌نك کوله‌سی ایدی .

یحنس النبال — ابن‌مالك الثقفینك کوله‌سی ایدی .

ابراهیم — خرشة الثقفینك کوله‌سی ایدی .

بشار — عثمان بن عبداللهك کوله‌سی ایدی .

نافع — حارث بن کلده‌نك موالیسندن ایدی .

نافع — غیلان بن مسلمه‌نك موالیسندن ایدی .

بونلر ؛ مسلمان اولدقدنصوکره علیهلرنده اصحابنك طلب و دعوالری رد اولنهرق بالعکس آزاد ایدلدکاری بیان بیورلمشدر .

عثمان بن مظعونك زوجه‌سی « خوله بنت الحکیم » طائف اغنیاسندن « بادیه بنت غیلان »ك یاخود « رفاعه بنت عقیل »ك حلیاتی کندوسنه ویریله‌جکی وعد ایدیلیرز ایسه حصارك فتحنه چاره بوله‌جغنی سدهٔ سنیهٔ رسالتپناهی‌یه عرض ایتدیردیکی حالده معروضات واقعه مقرون قبول عالی اوله‌مدیغندن خوله ؛ کیفیتی حضرت عمره سویلدی . جناب فاروق ، بالمراجعه طرف ذیشرف سیدالانام اکرمیدن استیضاح ماده ایدوب بوسنه فتح طائفك میسر ومقدر اولمدیغنی اکلادی .

ایشته بو اراده ایدی‌که افندیمز ؛ عودت عزم عالیسنده ایدوکنی عمر الفاروقك وساطت و تصویبیله اعلان ایتدیردی . فتوحات یوز کوسترمکسزین عودت خصوصی ؛ بعض غزاته آغیر کلدیرك موجب قیل و قال اولدی . افندیمز فتحك شمدیلك میسر اولمیه‌جغنی بیلدیکی حالده عسکری بیهوده اتعاب اتمامك فکرنده ایدی .

مع مافیه حس اولنان تأسفك دفعیله برابر حکمت

معاودتی عسکره علم الیقین اولەرق تلقین و اعلام ایچون ایرتەسی صباح شدتله قتال قوماندانی ویردی . وقوع بولان محاربەدە ایسه بر قاچ نفر اهل اسلامك یارەلی قالمسندن باشقه فائده کورلمدیکندن ینه عودت اعلانی بیورلدی .

بو دفعه عسکر ، ممنون و محظوظ ایدی . اردو خلقنك بو درلو حرکات عامیانەسنه قارشی افندیمز ، تبسم بیوردیلر .

اشبو محاربەدە ابوسفیان بن الحارث بن عبدالمطلبك بر کوزی اوق ایله چیقارلمشدر . حضرت نبی اکرم اکا :

— « یا ابا سفیان! هانکیسنی دیلرسك؟ دعا ایدەیم ده کوزوکی یرینه کلسون ؟ یاخود دیلر ایسەك الله تعالی سکا جنتده بر کوز ویرسون »

بیوردی . ابوسفیان ده :

— « یا رسول الله ! ایسترم که جنتده ویرسون » دیوب آووجندەکی کوزینی یره آتمشدر . مشارالیه ابو سفیان ، مؤخراً وقعهٔ یرموکده شهید اولمشدر .

اهل اسلام ، ثقیف علیهنه دعا ایتمسنی رسول اکرمه

عرض ایتدیلر . نبی مختار افندیمز بالعکس انلره اسلام وهدایتله دعا ایتمشدر .

***

تقسیم غنائم — اردوی همایون ، ذی القعده‌نك بشنجی کیجه‌سی جعرانه‌یه کلدی . اموال غنیمت ، انده تقسیم ایدلدی . حین تقسیمده افندیمز غنیمتی یالکز اهل اسلامه حصر وتخصیص ایتمیوب قلوبك دین اسلامه جلب وتألیفی ایچون « ابو سفیان بن حرب » واوغللری «یزید ومعاویه» خویطب بن عبدالعزی ، عکرمه ابن ابی جهل ، و برادری حارث بن هشام ، سهیل بن عمرو ، حکیم بن حزام ، حارث بن حارث بن کلده ، علاء بن حارثة الثقفی ، عیینه بن حصین الفزاری ، صفوان بن امیه ، اقرع بن حابس ، مالك بن عوف النضری ، قیس بن عدی » یه یوزر رأس دوه ایله برر مقدارده کموش احسان بیوردی بونلردن کیمی مکه اشرافندن کیمی قبائل سائره رؤساسندن مؤلفة القلوب کیمی‌ده هنوز مشرك ایدی ! . حقلرنده شوصورتله لطف عالی ابذال اولنه‌رق کوکللری آلنمشدر .

مخرمه بن نوفل الزهری عمیر بن وهب الجمحی ، هشام بن عمرو العامری‌ده ایکنجی درجه‌ده اشرافدن

بولنملرینه مبنی کنـدولرینه قرقر دوه ایله برر مقدار کموش وه سعد بن یربوع مخزومی‌یه اللی دوه ویرلدی.

حضرت پیغمبرك ابراز بیوردقلری جود وسخاء پیمبرانه‌سی ، اشراف ورؤساء عربی حیرتده براقمشدی!.. حتی حین تقسیمده اك اعلا جنسندن یوز قدر دوه‌نك بر وادیده طوپلانمش طوردیغنی صفوان بن امیه کوره‌رك ایستکنی بللی ایده‌جك قدر صیق صیق باقدقدن صوکره:

— « نه کوزل دوه‌لردر »

دیمکله رسول اکرم :

— « اویله ایسه انلر سنك اولسون »

دیه دوه‌لری اکا بخش واحسان بیورمشدر!.

صفوان ، هنوز مسلمان دکل ایدی حین فتحده قبول اسلام ایچون بالاستدعا مکه‌ده درت ماه مهلت المشکن بومرتبه جود وسخاء انجق خصلت رسل وانبیاء اولدیغنی : [ماطابت نفس احد بمثل هذا الا نفس نبیّ] دیه اعتراف ایده‌رك ارتق تمام طیب نفس ایله مسلمان اولمشدر.

اقرع بن حابس ایله عیینـه بن حصن الفزاری ، قریشدن دکل ایدیلر . ولکن رؤسادن بولنملریله یوزر

دوه احسان بیوریله‌رق اشراف قریشك برنجی درجه‌سنده عد واعتبار ایدلدیلر . بونلره یوزر دوه ویرلدیکی حالده عباس بن مرداس اسلمی‌یه قرق و دیکر روایته کوره انجق درت دوه ویرلدیکندن عباس ، کوجنه‌رك :

اتجعل نهبی و نهب العبید
بین عیینة و الا قرع
و ما کان حصن ولا حابس
یفوقان مرداس فی المجمع
وما کنت دون امریٔ منهما
و من تضع الیوم لایرفع

دیه صورت شاعرانه‌ده اعلان تأسفه باشلادی. افندیمز، اکا قارشی. [اقطعوا عنی لسانه] بیورمقله حضرت صدیق، عباسی دوه طوقادینه کتوروب حصه‌سنی یوز رأس دوه‌یه ابلاغ ایتدی عباس ، ارتق ممنون ومطیب اولمشدی . بناءً علیه عرض شکران ضمننده پیشکاه رسالتپناهی‌یه کلدی رسول‌الله صلی الله علیه وسلم اکا :

— « یا عباس! سن بنم حقمده شعرمی سویلدك؟ »
دیه سؤال ایتدی. عباس، اعتذاره ابتدار ایده‌رك جواب ویردی :

— « یا رسول‌الله! تحقیقا بنم شعرم دیلمك اوجنده

قرنجه كبی قیردار طـورور و قرنجه كبی دیلمك اوجنی ایصیریرسویلمكدن باشقه چاره سنی بولهمم اختیارالمده دكل »
افندیمز ، تبسم ایدهرك :
— « اویله‌در قوم عرب ، شعرسویلمدكجه طورهمز نته‌كم دوه باغیرمدقجه اولمز »
بیوردی . حالبوكه انصاركرامه دیكرلری قدرحصه ویرلمدیكندن بنی عمرو بن عوف منافقلرندن « معتب بن قشیر » برطاقم قیل وقاله جسارت ایتمشدی .
معتبك شوكفت وكوسی اصحـاب كرامدن حضرت عبدالله بن مسعود واسطه‌سیله مسـموع عالی اولدی . مشار الیه ابن مسعود حضرتلری دیر ایدی : انصاردن برینك شو تقسیمده عدالت اجرا اولنمدی وجه اللّه‌ده قصد ایدلمدی دیمسی اوزرینه كلدم انك او سـوزنی افندیمزك قولاغنه كیزلیجه سویلدم . شدتله غضب ایتدیلر وغضب وانفعاللرندن وجه پاك تابنـاكلری قیزاره‌رق : [رحم الله موسی لقداوذی باكثر من هذا فصبر] بیوردی بن‌ده كاشكی سویلمیه ایدم دیدم .
سعد بن عباده رضی‌اللّه عنه دخی قیل وقال انصاری عرض عتبهٔ علیا ایتمشدی افندیمز ، اكا :
— « یاسعد ! سن بومسئله‌ده نه حالده‌سك؟ »

دیه صوروب قلباً طرفدار انصار اولدیغی جوابنی سعددن المسی اوزرینه انصار کرامی خیمهٔ سعادتلرینه جلب وجمع ایتدیردی. خیمهٔ مذکوره سختیاندن معموله ایدی. صوکره خطبه یه آغاز ایله خدایه حمدوثنا ایلدی و :

— « سزدن صدور ایتدیکی بکا واصل اولان او لاقردیلر نه ایدی . سز اویله برشی سویلدیکزمی؟ »

دیه صوردی . انصارك ایچندن بیوکاری :

— « عقل واذعان صاحبلریمز یارسول الله ! برشی سویلمدیلر ولکن کنجلر : [الله تعالی صوچنی عفو ایتسون قریشه اعطا ایدرده بزی ترك ایدر حالبوکه قلنجلریمزده قانلر هنوز طاملامقده] دیدیلر »

جوابنی ویردی . تقسیمات واقعه علیهنده بعض انصارك شو تفوهاتی موجب انفعال عالی اولهرق کندولرینه تنبیه واخطار صددنده رسالتپناه افندیمز، کندی وجود پرسود همایونلری سببیله جناب حقك انصار کرامه احسان بیوردیغی نعم متنوعه یی تعداد واحوال انصارك ضلالتدن هدایته ، اختلافدن ائتلافه فقر وعیالدن غناء وسعهٔ حاله تبدلهٔ محضا وجود مسعود همایونلری سبب ایدوکنی بسط وایراد ایله :

— « یامعشر الانصار ! قریش، جاهلیت ومصیبتدن دها یکی قورتلمش ضعیف الاعتقاد مسلمانلردر بن، انلرك جبر خاطرلری ودینه تألیف قلوبی ایچون کندولرینه زیاده جه حصه ویردم انلر، دوه، قویون آلوب مملکتلرینه کیده جکلر سزده رسول اللهی الوب کندی دیاریکزه کیتمکه راضی دکلمیسکز ؟ اکر هجرت اولمسیدی انصاردن اولور ایدم . اکر ناس بر وادی یه انصارده وادیٔ آخره سلوك ایتسه لر بن انصارك اولدیغی وادی یه کیدر ایدم »

بیوردیلر . انصار کرامده راضی وخوشنود والطاف عالیدن ممنون ومتشکر اولدیلر . انك اوزرینه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، مبارك اللرینی قالدیروب خاصةً انصار وانلرك اولاد و احفادی حقنده : [اللهم ارحم الانصار وابناء الانصار] دیه خیر و مرحمتله دعا ایتمشدر .

*
* *

وفود هوازنه — تقسیم غنایمك اثناء ختامنده هوازن اشرافندن طقوز ودیکر روایته کوره اون درت ذات، جعرانه ده حضور رسالتپناهی یه کلوب قبول دیه اسلام وقبیله لرینك مسلمان اولدقلرینی عرض واعلام ایتدیلر .

اسیر اولان اولاد وازواجلرینك طرفلرینه‌رد واعاده‌سنك طلبی صددنده :

— « یا رسول الله ! لطف وکرم عمیمکزدن رجا و امید ایدرزکه اولاد و ازواج و اموالل‌ریمزی بزه احسان بیوره‌سکز اسری ایچنده سنك رضاعاً عمته‌لرك و خاله‌لرك بولندیغی کبی طفولیتك هنکامنده سنی حضانه‌سنده حفظ وتربیه ایتمش، سکا خدمتلر وکفالتلر ایلمش قادینلر واردر بز، ابی شمر الغسانی ، نعمان بن المنذر کبی ملوکه بو حضانتی ایفا ایتمش اولسیدك و سکا اولان انتساب و اختصاصمز انلرله اولمش اولسیدی حقمزده سندن شمدی مأمول ایتدیکمز شو عاطفتی انلردن امید ایدر ایدك سن ایسه جملهٔ مکفوللرك اکرمیسك »

دیه نیاز مند عاطفت اولدیلر .

ذوات مذکوره‌نك ایچنده « ابورقاء زهیر بن صرد سعدی » دخی وار ایدی. معرض نیاز و استعطافده:

امنن علینا رسول الله فی کرم
فانك المرء نرجـوه و ننتظر
امنن علی بیضة قدعا قها القدر
مشتت شملها فی دهرها خبر

امنن على نسوة قد كنت ترضعها
اذفوك تملأوه من محضها الدرر

بيتلريني سويلدي. رسول اكرم :

— « بن، سزی کلیر ظنیله تقسیم غنیمتی بو قدر زمان تأخير ايتدم سز كچ كلديكز كوريورسكزكه بونجه خلق، غنائمك تقسيمنه منتظردرلر. بنم عندمده سوزلرك سوكيليسى طوغريسيدر. ايمدى مالل يكزله اسيرلريكزك هانكيسنى ديلرسه كز اختيار ايديكز»

ديه بيوردی . انلر، اولاد و ازواجلريني اختيار ايلدكارينى سويلديلربونك اوزرينه افنديمز:

— «سزك اولاد وازواجلريكزدن بنم و بنی هاشمك و بر روايتده بنی عبدالمطلبك حصه سنه دوشنلری سزه ويردم وخلقدن ده ديليه يم كه حصه لرندن وازكچسونلر. بن اويله نمازینی قیلدقدنصكره، مجمع ناسه كلوب اسيرلريكزك استردادنده رسول اللهى شفيع ايتمش اولديغكزى وخلقدن ده رجا ايتديككزى سويليكز بن، او زمان سزك ايچون سويليوريرم»

ديه تنبيه ايتديكندن هوازن دخى موجبنجه حركت ايلديلر . رسول الله صلى الله عليه وسلم قيام ايله خدايه حمد و ثنادن صوكره :

— « ای قوم ! تحقیقـا سزك قرنداشلریکز تائب و مسلم اولدقلری حالده کلدیلر انلره اسـیرلرینی اعاده ایتمکه قرار ویردم . ایمدی صفـاء خاطر و طیب نفس ایله ارزو ایدنلر ، اسیرلرینی کیری ویرسونلر . بویله یاپه میانلره جناب حقك ایلك اول ویره‌جکی مال غنیمتدن عوضنی بن ویره‌یم . کندی حصـه‌می و بنی هـاشمك حصه‌سنی بونلره ویردم »

دیدی. ابتدا مهاجرین صوکره انصار کرام: [بزم حصه‌لریمز ، رسول اللهکدر] دیدیلر اقرع بن حابس ، بوکا قارشی اياغه قالقوب :

— «بن و بنی تمیم راضی دکلز»

دیدی. عیینه بن حصن و عباس بن مرداس اسلمی دخی بویله سویلدیلر. بنی سلیم. حصـه‌لرینی طیب نفسله رسول اللهه ترك ایتدیلر. بلاعوض ترك ایده‌میانلره هر بر اسیر ایچـون ایلك غنیمتدن التیشر دوه ویریله‌جکی طرف ذیشرف نبویدن وعد اولنه‌رق اسیرلرك برقسمی مجـاناً و دیکر قسمی عوض مؤجل ایله اولمق اوزره کیری النْدی و هر برینـه قبطیه نامیله معروف کتـان مصری دینیلان قماشدن برر جامه بالاکسا صاحبلرینـه اعاده و اعطا بیورلدی .

عيينه بن حصنك حصه‌سنه دوشمش عجوزه بر اسيرى عيينه، صاحب شرف و حيثيت بناءً عليه حائز قدر و قيمت ظن ايدرك :

— «يوز دوه فديه ويررلرسه اعاده ايدرم»

ديمش بولنمسيله مزبوره‌نك اوغلى وياخود ابو رقاء زهير، اكا جواباً لطيفه طريقيله :

— « يا عيينه والله ماثديها بناهد ولابطنها بوالد ولافوها ببارد ولاصاحبها بواجد ولادرها بنا كد = بو عجوزه‌نك نه كلامنده طراوت و حلاوت نه ممه‌سنده استفاده اوليه‌جق بر حالت قالمشدر مفارقتيله قوجه‌سى مراق ايده‌جكده دكلدر وار خيرينى كور »

ديمشدى! جعرانه‌ده‌مدت مكث واقامت على‌اختلاف الاقوال اون ويا اون اوچ كون قدر بر مدتدر. اواسط ذى‌القعده‌ده ورواتيه كوره ذى القعده‌نك اون سكزنجى بر چهارشنبه كونى جعرانه‌ده دره كنارنده مبنى مسجد شريفدن احرامه كيروب معتمراً معيت موجوده‌سيله برابر مكهٔ مكرمه‌يه حركت بيوردى .

اسلام مالك — هوازن اشرافندن كلمش اولان

ذواتدن رئيسلری مالك بن عوف النضرينك احوالی استفسار بيورلدی. انلر ، مالكك طائفـده ثقيفله برابر بولنـديغنی خبر ويرديلر. او صرهده حضرت نبی محترم افنديمز : [لواتانی مسلماً لرددت اليه اهله وماله] ديه مسلم اولهرق كلديكی تقديرده مال و عيالنك كندوسنه اعاده ايديلهجكنی بيان بيوردی .

مالك اشبو مژدهيی المسی اوزرينه ثقيف طوپارده كندوسنی حبس ايدر خوفيله كيجه طـائفدن قاچمش و جعرانهنك مكه سمتنده خارج برمحلده يتشوب حضور پر نور رسـالتپناهيده قبول دين اسلام ايتمشـدر اغتنام اولنمش بولنان بتون اموال وعيالی كندوسنه رد واعطا سيله برابر اروجه يوز دوه ده احسان بيورلمشـدر ، كمال من و محظوظيتنی برقصيدهسنده شويله بيان ايدر:

ماان رأيت ولاسمعت بمثـله
فی النـاس كلهم بمثـل محمد
اوفی واعطی للجزيل اذا احتدی
و متی يشأ يخبرك عمافی غد
واذا الكتيبة عردت انيـابها
بالسمهری و ضرب كل مهند

فكأنه ليث على اشباله
وسط المياه جاذر فی مرصد

مالك، ورودندن اول اسلامه میل ایتمش اولدیغی حالده ثقیفدن خوفنه مبنی کتم حال و کیفیت ایده‌یور ایدی. ایشته بو دفعه قبول اسلام ایتمسی سبیله بالتلطیف دیارنده‌کی اهل اسلام اوزرینه عامل تعیین بیورلمش و فرصت دوشوردکجه ثقیفی تضییق ایتمك خصوصیده کندوسنه امر و تنبیه اولنمشدی .

اندن صوکره حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ، اورادن مكهٔ مکرمه‌یه کالدی . کیجه‌لین مكهٔ مکرمه‌یه کیروب بیت الالهی زیارت ایتدی . « عتاب بن اسید» رضی الله عنه حضرتلرینی یومی بردرهم معاش ایله امیر یعنی والی و ابو موسی الاشعری ایله معاذ بن جبل رضی الله عنهما حضرتلرینی ناسه احکام شرع شریفی و آداب دینیه‌یی بیلدیرمك ایچون قاضی تعیین ایلدی . ابن ابی محذوره رضی الله عنهی‌ده مؤذن براقدی مشار الیه ابو محذوره ، غایت کوزل سسلی واون التی یاشنده برچوجق ایدی . بلال حضرتلرینك فتح مكه کونی اوقودیغی اذانی تقلیداً استهزا ایتمش

اولان اطفال مكه‌دن بری‌ده اشبو محذوره ایدی . او زمان بونك كوزل سسنی افندیمز ، ایشیده‌رك كندوسنی بودفعه نزد همایونلرینه جلب وحقنده دعا ایلدكدنصوكره مؤذن تعیین بیوردی . تاریخ هجرتك اللی طقوزنجی سنه‌سنه دكین مكه‌ده مؤذنلك ایدوب وفات ایتمشدر .

طواف بیت الله ضمننده ، ذی طوی ه‌دن اوغانی مأذوناً مكه‌یه كوندرن نسوان جندن بری ، سفهاء قریشدن حفظ و حمایه ایچون شو صورتله ایتدیكی :

اعیذه بالكعبة المستوره
ودعوات ابن ابی محذوره
و ماتلا محمد من سوره
و انی بعیشه مسروره

تعویذنده مؤذن مشار الیهك اذاننـدن بحث ایتمشدی .

قیس بن سعد بن معاذ رضی الله عنهما حضرتلرینك كوندرلدیكی صداء قبیله‌سی اعیاننـدن زیاد بن حارث ، قیسك حركتنی ایشتمسیله مكه‌یه كله‌رك حضرت پیغمبرله ملاقات ایتمش و لدی الاستیضاح سبب عزیمتنی اكلا- دقدنصوكره صورت شفیعانه‌ده : « یا رسول الله ! قیسی اعاده ایت بن قوممك وافد وكفیلی‌یم انلر قبول اسلام

ایدرلر » دیدیکندن قیس اعاده بیورلمشدر . اون بش کون مروروندە قبیلهٔ مذکوره خلقی کلدی. حضور نبویدە مسلمان اولدی .

افندیمز ، اصحاب کرامیله برلکده مکه‌دن ینه کیجه چیقوب بعض بقایای غنیمتی مرالظهران‌ده بالتقسیم اواخر ذی‌القعده‌ده مدینهٔ منوره‌یه کیردی . یوم انفکاکدن عودت ومواصلته قدر یتمش آلتی کون کچدی .

*
* *

حضرت امیر، بو سنه ناس ایله حجی عربك وقت جاهلیتده‌کی مناسکی اوزره ایفا ایتدی . عتاب خاندان بنی امیه‌دن عادل، صالح ، ادارهٔ اموره قادر، نافذالکلم ویکرمی یاشنده بر نوجوان ایدی. ضعفاء اهالی کندیسندن ممنون و امارتندن خوشنود ایدی . فقط کبار قریش ، بویله برنو دمیده‌نك ریاستی الته کیرمکدن ممنون اولمامشلردر . حتی ابو سفیان ایله دیکر یکی مسلمانلرك برقسمی اندن صوکره مدینهٔ منوره‌یه نقل ایتدیلر اشبو نقل اوزرینه ابو سفیان ، نجران والیسی تعیین بیورلدی اوغلی معاویه رضی‌الله عنه معیت سنیه‌ده کاتب وحی الهی اولدی .

١٢

بعث عمرو بن العاص

مدينهٔ منوره‌یه عودت همایوندن صوکره عمرو بن العاص حضرتلرینی عمان حاکملری « جیفر» ایله برادری «عیاذ» [١] سفیر کوندردی . بونلر قرنداش ایدیلر عمرو ، ابی بن کعبك خط دستیله محرر نامهٔ همایونی حامل ایدی [٢] عمانده ایکی امیردن ابتدا عیاذه تصادف ایتدی . عیاذ ، جیفردن اشرف ایدی عمرو ، سبب مجیئت وصورت مأموریتنی عیاذه اکلاتدی .

عیاذ ، سفیر مشارالیهك جیفر ایله ملاقاتنه و حامل اولدیغی نامهٔ سعادتکده اکا تسلیمنه لزوم کورەرك :

---

[١] بواسم متن نامهٔ سعادتده اولدیغی کبی برخیلی آثار سیرده ده « عبد» در علامه عینی عینك کسری یانك تشدیدی وآخرنده ذال معجمه ایله «عیاذ» یازمشدر .

[٢] بسم الله الرحمن الرحيم . من محمد عبدالله و رسوله الى جيفر وعبد ابنى الجلند . سلام على من اتبع الهدى اما بعد ادعوكما بدعاية الاسلام اسلما تسلما فانى رسول الله الى الناس كافة لانذر من كان حياً ويحق القول على الكافرين وانكما ان اقررتما بالاسلام وليتكما وان ابيتما انتقرا بالاسلام فان ملككما زائل عنكما وخيلى تحل بساحتكما وتظهر نبوتى على ملككما .

— « برادرم بندن بيوكدر . ملكده‌ده بندن مقدمدر كندوسيله سزى كورشديرەيم مكتوبى‌ده اكا ويروسكز »

ديمكله برابر استيضاح صددنده :

— « بنى نيه دعوت ايده‌يورسك ؟»

سوزنى علاوه ايتدى. عمرو بن العاص :

— « اللهك برلكنى و محمدك عبدالله و رسول الله اولديغنى تصديقه »

ديمسيله آره‌لرنده باب محاوره آچيلدى:

عياذ — « يا عمرو ! سن كندى قومكزك سيدى اوغليسك سنك پدرك نه يابدى بزده اكا اويالم »

عمرو — « بابام فوت اولدى. كندوسنه ايمان نصيب اولمدى ايستردم كه مؤمن اولسون‌ده حضرت پيغمبرك رأى شريفى اوزره عمل ايتسون . لكن جناب حق ، بكا هدايت احسان بيوردى بن مسلمان اولدم » .

— « نه زمان مسلمان اولدك ؟ »

— « ياقين زمانده »

— « اسلامك هانكى دياردە واقع اولدى »

— « ديار حبشده و نجاشى نزدنده »

عمرو ، نجاشینك قبول اسلام ایتدیکنی بو صره‌ده حکایه ایتمشدی .

— « نجاشی مسلمان اولنجه قومی اکا نه معامله‌ده بولندیلر ؟ »

— « نجاشی ، بعد الاسلام ینه سلطنتنده قائم اولدی . قومی کندوسنه اتباع ایتدیلر »

— « پاپاسلری ، کشیشلری ده تابع اولدیلر می ؟ »

— « اوت انلرده »

— « یا عمرو ! صاقین یالان سویلمه‌که انسانده یالاندن چرکین بر شی دها یوق »

— « قطعیا یالان سویلمم . دینمزده یالان حلال دکلدر »

— « پیغمبریکز نه امر ایدر و نه کبی شیلردن نهی ایدر »

— الله تعالی‌یه طاعتی امر ایدر . معصیتدن نهی ایدر . صدق و صلهٔ رحم امر ایلر . ظلم و تعدیدن ، شرب خمر وزنادن اصنام و اوثانه عبادتدن منع ایدر »

— نه کوزل شیلره دعوت ایدر . برادرم اکر بنی دیکلرسه واروب اکا ایمان و اطاعت ایدردك . و لکن برادرم ترك سلطنتله اختیار ذل ومسکنت ایتمزه »

— « برادرك اكر قبول اسلام ايدرسه حضرت رسول اكرم ، انى ينه قومنه ملك ايدر. انجق اغنيادن زكات الوب فقرايه ويرر »

— « بو نه كوزل عادتدر ! »

سوز بو نقطه يه كليركن عياذ ، زكاتكده صورت وكيفيتندن سؤال ايتدى. عمرو، زكاته متعلق بعض معلومات ويردى . هر نوع اموال و هر صنف حيواناتدن زكاتك كميتنى اكلاتدى. عياذ، استغراب ايدر كبى اوله‌رق:

— « يا عمرو ! شمدى بزم واديلرده اغاج ياپراغنى ييوب كزن طوارلردنده النورمى؟ »

ديدى. عمرو :

— « النيور »

جوابنى ويردى. عياذ، بونك اوزرينه عمان اهاليسنك مسلمان اوله بيله جكلرينى عقلى كسمديكنى بللى ايتدى :

— « ظن ايتمم كه عمان خلقى بعدادار وكثرت بيشمار ايله مطيع و مسلمان اولسون »

مدينه يه بعد مسافه سيله برابر خلقنك كثرت وقوتنه بناءً اهل اسلامك تجاوزندن قورقدقلرينى بيان ايتمك ايستيور ايدى .

عمرو، بوندن صوكره اوچ كون دها مكث ايتدى.
عياذ، جيفر ايله كوروشوب عمروك مأموريتى و منا- قشاتنى خبر ويردى. جيفر، عمروى يانته چاغيرتدى. ايچرى‌يه كيرركن قويماماق ايچون خدمه، عمروى بركره قوللندن طوتديلر! جيفر، انلرى منع ايتمكله عمرو، ايلرى‌يه واروب اوطوره‌جق اولدى اوطورتمديلر. او زمان عمرو، جيفرك يوزينه باقدى. اوده: «نه ايسترسك» ديدى. سبب مجيئت و مراجعتك ندر ديمك ايدى. عمرو نامهٔ همايونى تسليم ايتدى. جيفر، انى نهايتنه قدر اوقويوب يانده اوطورن عياذه اوزاتدى. اوده تماماً اوقودقدن صوكره جيفر، سؤال ايتمكه باشلادى ديدى‌كه:

— «قريش نه ياپدى؟»

عمرو جواب ويردى:

— «قريشك بعضى طوعاً بعضى كرهاً تابع اولدى جملهٔ خلق اسلامه رغبت ايتدى. جناب حقك هدايتى يتشوب ادراك ايتديلركه اولجه ضلالتده ايمشلر! شمدى ايمانه كلديلر. سندن باشقه كيمسه‌نك قالديغى معلوم دكلدر. اكر اسلامه كلمزسه‌ك بيلمليسككه عليهكزه عسكر كله-

جكدر. قبول اسلام ايت ده سلامت بول. و سنی قومك اوزرينه ينه حاكم نصب ايتسونَ »

بو جوابه قارشی جيفر، و هلةً بر سوز بوله‌مدی :

— « بونك ايچون يارين قونوشه‌لم »

ديدی. عمرو ، اورادن چيقدی . عياذ ايله ينه ملاقات ايتدی عياذ :

«یاعمرو! اكر ملك وسلطنت خوفی مانع اولمسه اميد ايدرم‌كه برادرم مسلمان اوله‌جق »

ديدی. عمرو، ايرته‌سی كون جيفره كيتدی. ولكن خدمه، كندوسنی ايچری‌يه قويمـدقلرندن عياذك تنبيه و توصيه‌سيله كيردی . بو دفعه جيفر، رد دعوتی ايما ايدر بر صورتده تلعثم ايتدی .

عمروايسه قبول‌اسلامه مقابل ملكنك بقاسی‌وعكس حالده زوالنی تبشير صورتيله انی قبول و يارد دعوت شقلرينك برينی اختيار و ترجيحده مخير براقشدی ا . باشقه مناقشه‌يه حاجت كورميه‌رك همان عودت ايده‌جكی بيانيله چيقدی .

جيفر، دوشوندی. او كيجه عياذ ايله مصاحبت ايتدی . ايرته‌سی صباح عمروی ينه چاغيرتوب هر ايكی امير برادر، برلكده مسلمان اولديلر . وجمع صدقات

ايچون رخصت ویردکدن فضله مخالفلر اوزرینه‌ده معاونت ایتدیلر عمرو دخی عمانده اغنیاء عربك زكاتلرینی طو-پلادی . فقراسنه ویردی. و درون بلده‌ده‌کی مجوسیلری جزیه‌یه باغلایه‌رق مدینهٔ منوره‌یه عودت ایتدی .

⁂

۱۳

اسلام عروه

عروه بن مسعود، طائفك محاصره‌سی زماننده جرشده ایدی . رسول الله صلی الله علیه و سلمك مدینهٔ طیبه‌یه عودتلرندن صوکره عروه ، جرشدن طائفه کلدی .

بر آرالق اعیان طائفدن « غیلان بن مسلمه » ایله مشاوره‌ده اکا دیدی‌که :

— «دقت ایده‌یورمیسك محمد[علیه‌الصلوة‌والسلام]ه و خلقك اکا اتباعنه ؟ »

غیلان :

— « اوت کوریورم سن نه ملاحظه‌ده‌سك ؟ »

دیدی. عروه :

— «عرب، بزی صاحب رأی رزین ظن ایده‌یور،

لرسه‌ده او ذاته ایمان و اتباع ایتمدکجه بز. اویله دکلمشز» جوابنی ویریرکن غیلان :

— « سندن شو سوزك ثقیف ارەسنده صدورندن ممنــون اولمم . سن انلرك رئیسی‌ده اولســه‌ك علیهکده جرأتلرندن قورقرم »

دیمش.. بونك اوزرینه عروه، قبول اسلامه‌واتباع سـید الأنامه عزم قویسنی قطعیاً بیان ایتدکدن صوکره غیلانه دیدی‌که:

سکا بن،شمدی‌یه قدر هیچ بر کیمسه‌یه سویلمدیکم برشیئی سویله‌یه‌یم محمد [علیه الصلوة و السلام] ك مکه‌ده ظهورندن مقدم بر وقت تجارت مقصدیله نجرانه کیده ـ یور ایدم. یولده‌قافله‌نك نزول ایتدیکی برمحلده ارقداشلر مدن از ایریله‌رق بر کولکه‌ده یاتمشــدم . قارشیــمده ایکی جاریه بلیره‌رك یاتمه طوغری کلدیلر. کولکه‌نك بر طرفنه اوطوردیلر بن. یاتمقده ایدم. اویورکبی مخصوص کوزلریمی قاپادم. ایکی جاریه . بکا اشـارتله یکدیکرینــه شویله قونوشدیلر:

« من هذا فيما تقولين يا ابنة الأكرمين »

« هذا عروة بن مسعود . سيد غير مسود. مفيض جود و عسره منجود »

— « صدقت يا ابنة الاكرمين!. فمن اين هوى! الى اين نوى؟ »

— « اتى من المعقل المنيف. طائف ثقيف. وهو ينوى نجران ذاة المخاليف »

— « صدقت يا ابنة الاكرمين!. فما هو مصيب فى سفره هذا؟ »

— « تسهل طريقه. وينفق سوقه. ويعلو فوقه »

— « صدقت يا ابنة الاكرمين!. فما عاقبة امره؟ »

— « يعيش زعيماً ويتبع نبياً كريماً و يتعاطى امراً جسيماً فيرتد عنه كليماً »

— « صدقت يا ابنة الاكرمين!. وما النبى؟ »

— « داع مجاب له امر عجاب. يأتيه من السماء كتاب يبهر الالباب و يقهر الارباب »

محاورەلرى بورايه كلنجه سكوت ايتديلر بن ده اويويه قالمشم. اوياندیغم اثناده جاريەلريوق ايدى. وقتا كه نجرانه واردم پاپاس دوستم وار ايدى يانـنـه كيتدم بكا نصيحت و وصيت اولەرق: « يا ابا يعفور! شمدى خلقى ارشاد ايدەجك نبى ذيشانك مكەده زمان ظهوريدر» ديدى. بن: [اوديديككڭ شى ندر؟] ديه صوردم. پاپاس، يمين ايدەرك:

— «والله او ذات، انبيانك آخرى و خيرليسيدر.

قومنی قتـل عاد کبی قتـل ایده‌جکدر . حین ظهورنده ابتدا کندوسنه ایمان ایده‌جك سن اول »

دیدی . بن، بو سـوزلرك برحرفنی بیله کیمسـه‌یه سویلمامشدم ارتق ایمان و اتباع ایتدم .

* * *

عروه، اندن صوکره طائفدن مدینهٔ طاهره‌یه‌کلوب مسلمان اولمشدر بلده‌سنه عودتنده قومنی دین اسلامه دعوت ایچون استیذان ایدرکن رسول الله صلى الله علیه وسلم آکا: [انهم قاتلوك = انلر ، سنی قتل ایده‌جکلر] بیوردیلر .

عروه، ثقیفك کویا کندی حقنـده‌کی حسن ظننه الدانه‌رق: [لووجدونی نائماً ما ایقظونی] دیدی‌که ثقیفدن بر قیلنه خطا کلیه‌جك قدر هر خصوصده امین اولدیغنی سویلمك ایستیور ایدی .

طائفه عودتنده اهالی‌یی دینه دعوته مبادرت ایتمش ایدی . ثقیف ایسه بالمخالفه کندوسنه لسـان ایله خیلی اذا وجفا ایتمشلر ! . نهایت برصباح وقتی خانه‌سنك طامی اوزرنده صباح اذانی اوقورکن اسافل ثقیفدن بری انی اوق ایله اوردی ! .

عروه او دقیقه‌ده :

— «اللهك برلكنه و محمدك رسالتنه شهادت ايدرم رسول الله بو حالی بکا اولجه بیلدیرمشدی»
دیه دین وایمانی اظهار ایتدی .
مشار اليهك خبر قتلی مسموع عالی اولدیغی زمان حقنده: [مثل عروة مثل صاحب يس . دعی قومه الی الله فقتلوه] بیورلمشدر .

•••

١٤

— اتخاذ منبر —

خطیب منبر لاهوت صلی الله تعالی علیه وسلم ، اوائل احوالده مواعظ ونصایحی ایاقده اولدقلری حالده ایفا بیورورلردی . مسجد شریفده مقام و قیام سامیٔ رسالتپناهینك تسهیلی ایچون اصحاب کرامك ارزولری وطرف اشرف پیغمبریدن ارزان بیوریلان مساعدهٔ سنیه اوزرینه سهیل بن سعدالساعدی دولکر میمون ایله برلکده بر خرما اغاجی کوکنی کتیرمشلر. دولکر میمون، محراب سعادتك صاغ جانبنه رکز ایدوب افندیمز . مذکور ستونه اتکا ایتمکده بولندیغی حالده ینه ایاق اوزره خطبه اوقور ایدی . برمدتده بویله کچدکدن صوکره روایته

كوره مدينهٔ طاهره‌یه کلمش اولان بر رومی ، او حالی کوره‌رك بر منبر اعمال ایده‌جکنی سویلدی . ولدی‌العرض کیفیت ، مقرون مساعدهٔ سنیه اولدی . رومینك یاپدیغی منبر ، اوچ قدمه‌لی ایدی . موقع مخصوصنه وضع ایدلدی جمعه کونی رسول‌الله ، خطبه ایچون اوزرینه چیقدیغی و نصایحه بدء و مباشرت ایده‌جکی آنده اولکی خرما ستونی ، وجود مسعود رسالتپناهیدن کندوسنی خالی بولوب تأثرندن ایکله‌مکه باشلادی ! . مختلف روایتلره کوره ستونك صداء حنینی : یاوروسنی ارایان ناقه‌نك ، یاخود اناسنی ایستیان طفلك ، یاخود برعاشق واله آواره دلك آوازی کبی یاخود خوار ثور کبی ایدی ! . بتون جماعت حاضره ایشتدیلر . افندیمز ، منبردن نزول ایله واروب مبارك اللرینی ستونك اوزرینه وضع ایتمدکجه حنینی منقطع اولمدی . روایته کوره ستونی قوجاقلیه‌رق اکا دیدی :[اکر ایسترسه‌ك سنی اولکی موقعکده دیکه‌یم یکیدن یشیللنوب یاپراقلنوب میوه ویره‌سك . ایسترسه‌ك جنت باغنه دیکه‌یم جنت چشمه‌لرندن سقی اولنورسك صلحا واولیاءالله ، میوه‌کدن یرلر] آزبر توقفدن صوکره : [نعم قدفعلت نعم قدفعلت] سوزینی علاوه ایتدی وتکرار منبر

سعادته چیقدی وستون مذکوری دنیاده غرس اولنمق ایله آخرتده غرس ایدلمك بیننده مخیر ایتـدیکی حالده انك آخرتی اختیار ایلدیکنی وانی مس ومسحله تسکین ایتمسیدی قیامته قدر نالان طوره‌جغنی بیلدیردی !

* * *

١٥

— اسلام جبله —

جبله‌بن‌ایهم، بنی غساندن ایدی‌وبلقاده والی ایدی. طرفنه نامهٔ همایون تسطیریله دین مبین اسلامه دعوت بیورلدی . جبله دخی بالاجابه مسلمان اولمق ایله برابر جانب عالیٔ رسالتپناهی‌یه جوابنامه و هدایا کوندردی .

* * *

١٦

— اسلام فروه —

فروه بن عمرو الجـذامی ، جذام قبیله‌سـندن ایدی. قیصر روم طرفـدن معان حوالیسی عربلرینه امیر ومتصرف ایدلمش ایدی .

طرف ذیشرف حضرت رسالتپناهیدن یازدیریلان نامهٔ نامیٔ همایون ایله عمرو بن امیة الضمری رضی‌الله

تعالی عنه ارسال بیوریله‌رق شو اثناده دینه دعوت ایدلدی . فروه قبول اسلام ایدوب سفیر پیغمبری‌یی معززاً اعاده ایتمش وسید الانام علیه الصلوة و السلام افندیمزه برآت ، وفضه نامنده بیاض برقاطر ، برحمار ، برقاچ طوپ‌قماش ، بر سرمه‌لی قفتان هدیه رسمیله و مسعود بن سعد نامنده بری یدیله کوندرمشدی .

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، هدایای وارده‌یی قبول بیوردی . ومسعودی حضرت بلال رضی الله عنهه مسافر ویروب اکرام و ضیافتی‌ده امر و تنبیه ایتدی قماش طوپلرینی ازواج طاهراتنه تقسیم وقاطری ابو بکر الصدیقه اعطا وقبای زرینی مخرمه بن نوفله بخش ایلدی . حمارك حسن محافظه‌سنی ابواسید ساعدی‌یه اصمارلدی . وفروه‌نك مکتوبنه یازدیغی جوابنامهٔ سعادتله برابر اله جائزه اوله‌رق اون ایکی بچق قیه (= ٥٠٠ درهم) کموش ویروب مسعودی ممنوناً اعاده ایلدی .

فقط قیصر ، فروه‌نك اسلامنی ایشیده‌رك انی قبول اسلام تهمتیله بالاتهام نصرانیته رجوع و ردت تکلیف ایتمشدی . فروه ، بومسئله‌ده موافقت کوسترمامسنه مبنی فلسطین قصبه‌سی جوارندن مرور ایدن نهر کنارنده مصلوباً اعدام ایدلمشدر .

***

۱۷

ولادت ابراهیم نجل النبی

علیه السلام

خلال ذی الحجه‌ده رسول اکرم افندیمزك نجل کریمی ابراهیم ، جواری سعادتلرندن ماریه رضی الله عنهادن تولد ایتمشدر .

قابله‌سی آزادلی جاریه‌سی سلمی ایدی . سلمی ، زوجی ابورافعه ولادت ابراهیمی سویلمشدی . اوده حضور رسالتپناهی‌یه تبشیر کیفیت ایتمکله مژده اوله‌رق افندیمز ، ابو رافعه بر کوله احسان بیوردی و اوکیجه ادینی ابراهیم دیه قودی .

جبریل علیه السلام کله‌رك : [السلام علیك یا ابا ابراهیم] دیه سلام ویردی . بوندن رسول الله صلی الله علیه وسلم زیاده محظوظ وممنون اولدی . یدنجی کون عقیقه اولمق اوزره بر قویون کسدی . و ابراهیمك باشنی تراش ایدوب صاچی آغرلغنجه کموش برمثلی نقره ایله مساکینه تصدق ایلدی . صوکره امر عالی ایله او صاچی دفن ایتدیلر .

مرضعه‌سی حقنده‌کی روایت اختلافلیدر . برروایته
کوره دایه‌سی ، خارج مدینه‌ده عوالی قریه‌لرنده ساکن
« براء بن اوس »ك زوجه‌سی « ام برده خوله بنت
المنذر بن زید الانصاری » ، دیکر روایته کوره قرای
مذکوره‌ده ابو سیف حدادك زوجه‌سی ام سیف ایدی.
انس بن مالك رضی الله عنهدن منقولدرکه :
ابوسیف دمیرجی ایدی . کوروکنك اوجاغندن خانه‌سنه
دومان کلیر ایدی . رسول اکرم ، نجل نجیبنی کورمك
ایچون ابوسیفك خانه‌سنه کیده‌جکی زمان انس ، ابتدا
کیدر حداده خبر ویرر ایدی . حداده آتشنی سوندیریر
دومانی کسدیریر ایدی. صوکره افندیمز، کیدوب ابراهیمی
کورور آغوش سعادتنه آلیر اوپردی .

***

١٨

فوت زینب بنت النبی

صلی الله علیه وسلم

کرائم مکرمهٔ نبویه‌نك بیوکلری زینب رضی الله عنها
حضرتلری . بوسنه دار بقایه رحلت ایتمشدر .
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، زوجات طاهراتندن

سوده بنت زمعه وام سلمه ایله ام ایمن و ام عطیة الانصاریه رضوان الله علیهن اجمعین حضراتنه امر بیوروب انی غسل ایتدیردی .

زینب رضی الله عنهانك علی نامنده بر اوغلی ایله « امامه » اسمنده بر کریمه‌سی وار ایدی . علی ، بلوغ صره‌سنده وفات ایتدی. حضرت فاطمه رضی الله عنهانك وفاتنده وصیتی موجبنجه امامه‌یی حضرت علی کرم الله وجهه تزوج ایتمشدر .

***

١٩

نرخ

شو ارالق مدینهٔ منوره‌ده ارزاق و مأکولات زیاده بهایه چیقه‌رق خلق ، ارزاقه نرخ قونلمه‌سنی استدعا ایتمشلر . رسول الله صلی الله علیه و سلم : [ان الله هو المسعر القابض الباسط = تحقیقا نرخ ویریجی ، قبض و بسط ایدیجی جناب الله‌در] دیه استدعاء واقعی ترویج بیورمامشدر .

فصل ثانی عشر

طقوزنجی سنهٔ هجریه وقایعی

[سنة الوفود]

بنی تمیمه عیینه‌نك مبعوثیتی . وفود بنی عذره . ولیدك بنی مصطلقه بعثی . بعث عبدالله بن عوسجه . قطبه بن عامرك خثعمه بعث و ارسالی . ضحاك بن سفیانك بنی كلابه بعث و ارسالی . بعث علقمه . بعث علی . اسلام ضمام . اسلام كعب بن زهیر . غزوهٔ تبوك . وفود و اسلام ثقیف . وفود بنی فزاره . مكتوب حمیر وفات نجاشی . وفات ام كلثوم بنت النبی . وفات منافق عبدالله ابن ابی . حج ابی بكر الصدیق . وفود طی وفود بنی كنده . وفود همدان . وفود بلی . وفود مزینه ، وفود بجیله . وفود تجیب . وفود بنی اسد . وفود بنی بهراء . وفود بنی مره . وفود بنی محارب . وفود بنی عبس . وفود بنی ازد . وفود بنی البكاء . وفود بنی هلال . وفود بنی دارم .

١

بعث عیینه

حضرت نبی اكرم صلی الله علیه و سلم ، شهر محرمده صحابهٔ كرامدن « بشر بن سفیان » حضرتلرینی اخذ زكات ایچون بنی خزاعه‌دن بنی كعب قبیله‌سنه اعزام بیورمشدی .

بشر ، بنی كعبك زكاتنی طوپلار ایكن بنی تمیم ،

زكاتك مقدارینی استکثار ایده‌رك انلری اعطاء زکاتدن منع ایچون : [نیچون مالکزی ویره‌یورسکز] دیدیلر ! .

بنی کعب ، دین اسلامی قبول ایتدکلرندن زکات ایسه ارکان اصلیه‌دن بولندیغندن بحث ایتملریله بریکیلر ، سلاح وعسکرله منع والغاء زکاته مبادرت ایتدیلر!.

ایکی قبیله‌نك شو معامله‌سی اخذ وجمع زکاتی اشکال ایتمشدی. بناءً علیه بشر، ایفاء وظیفه‌یه موفق اوله‌میه‌رق مدینه‌یه عودت و حضور پرنور پیغمبری‌یه عرض حال وکیفیت ایلدی.

بونك اوزرینه « عیینه بن حصن الفزاری » بنی تمیم علیهنه اعزام بیورلمشدر . عیینه‌نك معیتنده عرباندن اللی نفر سواری موجود ایدی . شو سواریلرك ایچنده انصار ومهاجرین کرامدن بر فرد یوغیدی .

عیینه ، مدینه‌دن چیقوب « صفراء » طریقیله بنی تمیمه کیتدی « سقیاء » نام محلده قبیلهٔ مرقومه‌یی بغتةً اوردی . قبیله‌نك بر خیلی حیواناتی سوردی . اون برارکك اون بر قادین و اوچده صبی اسیر ایده‌رك کیری دوندی . اسیرلر ، مدینه‌ده رملة بنت الحارثك خانه‌سنده حبس وتوقیف ایدلدیلر .

اسیرلرینی المق ایچون بنی تمیمك بعض وجوه و اشرافی بر هیئت مخصوصه اوله‌رق مدینه‌یه کلدی : «عطارد بن حاجب الدارمی ، اقرع بن حابس الدارمی [١] زبرقان بن بدر السعدی ، عمرو بن الاهتم المنقری ، الحتات بن یزید المجاشعی ، نعیم بن یزید ، قیس بن عاصم المنقری » وجوه مذکوره‌دن ایدیلر . موقوف اسیرلر انلری کورونجه اغلامغه باشلادیلر .

رؤساء مرقومه ، مسجد شریف رسول اللهه کلدیلر . نبی اکرمك هانکی حجره‌ده ایدوکنی بیلمدکلرندن هر حجره‌نك قپوسی اوکنه کلوب : [یا محمد طیشاری چیق] دیه باغیردیلر . افندیمز ایسه او کون او ساعتده عائشه رضی الله عنهانك حجره‌سنده حال رقودده [قیلوله ایله مشغول] ایدیلر . طیشاری چیقدی . بنی تمیمك شو نداء بلیدانه‌لری هر حالده قبیح ایدی . جناب حق دخی تقبیح و توبیخ معرضنده [ان الذین ینادونك من وراء الحجرات اکثرهم لایعقلون و لوانهم صبروا

[١] اقرع ، مقدما حنین ، طائف کبی بعض مشاهده معیت سنیه‌ده بولنه‌رق غنائمدن کندیسنه فوق العاده اوله‌رق حصه افراز و احسان بیورلمش ایدی . بو وقعه‌ده‌ده بنی تمیم طرفداری اولدیغی حالده بولنمشدر .

حتى تخرج اليهم لكان خيرا لهم و الله غفور رحيم] آيت كريمه‌سنی انزال بیورمشدر .

رسول اکرمك حجرهٔ سعادتدن خروجیله برابر حضرت بلال ، اویله اذانی اوقومغه باشلادی . انلر ، افندیمزی سوزه طوتەرق براز طوردیردیلر . بعده برلکده مسجد شریفه کیدوب نماز قلدقدن صوکره افندیمز ، حجرهٔ شریفه‌لرینه طوغری عودت بیوردی . او ارالق ینه بنی تمیمی کوردیکی حالده آلدیرمیەرق کیردی . سنتی ادایه مشغول اولدی . صوکره چیقدی . صحن شریف مسجده اوطوردی . رؤساء حضور عالیه صوقوله‌رق :

— « بز ، برجاعتزکه مدحمز ، زین کتیروب ذممز شین ویریر . »

دیدیلر . رسول اکرم آنلرك بوسوزینی رد ایده‌رك :

— « مدحی زین و ذمی شین کتیرن انجق جناب حقدر بو سوزدن مقصدیکز ندر . »

دیدی . رؤسا :

— « سنکله مشاعره و مفاخره ایده‌جکز »

دیدیلر . افندیمز ، جوابده :

— « مابالشعر بعثت ولا بالفخار امرت و لكن هانی کورهلم نه کز واردر »

دیمسیله زبر قان، عطارد بن حاجبه اشارت ایتدی. عطارد، ایچلرنده اك كنج ایدی قالقوب بنی تمیمك مدح و ستایشنی حاوی بر خطبه اوقودی . بوکا مقابل امر عالیٔ رسالتله ثابت بن شماس ، قالقدی ، الله تعالی‌یه حمد و ثنايي و ذکر کلمهٔ شهادتینی و مهاجرینـك حسن خلق وخلق‌ایله اولان فضیلتنی وانصارکرامك‌ده فضل متابعتله نصرت و معاونتلرینی ذکر و بیاندن صوکره وحدانیت خدا و صدق رسالت رسول کبریایه ایمان ایتـدیرنجه‌یه قدر کفار ایله حرب و قتاله مأمور من‌الله اولدقلرینك بسط و تبیـانی حاوی بر نطق بلیغ ایراد ایتـدی ، انك اوزرینه زبر قان :

نحن الكرام فلاحيّ يعادلنا
نحن الرؤوس وفينا يقسم الربع
ونطعم الناس عندالقحط كلهم
من السديف اذالم يونس الفزع
اذا ابينا فلايأبى لنـا احد
انا كذلك عنـدالفخر نرتفع

بيتلرینی حاوی بر شعر اوقودی . بوکا حسان بن ثابت حضرتلری :

ان الذوائب من فهر واخوتهم
قد بینوا سنة للناس تتبع
یرضی بها کل من کانت سریرته
تقوی الاله و کل الخیر یصطنع
اکرم بقوم رسول الله و شیعته
اذا تفاوتت الاهواء و الشیع
اهدی بهم مدحاً فلایوازره
فیما احب لسان حائك صنع

جواب رنکیننی ویرنجه اقرع بن حابس :

اتیناك کیما یعرف الناس فضلنا
اذا خالفونا عند ذکر المکارم
وانا رؤوس الناس فی کل معشر
وان لیس فی ارض الحجاز کدارم
و ان لنا المرباع من کل غارة
تکون بنجد او بارض التهایم

شعرینی اوقودی . بوکا دخی حسان بن ثابت :

بنی دارم لاتفخروا ان فخرکم
یعود و بالا عند ذکر المکارم

هباتم علينا تفخرون و انتم
لناخول من بين ظئر وخادم
وافضل ما نلتم من المجد والعلى
وفادتنا من بعد ذكر المكارم
فان كنتم جئتم لحقن دمائكم
واموالكم ان تقسموا فى المقاسم
فلا تجعلوا لله نداً و اسلموا
ولا تفخروا عند النبى بدارم
والا ورب البيت مالت اكفنا
على رؤسكم بالمرهفات الصوارم

جوابنى ويردى .

مجاوره بو مرکزه کلدیکی ساعتده اقرع کندیلرینك مرجوحیت ومحروحیتلرینی اعتراف ایتدی . و :

— و والله بوذات [محمد عليه الصلوة و السلام]. عالم غيبدن نصرت وتأييد احسان اولنوب اندن هیچ بر شیئی دریغ ایتامشلر ! . خطیبی خطیبمزك شاعرى شاعرمزك فوقنده و انلرك سسلرى بزم سسلریمزك اوستنده‌در .

دیمکله برابر هپسى او آنده قبول اسلام ایتمشلردر .

ایچلرندن « قیس بن عاصم » ، بالخاصه بذل التفات وحقنده : [شو ، خیمه نشین عربلرك سیدیدر] تبجیل کزینی شرفصدور بیورلمش و اسیرلری کندولرینه اعاده اولندقدن فضله عمرو بن الاهتمك غیری هر برینه اون ایکیشر اوقیه وریلوب عمروه بش اوقیه جائزه احسان وانعام ایدلمشدر .

* * *

٢

وفود عذره

یمنده عذره قبیله‌سندن اون ایکی کیمسه ، مدینهٔ منوره‌یه کلشدی. قبیله‌لری اغنیاسنك زکاتلرینی کتیرمشلردی. ایچلرنده « جره بن نعمان » دخی موجود ایدی [عم صباحاً] دیه سلام جاهلیتی وردیلر حقلرنده رعایت کامله اجرا اولندی . انلرده قبول دین اسلام ایتدیلر و :

— « یارسول الله ! بزم تجارتمز شام ایله‌در شام طرفنده ایسه روم قیصری هرقل وار . حقنده سکا برشی وحی اولندیمی ؟ »

دیه صوردیلر حضرت پیغمبر ، جوابده :

— « مژده سزه‌كه قريباً شام فتح اولنه‌جق و هرقل اوحواليدن چكيله‌جك كيده‌جكدر »

ديه تبشير بيوردى . بعده عذريلر ، ممنوناً ومطيباً عودت ايتديلر .

∴

۳

بعث وليد بن عقبه

بنى مصطلق قبيله‌سنك زكاتلرينى اخذ ايچون رسول اكرم، وليد بن عقبه ابن ابى معيطى مأموراً بعث واعزام بيوردى . قبيلهٔ مذكوره ، مقدما قبول دين ايده‌رك مسجد دخى ياپديرمشلر ايدى . انجق وليدايله ارالرنده زمان جاهليتدن قالمه منافرت بولنديغى حالده بوكره انك طرف نبويدن مأموراً ناحيه‌لرينه متوجه و متقرب اولديغنى ايشتملرى اوزرينه استقبال ايچون يكرمى بش كشى بوله‌چيقارمشلر. وقدومنى تهنئه ضمننده دوه وقويون كسديرمشلر ! .

وليد ايسه منافرت واقعه سببيله خوف و تحاشى ايده‌رك هنوز قبيله‌نك ايچلرينه كيرمزدن اول عودت

ایتدی . و انلرك كندوسنی مسلحاً قارشـولیوب قتله مبادرت ایتملریله کیری دوندیکنی رسول اللهه عرض ایلدی . که بونك افاده سنه کوره قبیله نك تأدیب وتنکیللری لازم کله رك سوق قوته افتدیمز دخی همت ایتمك اوزره ایکن قبیله رؤساسی ولیدك خلاف مأمول کیری دونیویردیکنی کورملریله شبهه لنه رك کلدیلر ماهو الواقعی حضور پر نور رسالتپناهی یه عرض ایتدیلر .

بونك اوزرینه تحقیق کیفیت صددنده خالد بن الولید رضی الله تعالی عنه حضرتلری اعزام بیورلمشدر .

حضرت خالد ، کندوسنه ویریلان تعلیمات سنیه اقتضاسنجه قبیله نك ایمان اوزره اولدقلرینه دلالت ایده جك احوالی کوزدیکی صورتده صدقهٔ زکاتی اخذ ایدوب کیری کله جك وخلافنی مشاهده ایتدیکی تقدیرده کفار حقنده کی معامله وجهله حرکت ایده جکدی . مغرب و عشاء اذانلرینك اوقوندیغنی کوردیکنه مبنی زکاتلرینی آله رق عودت ایلدی .

ولیدك اشبو حرکتندن طولایی حقنده : [یا ایها الذین امنوا ان جاءکم فاسق بنبأ فتبینوا ان تصیبوا قوماً بجهالة فتصبحوا علی ما فعلتم نادمین] آیت کریمه سی نازل اولمشدر .

بعث عبدالله بن عوسجه

بنی حارثه بن عمرو بن قره قبیله‌سنی دین اسلامه دعوت ایتمك اوزره حضرت پیغمبر، عبدالله حضرتلرینی النه طرف اشرفلرندن نامهٔ همایون ویره‌رك بعث و ارسال ایتمشدی .

قبیله خلقی قبول اسلام صورتیله اجابت ایتمدکلرندن فضله نامهٔ عالیه‌نك یازوسنی غسل ایده‌رك صحیفه‌سنی صو قوفه‌سنه یامه یاپدقلری اخیراً مسموع عالی بیورلمغله انلرك اشبو معاملهٔ عامیانه و حماقتشعارانه‌لری موجب تأسف اوله‌رق حقلرنده : [مالهم ذهب الله بعقولهم] دیه بیورلمش وسهم الاصابه دیمك بولنان دعاء نبوی مستجاب اولمشدر .

قبیلهٔ مرقومه ، وجود و صوتده، رعدت وکلامده چیرکین بر عجله و قاریشقلق ، عقل وادراککده سفه صاحبی اوله‌رق خفیف احوال صبی اطوار قالمشلردر!.

حتی بونلردن بعضی تمیز کلامدن عیّ وعاجز کوردیکنی واقدی حکایه ایتمشدر .

*
٥

بعث قطبه

بيشه ناحيه‌سنده خثعم قبيله‌سنك تنكيلى ايچون اصحاب كرامدن قطبه بن عامر حضرتلرى ، معيتنه يكرمى نفر ويريله‌رك كوندرلمشدى . قبيله‌نك شدتلى مدافعه‌سنه مبنى وقوعه كلان مقاتله‌ده طرفيندن برخيلى آدملر يارەلندى فقط قطبه ومعيتى، انلرك بر قاچ اشخاصنى قتل ايتديلر ومطلوب وجهله تنكيل‌انتقاميه موفق اوله‌رق خثعمك برچوق دوه وقويونلرينى ونسوانندن برطاقم اسيرلرى آلمشلرغانماً عودت ايتمشلردر .

غنيمت واقعه غيرازخمس تقسيم ايدلديكى زمان هربرينك حصه‌سنه دردر دوه‌واونر قويون دوشمشدى.

*
٦

بعث ضحاك

شهر ربيع الاولده ايدى ضحاك بن سفيان الكلابى حضرتلرى ، قرطا نام محله كيده‌رك بنى كلاب قبيله‌سنى

دين اسلامه دعوت ایتدی . قبیله خلقی بالاتفاق قتاله مجاسرت ایتمریله ضحاك انلری حرباً بوزوب بر خیلی اموالنی اخذ و اغتنام ایلمشدر .

***

٧

بعث علقمه

جده خلقندن بر طاقم کیمسه‌لرك حبشه‌لیلره دیکر روایته کوره حبشه‌لیلرك جده‌ده بعض اهالی‌یه تجاوز ایتدیکی مسموع عالی اولمسی اوزرینه منع تعرض ایچون حضرت نبی اکرم افندیمز «علقمه بن مجزز» رضی الله عنهی اوچ یوز نفر عسکرله بعث واعزام بیورمشدی .

علقمه ، معیتیله جده طرفلرندن بحراً حبشه توجه ایده‌رك بر جزیره‌یه وصولنده ـ تنکیلرینه مأمور بولندیغی ـ اشقیانك حرکت واقعه‌دن خبردار اوله‌رق طاغلدقلری ا کلاشلدیغندن رجعت ایتمشدر .

***

٨

سرية علي

حضرت علي كرم الله وجهه افنديمز، طيء قبيله‌سنك «قليس» اسمنده‌كى بت و بتخانه‌سنى هدم وتخريبه‌وقبيله مذكوره‌يى نهب وغارته يالڭز انصار كرامدن يوز اللى نفرعسكرله‌شهر ربيع الاخرده بعث وارسال بيورلمشدى. عسكرك يوز نفرى دوه‌يه اللى نفرى آتلوه راكب ايدى.

برصباح وقتى بغتةً هجوم ايله بتخانه‌تخريب وايچنده‌كى قليس دخى قلع وافنا ايدلدى. بتخانه‌نك خزينه‌سنده اوچ درع و «رسوب، مخذم، يمانى» اسملرنده اوچده قلنج بولنمشدى. قبيله‌نك دوه و قويون كبى برخيلى اموال ومواشيسيله بعض ذراريسى اله گچدى. حضرت علي، رسوب مخذم اسمنده‌كى قلنجلرى رسول اكرم ايچون صفى مغنم اوله‌رق آييردى اوست طرفنك‌ده خمسنى تفريق ايدوب باقيسنى تقسيم ايلدى.

صاحب الجود نامدار حاتم طائينك قيزى سفانه دخى سباياى واقعه ميانده ايدى. فقط اوغلى عدى، شام طرفنه فرار ايتديكندن اله گچمدى.

رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ، سفانه‌یی برقاچ کون صوکره مدینهٔ طاهره‌ده آزاد ایدوب معززاً برادری نزدینه کوندردی . بو مزه حقنده طرف ذیشرف نبویدن ابراز بیوریلان مروت ، انصافه سبب اوله‌رق عدی ، ایرته‌سی سنه مدینهٔ منوره‌یه کلوب حضور پرسرور رسول اللهده قبول دین اسلام ایله شرفیاب اولمشدر .

***

٩

اسلام ضمام

ضمام ، بنی سعد بن بکرك ایلچیسی اوله‌رق مدینهٔ طیبه‌یه کلشدی انس بن مالك رضی الله عنه حضرتلری روایت ایدرمش که :

بر کون مسجد شریفده حضرت رسول الله ایله برلکده اوطورور ایدك . مسجد قپوسندن دوه ایله بری ایچری کیردی . دوه‌سنی چوکروب ایاغنی باغلدقدن صکره قومه خطاباً : « محمد [علیه الصلوة والسلام] هانکیکز در » دیدی . نبی اکرم ده اصحاب کرام میاننده بر یانه طیانمش اوطوریور ایدی . بز جواب ویردك که : « ایشته شو

بر یانه طیانمش اوطورن آق بکزلی ذاتدر ، بونك اوزرینه او آدم نبی محترمه « ابن عبدالمطلب » دیه خطاب ایتدی . حبیب مکرم ، جواب ویردی . یعنی روی رد واستثقال کوسترمدی . کلان آدم ، دیدیکه :

— « سکا سؤال ایده جکم وسؤاللریمی شدت اوزره ایده جکم بکا کوجنمیه جکسك »

حضرت نبی ، بونی قبول ایده رك :

— « خاطریکه نه کلور ایسه سؤال ایت »

بیورمسیله شخص مرقوم :

— « سنك ربك وسندن اولکیلرك ربلری حقیچون طوغری سویله که حق تعالی سنی جمیع نبی آدمه بعث وارسال ایتدیمی؟ »

دیدی . حضرت پیغمبر ، اکا :

— « اللهم نعم »

جوابنی ویردی . اوشخص ، ینه عین غلظتله :

— « شهر رمضانده اوروج طوتلمسنیده امر ایتدیمی ؟ »

دیدی ، جواباً :

— « اللهم نعم »

بیورلدی . ضمام :

— « اغنیامزدن صدقه زکات آلوب ده فقرامزه ویرمکیده سکا امر ایتدیمی ؟ »

دیدی . ینه :

— « اللهم نعم »

بیورلدی . ایشته بودرلو جوابلری ایشیده رك مرقوم، قبول دین اسلام ایتدی . و قومنی دینه دعوت ایده جکنی وعد ایلدی وکندوسنك ضمام بن ثعلبه ایدوکنی بیلدیردی .

ضمام ، کندی حوالیسنه عودت ایلدیکی دقیقه ده خلق، الك نزدینه طوپلاندیلر. انلره قارشی لات وعزادن اعراض واظهار اکراه ایتدی ضمامك اشبو استکراهندن قبیله خلقی توحش ایده رك اکا :

— « یا ضمام ! بویله سوزسویله مه . زیرا قورقرزکه سکا جذام یاخود جنون عارض اولور »

دیدیلر . ضمام ایسه انلری تقریباً :

— « وای باشکزه !. انلر ، نه یه قادرکه بکا برشی عارض ایتسونلر . جناب حق ، بزه رسول کوندردی. اکا کتاب ایندیردی انك سببیله سزی ضلالتدن خلاص ایلدی »

ديدكدن صوكره محضر قومده كلمهٔ شهادتى كتيروب
انلرى دينه علناً دعوت ايتمشدر . مرويدركه ضمامك
اشبو دعوتى اوزرينه اوكون اقشامه دكين قومنك بتون
اركى وقادينى دينه كيرمشدر .

***

۱۰

اسلام كعب بن زهير

زهير ابن ابى سلمى ، بلغاء شعراء عربدن ايدى .
كعب ايله بجير ، بونك ايكى اوغلى ايديلر مابها الاشتهارى
اولان طلاقت وبلاغتى كندوسنك فوتندن صوكره اشبو
ايكى اوغلنه ميراث قالمشدى .

كعب ، لسان طلاقت وبلاغتنى سيف وسنان شهامت
مقامنده دين واسلام عليهنده استعمال ايدردى . بوندن
دولايى ده مغضوب پيغمبرى اوله رق فتح مكه كونى دمى هدر
قلنمش بولنمسنه مبنى يمنه قاچمشدى .

حضرت رسول اكرمك طائف سفرندن عودتى
اثناده بجير ، مسلمان اولمغله انك اسلامنى كعب ايشيده رك
كندوسنه : « نيچون باباكك دينى ترك ايتدك » ديه

سنم و تكديری حاوی بر قصیده كوندردی . اشبو قصیده‌یی بجیر ، حضورپرنور نبویده اوقودی . حضرت پیغمبرك بوندن ناشی كعب حقنده‌كی غضب همایونلری مشتد اولدی . وكعبك بودرلو حركتنه مقابل بجیر دخی رسول خدانك حلم ومروت و مكارم اخلاقنه دائر بكتوب یازوب كعبی دین اسلامه وسدهٔ سنیهٔ حضرت رسالتپناهی‌یه عرض مطاوعته دعوت ایتدی .

مكتوبك وصولنده اوآنه دكین كعبك قابنده بولنان قسوت درحال زائل ودین مبین اسلامه نورهدایتی ورسول أكرم خدانك ود و محبتی حاصل اوله‌رق مدائح جلیله‌سنه دائر انشاد ایلدیكی قصیدهٔ غرا ایله مدینهٔ منوره‌یه كلدی . ابوبكرالصدیق حضرتلرینك یاننه واردی . اوده انی الوب صباح وقتی مسجد شریفه كتوردی . و :

— « یارسول‌الله ! بیعت ایده‌جك »

دیه حضور اقدس نبوی‌یه عرض و تقدیم ایتدی .

كعب ، ابتدا ید مؤیدهٔ نبوتپناهی‌یی طوته‌رق اخذ بیعت ایلدكدن صوكره حضورعالیده دیزچوكوب اوطوردی و :

— « كعب بن زهیر ، تائب ومستغفر اولدیغی حالده استیمان ایچون حضور سعادتكزه كلك ایستیور قبول بیوریلورمی یارسول‌الله »

دیوب [نعم] جواب قبول واماننی المغله :

— « یا رسول‌الله ! کعب بن زهیر ، بنم »

دیرکن بونی ایشیدن انصاردن بری قالقدی :

— « رخصت ویرده شونك بوینی اوره‌یم یا رسول‌الله ! »

دیدی. رسول اکرم :

— « واز کچ که او ، دین اسلامه میل ایله تائباً کلمشدر »

دیه انی منع ایتدی. اول وقت کعب دخی قصیده‌سنی تلاوته باشلادی . تلاوتی عاشقانه برادا ایله ایدی . کیفیت، محظوظیت همایونی موجب اولمقده ایدی. حتی:

ان الرسول لنور یستضاء به
مهند من سیوف‌الله مسلول

بیتنه کلدیکی زمان اشبو بیتك استماعندن کسب و تحصیل بیوردقلری خط اوفرلرندن ناشی افندیمز ، مبارك ظهر شریفلرنده‌کی بردهٔ سعادتارینی چیقاروب جائزه اوله‌رق کعبه احسان واکسا بیورمشلردر. کعب دخی بردهٔ مبارکه‌یی شکران فراوان ایله اخذ وقبول ایدوب عمری اولدقجه او برکذر سعادتله افتخار ایده‌کلمشدر .

***

١١

غزوهٔ تبوك

تبوك ، دمشق شام ایله مدینهٔ منوره ارهسنده بر موضع معروفدر شامدن مدینهٔ طاهرهیه زیتـون یاغی ایله بیاض اون کتیرن بر قوم ، قیصر رومك شـامده اسلام علیهنده تجهیز جیوشـه متدارك اولدیغنی و جذام وغسان قبیلهلرینـكده روم ایله متفق بولندقلرینی خبر ویرمسیله مقابلهیه لزوم کوریلهرك اردو ترتیبنه افندیمز ؛ امر و فرمان بیوردیلر .

مكهدن و قبائل سائرهدن عسكر جلب ایتمك اوزره اطرافه مأمورلر کوندرلدی. اوكونلرده مدینهحوالیسنده براز قحط وغلا وار ایدی. اومناسبتله قدرتی اولانلرك عسكره اعانه ایتملری‌ده امر بیورلدی.

حین تدارك وسفرده حركتدن مقدم محل مقصودی تأمین وتصریح بیـورمامق عادت سنیهلری ایكن بو دفعه روم علیهنه ایدوكی خلاف عاده اولهرق اصحاب كرامه اعلام بیورلمشدی كه تداركده غفلت و مسامحه اولنمیهرق روم كبی بردولتك اهمیت وقوتنه وحال حاضردهكی مضایقهٔ

معلومديه كوره هركس متبصر و متدارك بولنمق تنبيهنه رمز و اشارت ديمكدى .

اشبو غزاده ارادهٔ سنيهٔ جناب رسالتپناهى‌يه امتثالاً ابوبكر الصديق رضى‌الله‌عنه افنديمز، تبرعاً وجهاز عسكره اعانةً جميع اموالنى اعطا ايلدى .

حضرت عثمان ذى‌النورين رضى الله عنه دخى شامه كوندرمك اوزره حاضرلديغى ايكى يوز و فى رواية اوچ يوز رأس دوه‌سنى حموله‌لرى بولنان ذخيره ايله برابر ايكى يوزقيه كموش اعانةً اعطا ايلمشدر. قتاده‌نك روايتنه كوره مشار اليه حضرتلرى، اشبو غزايه بيك رأس دوه ايله يتمش آت كوندرمشدر .

عبدالرحمن بن سمره‌دن منقولدركه حضرت عثمان ذى‌النورين ، يكنه بيك آلتون قويه‌رق حضور اقدسه كتيروب دوكدى . رسول اكرم ، او آلتونلرى مبارك اللريله قارشديروب : [مايضر عثمان ما عمل بعداليوم] ديه‌عثمانك سلامت وعافيت دارينى يعنى ماضى و آتيده‌كى خطيئاتنك مغفوريتنى او ساعتده كنديسنه تبشير بيورمشدر .

حضرت عمر الفاروقدن مرويدركه :

تبوك سفرى اثناسنده زنكين ايدم ، كندى كنديمه

دیدمکه «ابو بکری کچه بیلورسه‌م ایشـته شمدی کچه بیلورم» بو امید ایله جمیع مالمك نصفنی کتیروب تجهیز جیوشه صرف اولنمق اوزره حضـور اقدس نبـویه براقدم . نبی اکرم بکا :

— «یا عمر ! اهل و عیالك ایچون نه‌الیقویدك»

دیدی . بن :

— «بر بوقدرینی براقدم یا رسول الله !»

دیدم بو اثناده ابوبکر الصدیق کلدی . اعانهٔ ویردیکی صدقه‌یی کتیردی . اکاده سؤال بیورلدی . جوابده :

— «ادخرت الله و رسوله»

دیدی . صوکره بن :

— «یا ابا بکر ! هیچ برشیده سنی کچه‌مدم» دیدم .

***

عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه دخی قرق قیه زر خالص العیار ودیکر روایتـه کوره درت درهم اعانه ویروب :

— «یارسـول الله ! سکز بیك درهم وار ایدی نصفنی ربمه اقراض نصف دیکرینی اهل و عیالم ایچون ادخار ایتدم»

دیدی. حضرت پیغمبر: [برکت اولسون ویردیککه
و الیقویدیغکه] دیه دعا بیوردی .
نبی اکرمك درود اجابتنمودی برکتلریله جناب حق
عبدالرحمانك مالنه اول قدر برکت احسان بیورمشدی که
درت زوجه‌سندن مرض موتنده تطلیق ایلدیکی تماضر بنت
اصبغ، ربع ثمن حصهٔ ارثیه‌سیچون ورثه ایله‌سکسان بیك
درهم و بر روایتده سکسان بیك مثقال التونه صلح
ایتمشدی .
عباس بن عبدالمطلب ، طلحه بن عبدالله ، سعد بن
عباده، محمد بن مسلمه رضوان‌الله‌علیهم اجمعین حضراتی‌ده
بر و مقدار مال اعطا اتمشلردر. عاصم بن عدی حضرتلری
یوز وسق خرما اعطا و انفاق ایتدی . انصار کرامدن
ابو عقیل دخی بر صاع ، دیکر روایته کوره یارم صاع
خرما ویروب: [بو کیجه صباحه‌قدر خلقه قیودن اجرتله
صو چکدم اجرتم اوله‌رق ایکی صاع خرما ویردیلر .
برینی بورایه کتیردم . برینی عیالمه براقدم] دیمشدر.
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، امر بیوردیلر
ابو عقیلك خرماسنی دیکر بعض اصحاب کرام طرفندن
کتیریلان خرمانك اوستنه صاچدیلر .

منافقلر ، طعن وتشنيع صددنده ديديلركه :
عبدالرحمن ايله عاصم، او قدر كليتلى مالى مجرد رياء ايچون ويرمشلر !. هله ابو عقيلك برصاع خرماسنه اللهك و رسولنك احتياجى يوغيدى لكن ابو عقيلك قصدى ، كنديني اكديروب صدقاتدن برشى المقدر!.
منافقينك بوكونه سوزلرينى حق تعالى : [الذين يلمزون المطوعين من المؤمنين فى الصدقات والذين لايجدون الا جهدهم فيسخرون منهم سخرالله منهم ولهم عذاب اليم] آيت كريمه سنى انزال بيوره رق رد و تزييف اتمشدر .
نسوان اصحاب دخى حلياتلريى اهدا ايله اعانه يه اشتراك ايلمشلردر . سفر ، غايت صيجاق بر موسمه مصادف ايدى . حرارت هوايى منافقين سر رشته طوته رق مسلمانلرى تهويل صددنده : [لاتنفروا فى الحر = صيجاقده غزا يولنه چيقميكز] ديه سعى بالفساد ايتديلر . منافقلرى رد و تكذيب ايچون: [فرح المخلفون بمقعدهم خلاف رسول الله و كرهوا ان يجاهدوا باموالهم و انفسهم فى سبيل الله و قالوا لاتنفروا فى الحر قل نار جهنم اشد حراً لوكانوا يفقهون] آيت كريمه سى انزال بيورلدى .

منافقينك پيشواى مشهورى « عبدالله ابن ابى بن سلول» ده: «روم دولتنى محمد [عليه الصلوة و السلام] نه ظن ايده‌يور اصحابيله برابر انك اسير اوله‌جقلرينى بيليورم» ديه مسلمانلرى تخويفه چاليشير ايدى. مسلمانلر ايسه اراذل مرقومه‌نك اودرلو تفوهاتنه رغماً خواهش صحيح ايله جهاده حاضرلنمقده ايديلر .

***

ابتداء امرده بعض اهل ايمانكده تخلف ارزوسى حس اولنمشدى. كه مؤمنلرك اشبو ارزوى تخلفلرينى معرض توبيخ وتقريعده جناب حق جل وعلا: [ياايها الذين امنوا مالكم اذا قيل لكم انفروا فى سبيل الله اثاقلتم الى الارض ارضيتم بالحيوة الدنيا من الاخرة فما متاع الحيوة الدنيا فى الاخرة الاقليل] آيت كريمه‌سيله بيلديرلمشدر .

ناسك غزادن تثاقللرى، غزانك شدت حرارت ايام صيفه و قحطه مصادف اولمسى ، مسانه‌نك بعديله برابر لوازم حرب و غزاجه نقصانلرى مدينه‌ده اثمار وفوا كهك زمان ادراكى بولنمسى و عسكر رومك قوت و مهابتى كبى برقاچ وجوه و اسبابه مبنى ايدى .

***

وفود بنی کنانه — تبوك سفری اثناسنده بنی کنانه‌نك وافدلری بر جماعت اولدیغی حالده مدینهٔ طاهره‌یه کلدیلر. رئیسلری «واثله بن الاسقع» ایدی.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، اکا: [سن کیمسك و نه ایچون کلدك؟] دیه سؤال بیوردیلر. واثله:

— «الله و رسولنه ایمان ایتمکه کلدم بکا قبول امر و نهیك اوزرینه بیعت اعطا ایت»

دیدی. اولوجهله اخذ بیعت ایده‌رك کندی دیارینه کیتدی. قومنی کیفیتدن خبردار ایدرکن پدری اعراض ایدوب بر دها یوزینه باقمیه‌جغنی سویلمش برادری وفی روایة همشیره‌سی بالعکس انصاف ایله قبول اسلام ایتدکدن فضله تبوك ایچون سفر لوازمنی تدارك ایدیویروب واثله‌یی مجهزاً مدینهٔ طیبه‌یه اعزام ایلمشدر.

واثله‌نك مدینهٔ منوره‌یه شوایکنجی کلیشندن آز اول حضرت نبی معزز، تبوکه متوجهاً حرکت بیورمشلردی. زاد وذخیره کبی لوازمك نقصانندن طولایی کیری قالمغه مجبور اوله‌جق اصحاب کرامده متأسف ایدیلر. حتی بو کبی فقراء اصحابدن «سالم بن عمیر، علبة بن زید، ابو لیلی،

عبـدالرحمن بن كعب مازنى ، عمرو بن غنمه، سلمه بن صخر، عرباض بن ساريه ، عبدالله بن مغفل» حضراتى برلكده حضور اقدس پيغمبرى يه كلوب :

— « يارسول الله! بز، پياده قالدق. بينه‌جك ويرده سنكله برلكده غزايه كيده‌لم»

ديه عرض حال ايتديلر . رسـول اكرم صلى الله عليه و سلم :

— «سزك ايستديككز بنده يوقدر»

جوابنى ويرمكله انلر ، معيت سنيه شرفندن محرو-ميتلرندن ناشى اغلدقلرى حالده پيشگاه‌عاليدن طيشارى‌يه چيقديلر .

اصحاب مشاراليهم حضراتنك شو كونه اغلايشـله حضوردن چيقملرى، كندولرينك بين الاصحاب «بكائين» عنوانيـله معروفيتلرينه سبب اولمشـدركه حقيقت حال و صميميت باللرينى : [وعلى الذين اذا ماأتوك لتحملهم قات لااجدما احملكم عليه تولوا واعينهم تفيض من الدمع حزناً ان لايجدوا ماينفقون] آيت كريمه‌سى اشعار ايدر. مع مافيه بونلر، شرف معيتدن ينه محروم اولمامشلردر. ابن يامين بن عمير بن كعب نضرى، ابوليلى ايله عبدالله بن مغفله اوساعتده واويله حالده تصادف ايتديكندن بينمك ايچون بر

دوه و زاد و ذخیره اوله‌رق‌ده برصاغ خرما ویردی.

دیکر ایکیسی، عباس بن عبدالمطلب رضی الله تعالی عنه حضرتلری جانبندن، اوچنجیسی‌ده عثمان بن عفان رضی الله عنه حضرتلری طرفندن تجهیز ایدیله‌رك دوه‌لره ارکاب و غزایه اعزام اولنمشلردر.

*
* *

ابو موسی الاشعری رضی الله عنه حضرتلرندن منقولدرکه:

اشعری جماعتی، بینه‌جك حیوان طلب و استدعا ایتمك اوزره بنی حضور عالئ رسول اللهه کوندردیلر. بن‌ده:

— «یا رسول الله! ارقداشلرم، مرکب احسان بیورمکز استدعاسیله بنی سکا کوندردیلر»

دیه عرض حال ایتدم. بوکا قارشی افندیمز:

— «والله سزی هیچ برشیئه بیندیرمم»

جوابنی ویردیلر مکر بن، خبرم اولمیه‌رق او حضرتك حال غضب همایونلرینه تصادف ایتمشم. تأسف و تأثر رسول اللهی‌یی مستلزم بر حرکتده بولندیغم خوفندن طولایی محزون اوله‌رق ارقداشلریمك نزدینه کلدم. انلره بیان حال وکیفیت ایتدم اره‌دن پك آز مدت

بیله کچمامشدی ایشتدم که منادئ بیدانی رسول الله اولان
حضرت بلال : [ای عبدالله بن قیس] دیه ندا ایدر
جواب ویردم . بلال ، بکا :
— « کل رسول الله سنی چاغیریور »
دیدی بو کره حضور عالیلرینه کیر دیکم آنده
رسول الله صلی الله علیه و سلم بکا : [خذ هذین
القرینین و هذین القرینین] دیه سعددن صاتون
آله‌رق حاضرلدیغی التی رأس دوه‌لری اشارتله
کوستردی . و :
— « بونلری ارقداشلریکه کتورده سویله که
جناب الله [و یاخود رسول الله] سزی بونلره
بیندیریور بینکز »
دیدی . بن ، اودوه‌لری الدم کلدم . وامر عالی یی
حرفیاً تبلیغ ایتدکدن صوکره دیدم :
— « والله سزی براقم تاکه بریکز بنمله کلوب
رسول اللهك مقاله‌لرینی ایشیده‌جکدر یوقسه رسول اللهك
سویلمدیکی برسوزی بن ، سزه تصنیعاً نقل ایتمشم ظن
ایدرسکز »
ارقداشلر ، بکا :

— « سن، بزم عندمزده طوغری بر آدمسك ولكن مادامكه اویله ارزو ایتدك كیدرز »

دیوب قالقدیلر. برابر كیتدك. بن دیدم:

— « یا رسول الله بزه مركب ویرمامكه اوّل یمین ایتمشدك شمدی ویردك »

بونك اوزرینه افندیمز:

— « سزه مركبی جناب حق، ویردی. بكا امر ایتدی كه برایشی یاپمامغه یمین ایتسه‌م‌ده صوكره بیلسه‌م‌كه خیر، اویشی ایشلمكده‌در یمینمی بوزوب كفارت ایده‌یم »

دیه جواب ویردی.

***

اعراب بنی اسدو بنی غطفاندن سكسان وبرروایتده یتمش ایكی و یا اوتوز طقوز كشی سرد اعذار طریقیله تخلف ایچون استیذان ایتدیلر. استدعالری مقرون مساعدهٔ سنیه اوله‌رق كندولرینه: « كیدیكز مأمولدركه جناب حق، زمان قریبده بزی سزدن مستغنی ایدر » بیورلمشدر. [و جاء المعذرون من الاعراب لیؤذن لهم و قعدالذین كذبوا الله ورسوله سیصیب

الذين كفروا منهم عذاب اليم] آيت كريمه‌سی . اعراب مرقومه‌نك صورت تخلفلری حقنده نازل اولمشدر.

***

مرویدرکه تبوك اثناء تداركنده رسول مکرم ، بنی سلمه‌دن «جد بن قیس» ه :

— « بنی اصفر غزاسنه بزمله کیتمکه هیچ رغبتك وارمیدر ؟ »

دیه سؤال بیوردی . جد بن قیس ، جوابده :

— « یا رسول‌الله ! اذن ویرکه مدینه‌ده قالەیم . زیرا بنی بیلورلرکه عورتلره زیاده میلم‌واردر . قورقرم‌که روم قیزلرینی کورور ایسه‌م صبرسزلقله فتنه‌یه دوچار اولورم »

کبی سوزلری درمیان ایتمکله نبی افخم صلی الله علیه و سلم :

— « سکا اذن ویردم »

دیوب اندن‌اعراض‌بیوردیلر. مرقوم‌ك‌اعتذارنده‌کی بطلان ، بدیهی اولمغله جناب حق الك شاننده :[ومنهم من يقول ائذن لى ولا تفتنى الا فى‌الفتنة سقطوا وان جهنم لمحيطة بالكافرين] آیت کریمه‌سنی انزال بیوردی.

***

مكهٔ مبارکه‌دن مدینهٔ طاهره‌یه حین هجرت سنیه‌ده بنی سلمه‌دن سیدو رئیسلرینك کیم اولدیغی سؤال بیوریله‌رق بنی سلمه :

— « رئیسمز، جد بن قیسدر . ولکن بخل ایله موصوف و معروفدر »

جوابنی ویریرکن رسول خدا افندیمز ، بر وضع انکارایله : « ای داء ادوؤ من البخل . سزك رئیسکز، عمرو بن‌جموحدر» دیمش وجد مرقومی بخلی سببیله موقع سیادت و ریاستدن تنزیل ایلمشدی ا.

***

ذات اشرف حضرت رسالتپناهینك خلقی جهاده حث وتحریضنه قارشی منافقلر ، افکارعمومیه‌نك طرف طرف تشویشنه سعی واقدامدن گیری طورمامقده‌ایدیلر. بومقوله‌دن برکروه، سویلیم نامنده بر یهودینك خانه‌سنده تشبث اهل اسلام علیهنده لاقردی ایتمکده ایدیلر . حضرت پیغمبر ، طلحه بن عبدالله حضرتلرینی اصحابدن برجماعتله اعزام ایده‌رك انری اوخانه‌دن طاغتدی .

***

جلاس بن‌سوید بن صامت نامنده‌بری، اوغلی یاخود

اووەی اوغلی مصعب ایله برر اشـکه راکباً جانب قبادن مدینهٔ طیبەیه طوغری کلیورلردی اهل اسـلامه عداوتنی اظهار وانلرك تبوك سـفرندن تخافلرینی ارزو ایدەرك دیدیکه :

اکر محمد [علیه الصلوة و السلام]ك کتیردیکی حق ایسه بز ، بو بیندیکمز اشکلردن بدتر اولەلم »

بوسوز ، مصعبه تأثیر ایتدیکندن مصعب ،حدتله :

— «ای عدو الله ! خدا حقیچون سنك بوسوزیکی حضرت پیغمبره ایصال ایدرم . سن ، بنم نظرمده خلقك اعزی ایدك . شمدی برسوز سویلدکه او سوزی اکا سویلرسەم سنی خلق ایچنده رذیل ایدر سویلمزسەم بن هلاك اولورم ولکن هلاکدن سلامت اولیدر »

دیدی ودرحال کلوب ماجرانی :

— « یارسول الله ! اکر بنده بو کناهده شریك اولوب حقمده آیت نازل اولمق خوفی اولمیدی ویاخود بر بلایه کرفتار اولمق اندیشەسی بولنمسیدی انك بوسوزینی سکا سویلمزدم »

دیه عرض ایتدی . حضرت پیغمبر ، جلاسی جلب ایدەرك صوردی جلاس ، یمین ایله برابر انکار ایتدی مصعب ، اوراده حاضر ایدی : [یارب رسولکه بر آیت

كوندركه صدق كلامم اندن بللى اولسون] ديه مناجات ايتديكندن [يحلفون بالله ماقالوا ولقد قالوا كلمة الكفر وكفروا بعد اسلامهم وهموا بمالم ينالوا و مانقموا الا ان اغناهم الله و رسوله من فضله فان يتوبوا يك خيراً لهم ...] آيت كريمه‌سى ، نازل اولمشدر .

جلاس ، آيت كريمه‌يى ايشيدنجه : [جناب حق ، بكا توبه‌يى عرض ايلدى] ديه مرضئ عالى‌يه مخالف تفوهاتندن صدق و انابتله توبه ايتدى . حتى اوته‌دنبرو اكا قارشى ابراز ايده‌كلديكى طور ومعامله‌سنى تغيير وتبديل ايتمديكى كبى برواحسانى‌ده كسمامشدر. جلاسك بو كونه حال و حركتى، قبول توبه‌سنه وصدق قولنه علامت عداولنمشدر.

...

تداركالك ختاميله حضرت نبى اكرم صلى الله عليه و سلم اهل بيت رسالتلرينه نظارت ايچون حضرت على كرم الله وجهه افنديمزى وامور مملكتك اداره‌سى ايچون‌ده محمد بن مسلمه‌يى مدينهٔ طيبه‌ده استخلاف ايتدى.

ادارهٔ امور مملكت ايچون « سباع بن عرفطه » يى براقديغى‌ده مرويدر . ديكر بر روايتده دخى « ابورهم الغفارى »يى براقمشدر .

حضرت علی ، کندوسنك معیت سنیه‌ده تبوکه کیده‌میه‌جکنه تأسف ایدرك :

— « یا رسول‌الله! بو آنه قدر هیچ بر غزاده تخلف ایتمدم سبب ندرکه بنی کری‌یه براغوب کیدرسك ؟ »

دیدی . بوکا جوابده افندیمز :

— « اما ترضی ان تکون عندی بمنزلة هارون من موسی الا انه لا نبی بعدی = راضی دکلمیسك که عندمده هارونك موسی نزدنده حائز اولدیغی رتبه ومنزلتده اوله‌سك و لکن شو قدر بر فرقك وارکه هارون ، موسادن صوکره نبی ایدی بندن صوکره نبی و نبوت یوقدر »

دیوب انی بالخاصه اعزاز بیوردقدن صوکره زوجات طاهرات رسالتپناهیلرینه ده انك مأموریتی بیان و امر نهیینه اعتبار اولنمسی لزومنی اخطار ایتدی.

اردوی همایونك خارج مدینهٔ طاهره‌ده « ثنیة الوداع » نام محلده طوپلانمسنه ارادهٔ سنیهٔ رسالتپناهی شرفصادر اوله‌رق حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه‌ده محل مذکوره مرکز قوماندانی بالتعیین عسکره نمازنده امامت ایتمسی طرف اشرف نبویدن کندوسنه امر وتنبیه بیورلدی .

منافق عبدالله ابن ابی بن سلول ، اوراده بر بلوك
ارقداشلریله اردوكاه اسلام سمتنه یورویه‌رك «ذباب» نام
محل مقابلنده توقف ایتدی .

رسول اكرم صلی الله تعالی علیه وسلم، رجب شریفك
طقوزنجی پنجشنبه كونی مدینهٔ طیبه‌دن حركت بیوردی.
منافقلر ، فتنه قصدیله : «علی‌یه اولان غیظ و برودتنه
مبنی انی كری براقدی » دیدكلرندن بو سوز ، علینك
كوجنه كیده‌رك همان سلاحلاندی. سیر سریع ایله نبی
معظم افندیمزه [جرف] محلنده یتشدی و :
— « یا رسول الله ! خلقده شویله بر سوز واردر
مظنه‌نك ازاله‌سیچون بنی معیتكزه السه‌كز »
دیدی . و لكن مرتبهٔ هارونیته راضی اولمسی
وصایاسنك تكراریله اعاده بیورلدی .

ثنیة الوداعده رایات والویه عقد اولنه‌رق علم اعظم،
صدیق اكبر یدینه وبرروایتده زبیربن العوام حضرتلرینك
النه ویرلدی. اوسك لواسی، اسید بن حضیره خزرجك
لواسی‌ده ابو دجانه حضرتلرینه اعطا ایدلدی .

انصار كرامدن هر بطن كنديسنه بر لوا عقد ايتدى.
بنى مالك بن النجار بطننك بايراغنى عماره بن حزم
حضرتلرينه ويرمشدى . بعده كيرى الوب زيد بن ثابته
ويردى . او زمان عماره :

— «يا رسـول الله ! بكا غضبمى ايتدك كه بايراغى
المدن كيرى الدك»

ديه صوردى . رسول الله افنديمز اكا:

— «غضب ايتمدم و لكن حق تقدم اهل قرآنكدر
زيد ، قرآنى سندن زياده اخذ ايتمشدر . قرآن ، كندى
صاحبنى تقديم ايديجيدر هر نقدر صاحبى قولاغى كسيك
بر عبد سياه دخى اولسه »

جوابنى ويردى .

افراد اهل اسـلام ، اردوكاهده تعداد اولندى .
بر روايتده اوتوز بيك ديكر روايتده قرق بيك ايدى.
مقدمة الجيشه خالد بن الوليد ، ميمنهٔ عسكره طلحه بن
عبد الله ، ميسره يه عبد الرحمن بن عوف رضوان الله
عليهم اجمعين حضراتى تعيين بيورلدى .

اردوى همايونك اورادن حركتى اثناده عبدالله بن
ابى بن سلول ، نفاقندن باشقه سبب وعلته مستند اولميه رق:
[بنم بنى اصفرله حرب وقتاله ايشم يوقدر . خلق ظن

ایدرلرکه انلرله قتال قولایدر. اویله کوریورمکه شوخلق زنجیراسارته طاقلسه‌لر واطراف عالمه طاغلسه‌لر کرکدر] دیوب کری دوندی . کندی کبی اولان ارقداشلری‌ده برابر ایدی. انلرك خبر تخلفلری مسموع عالی اولنجه:

— « اکر انده خیر بولنسیدی بزمله رفیق اولور ایدی‌ممنون اولیکزکه اشرارك‌شرلرندن‌خلاص اولدیکز» بیورلمشدر .

صحیح الاعتقاد اولان اهل اسلامدن ابوذرالغفاری و ابو خیثمةالسالمی ، کعب بن مالك، مرارة بن الربیع، هلال بن امیه حضراتی کری قالمشلردی . ابو ذر حضرتلری ، اردو ایله برابر جیقدیغی حالده دوه‌سی یولده قالمقله زاد و ذخیره‌سنی بالضروره کندوسی یوکلنوب راجلاً اردویی تعقیب اتمشدر ! .

ابو خیثمه‌ده مدینه‌ده برقاج کون طوردقدن صوکره کری قالدیغنه پشیمان اوله‌رق یورودی اردوی همایونه التحاق ایلدی. دیکر اوچ ذاتك تخلفلری‌ده مجرد مشقت سفردن قاچدقلری ایچون ایدی .

***

وافد بنی کنانه اولان « واثله بن الاسقع » دخی تام

شو صره‌ده بلده‌سندن مدينهٔ طيبه‌يه عودت ايتمشدى .
لعذر تأخر ايتمش بولنان بعض اصحاب كرام ، برر برر
چيقوب اردوى سعادته التحاقه مسارعت ايده‌يورلردى .
والله ، او زمان :
— «بوغزاده اليمه كيره‌جك حصهٔ غنيمتى كندوسنه
ترك ايتمك شرطى ايله بكا كيم برمركب وير ؟ »
ديه اعلان ايتدى . كعب بن عجره ، اكا برده‌وه ويردى .
والله ، بينوب يوله دوشدى . اردوى همايونه يتشدى .

***

اشبو سفرده بك چوق غرائب مشاهده اولنمشدر :
وديعه بن ثابت ، بربلوك منافق ارقداشلريله برابر موكب
همايونك اوكى صره كيدرلردى . استهزاء صددنده
يكديكرينه :
— « دقت و تعجب ايديكزكه بو آدم [رسول‌الله
صلى‌الله عليه وسلم] شامك قصور و حصوننى فتح ايتمك
ايستر . »
ديديلر . ايچلرندن وقبيلهٔ بنى‌اشجعدن بنى سلمه حليفى
اوله‌رق مخشى بن حمير دخى :
— « كاشكى بو سوز مقابلنده هر بريمزه يوزر

قرباج اورسيديلرده تك حقمزده بوندن طولايى آيت نازل اولمسيدى »

ديدى. رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بوماجرايه مطلع اولەرق عمار بن ياسره :

— « كيت شو قومەكه آتشـه ياندیلر » و سؤال ايت كه يكديكريله شمدى نه سويلشديلر . انكار ايدرلرسه دى كه سز شويله شويله ديمديكزمى؟ »

دينه امر بيوردى . عمار ، وديمه بلوكنى استنطاق ايتمكله انلر، كلوب حضوررسول اللهده على طريق الاعتذار :

— « يا رسول الله ! بز ، او سوزى لهو ولعب وملاطفه طريقيله سويلمشدك »

ديديلر. كه [ولئن سألتهم ليقولن انما كنا نخوض و نلعب قل ابالله و آياته ورسوله كنتم تستهزؤن ٠ لاتعتذروا وقد كفرتم بعد ايمانكم ان نعف عن طائفة منكم نعذب طائفة بانهم كانوا مجرمين] آيت كريمەسى انلرك او بابدەكى مقاللرينك حقيقتنى ناطقدر.

مرقوم مخشى بن حمير ، آيت كريمەنك منطوقنجه عفوالهى يه نائل اولان طائفەدن ايدى . حتى كندوسنه فى سبيل الله مرتبۀ شهادت نصيب اولەرق قبرينك معلوم بولنمامسى حقندەكى مناجاتى قرين قبول بيورلديغندندركه

يوم محـاصره ده شهيد اولمش و وجودندن اثر و نشـان بولنمامشدر ا.

ديار مجرده مرور — ديار مجر ، جـوار وادى القراده‌در . اردوى همايون اكا واصل اولديغى اثنـاده قوماندان كتيبهٔ انبياء افنديمز :

— «بو محلك صويندن ايچميكز . وصوييله آبدست ده الميكز . انكله يوغورلمش خمورگز وارايسه انى دوه‌لره ويريكز دوه‌لرك ديزلريني محكم باغلايكز . وبو كيجـه شدتلى بر يل اسه‌جكدر . منزلده هيچ بركيمسه چادرندن ارقداشسز طيشارى چيقمسون »

ديه تنبيه بيورديلر .

اشبو اوامر وتنبيهاتدن صوكره‌ده ديار مجردن صورت مرور وحركتك تعيينى قصد ايدراولديغى حالده [نفسلرينه ظلم ايدن شو معذب خلقك مسكن و ديارلرينه اغليه‌رق كيريكز . تا كه انلره اصابت ايدن مصيبت ، سزه‌ده اصابت ايتميه] وصاياسنى‌ده علاوه ايدركن مبارك باشنى اورته‌رك دوه‌سنى اسراع ايلدى ووادى‌يى سرعتله كچدى . اردوى همايونك اوجوارده اقشاملين اينه‌جكى و اينه يكى منزلده كيمسه‌نك ارقداشسز چادردن خارجه چيقمامسى امرعالى

اقتضاسندن ایدی مرکس، اشبو ارادهٔ سنیه‌یه اتباع ایتمشکن بتون اردونك ایچندن یالکز بنی ساعده قبیله‌لی ایکی کیمسه عذر و غفلتله حدود امری تجاوزله ارقداشمز طیشاری چیقدیلر !.

بری ، قضاء حاجت ایچون چیقمشدی . انی خناق علتی طوتدی مصروعاً یره دوشدی . دیکری دوه‌سنی غیب ایتمکله ارامغه چیقدی انی ده یل قابوب بنی طی دیارینه آتدی !

مصروع مرقوم ، اصحاب کرام طرفدن قالدیرلدی رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمزك ، دعاء بالخیر شفاء وعافیتیله شفایاب اولدی. دیکرینی اردوی سعادتك تبوکدن عودتله مدینهٔ طاهره‌یه مواصلتندن صوکره بنی طیدن بر قاچ کیمسه‌لر کتیردیلر .

...

دیار حجر حدودنده بولندیغی کیجه‌نك ایرته‌سی صباحی عسکر ، صوسزلقدن صوك درجه‌ده مضطر قاله‌رق دربار دوربار رسالته شکایت ایتدیلر . غوث المرسلین افندیمز ، یوزینی قبله‌یه دونه‌رك دعا ایتدی هواده هیچ بلوط یوق ایکن همان بلوتلر پیدا اولدی . و یکدیکرینه

قاریشەرق بیوك یاغمور یاغدی . خلق ، قربەلرینی صو ایله طولدیردیلر . حضرت پیغمبر افندیمز . کمال سرورندن تکبیر ایلدی . واو آنده بلوتلر یازیلوب هوا آچلمغله :

— « بن . شهادت ایدرم که خدانك رسولیم »

بیوردیلر . مسلمانلر ، او ساعتدەکی رحمتك کیفیت نزولنی کورمش اولان برمنافقه :

— « معجزهٔ نبویەیی کوردك . ارتق عذر وبهانەیە محل یوق کل مسلمان اول »

دیدیلر . منافق خبیث :

— « اوت تصادفی بر بولوت کچردی یاغدی !... »

جوابنی ویردی .

***

برمنزلده ناقهٔ سعادت ، ضایع اولەرق اصحاب کرام ، ارامغه چیقمشلردی اهل عقبه و بدردن اولان « عمارة بن حزم » حضرتلری ده حضور عالیده ایدی . عمارەنك حضورده بولندیغی صرەده منزلنده قینقاع یهودیلرندن زید بن الصلت بولنەرق کندی یاران وهوا دارانه دیر ایمش :

— « محمد [عليه‌الصلوة والسلام] پیغمبرم دیر و كوكلردن خبر ويرر . حالبوكه شمدی دوه‌سنك نره‌ده اولدیغنی بیلمز »

ایك اشبو تفوهاتی رسول اكرم نور اقدس نبوتله كشف بیوره‌رق عماره‌یه :

— « یا عماره ! سنك منزلكده بر آدم ، شویله بر سوز سویلدی . خدا حقیچون بن ، غائبی بیلمم . مكركه حق تعالی انی بكا بیلدیره . ایشته شمدی دوه‌مك نره‌ده اولدیغنی حق جل وعلا ، بكا بیلدیردی . فلان محلده یولاری برداله طولاشمش طوریور کیدیكز كتیریكز »

دیدی بعض اصحاب ، همان كیتدیلر . یولاری دالدن قورتاروب دوه‌یی كری كتیردیلر .

عماره ، منزله كلدی حاضر اولانلره ماهوالواقعی اكلاتدی . ایچلرندن بری :

— « سن كلمزدن اول بوراده زید بن الصلت ، سنك دیدیكك شیئی سویلمشدی »

دیمكله عماره حدتندن منافقك اكسه‌سنه بر توقات اوروب :

— « یاعباد الله ! بنم منزلمده بیوك بر مصیبت وار ایمش »

دیه حریفی اورادن سورمش چیقارمشدر.

سهیل بن بیضاده منقولدرکه :

تبوك سفرنده رسول اکرم صلی الله علیه و سلم بر کون بنی ردیف ایلمشدی یوکسك سسله بکا خطاباً اوچ کره : [یاسهیل !] دیدی . بنده هر دفعه‌ده : [لبیك] دیدم . بوندن اصحاب کرام تفرس ایتدیلرکه مقصود عالی ، کندیلریدر درحال اطراف وجوانبدن بربر حضور سامیده طوپلانه‌رق شرف ظهور خطابه منتظر اولدیلر . افندیمز ، انلره :

— «من شهدان لااله الاالله وحده لاشریك له وان محمداً عبده ورسوله حرمه الله علی النار »

بیوردیلر .

***

یولده صو — یول اوزرنده بیوك بر ییلانه تصادف ایدیله‌رك خلق قورقودن یانـنه یناشه‌مدیلر . ییلان کاوب حضورنبویده بر مدت مکث ایتدی کوزلر ، تعجب ایتمکده ایدی . صوکره ، کری کیده‌رك یولك بر کنارینه چکلدی ناس ، حضرت رسول اکرمك نزدینه طوپلاندیلر .

افندیمز :

— بیلورمیسکزکه بو بیلان نه سویلر ؟ مکه‌ده یانمه کلوب بر کیجه قرآن استماع ایدن جنلردندر. منزلی بو نواحیده اولدیغندن رسول خدایی استقبال حقنی ایفا ایتمك اوزره قارشومزه کلدی. وبعض مشکللرینی صوردی. جواب آلدیغمدی اوراده طوریور وسزه سلام ایده‌یور، دیدی. بونك اوزرینه اصحاب کرام، انك سلامنی: [علیه السلام و رحمة الله وبرکاته] دیه احسن صورتله ردایتدیلر. ایشته بونك اوزرینه ایدی‌که افندیمز: [حیوا عباد الله من کانوا = کیم اولور ایسه اولسون عبادالله‌یه قاعدهٔ تحیتی ایفا ایدیکز] بیورمشلردر.

برکون جناب پیغمبر صلی الله علیه و سلم، اصحابنه بیوردی که :

— یارین قوشلق وقتی تبوك پیکارینه وارەجغز هر کیم که بندن اول یتشیرسه اکا ال صوقمسون،

تبوك نام مرحله، مدینهٔ طیبه‌دن شامه کیدرکن یاری یولدر. اردوی همایون واروب پیکارك باشنه ایندی مکر ایکی آدم اول وارمشلرمش! پیکارك صویی ایسه اردونك احتیاجنه کافی مقداردن آزوضعیف اقار ایدی. رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، اوایکی شخصدن صوردی.

حریفلرك صویه طوقاندقلری آكلاشیله رق كندیلری تكدیر ایدلدی. صوكره امر پیغمبری موجبنجه بیكارك صویندن بر قاب طولدیریله رق حضوره كتیرلدی حبیب اكرم افندیمز ، مبارك اللرینی، اغزینی و وجه شریفنی قابك ایچنه ییقایوب صوینی پیكاره دوكدیكنی متعاقب منبعدن فوران شدید ایله صو، هوایه طوغری فیشقیرمش آقمش و او صو، بتون اردو خلقنه كفایت ایلمشدر .

اردوی همایونك تبوك منزلنده هیبت اقامتی اطراف واكنافه عكس ایتمكده اولدیغی حالده روملرده و رومه تابع عربانده بركونه حركت كورولمدی بناءً علیه محاربه‌ده وقوع بولمدی . فقط شام حدودینه قدر كلوب‌ده قوجه روم دولتنه میدان اوقومسی بالخاصه دهشتی موجب اولدی . حتی عقبهٔ مصریه جوارنده ساحلده [ایله] دیارینك حكمداری بولنان « یوحنا بن رؤبه = روبن » تبوكده حضور اقدس رسالتپناهی‌یه كلوب اوچ یوز آلتون جزیه ویرمك شرطیله عهد وامان طلب ایتمكله كندوسنه:

[بسم الله الرحمن الرحیم. هذه امنة من الله ومحمد النبی رسول الله. لیوحنة بن رؤبة واهل ایلة اساقفهم وسائرهم

فى البر و البحر . لهم ذمة الله و ذمة النبي و من كان معه من اهل الشام ومن اهل اليمن ومن اهل البحر . فمن احدث منهم حادثاً فانه لايحول ماله دون نفسه وانه طيب لمن اخذه من الناس وانه لايحل ان يمنعوه ماءً يريدونه ولاطريق يريدونه من براوبحر] ديه امانتامهٔ عالى اعطا بيورولمشدر .

اشبو امانتامهٔ عاليى افنديمز، «جهيم بن صلت» ايله «شرجيل بن حسنه» حضراتنه يازديرمشدى .

بلاد شامدن يكديكرينه اوچ ميل مسافه‌ده بولنان «جرباء» و « اذرح» نام بلده‌لر اهاليسى‌ده سنوى يوز التون جزيه ويرمك اوزره استدعاء عهد وامان ايتملريله انلره دخى : [بسم الله الرحمن الرحيم هذا كتاب من محمد النبي رسول الله لاهل اذرح . انهم آمنون بامان الله وامان محمد . وان عليهم مائة دينار فى كل رجب وافية طيبة . والله كفيل عليهم بالنصح والاحسان الى المسلمين ومن لجأ اليهم من المسلمين من المخافة] امانتامهٔ عاليسى احسان بيورلمشدر .

***

حضرت فخر المرسلين افنديمز ، تبوكده بر كون محضر اصحاب كرامده اوطوروركن :

— « مافعل كعب [بن مالك] »

بیوردی . بنی سلمه‌دن برذات ویاخود « عبدالله بن انیس » حضرتلری ، جوابه تصدی ایده‌رك :

— « یا رسول‌الله حبسه برداه ونظره فی عطفیه »

دیدی‌كه بو جواب ، كعبك بلا عذر تخلفنی سدهٔ سنیه‌یه عرض واعلام صورتنی‌ده متضمن ایدی !

غضب وانفعال جناب نبویدن وقایه مقصدیله معاذبن‌جبل رضی‌الله‌عنه . قائل مذكوره قارشی مدافعه مقامنده [بئسماقلت] دیدكدن صوكره ذات اقدس پیغمبری‌یه اقبال وتوجهله :

— « یا رسول‌الله ! ماعلمنا علیه الاخیراً »

دیدی . انلرك بو درلو محاوره‌لری اوزرینه نبی افخم افندیمزده سكوت بیوردیلر .

***

كمه اباذر — ابو ذرالغفاری حضرتلری ، اردوایله برلكده حركت ایتمش اولدیغی حالده دوه‌سی یولده قالمغله زادو ذخیره‌سنی كندوسی یوكلنوب تبوكه طوغری اردونك عقبنجه كلیور ایدی .

بر كون رسول‌الله صلی الله علیه و سلم ومعیتی تبوكده ایكن بری جانب مدینهٔ طیبه‌دن یولده نمایان اولدی . اصحاب :

— « یا رسول الله ! یولده بر پیاده کلیور »

دیدیلر . افندیمز ، اوسمته باقەرق :

— « کن اباذر = ابوذر اول »

بیوردیلر . صوکره اصحاب کرام ، دقت ایدوب کوردیلرکه کلان ، ابوذردر :

— « یارسول الله ! هووالله ابوذر »

دیدیلر. بوك اوزرینه اوسیار وحیدك حسن اخلاص ایله آزادکی احوالنك تقدیری صددنده : [رحم الله اباذر یمشی وحده ویموت وحده ویبعث وحده] بیورلمشدرکه بونده ابوذرك عاقبتنه اشارت وار ایدی .

مشارالیه ، حضرت عثمان ذی النورین افندیمزك اواخر ایام خلافتنده ایجاب مصلحت اولەرق «ربذه» ده اقامته مأمور بیورلمشدی . ویاخود کندی ارزوسیله بالاستیذان کیدوب انده اختیار اقامت ایلمشدی . بقیهٔ ایام حیاتنی ربذه ده سکون و آسایشله امرار ایتمش وحین وفاتنده برکوله سیله زوجه سندن باشقه یاننده کیمسه سی بولنمامش ایدی . وصیتی موجبنجه انلر ، کندوسنی غسل وتکفین ایدوب یول اوستنه براقدیلر . دوه یه راکب اولدیغی حالده ابتدا تصادف ایده جك جماعته منتظر طوردیلرکه

۱۵

بوده وصیتی ایجاباتندن ایدی . قارشودن بر جماعت کوروندی . دوه‌یه راکب ایدیلر . جماعت ، حذایه کلنجه غلام ، ابوذرك دفنی ایچون انلردن یاردم ایستدی مکرانلر ، اجلهٔ اصحاب کرامدن عبدالله بن مسعود رضی الله عنهك جانب عراقدن حج ایچون مکه‌یه کلان برجماعتی ایدی .

ابن مسعود حضرتلری ، او آنده تأثردن صوت جهیر ایله اغلامغه باشلایوب ابوذرك عاقبت بویله و فانی وقوع بوله‌جغنه دائر مشکوة صدر شریف رسالتدن لمعان ایدن نور حقیقتی قصد ایده‌رك : [صدق رسول الله تمشی وحدك وتموت وحدك وتبعث وحدك] دیدی . هپسی دوه‌لرندن ایندیلر . . نمازینی ادا و کندوسنی قبره دفن ایتدیلر .

***

کره ابا خیثمه — ینه بر اراالق یولده بری کوروندی . اصحاب کرام :

— « یارسول الله ! یولده بر سواری کوروندی کلیور »

دیدیلر . رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم کلان سواری حقنده :

[كن ابا خيثمة] ديدى . صوكره دقت ايدوب
كورديلركه ابو خيثمه‌در !.

سبب ورود والتحاقى كندوسندن سؤال بيورلدى.
اردوى همايونك حركتندن صوكره ايدى ابو خيثمه ،
كندى خانه‌سنه كيرمك اوزره ايكن كوردى‌كه ايكى
زوجه‌سى محل تنزهى اولان چارداغنى كوزل سوپوروب
صولامشلرا صوغوق صو بارداقلرينى قويمشلرا . بعض
طعاملرى ترتيب واحضارايتمشلرا. قپوده طورديغى حالده
كيرميه‌رك بونلره برباقدى . وكندى كنديسنه رسول اكرم
صلى الله تعالى عليه و سلم و بتون اصحاب كرام ،
مجرد اعلاء كلمة‌الله و محافظهٔ كلمهٔ اسلام ايچون حضور
وراحتلرينى ترك‌ايدوب بوصيجاقده كونش ايچنده صحرالرده
اولسونلرده بن ، بورادہ كولكه‌ده زوجه‌لرمله مشغول
اوله‌يم بوشرط انصافدن جداً بعيددر ديه بالملاحظه نفسنى
لوم ومؤاخذه‌دن صوكره: [والله بوايكى چارداقدن هيچ
برينه داخل اولمام . تاكه‌رسول‌اللهه‌ملحق‌اولورم] ديوب
زادو ذخيره‌سنى‌دوه‌سنه‌تحميلاً تبوكه طوغرى‌يوللانديغنى
عرض ايدنجه كيفيت ، محظوظيت سنيهٔ رسالتپناهى‌يى
مستلزم اوله‌رق حقنده دعاء خير بيورلدى .

***

عبدالله ذو البجادين[*] — اردوی همایونك تبوكه متوجهاً حركتی اثناده یولده ركاب عالی‌یه كلوب:

[*] عبد الله، مزینه قبیله‌سندندر باباسنك فوتیله عمنك نزدنده یتیم و صوك درجه‌ده فقیر قالمشدی. بیودكدن صوكره بر قاچ دوه و قویون و بر ایكی‌ده كوله صاحبی اولدی. اسمی «عبد العزی» ایدی. قبول دین اسلامه میل عظیمی اولدیغی حالده عمنك خوفندن جسارت ایده‌مامكده ایدی. رسول الله صلی الله علیه و سلم افندیمزك فتح مكه‌دن كمال عافیت و موفقیتله عودت سنیه‌لرینی استبشار ایتدیكی زمان بتون قوت وجسارتی قلبنه طوپلایه‌رق عمنه دیدی:

— «یا عم! سنك مسلمان اولمكه باقیور ایدم مع التأسف شمدی‌یه قدر اللهه و رسولنه ایمان و اطاعت امارەسنی سنده مشاهده ایتمدم. بوندن صوكره بقاء عمر وحیاته اعتمادم قالمیه‌رق بن، مسلمان اولمغه مجبور بولنیورم. اذن ویركه مسلمان اوله‌یم»

عم مرقوم انی رد صره‌سنده:

— «اكر سن‌ده مسلمان اولور ایسه‌ك سكا ویردیكم اموالی صرتكدن كوملككه وارنجه‌یه قدر هپ آلیرم»

دیه قسم ایتدی. عبدالله، سوق محبت پیغمبری ایله:

— «بن مسلمان اولدم اموالمی ایسترسه‌ك آل»

دیدی. جمیع ملكنی ترك ایده‌رك حتی اوزرنده‌كی رداء وازارینی دخی اكا ویره‌رك چپلاق اولدیغی حالده عمی نزدندن والده‌سنه كلدی. خاك پای رسالتپناهی‌یه یوز سورمك ایچون مدینهٔ منوره‌یه كیده‌جكنی افاده ایتدكدن صوكره یولده كیه‌جك برشی ایستدی. والده‌سی، كندوسنه آلاجه بركلیم ویردی.

— یارسول‌الله ! دعا ایتکه فی سبیل‌الله شهید اوله‌یم»
دیدی . افندیمز ، جوابده :

عبدالله، کلیمی ایکی پارچه کسدی . برپارچه‌سنی ظهرینه ردا ، دیکر پارچه‌سنی‌ده بلنه‌ازار باغلایوب اوهیئتله‌مدینهٔ طیبه‌یه کلدی‌که آلاجه ایکی پارچه کلیمی رداء و ازار ایتمش‌اولدیغی مناسبتیله «ذو البجادین» نامیله تعرف ایتمشدر .

عبداللهك مدینهٔ طاهره‌یه مواصلتی صباح وقتی ایدی . ابتدا مسجدرسول‌اللهده صباح نمازینی قیلدی. صباح نمازینك مسجدده اداسندن صوکره خلق شویله بر تفحص بیورملری، افندیمزك عادت سنیه‌لری ایدی. بودفعه نظر همایونلری، صحابئ مشارالیهه مصادف اولدی .

و انی یبانجی بر آدم کوره‌رك نره‌لی اولدیغنی سئوال ایتدی . عبدالله ، نره‌لی اولدیغنی و نسبنی و اسمنك « عبد . العزی » ایدوکنی عرض ایتدی . او زمان حضرت پیغمبر : (اسمك عبدالله ذوالبجادین اولسون‌بزم یاقینمزده منزل طوت) بیوردیلر . . ذوالبجادین ، جوار حضرت سیدالانامده منزل کزین اقامت اولدی . وقرآن کریمی اوکرندی .

تبوك سفرینك تدارکاتی اثناده بر کون ذوالبجادین ، مسجدده آواز بلند ایله تلاوت قرآن کریمه مشغول ایدی . حضرت عمر ، انك حرکتنی انکار صددنده :

— (یا رسول الله ! کورمزمیسك شو اعرابی‌یی‌که آواز بلند ایله قرآن اوقویوب خلقك صلوة وقرائتلرینه مانع ومزاحم اولیور)

دیرکن افندیمز ؛ [دعه یا عمر! فانه خرج مهاجراً الی الله ورسوله] دیه حالنه براغلمسنی فرمان بیورمشلردی !

— « بكا براغاج قابوغنی کتیر! »

بیوردی . اوده سمره اغاجی قابوغندن بر مقدار کتیروب تقدیم ایتدی. رسول اکرم افندیمز، انی عبداللهك بازوسنه باغلایوب :

— « الهی ! بن بونك قانی کفاره حرام ایتدم ».

دیرکن عبدالله :

— « یا رسول الله ! بنم مقصودم، بو دکلدی بلکه شهید اولمق ایدی »

دیدیکندن افندیمز :

— « سن ، غزا نیتیله چیقدك. سنی سیتمه طوتوب قتل ایده جکدر اما ینه شهیدسك»

بیورمشدر .

عبدالله، بوکره تبوك منزلنده حمایه طوتیلوب فوت اولدی. وقت وفاتی کیجه ایدی. غسل و تکفین ایله نمازی قیلندقدن صوکره قبری حاضرلنورکن بلال ، النده بر آتش شعله‌سنی طوتمشدی .

ابن مسعود حضرتلری نقل ایدرکه : کیجه عسکر طرفنده کوزیمه برشعله ایلشدی. شعله‌یه طوغری کیتدم. حضرت رسول الله ایله ابو بکر وعمری اوراده بولدم. عبدالله ذوالبجادینك قبرینی تهیئه ایدیورلردی . قبر

حاضر اولنجه رسول اکرم افندیمز ، انی مبارك اللریله قبره ایندیردی . ابو بکر ایله عمر دخی قبری اورتوب اوزرینه قوفه ایله صو دوکرکن رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم : [قرنداشکزك اوزرینه قوفه‌یی دوکیکز] بیوردیلر .

امر تقبیر ختام بولدقده حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم : [الهی ! بن عبداللهدن راضی‌یم . سن ده کندوسنی ارضا بیور] دیه دعا ایتدی .

ابن مسعود حضرتلری ، علاوةً دیر ایدی :

— « آه کاشکی او قبرك صاحبی بن اولیدم »

* * *

تبوکده بر کیجه رسول خدا افندیمز ، قالقوب مبارك اللریله یم طوبره‌سنی آلدی « طرب » اسمنده‌کی آتنه آرپه ویردی . و آتك ارقه‌سنی ، صاغریسنی رداء شریفه‌سیله سیلدی . اصحاب کرام :

— « یارسول الله ! مبارك رداکز ، بوکا لایقمیدر ؟ » دیدیلر افندیمز :

— « سز نه بیلورسکز بالکه جبرائیل ، بکا بویله امر ایتمشدر دون کیجه دخی تیمار ایتمك خصوصنده

ملائكه بكا عتاب ايتديلر . جهاد وفی سبیل الله غزا نيتيله بر آت باغلايان هر مسلمان آته ويرديكی هر دانه‌نك مقابله‌سنده جناب حق، اكا بر حسنه يازار . وبر كناهده عفو ايدر »

بيورمسيله اصحاب سؤال ايتديلر:

— « يارسول الله! اصناف فرسك خيرليسی، ايوسی هانكيسيدر ؟ »

افنديمز دخی جوابده :

— « خير الخيل الادهم الاقرح الارثم. ثم الاقرح المحجل طلق اليمين فان لم يكن ادهم فكميت على هذه الشيه = آتلرك خيرليسی ، اوست دوداغی بياض وآلنی سقر وكندی سياه رنكلی اولاندر . صوكره سقر و مطلق اليمين اولاندر اكر سياه اولمزسه مذكور شكل ونشان ايله كميت يعنی قوله اولاندر »

بيورديلر .

***

رومليك اواثناده اهل اسلام عليهنده مدينهٔ طيبه طرفنه حركته تشبثلری اولمديغی و اولمابدهكی مسموعاتك بی اساس ايدوكی تبين ايده‌رك كيفيت موقع مذاكره‌يه

قونولدی . افندیمز، اصحاب کرامی نزد همایونلرینه جمع ایدوب :

— « روم علیهنه دها ایلرو کیده‌لم‌می یوقسه بورادن مدینه‌یه عودت ایده‌لم‌می؟ »

دیه استفسار رأی بیوردیلر .

حضرت عمر الفاروق :

— « یا رسول الله! اکر دها ایلرویه کیتمکه مأمور ایسه‌ك کیده‌لم »

دیمکله نبی اکرم، اکا جوابده :

— « اکر مأمور اولسیدم سزکله مشاوره ایتمزدم »

بیوردیلر . حضرت عمر ، درحال نهج الصوابه انتقال ایده‌رك :

— « یا رسول الله ! روم عسکری چوق و هیبتی بیوکدر بودفعه‌کی هیبت مقدم همایونکز ، انلرك کوکللرینه خوف و دهشت براقدی . اکر شمدیلك عودت ایله بر باشقه زمان رومه هجوم بیورسه‌کز اولی واسبدر »

دیدی که حق وصواب‌ده بومرکزده‌ایدی . انکچون رسول اکرم دخی بو مطالعه‌یی تصویب بیوره‌رق عودته میل ایلدی . او اثناده شامده طاعون ظهور ایتدیکی‌ده ایشیدلمکله عودت حقنده‌کی فکر همایون، تأیید ایده‌رك :

[طاعون اولان یره کیرمیکز] تحذیری ایشته شو اثناده شرف صادر اولدی .

خالد بن الولید حضرتلری ، دورتیوز یکرمی نفر عسکر ایله «دومة الجندل»ده اکیدر بن عبدالملکه اعزام بیورلدی ،

حضرت خالدك معیتنده کی عساکر مسلمین ارسنده «واثله بن الاسقع» دخی وار ایدی خالد، بر جمع قلیل ایله موفقیتنی بر کره استبعاد ایتدی. افندمز او زمان : [انك ستجده یصید البقر = سن ، انی بقر صیدیله مشغول اولدیغی حالده بولور کتیرسك] دیه خالدك موفقیتنی وقوعندن اول کندوسنه تبشیر ایتدی اکیدر ، حوالئ دومة الجندل قبائلنك حکمداری ایدی کندوسی و قبیله‌سی نصرانی المذهب ایدی .

خالدك اکیدر علیهنده کی اشبو حرکتی اثناده اردوی همایونك‌ده تبوکدن مدینهٔ طیبه‌یه عودتی وقوع بولدی . که تبوکده مدت مکث واقامت یکرمی کون قدر اولمشدی .

بر کیجه یولده بر عقبه‌دن کچیله‌جك ایدی . رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم ، امر بیوردیکه کندی ذات اقدسلری ابتدا کچمدکجه کیمسه کچمیه . منادی ،

کیفیتی اردویه اعلان ایلدی. محرم راز نبی حذیفه رضی الله عنه حضرتلری، ناقهٔ سعادتك یولارینی طوتمقده، عمار بن یاسر دخی رکاب عالیده اولەرق دوەیی سور - مکده اولدیغی حالده ایکیسی معیت خاصهٔ رسالتپناهیده ایدیلر.

حذیفه. نقل ایدرکه:

ناکاه اون درت سواری قارشومزده کوروندی که طرفمزه توجه ایتمشلر! کیفیتی عرض ایتدم. افندیمز، انلره طوغری بر کره حایقرمقله هپسی کوزدن غائب اولدیلر.

حضرت پیغمبر. معیت سنیەلرندەکی ایکی صحابیٔ اکرمه سؤال ایتدی:

— «بونلر، کیملر ایدی بیلدیکزمی؟»

— «بیلمدك یا رسول الله! یوزلرینی باغلامشلردی» دیدیلر. افندیمز:

— «بونلر منافقلردر قیامته دکین منافق اولەلر کرکدر»

دیدی. ودوام ایتدی:

— «مقصدلری نه ایدی بیلدیکزمی؟»

— «خیر بیلمدك یا رسول الله!»

— «قصد ایتدیلرکه عقبه‌ده بکا مزاحمه ایله ناقه‌می اورکیدوب بنی دوه‌دن دوشوره‌جکلر واولدیره‌جکلردی»

— «یا رسول الله! قبیله‌لرینه نیچون خبر ویروبده انلری قتل ایتدیرمدك»

— «اوحالده عرب، دیرلرکه مرافقلریله دشمنلرینه ظفر بولدیغی قومنی قتل ایتدیردی. بوسوزی سویلاتمك ایسته‌مم»

اشبو جواب اخیرك عقبنده افندیمز ، او کورینان منافقلر حقنده : [یارب ! سن. انلری دبیله علتنه مبتلا قیل] دیه‌دعا دخی بیوردی .

ایکی صحابی ، صوردیلر :

— « یا رسول الله ! دبیله علتی ندر ؟ »

بوکا :

— «بر آتشدرکه قلبلرینه دوشوب انلری هلاك ایدر» جوابنی ویردکدنصوکره مذکور اون ایکی منافقك اسملرینی ، کنیه‌لرینی حضرت صدیقه‌یه سویلدی .

ایرته‌سی صباح عقبه ماجراسنی «اسید بن حضیر» حضرتلری ایشیده‌رك اردوی همایونده بولنان منافقلرك

جميعاً اعدام ایدلمسنی طلب و استدعا ایتدی فقط مشار-
الیهك اشبو استدعاسی‌ده قبول و تصویب بیورلمامشدر.
یولده بر موصلقدن غایت جزئی صو اقمقده ایدی.
افندیمز :
— کیم بزدن اول یتشیر ایسه صویه طوقانمسون »
دیه امر و تنبیه ایتمش اولدیغی حالده منافقیندن بر
طائفه اول واره‌رق خلاف امرعالی موصلغه طوقاندیلر.
حین وصـولده منافقینك حرکت واقعه‌لری معلوم عالی
بیوریله‌رق انلری لعنتله یاد ایتدکدن‌صوکره مبارك دست
همایونلرینی موصلغك‌التنه طوتوب طاملایان صولری‌صب
ومسح ایله‌برابر دعاایتمش عقیب دعاده منبعك درونندەبیلدیرم
آوازه‌سی کبی بیـوك بر کورلتی حاصـل اوله‌رق تضییق
شدید ایله صو ، فوران ایتمشدر .
تبوك موقعنده کورولدیکی ذکر ایدیلان پیکار دخی
ونك غیری بر پیکاردر.
رسول اکرم صـلی الله علیه وسلم افندیمز ، خلال
رمضان شریفده سالماً مدینهٔ منوره‌یه کلدی. ابتدا مسجد
شریفلرینـه نزول ایله عادت سـنیه‌لری اوزره‌انده ایکی
رکعت نماز قیلوب اوطوردی .

تبوك - غزوه‌سنده تخلف ایدن مؤمنلر ایسه کندی حقلرنده
آیات کریمه‌نك خبر نزولنی ایشیدنجه پك صوك درجه‌ده
حیران و پشیمان اولمشلر وعظیم بر دهشت ایچنده قالمشلردی
حتی ایچلرندن یدی نفری و بر روایته کوره «ابولبابه
مروان عبدالمنذر، اوس بن ثعلبه، وديعه بن حزام» نام
اوچ صحابی، مسجد شریفك دیره‌کنه نفسلرینی باغلایوب
کندیلرینی نبیّ اکرم، حل و اطلاق ایتمدکجه چوز-
میه‌جکلرینه قسم ایتمشلردی!.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، کوردی‌که
بعض ذوات دیرکلره باغلی طوریورلر سببنی سؤال
بیوردی. اصحاب کرام، حقیقت حالی عرض ایتدیلر.
افندیمز: [بن، یمین ایدرم‌که طرف الهیدن امر صادر
اولمدقجه بونلری چوزمم] دیمکله حل و اطلاقه مأموریتی
متضمن اولمق اوزره: [وآخرون اعترفوا بذنوبهم ..
آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر.

اشبو آیت کریمه‌نك نزولی اوزرینه عفو و اطلاق
اولندیلر. دیدیلرکه:

— « یارسول الله معیت سنیه‌کزده غزایه کیتمکدن
بزی یالکز اموالمز، منع ایتدی. بز، ماللریمزی سکا

ویردك . آل تصدق ایتده بزی شو وسیله ایله لوث معصیتدن تطهیر ایتمش اول »
استدعاء واقع :
— « مالکزدن اودیککز وجه اوزره برشی المغه مأمور اولمدم »
دیه رد اولنورکن : [خذ من اموالهم صدقةً ...] آیت کریمه‌سی نزول ایتمکله انلرك ثلث اموالنی اخذ وتصدق ایدوب ثلثانی صاحبلرنده ابقا بیورمشدر .
خالد ، برکیجه مهتابده دومة‌الجندلده اکیدرك سرایی جوارینه مواصلت ایتدی . اکیدر او کیجه سراینك طامی اوستنده مهتابه قارشی موقع مخصوصنده زوجه‌سی « رباب بنت انیف » ایله شرب شرابه مشغول ایدی .
بونلرك اوطوردقلری محل مرتفعدن باقلدیغی حالده قارشوده‌کی صحرای واسع الانحانك سوت دریاسی کبی منظرهٔ مخصوصه‌سی رباب واکیدرکبی ارباب ذوق وصفانك شوق تنزهلرینی تحریك ایده‌جك مرتبه‌ده لطیف ورنکین کورونمکده ایدی .
اوبزم نوشانوشده مهتابك ومنظره‌نك لطافتنه دائر سوزلر دخی جریان ایتمکده ایدی. ایشته اویله برساعتده

يبانی برصیغیر کاوب اکیدرك باب قصرینی بوینوزیله اورمغه باشلادی. رباب، انی کورەرك اکیدره اکلاتدی. اکیدر، برجرأت سرمستی ایله آنی درحال حاضرلتوب برادری حسان وایکی نفرغلامی وبرقاچ‌ده خدامی معیتنده اولدیغی حالده صیغیری تعقیبه چیقدی. خالد ایسه انلرك احوالنی کورمکده ایدی.

اکیدر، کمال غفلتله حیوانی تعقیب ایدرکن خالده راست کله‌رك طوتولدی. خالدك معیتنده بولنمش اولان افراد سریه‌دن وبنی طیدن «بجیر بن بجره»:

تبارك سائق البقرات انی
رأیت الله یهدی کل هادی
فمن یك حائداً عن ذی تبوك
فانا قد امرنا بالجهاد

دیه ماجرایی کوزل تضمین ایتمسنه مبنی اکا طرف اشرف رسالتدن: [لا یفضض الله فاك] دعاء بالخیری ابذال بیورلمش اوده طقسان یاشنه کلدیکی زمان بیله مجرد برکت دعاء نبوی ایله اغزندن بر دیشی دوشمامش سقطلانمامشیدی.

اکیدرك برادری حسان، قصره قاچوب مقاتله‌یه ابتدار ایتدی بر روایته اکیدرك دام اسارته دوشدیکی عربده‌ده حسان، مقتول اولمشدر.

انجق اكيدرك «مصاد» نامنده بر برادری دها بولنمقله او، قصرده بالتحصن مقاتله یه مبادرت ایلدی.

اکیدرك اطاعتی حالنده حیاً مدینهٔ طیبه یه کتیرلمسی والا قتل ایدلمسی فرمان نبوی اقتضاء جلیلندن ایدی. خالد، انی شو ایکی شقدن برینی قبول واختیارده مخیر براقدی. اکیدر، سلامتیچون شق اولی اختیار ایتدیکندن خالد:

— «شو شرطله که حصاره کیره جکم»

دیدی. اکیدر انی رد ایده مدی. قپویه کلدیلر. اکیدر، قپویی آچسنی مصاده سویلدی. مصاد، بر کره ممانعت کوستردیسه ده اصرار ایده میه رك آچدی. اوراده مصالحه منعقد اولدی که اکیدرطرفندن ایکی بیك دوه، سکز یوز قیصراق، درت یوز درع، درت یوز قارغی بدل صلح ویریله جك ایدی. مصالحه نك شو وجه ایله عقدی اوزرینه خالد، اشیاء مذکوره یی آلوب اکیدر و برادری ایله اولدیغی حالده مدینهٔ منوره یه طوغری حرکت ایتدی.

مسجد ضرار — اردوی همایونك تبوکدن مدینهٔ

منوره‌یا عودتی صره‌ده یولده « ذی اوان » نام مـنزلده بر جماعت ، حضـور پر نور رسول اللهه کلوب انشا ایتدکاری مسجدلرینـك شرف مقدم همایونیله تشریف بیورلمسنی استدعا ایتمشلر. که اشبو جماعت، کروه مکروه منافقیندن برطاقم شرار نابکار ودعوت ایتدکاری مسجد دخی لسان قرآن عظیم الشان ایله لعنتی یاد ایدلمش اولان مسجد ضرار ایدی. مکر راهب ابو عامر فاسقك سوق و تشویقیله « خدام بن خالد ، ثعلب بن حاطب ، معتب بن قشیر ، ابو حبیبة بن الازعر. جاریة بن عامر» وبونك ایکی اوغلی « مجمع » ایله « زید » و « نبتل بن الحارث ، بخرج . بجاد بن عثمان ، عباد بن حنیف ، ودیعه بن ثابت » نامنده اون ایکی منافق ، قبا مقابله‌سـنده برمحله مسجد یاپمشلر ! . ایچلرندن « خدام بن خالد» مسجدك عرصه‌سی کندی ملکی اولدیغی حالده اوزرینه مسجد یاپلمق شرطیله انلره ترك ایتمشدی . مسـجدك ختام انشـاسی اهل اسـلامك تبوکه حرکتلرینـه مصادف اولمش ایدی .

او زمان افندیمزك مسـجد مذکوره کیدوب ایچنده نماز قیلمسنی نیاز صددنده :

— « یا رسول‌الله ! ضعفا و مرضا ایچون صوغوق و یاغمورلی کونلره مخصوص اوله‌رق محله‌مزده برمسجد یاپدق . بر کره تشریف بیوروب ایچنده نماز قیلسه‌کز وخیر و برکتنه دعا ایتسه‌کز »

دیدیلر . مقصدلری ، رسـول اکرم صلی‌الله علیه وسـلمه سـوء قصد ایدی . فقط امر غزادن بشـقه ایشـه وقت اولمدیغندن مسـجده عزیمت همایونلرینی غزوه‌دن عودته تعلیق صـورتیله جواب ویرمشـدی . بولده انلرك مراجعتلری بوندن ناشی ایدی .

حالبوکه حقایق احوالندن جناب حق : [والذین اتخذوا مسجداً ضراراً وکفراً وتفریقاً بین‌المؤمنین...] آیت کریمه‌سنی انزال ایله حبیب اکرمنی خبردار ایتدیکندن درحال مالك بن الدخشمی ، معن بن عدی العجلانی ، عامر بن السـکن ، وحشی قاتل حمزه حضراتنی هدم مسجد ضراره مأموراً بعث و اسرا بیـوردی بونلر ، بولده مالك بن دخشمك محله‌سی بولنان بنی‌سالم بن عوف دیارینه مواصلت ایتدیلر .

او زمان مالك ، رفیقی معنه : [آز صبر ایت بن ، واره‌یم منزلمدن آتش آله‌یم] دیه‌رك منزلنه کیتدی وبرخرما

دالنى آتشليوب كتيردى . اقشام ايله يانسو ارەسندە ايدى تعجيل تام ايله اورادن واردیلر . مسجد ضرارك بانى و صاحبلرى هپ يانندە حاضر ايديلر .

مسجدى او آتشله ياقديلر . يىقديلر . هدم و احراقندن صوكره محلى ، طرف ذيشرف رسالتك امريله مزبله ايدلمشدر .

*
* *

خالدك عودتى — خالد ، دومة الجندلدن كنديسى قالقمزدن اول « عمرو بن امية الضمرى » حضرتلرينى فتح واقعى و ماجرانى سدهٔ سنيهٔ رسالته عرض ايتمك اوزره حسانك سلبندن برجامهٔ سندسى ايله مدينهٔ طاهره يه كوندردى .

سلبدن عمرو يديله دومه‌دن ارسال و تقديم ايديلان جامهٔ زر بفت سندسى ، اصحاب كرامك نظر تعجب واستحسانلرينى جلب ايتدى. اللريله طوتوب يومشاقلغنه و حسن و ظرافتنه باقار تعجب ايدرلردى ! . افنديمز: [لمناديل سعد فى الجنة احسن و الين من هذا] بيورديلر .

مذكور جامهٔ ثمين ، حضرت على كرم الله وجهه

افندیمزه احسان اولنوب : [شققه بين الفواطم] دیه‌امر بیورلدی. حضرت علی دخی آنی ییرتدی. کندی والده‌سی « فاطمه بنت اسد » و زوجهٔ محترمه‌سی « فاطمه بنت النبی صلی الله علیه وسلم » ایله « فاطمه بنت حمزه » ، « فاطمه بن ربیعه » یه تقسیم ایتمشدر .

خالد ، اکیدردن الدیغی بدل صلحك ذات اقدس رسالتپناهی ایچون صفی مغنم نامیله بر مقدارینی افراز وانتخاب و باقیسنی سریه افرادینه تقسیم ایلدی.

اشبو غنیمتدن واثله بن الاسقعه التی دوه ایله دها بعض اموال اصابت ایلدیکندن واثله ، حصه‌سنی الوب عهدی موجبنجه کعب بن عجره‌یه کتوردی کعب :

— « بن سکا دوه‌یی رضاء باری ایچون ویرمشدم . عمل خالصمی بویله برشیله بوزمم »

دیه آنلری ینه واثله‌یه اعاده ایتدی .

ایکی برادرلر ، حضور پر نور رسالتپناهی‌یه کیردیکی زمان هر سنه بیت‌المال جزیه ویرملری شرطیله مصالحه تأیید و امضا و دومه حکومتنك ینه عهدلرنده ابقاسیله الارینه امان‌نامه اعطا بیورلمشدر . روایت اخرایه کوره اکیدر ، حضور عالیده قبول اسلام ایلمشدر .

بلا عذر تخلف ایتمش اولان مؤمنلرك تخلفلری تاسف عالی‌یی موجب بولنمقده ایدی . بناءً علیه بعض ذوات، مسجد شریفده نزدهمایونه وارەرق بیان معذرت طریقیله استدعاء عفو ایلدیلر. کنجینۀ حلم وکرم افندیمزده انلرك واهی معذرتلرینه قارشی التزام حلم بیوررلردی.

ثلۀ متخلفه — امر اعتذارده ارتکاب ایتدکلری کذب و خلافلرینی یوزلرینه اورمق کبی بر معامله ایله کیمسه‌یی تخجیل ایتمدی. یالکز «کعب بن مالك، مرارة بن الربیع ، هلال بن امیة» تخلف ایتمش اولانلرده قالمش بولندقلرندن ناشی انلرله الفت ومصاحبتدن اصحاب کرامی منع ایتدی بونلرك هراوچی کمال فزع واضطراب ایله برر کوشەیه چکیلەرك تضرعه مشغول اولدیلر . حتی کعب بن مالك ، نقل ایدرکه :

[بدر و تبوك غزوەلرندن بشقه هیچ بر غزاده حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمك معیتنده بولنمقدن تخلف ایتمامشدم . بدرده تخلف ایدنلرك هیچ بری معاتب اولمدی . زیرا نبی اکرم ، عیر قریشی قصد ایدەرك خروج بیوردقدن صوکره محاربه‌یه تقرر ایتمشدی.

بن، کرچه بدرده حاضر دکلدم. ولکن لیلةالعقبه‌ده یعنی رسول اکرم افندیمزله عقبهٔ مکه‌ده اسلام وجهاد اوزرینه معاهده و مبایعه اولندیغی کیجه‌ده حاضر ایدم بدرك کرچه خلق بیننده شهرتی وار ایسه‌ده بنم عندمده لیلةالعقبه حضورینك فضیلتی بدرك فضیلتندن ناقص دکلدر ، او زمانکه تبوکه کیتدیلر . بن ، ایام سائره‌دن زیاده قوتلی و ثروتلی ایدم . والله هیچ بر غزوه‌ده بنم ایکی دوه‌م بولنمدی انجق تبوك سفری ایچون ایکی دوه آلمشدم . تبوکده یوله چیقانلرك کثرت افرادندن ناشی کیری قاله‌جقلر، کندیلریچون وحی الهی نازل اولمدقچه غلبه‌لکدن کیمسه فرقنه وارمیه‌جغنی امید ایتمشلردی . معیت سنیه‌ده تبوکه کیتمك عزمنده ایدم . حتی رسول اکرمك حین حرکت همایونلرنده ینه‌او نیتله کندی کندیمه نه‌وقت و نصل اولسه یتشه بیلورم دیمشدم ایشته شمدی کیدرم ایشته صباح حرکت ایدرم دیرکن اردو، منزل مقصوده یتشدی. بنم ایچون یتشمك امید وامکانی قالمدی.

هر وقت منزلمدن طیشاری ملول و مغموم چیقار ایدم . چونکه غزادن تخلف ایدنلرده یانفاق ایله متهم یاضعف وناتوانلغنه مبنی اذن الهی ایله معذور اولان

کیمسه‌لردن بشقه برفرده تصادف ایده‌مزدم. نبئ اکرم صلی الله علیه و سلم ، بنی هیچ یاد ایتمدی انجق تبوك محلنه واردی اوطورور ایکن سؤال بیوردی . عبدالله بن انیس : [یارسول الله ! حبسه بر داء ونظره فی عطفیه] دیدی . معاذ بن جبل اکا قارشی :[بئسما قلت] دیدکدن صوکره افندیمزه خطاباً : [والله یارسول الله ! بز . او آدمك ایولکندن بشقه برفنالغنی بیلمیز] جوابنی ویردی . افندیمز ، سکوت بیوردیلر .

وقتاکه اردوی سعادتك خبر ومعاودتی الندی بنی غموم و اندیشه‌لر ، استیلا ایده‌رك کندی کندیمه : « یارب ! حضور عالیده نه‌کبی یالان سویلـه‌م اولور نه حیله ایله کندیمی غضبدن تخلیص ایده بیلورم »دیه دوشونمکه باشلادم بعض طرفلره دانشـدم حتی خادمه‌له بیله مذاکره ایتدم فقط مقدم همایوندن صوکره اودرلو افکار باطله درونمدن تماماً زائل ومضمحل اوله‌رق بیلدم‌که یالان ایله واعمال حیل ایله چارهٔ خلاص یوقدر بناءً علیه عزم و جزم ایتدم‌که ایشی اولدیغی کبی طوغری سویلیه‌یم . عادت سنیه‌لری اوزره افندیمز ، مسجد شریفده ایکی رکعت نماز قیلوب اوطورونجه تخلف ایدنلردن برجماعت کله‌رك بیان معذرت

ایتدیلر . حضرت رسول اکرم افندیمز ، انلرك ظاهر
اعتذارلرینی بالقبول حقلرنده استغفار ایدوب باطن
احواللرینی جناب حقه حواله ایلدی. بن ده واردم سلام
ویردم صورت غضوبانه‌ده تبسم ایدرك بنی حضورینه
دعوت ایتمکله واردم قارشوسنده اوطوردم: [مسلمانلرله
جهاده کیتمکدن سکا نه مانع اولدی . بینه‌جك دوه‌کمی
یوق ایدی] بیوردیلر . بن : [اوت والله شمدی سندن
بشقه بر کیمسه‌نك حضورنده اوطورمش اولسیدم غضب
وسخطندن سرد معذرتله کندیمی قورتاریر ایدم ظن
ایدرم ولکن والله یقیناً بیلدم‌که سکا بریالان سویلیوب
انکله سنی بندن راضی و خوشنود ایدرسه‌م کرکدرکه
حق تعالی قریباً بکا قهر و غضب ایدر . . اکرچه
شیمدی شو طوغری اعتراف ایتدیکم جرم وکناهمدن
ناشی غضب ایدرسك و لکن مأمولمدر که صدق مقالم
سببیله حضرت مولی بنی عفو ایدر و الله سفردن کری
قالمده هیچ بر عذرم یوغیدی . حین تخلفده‌کی
قوت و ثروتمدن زیاده حاللی و ماللی اولدیغم‌ده
یوقدر] دیدم . بونك اوزرینه رسول اکرم صلی الله
تعالی علیه و سلم ، بنم حقمده : [بوطوغری سویلدی]
دیه سوزیمی تصدیق ایلدکدن صوکره :

— « قاتی باقه‌لم شانکده طرف حقدن نه درلو حکم صدور ایده‌جکدر؟ »

دیدی . بن قالقدم· مسجددن طیشاری چیقدم ، بنی سلمه‌دن برجماعت ، بکا :

— « والله بز، سنك بوندن اول برکناه ایتدیکنی بیلمیورز دیکر متخلفینك حضور رسول اللهده ایتدکلری اعتذار ایله بیان معذرت ایده‌مدك · رسول الله صلی الله علیه وسلمك ایده‌جکی استغفار · غفران ذنوبك ایچون کافی ایدی »

دیه‌رك بوبابده صوك درجه‌یه قدر اصرار ایتدیلر . حتی اشبو اصراردن طولایی عقلمه کلدی که دونه‌یم‌ده براعتذارده بن ایده‌یم ! . او آنده راست کلان معاذ بن جبل ، فکر اعتذاریمی تصحیح و کندیمی اندن تحذیر ایتدی . بن ، اوجماعتدن سؤال ایتدم :

— « بنم کبی دها وارمیدر ؟ »

جواب ویردیلرکه :

— « ایکی کشی واردر سنك کبی سویلدیلر. سنك کبی‌ده جواب آلدیلر · بری مرارة بن الربیع العمری، دیکری هلال بن امیة الواقفیدر »

بن ، ارتق طورمدم . منزلمه کلدم · حضرت

رسالتپناه صلى الاله افنديمز ، مسلمانلرى بز ثلثة
متخلفه ايله تكلم و مكالمه‌دن نهى بيوردى . ناس
بزدن چكيلديلر و بزدن متغير اولوب تماميله يوز
چويرديلر . ارض ومدينهٔ طيبه باشمزه بر ديار غربت
كبى كلدى . بو حال اللى كيجه دوام ايده‌رك درديمزه
ياندق . ايكى ارقداشم خانه‌لرينه قپانديلر . آغلامغه دوام
ايتديلر . بن كنج ودينج . اولديغم سببيله منزلمدن چيقار
وجماعت مسلمين ايله نمازه حاضر اولورايدم سوقاقلرده
كزردم كيمسه بكا حرف واحد لاقردى سويلمزدى .
رسول الله صلى الله عليه و سلم . مجلس شريفنده ايكن
حضور عاليلرينه كلير ايدم سلام ويرير ايدم كندى
كنديمه : « عجبا سلاممه جواباً رد سلام ايچون مبارك
دوداقلرى تحرك ايتديمى يوقسه ايتمديمى ؟ » دير ايدم
يعنى سلامنى اخذ و قبول ايله رد ايتديكنى مبارك
دوداقلرينك حركتندن اكلامق ايستردمده اكلايه‌مزدم .
كيزليجه باقار ايدم . هرنه زمانكه قرب عاليلرنده نمازه
مشغول اولور ايسه‌م كوزاوجيله بكا نظر بيورورلردى .
جانب همايونلرينه باقديغم كبى اعراض ايدوب طرف آخره
باقارلردى . ناسك بودرلو تكلم واختلاطدن امتناعلرى

صوك درجه‌ده جفاء عظيم اوله‌رق ناچار عم زاده‌م ودوستم ابوقتاده‌نك باغچه‌سنه كيتدم اكا :

— « يا ابا قتاده ! اللهی و رسول اللهی سوديكمی بيلورسك دكلی ؟ »

ديدم سكوت ايتدی . بر دها سويلدم ينه سكوت ايتدی تكرار ايتدم [الله و رسوله اعلم] ديه بيلدی .

ارتق سوق مأيوسيتيله اغلايه‌رق دوندم . مدينه سوقاغنه كلدم مكر بيع ارزاق ايچون شامدن مدينهٔ طيبه‌يه كلمش برنبطی ، سوقاقده بنی سؤال ايدردی ! . خلق ، بنی اكا كوسترديلر . كلدی ملك غساندن بكا بر مكتوب ويردی . ملك غسان مكتوبنده بكا يازيور ايدی كه : [ايشتدم صاحبك سكا جفا ايتمش . سنی جناب حق ذليل وضايع ايتمدی . بزه كل ! . حقكده مواساته رعايت ايدرز] بونی بويله بولنجه ديدم : بوده بلادن بر درلو بلادر مكتوبی يأس و حدتمدن همان آتشه ياقدم .

تكلمك يوم ممنوعيتندن قرقنجی كيجه كچدی ، حضرت پيغمبر ، آدم كوندره‌رك قربان مرته‌دن بزی منع ايتدی . سؤال ايتدم :

— « تطليقمی ایدهیم یوقسه ؟ »

— « یوق یالکز اعتزال ایدوب قریب اولمیه جقسك »

جوابنی ویردی . دیکر ایکی ارقـداشم دخی منع ایدلدی . بونك اوزرینه زوجه مه :

— « کیت اهلك جانبنه ! . بو بابده حکم وفرمان الهی صدورینه دکین قال »

دیه انی کوندردم . هلال بن امیه نك زوجه سی حضور پرنور رسالته واروب :

— « یا رسول الله ! هلال ، بر اختیار کیمسه‌در بندن بشقه خدمت ایده جك کیمسه سی یوقدر کندوسنه خدمت ایچون یاننده قالدیغمدن اکراه اولنورمی ؟ »

دیه صوردی . [خیر ولکن سکا تقرب ایتمسون] نهی وتنبیهنی الهرق :

— « والله هلال ، بر پیر فانیدر بر شـیئه رغبت وحرکتی یوقدر . والله او کوندنبرو اغلامغله مشغولدر »

دیدی . بنم خانهم خلقك بعضی بکا :

— « هلالك زوجه سی کیدوب عتبۀ علیای رسالتدن استیذان ایتدیکی کبی سن ده زوجه کك نزدنده قالمسنه استیذان ایتسه‌ك »

دیدی . بن :

— «والله اویله بابه‌م اذن ویریرمی ویرمزمی انی ده بیلمم خصوصیله بن ، گنجم»

دیه جواب ویردم . بو حال اوزره اون گیجه دها گچدی.. تمام اللی گیجه‌یه بالغ اولدی اللنجی گیجه صباح نمازینی مسجدده جماعتله قیله‌میوب خانه‌مك طامی اوزرنده قیلمش اوطوریور ایدم .

صوك درجه‌ده متحیر ومکدر ایدم . جهان باشمه طار گلمش ایدی. اودقیقه‌ده ناگاه برصدا که جبل سلعك تپه‌سندن گلدی:[مژده یا کعب بن مالك] دیور ایدی.اشبو ندای بشری ادایی ایشیدنجه ضیق ومصیبتمك طرف حقدن فرح و فرجه مبدل اولدیغنی اکلایه‌رق سرورمدن بی اختیار سجدهٔ شکره قپاندم مگر نبی اکرم صلی الله تعالی علیه و سلمه ام سلمه‌نك حجره‌سنده و گیجه‌نك ثلث اخیرنده وحی الهی نازل اوله‌رق صباح نمازندن صوكره توبه‌لریمزك قبول بیورلدیغنی اصحاب کرامنه بیلدیرمش اولدیغندن ناشی بزی تبشیره مسارعت ایتمشلر ایمش دیگر ایکی ارقداشلریمه‌ده قوشدیلر بکاده برسواری قوشدی بنی اسلمدن بر دیگری جبل سلعه چیقدی باغیردی انك سسی اتدن اول یتشدی .

روايته كوره ندا ايدن « عمرو بن حمزة الاسلمی »
و آته سواری اولەرق تبشیره مسارعت ایدنده « زبیر
بن العوام » ایدی . مرارەیی تبشیره کیدن « سلکان
یا سلمة بن سلامه » وهلالك مبشری‌ده « سعید بن
زید » ایدی . رضوان الله علیهم اجمعین !. کعب، دیرکه:
جبلدن صوت جهیر ایله کیفیتی بکا ایصال وتبشیر
ایدن حمزه‌یه اوزرمدن ایکی البسه‌می چیقاروب ویردم.
صوکره کندم آخردن البسه استعاره ایده‌رك کیدم و
حضور اقدسه کیتدم . مسجد شریفده اصحاب کرامیله
اوطورمقده ایدی طلحه بن عبدالله، بنی کورورکورمز
سکرده‌رك یانمه کلدی و بالمصافحه تهنئه ایلدی والله مهاجرلردن هیچ بری ، انك بکا ایتدیکی اکرامی ایتمدی
شو اکرامی هیچ اونوتمم. واردم ذات رسالتپناهی‌یه
سلام ویردم مبارك وجه صبیح سعادتلری، شوق و
شادندن بدر درخشان کبی اولدیغی حالده بکا:
— « ابشر بخیر یوم مرعلیك منذولدتك امك »
بیوردی بن دیدم:
— « سندنمی یا رسول الله ! یوقسه اللهدنمی؟
— « خیر بندن دکل اللهدندر »

دیه جواب ویردیلر . دیدم :

— « یا رسول الله! قبول توبه‌مك شكرانهٔ ناچیزی اولمق اوزره تجرد ایدوب جمیع مالمی اللهك سبیل رضاسنه صدقه ایتمه‌یی ایسترم »

افندیمز :

— « بعضنی الیقوی که حقکده خیردر »

بیورملریله جوابده :

— « خیبردن اصابت ایدن حصه‌می الیقویه‌یم »

دیدکدن صوکره دوام ایده‌رك :

— « یا رسول الله ! جناب حق ، انجق بنی صدقه مبنی خلاص ایلدی . عمرم اولدقجه یالان سویلمامکه عزمم ، توبه‌مك اسباب قبولندندر . والله هیچ بر مسلمانی بیلمم که طوغریلغی یوزندن اللهك اکا انعام ایتدیکی شی ، بنم رسول الله حضورنده ابراز ایلدیکم طوغریلغمدن ناشی مولانك بکا احسان و انعام ایلدیکی شیدن احسن اولسون . بردها یالانه میل ایتمدم . بوندن بویله‌ده جناب حق ، محافظه بیورسون . الله تعالی نبی کریمنه [لقد تاب الله علی النبی و المهاجرین والانصار الذین اتبعوهم فی ساعة العسرة من بعد ما كاد یزیغ قلوب فریق منهم

ثم تاب عليهم انه بهم رؤف رحيم] آيت كريمه‌سنى انزال بيورمشدر . والله نعمت اسلامدن صوكره رسول اللهه قارشى صدقه موفقيتم كبى برنعمت دها احسان بيورلمدىه ديدم]

*
* *

١٢

وفود واسلام ثقيف

رسول اكرم صلى الله عليه و سلمك تبوكدن شهر معاودتلرى بولنان رمضان شريفده ثقيفك وافدىء مدينهٔ طيبه‌يه كلمشدر.

عروه‌نك قتلندن صوكره كنديلرينك بيوك بر مخاطره‌ده اولدقلرينى اكلامشلردى. چونكه . اطراف و اكنافده بولنان قبائلك دائرهٔ اسلامه كيرمكده اولدقلرينى كورمكده و بتون قبائلك هيئت مجموعه‌سى ديمك اولان مسلمانلرك ارەسنده يالكز ياشايه‌ميه‌جقلرينى اكلاملريله برابر هوازن رئيسى مالك بن عوف نضرينك دخى امرعالى موجبنجه اجرا ايتديكى تضييقاتنه قارشى صوك درجه‌ده اضطرار و اضطرابه دوشمكده ايديلر.

نهایت چاره تحریسنه لزوم کوره‌رك مذاکره‌یه کیریشدیلر . دهات عربدن و بنی علاجك اخوانندن «عمرو بن امیه» عبد یالیله ایشك بوجهتلرینی اکلاتدی حاضر بولنان وجوه مملکت دخی او فکرده عمرو ایله مشترك ومشارك اولدقلرینی سویلدیلر .

حضور پرنور رسالتپناهی‌یه ارسال رسلدن بشقه چاره اولمدیغنه مبنی بنی مالکدن اوچ کیمسه‌نك عبدیالیل ایله برلکده مدینهٔ طاهره‌یه کوندرلمسنه قرار ویرلدی .

بنی احلافدن «حکم بن عمرو، شرحبیل بن غیلان» بنی مالکدن «عثمان ابن ابی العاص، اوس بن عوف ، نمیر بن خرشه» مبعوث انتخاب اولندی . بونلر، عبد یالیل ایله برابر کلدیلر . مدینهٔ منوره‌یه تقربلرنده اصحاب کرامدن «مغیره بن شعبه»یه تصادف ایتدیلرکه حضرت رسول اکرم و اصحاب کرامنك بینك دوه‌لرینی مغیره اوکون او محلده رعی ایتدیره‌یور ایدی .

مغیره ، ثقیف مبعوثلرینی توقیف ایده‌رك کیفیتی عرض ایتمك اوزره کندوسی مدینه‌یه کلدی. ابتدا ابوبکر الصدیق رضی‌الله عنه حضرتلرینه مصادف اولدیغندن اکلاندی . صدیق اکبر افندیمز دخی مقدم ثقیفی عتبهٔ علیای رسالته عرض ایلدی .

مغیره ، اندن صوکره ثقیفلرك نزدینه کلدی . انلری حضور عالئ نبوی‌یه دعوت ایتدی . ونه‌صورتله عرض تحیت ایده‌جکلرنی کندولرینه اوکرتدی . لکن ثقیفلر ، حضور عالی‌یه واردقلرنده ینه کندی بیلدکلری کبی عرض تحیت ایتمشلردر !.

مع مافیه حقلرنده اکرام ایدلمش و بالخاصه کندیلریچون مسجد شریف قربنده چادر قوردیریلوب هپسی آنده اقامه اولنمشدر .

خالد بن سعید حضرتلری ، معروضات ثقیفی پیشگاه رسالته عرض واعلامه واوامرسنیه‌یی انلره تبلیغه مأمور بیورلمشدی .

ثقیفلر ، قبول اسلام ایده‌جکلرنی عرض ایتدیردیلر . انکله برابر دها اوچ ماده‌یی ده استدعا ایلدیلر که اوده : صنم اعظملری بولنان لاتك اوچ سنه یه‌قدر ابقاسی ، نمازقیلمقدن عفولری ، اصنام سائره‌نك افناسنده بشقه‌لری مداخله ایتمیه‌رك انلری کندی اللریله کسر و امحا ایتمکه مساعده اولنمسی ماده‌لرندن عبارت ایدی . .

رسالتپناه افندیمز ، مواد ثلثه‌نك یالکز شق اخیرینی قبول بیوره‌رق لاتك بر آن بیله بقاسی جائز اولمیه‌جغنی

و نمازی بولنمیان دینده خیر اولمدیغی جوابیله انلری رد ایتدی .

ثقیفیلر ، هدم لاتك بر آی اولسون تأخیرینی استدعاده اصرار ایتملریله بر ساعت بیله تأخیر ایدیله میه جکی جوابیله قطعیاً رد اولندیلر .

بناءً علیه هر تکلیفی قبول طریقیله مسلمان اولدیلر .

ایچلرنده عثمان ابن ابی العاص ، جمله سندن حدیث السن اولمق مناسبتیله هیئت وافده ، منزللرندن آیرلدقجه اشیالرینی بکلمکه عثمانی براغیرلردی . منزله عودتلرنده عثمان صاویشوب حضور عالی یه کلیر و دینه متعلق مسائل صوردی . وقرآن کریمی دیکلمکه رغبت کوستریر ایدی . حضرت پیغمبری ، اویقوده بولور ایسه ابوبکره مراجعت ایدردی .

انلر بو معامله سندن ثقیف وافدلری خبردار دکل ایدیلر . اسلامه اولوجهله کوستردیکی میل و محبتی ایله برابر قرآن کریمی تمامه باشلامسی محظوظیت سنیه رسالتپناهی یی موجب اوله رق کندوسی ، ثقیفیلره آمر تعیین بیورلمشدر .

بونلرك حین عودتلرنده لات بتخانه سندکی اموالی

اخذ و ارسـاله مأموراً ابو سفیان ایله مغیره بن شـعبه یانلرینه بالترفیق اعزام اولنمشدر .

تخانه‌نك جلب اموالی ایچون مأمورلرك تعیین واعزامی اثناده ابو ملیح بن عروه :

— « یا رسـول الله ! بابام عروه ، مدیوناً وفات ایتمشدر. تخانه‌دن کتیریله‌جك اموالدن بورجنك تسویه‌سنه مساعده بیوریکز »

دیه‌رفع رقعهٔ نیاز ایتمکله استدعاسی مقرون مساعدهٔ سنیه بیورلدی . قارب بن الاسود دخی بوندن جسارته کله‌رك :

— « یا رسـول الله ! بنم بابامده عروه‌نك لابوین قرنداشیدر مدیوناً فوت اولدی. انك ایچونده عروه‌نك بورجی حقنده ارزان بیوریلان مسـاعدهٔ سنیه‌یی ابذال بیوریکز »

دیدی . عروه مسلم اولدیغی حالده وفات ایتمش او بری ایسه قبول اسلام ایتمکسزین فوت اولمش بولنمسنه مبنی بونك ایچون اویله مسـاعده اولنه‌میه‌جغی جوابی ویرلدی .

قارب ، هر نقدر اسـود ، کفر حالنده وفات

ایتمش اولسه‌ده مسلمانلرله قرابتی بولنمسنه مرحمةً مساعده بیورلمسی استرحامنده اصرار ایتدیکندن انکچون دخی عین معامله‌نك اجراسی امر و فرمان بیورلمشدر .

بناءً علیه مغیره ، اموال مذکوره‌دن امر وفرمان رسالتپناهی وجهله عروه و اسودك بورجلرینی تسویه ایتدکدن صوکره متباقیسی غنائم عدیله بر نهج شرعی لازم کلانلره تقسیم ایدلمشدر .

لاتك کسر و هدمیچون خالد بن الولید ایله مغیره اعزام اولندیلر. مغیره، لاتی بالطه ایله اوروب طاغتدی تخانه‌ی دخی تمام تخریب ایلدکاری حالده مفتاحدارینك اساسه طوقانلماسنی رجا ایتمسی اوزرینه اساس مقصده او زمان انتقال اولنه‌رق همان اساسنده‌کی طاشلر دخی سوکیلوب چیقارلمش و هر یری کاملاً محو و نابود ایدلمشدر .

٭

١٣

وفود بنی فزاره

بنی فزاره‌نك مبعوثلری اوندن زیاده اشخاصی حاوی

اولدیغی حالده کلدیلر. ایچلرنده «خارجه بن حصن» جد یاخود حر بن قیس» وار ایدی‌که اشبو جد «عیینه بن حصن» ك برادر زاده‌سی و جماعتك الك کوچوکی ایدی. انصار کرامدن «رملة بنت الحارث» رضی الله عنهانك خانه‌سنه مسافر ایدیلر.

غایت ضعیف دوه‌لره راکب ایدیلر. حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم، بلده‌لرینك احوالنی سؤال بیوردی. انلر، قحط وغلادن ناشی بلده‌لرنده‌کی شدت ضیق و ضرورتدن شکایت ایده‌رك رحمت احسان بیورلمسیچون دعاتمنی رجا ایلدیلر. و«لیشفع لنا ربك الیك» جمله‌سنی عامیانه درمیان ایتدیلر. افندیمز:

— «سبحان الله ویلك انا شفعت الی ربی. فمن ذا الذی یشفع ربنا الیه. لا اله الا هو العظیم وسع کرسیه السموات والارض وهو یئط من عظمته وجلاله کما یئط الرحل الجدید»

دیدکدن صوکره دوام ایده‌رك:

— «ان الله لیضحك من شفقکم وازلکم و قرب غیاثکم»

بیورملریله فزاریلردن بری، اکا اظهار حیرت ایله:

— « او يضحك ربنا يا رسول الله »

ديدى . افنديمز : [نعم] جوابنى ويرديلر. فزارى،
منبسط اولەرق :

— « لن نعدم يا رسول الله ! من رب يضحك
خيراً »

ديدى . بونك اوزرينه رسالتپناه افنديمز ، انك او
سوزندن كولەرك قالقدى جمعه كونى ايدى. منبر سعادته
چيقدى مبارك اللرينى قالديردى دعايه مشغول اولدى :
[اللهم اسق بلدك وبهيمتك وانشر رحمتك واحي بلدك
الميت . اللهم اسقنا غيثاً مغيثاً مريئاً مريعاً مرتعاً
طبقاً واسعاً عاجلاً غير آجل نافعاً غير ضار. اللهم سقيا
رحمة لا سقيا عذاب ولا هدم ولا غرق ولا محق. اللهم
اسقنا الغيث وانصرنا على الاعداء] دعاده ظهر كف
سعادتلرينى قالديرمزدى. الا دعاء استسقاده قالديرير
ايدى . او ساعتده اللرينى اولقدر قالديرمشدى كه مبارك
ايكى قولتوقلرينك بياضى مشاهده اولنمشدى .

افنديمزك دعايه او مشغوليتى اثناسنده اصحاب
كرامدن « ابولبابه بن عبدالمنذر » حضرتلرى ، اياغه
قالقەرق :

— « يا رسول‌الله ! خرما ، قورولقده‌در »

ديدى . او كونده و او هفته‌لرده مدينه‌ده نزول غيثه اماره اوله‌جق بر پارچه بلوط كورولمديكى حالده غوث‌اعظم كائنات اولان جناب رسالتپناهك تضرعلرى اوزرينه رحمتك بهمه حال احسان بيوريله‌جغنه ايمان‌كاملى اولمسنه ويا‌غمور ياغديغى حالده خرماسنك‌ده ايصلانه‌جغنى بيلديكنه مبنى خرمايى آله‌جق قدر مساعده ايتمسنى طلب صددنده بولنيور ايدى . بوكا مقابل رسول اكرم ينه : [اللهم اسقنا] ديديلر ابولبابه ، تكرار :

— « يا رسول‌الله ! ان التمرفى المرابد »

ديوب بونى اوچ نوبت تكرار ايلدى . رسول معظم افنديمز : [اللهم اسـقنا حتى يقوم ابولبابة عرياناً يسد ثعلب مربده بازاره] ديه دعايه دوام بيورديلر .

روای حديث ، « يزيد بن عبيدالسلمى » ديركه :

والله جو سماده بر پارچه بلوط كورلمزكن جبـل سلعك ارقه طرفندن بلوطلر پيدا اوله‌رق رحمت دولمكه باشلادى اول قدركه ابولبابه ، خرمالرينى سيله‌قاپديرمامق ايچون قوشوب مربدينك آقندى محلنى ازاريله سـد ايتمكه چبلاق مشغول اولدى . نزول رحمت ، بر هفته

دوام ایتدی . کسلمیه‌رك متصل یاغدی صکره فزاری٘
مرقوم سکز یجی جمعه ایدی :
— یا رسول‌الله ! هلکت‌الاموال وانقطعت السبل »
دیه نیاز مند اولدی . افندیمز ، منبر سعادتلرینه
چیقوب مرفوع الید اولدیغی حالده [اللهم حوالینا
ولا علینا علی الاکام والظراب وبطون الاوية و منابت
الشجر] بیوردیلر . بلوطلر ، درحال یوکلدی . کونش
یوزی کورلدی ، هوالر آچلدی . اوزمان مدینهٔ طاهره
درهسنده بر آی متمادیاً یاغمور صویی آقمشدی .

٭ ٭

١٤

مکتوب حمیر

یمنده سلالهٔ ملوك بنی حمیر رؤساسندن « حارث بن
عبد کلال ، نعیم بن عبد کلال ، نعمان ذی رعین ،
همدان ، معافر » نام ذوات ، اسلاملرینی عرض واعلام
ایچون « مالك بن مرة‌الرهاوی » یی نامه ایله حضور
سامیٔ رسالته کوندردیلر .
جناب فخرالرسل افندیمز ، رؤساء مرقومه‌یه خطاباً

برجوابنامه یازدیروب جوابنامه‌ده جناب حق عزوجل حضرتلرینه حمد وثنا ایله بالابتدا بلاد؛ ومدن عودتنده رسوللرینك ورودلرینی ومدینه‌ده الملره كوز یشوب خبر ومكتوبلرینك وصولنی أحسن وجوهله بیاندن صوكره نماز وزكات وغنائم وصدقات حقنده بعض وصایا درج وتحریر واصحاب كرامدن « معاذ بن جبل ، عبدالله بن زید ، مالك بن عباده ، عقبه بن نمر ، مالك بن مره » حضراتی طرفلرینه ایعاث ومعاذك كندولرینه امیرتعیین بیورلدیغنی تذكار ایلمشدر .

بونلرك كلری ، عیاش بن ابی ربیعة المخزومی رضی الله عنهك مأموراً طرفلرینه كیده‌رك كندولرینی دین اسلامه دعوت ایتمسی اوزرینه واقع اولمشدی .

رسول اكرم صلی الله علیه و سلم ، یازدیردقلری نامهٔ همایونی عیاشك النه ویروب : [بلده‌لرینه كیجه واریرسه‌ك صباح اولمدقجه كیرمه . و صباحلین احسن طهارتله تطهردن صوكره ایكی ركعت نماز قیل . و خدادن نجاح وقبول نیاز ایت و اكا صیغین . بعده كتابمی صاغ الكله انلرك صاغ اللرینه ویر . و سورة البینه‌یی اوقو . ودیكه : « آمن محمد وانا اول المؤمنین »

ایمدی سکا بر حجت ابراز اولنمز الابطـلانی ظاهر و بر کتاب مزخرفده اتیان اولنمز الانوری ذاهب اولمش !.
بیلمدیکك لسان ایله میرلدانیرلرسه ترجمه ایتملرینی سویله.
« حسبی الله آمنت بما انزل الله من کتاب وامرت لاعدل بینکم ..... والیه المصیر » دی ! . مسلمان اولولرسه سجده ایلدکاری قضب تلثه‌لرینی آلوب سوقاقلرنده علناً احراق ایت] دیه امر بیورمش عیاش حضرتلری ده امر وفرمان رسالتپناهی‌یی حرفیاً اجرا ایلمشدی .

١٥

وفات نجاشی اصحمه

اقلیم حبش حکمداری اصحمه رضی الله عنه حضرتلری، رجب خلالنده وفات ایتمشدر حکمدار مشارالیه، اوائل ظهور نور اسلامده برقلب پاك متین ایله اظهار ایمان وایقان ایتمش و اصحاب کرامك ارض حبشه هجرتلرنده حقلرنده ابراز ایلدیکی حرمت ورعایت کامله ایله برابر ذات اقدس نبوی‌یه اولان اخلاص و محبتك آثار عدیده‌سی بالدفعات مشاهده اولنمشدی .

یوم وفاتنده کیفیتی رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم ، اصحاب کرامنه : [قدتوفی الیوم رجل صالح من

الحبش فهلموا فصلوا عليه ـ فقوموا فصلوا على اخيكم اصحمة] ديه خبر ويرەرك اصحاب ايله برلكده مصلايه چيقدى . الك نمازينى قبلەيه متوجهاً درت تكبير ايله قيلديردى .

١٦

وفات ام كلثوم بنت النبي

اسم شريفى آمنه ايدى . قبل الهجره عتبه ابن ابى لهبه عقد ايدلمش ايكن سورهٔ تبت يدا ابى لهبك نزولى اوزرينه مرقوم ابولهب ، وزوجەسى حمالة الحطبك امر وتحريضى ايله عتبه ، اونور عين نبى يى تطليق ايتمكله بالاخره «عثمان بن عفان» رضى الله عنه حضرتلرى نكاح ايتمشدى .

«اسماء بنت عميس ، صفيه بنت عبدالمطلب ، ام عطيه» رضوان الله عليهن حضراتى غسل وتكفين ايتديلر ، پدر مكرملرى قبرى اوزرينه حاضر بولنوب اغلاديلر . مرحومهٔ مشار اليهانك جنازەسى قبر كنارينه قونلديغى زمان رسول اكرم صلى الله تعالى عليه و سلم ، حاضر بولنان اصحاب كرامنه سؤال ايتدى :

— « هل منكم رجل لم يقارف الليلة »

انصار كرامدن « ابو طلحه » رضي الله تعالى عنه ،
جوابده :

— « يارسول الله ! بن ، بوكيجه مقارفه يىنى مجامعه
ايتمدم »

ديمكله كندوسنه امر بيورلدى . اوده حضرت
ام كلثوم رضي عنها الحي القيومى قبره ايندي‌ردى .

***

١٧

وفات منافق ابن سلول

عبدالله ابن ابى بن سلول ، شهر شوال اواخرنده
خسته‌لنه‌رق يكرمى كون خسته ياندقدن صوكره فوت
اولمشدر .

مرقوم ابن سلول ، جاهليتك ايام اخيره سنده خزرجيلرك
سيدى . طلوع مهر منير اسلامدن صوكره ده جمهور
پرشرور منافقينك رئيسى ايدى .

وفات ايده جكى كون رسول اكرم صلى الله عليه
و سلم انك يانته واردى باشى اوجنه اوطوردى .
منافق حالت نزعده ايدى . افنديمز ، بيورديلركه :

— « سنى محبت يهود ، هلاك ايتدى »

منافق ، بوكا قارشی صوك بر جرأت اوله رق :

— « سعد بن زراره‌یی یهوده‌ولان خصومتی تخلیص ایده‌مدی »

دیدكدن صوكره سوزنده دوام ایتدی :

— « یا رسول‌الله ! عتاب زمانی دكل ایشته بن كیده‌یورم جنازمده حاضر بولمكزی وكوملككزی بكا كفن ایدوب انكله بنی دفن ایتدیرمكزی رجا ایدرم »

نبی اكرم افندیمز ، اوكون بری بری اوستنده ایكی كوملك كیمش بولنیور ایدی اوستنده بولنان كوملكی چیقاروب ویردی . ابن سلول ، وجود مسعود رسالته تماس ایله شرفیاب اولان اچ كوملكی ایستدی . افندیمز ، انی دریغ ایتمیه‌رك احسان بیوردی .

بر روایة كوره منافقك فوتندن صوكره صحابه‌دن بولنان اوغلی عبدالله رضی الله عنه ، جلد شریف رسالتپناهی‌یه ملاصق اولان اچ كوملكی ایستمشدر . علی كلا التقدیرین دریغ بیورلمدی اوقمیص سعادت ایله مرقوم تكفین ایدلدی .

تكفین وتجهیزینك ختامی صره‌ده اوغلی عبدالله حضرتلرینی افندیمز ، تعزیه بیوروب نمازینی قیلمق اوزره قبره قیام ایلدكلری زمان حضرت عمر الفاروق ، اهل نفاقه عداوت فاروقانه‌سنی بللی ایده‌رك :

يارسول‌الله ! نمازینی می قیله‌جقسك؟ حالبوكه بو آدم، فلان كون شویله‌سویلمشدی فلان‌كون بویله‌سویلمشدی» دیه‌رك انواع سیئاتنی تعداد ایتدی .

حضرت پیغمبر ذیشانی افندیمز ، تبسم ایدوب ابن سلولك نمازینی قیلمش وحقنده استغفارده ایلمش ایسه‌ده بوندن بویله اهل نفاقك جنازه‌لرینه حاضر اولماملری واوزرلرینه نماز قیلماملری طرف اشرف رب العالمیندن [ولا تصل علی احد منهم مات ابداً ولاتقم علی قبره] آیت كریمه‌سیله كندوسنه امر بیورلمشدر .

نمازدن اول اشبو آیت كریمه‌نك شرف نزول ایتمش اولدیغی وبناءً علیه ابن سلول اوزرینه افندیمزك ارتق نماز قیله‌مدیغی‌ده روایاتدندر .

***

ابن سلول اهل اسلام ایچون بیوك بر بلا ایدی . قوتیله مسلمانلر . غائلهٔ هائلهٔ شروفسادندن قورتلمشلر . وبیك قدر منافق‌ده خلوص ایله مسلمان اولمشلردر .

عم النبی عباس رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك بدرده‌كی اسارتنده اشیا واثوابی سلب واخذ اولنه‌رق چپلاق قالدیغی زمان اتك وجودینه كله‌جك انجق بو ابن

سلولك كوملكی بولنمش ایدی . ابن سلولك اوزمان حضرت عباسه ویردیکی کوملکك مکافاتی اولمق اوزره افندیمز ، قمیص همایونلرینی احسان بیورمشلردر !.

حدیبیه کوننده کفار قریش، اهل اسلامی دخوله مکه‌دن منع ایدوب ابن سلوله اجازت ویردکاری حالده ابن سلول :

— « محمد [علیه الصلوة والسلام] رئیسمزدر . او، ابتدا کیرمدکجه بز کیرمیز »

دیه شرط حرمت وتعظیمی ایفا ایتمش اولدیغنك مکافاتی اوله‌رقده حقنده استغفار بیورلدی! .

ابراز اولنان رسم عیادتده منافقین سائره‌یه قارشی جلب واستمالت قلوبدن عبارت ایدی ! .

***

١٨

حج ابوبکر الصدیق

تبوکدن عودت همایون ، شهر رمضان شریفده ایدی . افندیمز ، ماه شوالی مدینهٔ طاهره‌ده کچیردی . سلخ ذی القعده کلدی. حج شریفك اداسیچون مکهٔ

مكرمه‌یی تشریف ارزوسنده بولنديلر . فقط مشركينك
عادت جاهليه‌لری اوزره كعبه‌یی چپلاق طواف ايندكاری
مسموع عاليلری اولمغله اويله برحالده انلرله برلكده
حضور بيت اللهده طواف ايتملرینی مكروه كوروب يرينه
ابوبكر الصديق رضی الله عنه حضرتلرينی صحابهٔ كرامدن
اوچ يوز كشی ايله برابر مكه‌يه كوندردی .

ابوبكر الصديق حضرتلری طرف اشرف رسالتدن
امارتی حائز اولمغله مكه‌ده مناسك حجی ايفا و خلقه تعليم
ايده‌جك وبراءة سوره‌سنك اولندن اوتوز وياخود قرق
آيت كريمه‌یی ناسه اوقويه‌جق ايدی. سعد ابن ابی وقاص ،
عبدالرحمن بن عوف ، جابر بن عبدالله رضوان الله عليهم
اجمعين حضراتی كبی اجلهٔ اصحاب كرامدن بعض ذوات ده
معيتده ايديلر . سيدالرسل افنديمز، هدی ايچون يكرمی
رأس دوه تعيين وانلری مبارك اللريله تقليد و اشعار
بيوروب امير حضرتلرينه كوندردی . حضرت اميردخی
كنديسيچون بش رأس بدنه كتوردی . هدی رسالته
مخصوص اولان دوه‌لرك محافظه‌سنه ناجيه بن جندب اسلمی
رضی الله عنه مأمور بيورلمشدی . مسجد ذی الحليفه‌دن
احرامه كيرديلر . انلر هنوز مكه‌يه وارمزدن اول جبريل

عليه السلام ، نازل اوله رق تبليغات مطلوبه يي ياطوغريدن طوغري يه ذات رسالتپناهينك ياخود اقرباسندن برينك ايفا ايتمسي لزومني بيلديرديكندن افنديمز ، حضرت على المرتضايي چاغيردي . سورهٔ مذكوره نك اوائلني ابو بكر الصديق رضي الله عنهدن الوب موقفلرده ناسه اوقومسني و :

١ — مؤمن اوليان شخص ، جنته كيرميه جكدر

٢ — چيلاق اولان شخص ، كعبه يي طواف ايتميه جكدر

٣ — بوسنه دن صوكره مشرك اولان شخص ، كعبه يي طواف ايده ميه جكدر

٤ — الله ورسول اللهدن موقت عهدي بولنان كفار ، انقضاء مدتلرينه دكين امينديرلر . درت ماهدن صوكره مسلمان اوليمنلرك دملري هدردر .

كلماتني دخي اعلان ايتمسني امر وتنبيه بيوردقدن صوكره « عضباء » اسملي ناقهٔ خاصهٔ سعادتلرينه بالاركاب ابو بكرك عقبينده ارسال بيوردي . حضرت على . ابو بكره يولده صباح نمازي وقتي يتشدي .

جابردن مرويدركه :

جماعتله نمازه شروع ايدلمك اوزره ايدي «عضباء» نك صوتي ايشيدلدي . رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلمك

تشريفلری امیدیله امیر . صلاتدن تأخر ایدەرك انتظار اوزره طورور ایکن حضرت علی ، کوروندی . ابوبکر الصدیق ، اکا :

— «امیرام‌رسول=امیری‌یوقسه رسول اوله‌رق‌می کلدك ؟»

دیه صوردی . حضرت علی :

— «لا بل رسـول بقراءة براءة علی النـاس یوم الحج الاکبر»

جوابنی‌ویرمکله صدیق اکبر افندیمز ، اوائل‌سوره‌یی علی‌یه تسلیم ایتدی .

کعبهٔ معظمه‌یه مواصلتلری ، ذی القعده‌نك سکزنجی کونی ایدی .

موقفلرده خطبه‌یی حضرت صدیق ، اوقودی . وناسه مناسك حجی اوکرتدی اهل اسلام اویله حج ایتدیلر . کفار دخی عادتلری و بیلدکاری اوزره حج ایتـدیلر .

حضرت علی کرم الله وجهه افندیمز ، یوم النحرده‌جمرة العقبه یاننده ایاغه قالقوب اوائل سوره‌یی ناسـه تلاوت وکلمات اربعه‌یی اعلان و تبلیغ ایلمشدر .

ابوبکر الصدیق افندیمزك امر و اخطاریله ابوهریره

حضرتلری بر جماعتله براشوب چادرلرك آرهلرنده مجامع ناسده كيفيتی اعلان و تبليغده حضرت علی‌يه معاونت ايلديلر تبليغ آيات و كلمات مأموريتنك اوزرندن رفع ايدلمسندن صديق اعظم حضرتلری ، مكدر اولمشدی . عودتندن صوكره بر اراالق سؤال ايتدی :

— «يارسول‌الله! نه قصورم اولدی كه سوره‌يی بندن الدك» .

امر تبليغك يا كندوسی ياخود عترت طاهره‌لرندن بری طرفندن ايفا ايدلمسی لزومنی جبريل عليه السلام بيلديرمش اولديغنه مبنی حضرت علی‌يی ارسال ايلديكنی افنديمز، جواباً بيان بيورديلر .

***

١٩

وفود بنی طيّ

بنی طيدن اون بركشی حضور اقدسه كلدی . رئيسلری «زيد الخيل المهلهل» ايدی. رسول اكرم صلی الله عليه و سلم ، اسلامی عرض وتكليف ايتدی . انلرده مسلمان اولديلر. زيدالخيل، بيان شكران صددنده:

— «يارسول الله! سنك وجود مسعودكله بزی تأييد وتقويت ايدن و دينمزی معصوم ايليان خدای عزوجل

حضرتلرینـه حمد و ثنا اولسون ! . بن، سـنك دعوت ایلدیككك اخلاقدن خیرلی بر اخـلاق ، دها بیلمیورزم . حیرت و تعجب ایدرم كندی عقللریمزله اتباع ممزدنكه طاشلره عبادت ایدر ایدك »

دیدی. حضرت نبیّ افخم صلی الله علیـه و سلم [بو حال ، سـنده دها زیاده اولسـه كركدر] دیه زیدك دین مبینه و رسول رب العالمینه ایلروده بوندن ده دها زیاده محبتـك مزداد اوله‌جغنی كندیسـنه بالتبشیر رفیقلرندن هر برینه بشر قیه و زیده اون ایكی قیه نقره احسان و بنی طئ حوالیسنده بعض اراضی‌یی اكا اقطاع بیوردی .

او آنه دكین اسمی «زیدالخیل» ایكن فضل و عرفانـنه مبنی تغییر و تصحیح ایله «زیدالخیر» تسمیه بیورلمشدر. كه بوده ملاقات و صحبتندن افنـدیمزك ممنون اولمسـندن ناشی ایدی. حتی حقنده‌ده بیوردیلركه :

عربدن برینی بكا فضل و هنر ایله وصف ایتسه‌لركلدیكی زمان دیدكلرندن اكسك بولور ایدم ولكن زید الخیری دیدكلرندن دها اعلا بولدم »

زید الخـیرك حین عودتنـده یولده وفاتنـك

وقوع بوله‌جغنه اشارت اوله‌رق افندیمز: [انه‌لا یجوز زید من حمی المدینة] بیوردیلر!. زید، ارقداشلریله برابر بلده‌لرینه کیدرکن نجد صولرندن برینه وصولنده حمایه طوتوله‌رق اندن وفات ایتمشدر.

*
* *

٢٠

وفود بنی کنده

سکسان یاخود التمش نفر سواری ایدیلر. ایچلرنده «الاشعث بن قیس»ده وار ایدی. مدینهٔ سعادته، واصلته بارکاه رسالته کیره‌جکلری زمان صاچلرینی طارایوب دوزلتدیلر. کوزلرینه سورمه چکدیلر. ایپکلی جبه‌لر کیدیلر. صوکره حضوره کیردیلر. و: [ابیت اللعن] دیدیلر. رسول الله صلی الله علیه و سلم، بو سوزه قارشی: [بن. پادشاه دکلم عبداللهك اوغلی محمدم] دیمکله کنده مبعوثلری، اسمیله چاغیرمیه‌جقلرینی سویلدکلرندن حضرت پیغمبر؛ [ابو القاسم] دیه بیوردی.

اوزمان بنی کنده مبعوثلری:

— «یا ابا القاسم سنك ایچون خبء واخفا ایلدیکمز شی ندر؟»

دیدیلره رسول اکرم بیان تعجبله :

— « سبحان الله خب، واخفاء، کاهنه قارشی یاپیلور. کاهن و کهانت و متکهن محقق که جهنمده‌در »

دیه رد و انکار ایلدی. بولك اوزرینه:

— « یا سنك رسول الله اولدیغکی ناصل بیله‌لم؟ »

دیه صوردیلر. سید البطحاء افندیمز، یردن بر آووج قوم آلدی. و انی انلره کوستره‌رك:

— « بو، بنم رسول الله اولدیغمه شهادت ایدر »

دیرکن کف سعادتلرنده بولنان قوم تسبیح ایتدی و کیفیتی مبعوثلرده مشاهده ایتمش اولدقلری یننده مبنی او آنده قبول دین اسلام ایله برابر قرآنی دیکلمکه آرزو. لرینی عرض ایتدیلر . رسول الله صلی الله علیه و سلم سورهٔ والصافاتی تلاوته باشلایوب ورب المشارق عبارهٔ شریفه‌سنه کلدیکی کبی کسدی . وهیچ بر یری حرکت اتمامك اوزره اولدیغی کبی طوردی. یالکز مبارك کوز. لرندن یاش آقمقده ایدی .

کنده مبعوثلری :

— «سنی آغلار کوریورز. یوقسه رسول کوندرندن مخافتله‌می اغلایورسکز ؟»

دیه صوردیلر. افندیمز :

— « وان خشيتي منه ابكتني .. يمشي على صراط مستقيم في مثل حد السيف ان زغت عنه هلكت »

ديه بيوروب [ولئن شئنا لنذهبن بالذى اوحينا اليك] آيت كريمه‌سنى‌ده اوقودقدن صوكره :

— « سز مسلمان اولمديكزمى؟ »

ديه‌صوردى . مبعوثلر ؛ مسلمان اولدقلرينى سويلر - لركن : [يا اوبويونلريكزده‌كى ايپكلر نه‌اوله‌جق] بيورلمقله كنديلر ، انلرى قوپاروب آتديلر ! .

عم النبي عباس بن عبدالمطلب بعض بلاده سياحتلرنده كندوسنى سؤال ايدنلره ملوكه منسوبيتنى بيلديرمك ايچون : [آكل المرارك اوغلى‌يم] ديه سويلمش بولنديغنه استناداً الاشعث بن قيس ، بعض مصاحبتى اثناسنده تأييد مناسبت مقصديله رسول اللهه : [نحن بنو آكل المرار وانت ابن آكل المرار] ديمكله افنديمز ، بنى عبد المطلبه برابر بعض قريشى مراد ايده‌رك : [لا نحن بنو النضر بن كنانة . لانقفوا امنا ولاننتفى من آبائنا] بيورمشدى .

الاشعث ، ارتحال نبويدن صوكره ارتداد ايده‌رك خلافت ابى بكر الصديق زماننده اسير اولديغى حالده

حضور خلافتپناهی‌یه کتیرلمشـدی . حضرت صدیق ،
بونی قتل ایتدیرمك اوزره ایکن اشعث، جناب خلیفه‌یه :
[استبقنی لحروبك و زوجنی اختك] دیمش اوده بونك
دیدیکی وجه اوزره یاپوب همشیره‌سی ام فروه رضی الله
عنهایی اشعثه تزویج ایلمشدر .

الاشعث، او زمان مدینهٔ منوره‌ده دوه‌لرك اولدیغی
محله کیره‌رك بولدیغنی قلنجی ایله پاره‌له‌مغه باشلادی کورنلر:
[کفر الاشعث] دیه باغیرمقده ایدیلر. اشعث . ایشنی بتیردکدن
صوکره قلنجنی غلافنه قویوب : [والله بن کافر اولمدم
انجق رجل بزه همشیره‌سنی تزویج ایتـدی . بز اکر
بلده‌مزده بولنسیدك بونلردن بشقه درلو ولیمه اوله‌جق
ایدی. ای اهل مدینه ! . کسیکز ییکز] دیدی صوکره
دوه‌لرك اثمانی صاحبلرینه ویردی .

*
* *

٢١

وفود همدان

کوزل دوه‌لره راکب اولدقلری حالده یمندن کلدیلر.
آرقه‌لرنده آلاجه برده‌لری باشلرنده کوزل عمامه‌لری
وار ایدی. رئیسلری «مالك بن النمط» ایدی.

فخر الرسل صلى الله تعالى عليه و سلم افندیمزك تبوكدن اوان معاودتلرینه تصادفی سببیله یولده ملاقات ایتدیلر. التفات جهاندرجات رسالتپناهی‌یه نائل اولدیلر هر درلو معروضات و استرحاماتلری اسعاف و اللرینه عهدنامه اعطا بیورلدی. کندولرینه مالك بن النمطی، امیر تعیین ایتدی [نعم الحی – همدان . ماسرعها الى النصر واصبرها على الجهد . وفیهم ابدال وفیهم اوتاد] بونلر حقنده لسان شریف رسالتدن صادر اولمشدر .

٣٢

وفود بلی

رویفع بن ثابت بلویدن منقولدرکه :

قوممك حضور پرسرور رسالتپناهی‌یه وفودلری، سنهٔ تاسعهٔ هجریه‌نك ربیع الاولنده ایدی که جکارندن خبردار اولنجه استقباله چیقدم . یولده انلری بولوب خانه‌مه دعوت ایتدم خانه‌مده یوکارینی ایندیردیلر. سفرانوابلرینی چیقاروب تمیز البسه کیدیلر . صوکره حضور پرسرور رسالتپناهی‌یه برابر کیتدك . افندیمز سؤال ایتدی :

— « یا رویفع بونلر کیمدر ؟ »

دیدم :

— « یارسول‌الله ! قوم وقبیله‌مدر »

افندیمز ، قبول و محظوظیتنی بللی ایدرك :

— « مرحباً بك وبقومك »

بیوردیلر . بن دیدم :

— « یا رسول‌الله! بونلر ، اسلامه مقرو بلده‌لرنده قوملرینك اسلاملرینه کفیل اولوب کلمشلر »

افندیمز :

— « من یرد الله له خیراً یهده للاسلام »

بیوردیلر . دیدم :

— « بونلری کندی خانه‌مه ایندیردم »

بوسوزیمی‌ده تحسین ایتدی .

بلویلرك ارەسنده « ابوالضبیب » اسمنده بر پیروار ایدی . دیدی‌که :

— « یا رسول‌الله ! بز خدانك وحدانیتنی و سنك رسالتکی وکتیردیکك دین مبینی تصدیق ایدوب و آباء و اجدادلریمزك اصنامندن بیزار اولوب حضور پرنور رسالتپناهیلریکزه کلدك »

افنديمز ، جواب مقامنده :

— « سزی اسلامه هدایت ایدن خدایه شکر وثنا اولسون بیلیکزکه دنیادن دین اسلامك غیری بردین‌ایله کیدنلر وکیده‌جکلر ، بالجمله جهنمه کیدرلر »

بیوردیلر ابوالضبیب » استیضاح صددنده بعض سؤاللرده بولندی . هر برینه‌ده جواب عالی الدی . دیدی‌که :

— « یارسول الله! بن قونوق آلمغه وضیافت‌ویرمکه رغبتلی بر آدمم بونده بنم ایچون اجر وثواب وارمی ؟ »

— « اوت کرك فقیر، کرك غنی بر مسلمانه ایتدیکك ایولك صدقه یرینه کچر »

— « یارسول‌الله ! قونوقلغك مدتی نه قدردر؟»

— « اوچ کوندر . یانکده برقونوغك اوچ کوندن زیاده قالوبده سنی مصرفه قویمسی اکا حلال دکلدر»

— « یارسول‌الله قویون‌ضاله‌سنده‌حکم‌شرعی‌نه‌در؟»

— « اکر صاحبی چیقوبده نشانلرینی‌بیان ایدرسه صاحبنه ویریلور والا انکله انتفاع اولنور »

— « یا دوه ضاله‌سنده ؟ »

— « دوه ضاله‌سنده سنك نه ایشك وار انی حالنه براق‌که صاحبی بولوب السون »

— « یا رسول الله ! بز ، زمان جاهلیتمزده یکدیکر-
مزی غارت ایدردك غارتله حاصل اولمش نزدمده بعض
اموال واردر . شمدی مسلمان اولدم حکم نه‌در »

— « هر کیمکه مسلمان اولور تصرفنده بولنان مال ،
ملکیدر »

بو محاوره‌نك ختامنده هیئت وافده قالقوب
منزلله کلدیلر . انلرایچون نبی اکرم افندیمز ، بکا برمقدار
خرما کوندردی . بن ، او خرما ایله ضیافتلرینه استعانت
ایلدم . بر قاچ کون صوکره رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم ، جائزه‌لرینی ویردی . کندولرینی دیار و قبیله‌لرینه
عودته مأذون بیوردی .

*
* *

۲۳

وفود مزینه

وفود مزینه ، درت یوز نفر کیمسه ایدی . مدینهٔ
طیبه‌دن اذن عالی ایله بلده‌لرینه عودتلری اثناده
واقع اولان استدعالرینه بناءً حضرت رسالتپناه افندیمز ،
عمر الفاروقه :

— « یا عمر ! زودالقوم »

بیوردیلر . فاروق حضرتلری :

— « یا رسول الله ! بنده بر مقدار خرمادن بشقه برشی یوقدر . اونکده بونلره کفایت ایده‌جکنی عقلم کسمز »

دیمکله نبی معظم صلی الله تعالی علیه وسلم :

— « وار یا عمر ! ویر ! »

دیه فرمان بیوردیلر. نعمان بن مقرن بلوی، حکایه ایتمشدرکه عمر، هیئت مذکوره‌یی اوینه کتوروب خرماسنی کوستردی و: «ایستدیککز قدر الیکز» دیدی. خرما، برشیٔ قایل ایدی . هرکس حاجتی مقداری آلدی . اك صوکره الان بن ایدم . کوردمکه هیچ بر دانه‌سی النمامش ، هیچ برشی اکسلمامش کبی طوریور ! .

⁂

۲٤

وفود بجیله

بجیله وفودی ، یوز اللی نفر ایدی « جریر بن عبدالله البجلی » حضرتلری رئیسلری ایدی. جریر، حکایه ایتمشدرکه مدینهٔ طاهره‌یه کالدیکمده حله‌می کیدم حضور پاك رسالته کیتدم .

رسول خدا خطبه‌ده ایدی . اصحاب کرام ، کوز اوجیله بکا چوق دقت ایتدیلر.. بن ده — هرکسك بکا دقتلرندن اشتباه حاصل ایده‌رك — یاننه اوطوردیغم ذاته: [یوقسه رسول‌الله ، بنم حقمده شمدی برشیمی سویلدی] دیه صوردم .

جوابده : «اوت خطبه‌ده ایکن : [انه سيد خل عليكم من هذا الباب ـ او من هذا الفج ـ رجل من عين ذی رعين وان على وجهه لمسحة ملك] دیه سویلمشدی » دیدی .

***

جریر ، قومنك سید مطاعی ایدی . مليح الوجه طوال بديع الجمال ، صحيح الاسلام ، كبير القد ، عظيم القدر برذات ایدی . وجهنده‌کی مسحهٔ ملکدن مقصد عالی ، ملاحت وصباحت مخصوصه‌سی ایدی .

حضرت رسول الله افندیمز ، دست شریفلرینی آچوب :

— « خدانك وحدانیتنه وکندی رسالتنه اینانمق وبش وقت نمازی ادا و ذکاتی اعطا ایتمك و رمضانی طوتمق وجمیع اهل اسلامه خیر خواه اولمق ووالی اولان

آدم ولوكه بر عبد حبشی اولسه ینه امرینه اطاعت ایلمك اوزره بكا بیعت ایدرمیسك »

دیه جریره صوردی .

جریر حضرتلری بو مذكوراتك جمله سنی بالقبول حبیب خدانك دست همایون بیعتلرینی آلمشدر .

رسول مكرم ، جریرك دیاری احوالندن سؤال بیوردی . جریر :

— « یا رسول الله ! جناب حق ، دیاریمزك خلقی بیننده دین اسلامی ظاهر وروشن ایتدی . مساجدده وصحرالرده اقامت صلاته قیام ایدرلر . بتخانه لری منهدم اولدی »

جوابنی ویردی . افندیمز صوردیلر :

— « یا ذی الخلصه بتخانه سی نه حالده در »

— « اولكی حالی اوزره قائمدر »

— « ای جریر ! سن درونمی بوذی الخلصه غائله سندن مستریح ایتمزمیسك »

— « یارسول الله ! بن ده آرزو ایتدیكم بودر انی بن تخریب ایده یم »

ذی الخلصه ، بجیله ، خثعم قبیله لرینك « كعبه

اليمانيه » ناميله معروف بر بتخـانه‌سی ایدی انی زیارت ایچون اطرافدن بر خیلی کیمسـه‌لر کلیر کیدرلردی . خزیرة العربده او مثللو آثار شرك وضلالت قالديرلمقده اولديغی حالده انك حالی اوزره قالمسی جائز کورولميه‌رك هدم و تخریبنـه جریر حضرتلرینی مأمور ایتـدی . اوده :

ــ « بر عذرم وار یا رسول‌الله ! آته بینه‌میورم . دوشیورم »

دیدی . بونك اوزرینه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم افندیمز ، مبارك اللرینی جریرك صدرینه قویدی و : [اللهم ثبته واجعله هادياً مهدياً] دیه دعا بیوردی . جریر ، ذی‌الخلصه تخریبنه کیدرکن بیندیکی سرکش بر آت ایدی . برکت دعاء پیغمبری ایله آت سرکشلك ایتمدیکی کبی جریر حضرتلری دخی آتدن بردها دوشمیه‌رك یوز اللی نفر معیتله کیتمش و ذی‌الخلصه‌یی هدم و احراق طریقیله خراب ایتمشدر .

جریر حضرتلری طرفندن خبر موفقیتی عرض واعلام ایچون نبی احمسدن مدینهٔ طیبه‌یه اعزام اولنان « ابوارطات حصین بن ربیعه » کیفیتی :

ــ « يارسول‌الله ! والذى بعثك بالحق ماجئت حتى
تركتها كأنها جمل اجرب »
ديه عتبهٔ عليای رسالته تبشير ايدنجه سيدالعالمين افنديمز ،
احمسك خيل و رجالنه بش كره بركتله دعا ايتمشدر.

*
* *

٢٥

وفود بنى تجيب

خطهٔ يمنده بنى كنده تجيب قبيله‌سنك ايلچيسى اون
اوچ نفر كيمسه ايدى .

بونلر ، بلده‌لرنده‌كى مواشى و اموال‌لرينك زكاتلرينى‌ده
حامل ايدى .

مقدملرى ، مسروريت و محظوظيت رسالتپناهى‌يى
مستلزم‌اوله‌رق حقلرنده بذل التفات بيورلدى. واجراء
ضيافتلرينه حضرت بلال رضى الله عنه مأمور اولدى
زكاتلرينى دربار نبوته عرض ايتديلر. او زمان كندى
بلده‌لرنده‌كى فقراء مسلمينه تقسيم ايتملرى امر اولندى .
فقراء محليه‌يه توزيعدن‌صوكره فضله كالان قسمك كتيرلمش
اولديغنى سويلديلر .

مكث واقامتلری مدتجه حقلرنده مراسم مهماننوازی اجراسنه فوق الامثال اعتنـا اولندی . عودت ایچـون وداعه کلدکلرنده دیکر وافدینه اولان مقداردن زیاده عطایا وجوائز احسان بیوریلوب افندیمز :

— « ایچکزده جائزه‌سی ویرلمامش قالدیمی؟ »

دیه صوردی .

— « اوت یا رسول الله ! بر کوچوك رفیقمز وار ایدی. منزلده اشیا و مواشیمزی بکلەمکە براقشدك او قالدی »

دیملریله انك دخی کوندرلمه‌سی امر بیورلدی .

بنی تجیب وداع ایدرك منزللرینه کلدیلر غلام مزبور، حضور عالی‌یه دخولنده :

— « یارسول الله! شمدی حضور شریفکدن کیدن جماعتدنم. بنم ارزوم انلرك ارزولری کبی دکلدر . کرچه رفیقلریمك‌ده دین اسـلامه رغبتلری واردر اما بنم همتم زیاده‌در . انلرك حاجتلرینی روا بیوردك بنم دخی حاجتمی روا قیل »

دیدی . حضرت پیغمبر :

— « سنك حاجتك ندر؟ »

دیه صوردی. اوده :

— « والله بن دیکرلره احسان ایتدیککی مال انعام ایتسون دیه بلده‌مزدن چیقوب کلدم . بلکه یا رسول الله دعا وشفاعتکز برکتیله جناب حق، بنی عفوو مغفرت ایلیه. و بنم قلبمی مال دنیادن فارغ و آزاده ایدوب غناء قلب احسان بیوره دیه کلدم »

جوابنی ویردی. انك اشبو طلب و رغبتنی و علو همتنی افندیمز، تقدیر وتحسین ایدرك حقنده توجه تام ایله: [اللهم اغفرله وارحمه واجعل غناء غناءه فی قلبه] دیه دعا بیورمش وکندوسنه جائزه وعطیه ویرمشدر .

*
• •

حجة الوداعده قوم تجیبدن برینه مناده ملاقی اولەرق شو غلامك حالندن سؤال ایدیجه :

— « یا رسول الله بز اندن دها قناعتلی بر آدم ایشتمدك . یاننده بتون اموال دنیایی تقسیم ایتسه‌لر نظر و التفات بیله ایتمز »

جوابنی آله‌رق: [الحمدلله انی لارجوان یموت جمیعاً] بیورمش ایدی. ایچلرندن بری بونی اکلایه‌مامسنه مبنی: [اولیس یموت الرجل جمیعاً یا رسول الله] دیه

صوردیغــدن رســول الله صلی الله علیه و سلم اولکی سوزینك تشریح و ایضاحی ضمننده : [تشعب اهواؤه و همومه فی اودیة الدنیــا فلعل الاجل یدرکه فی بعض تلك الاودیة فلایبالی الله عز و جل فی ایها هلك] دیه بیوردیلر . بعده اخیراً وقوع بولان ردت اختلالنده صحابئ مشارالیه ، کندی قوم وقبیله سنی وعظ و نصیحتله ردتدن منع ایتمسنه مکافاةً صدیق اکبرك زیاد بن ولید واسطه سیله مظهر تکریمی اولمشدر .

⁂

٢٦

وفود بنی اسد

بنی اســد بن خزیمه وافدلری ، اون نفر ایدی ـ میانه لرنده اعیان قبیله دن « وابصه بن معبد ، طلیحه بن خویلد . معاذة بن عبدالله بن خلف ، حضرمی بن عامر » دخی وار ایدیلر افندیمز اصحاب کرامیله صحبت ایدرلرکن بونلر ، کلدیلر .

ایچلرندن حضرمی ، بر ارالق :

— « یا رسول الله ! سن ، بزی دیکر قبیله لر کبی

اجبار و خبردار ایتمدن بز . بونجه مشاق سفر اختیاریله وکندی ارزو مزله کلدك . قبول اسلام ایدوب سکا تابع اولدق »

دیه وضع منت ایتمك ایستدی که کراهت درکار ایدی . جناب حق ، انك ردی صددنده : [یمنون علیك ان اسلموا قل لاتمنوا علی اسلامکم بل الله یمن علیکم ان هدیکم للایمان ان کنتم صادقین] آیت کریمه سنی انزال بیورمشدر .

***

وابصه ، « بر واثمدن سؤال نیتیله حضور پرنور رساله کیردی فقط سؤالدن اول افندیمز :

— « یا وابصه ! سؤال مضمریکی سکا سویلیه یم می ؟ »

دیدی ، وابصه :

— « سویله یا رسول الله »

دیدی . بونك اوزرینه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم :

— « بر واثمدن سؤاله کلدك »

دیرکن وابصه :

— « ای والذی بعثك بالحق »

دیه تصدیق کیفیت ایتمکله سؤال مضمرینه جواب اوله‌رق :

— « البرما انشرح له صدرك . و الاثم ماحاك فی نفسك وان افتاك عنه الناس »

بیوردلدی . بونلر ، زمان جاهلیتلرنده‌کی عیافت وکهانتلرینك بعدالاسلام جواز وعدم جوازنی استفسار ایدوب ممنوعیتنه دائر جواب الدقدن صوکره خط یعنی رمل ایچون دخی صوردیلر . و : [علمه نبی فمن صادف مثل علمه علم] جوابنی آلدیلر .

٢٧

وفود بنی بهراء

یمنده اوچ نفر کیمسه‌لر ایدی . بونلره ابتدا اصحاب کرامدن مقداد رضی الله عنه ملاقی اوله‌رق حقلرنده عزت واکرام ایتدی . یمك چیقاردی . یدیلر . یمکدن بر مقدار آرتدی . بقیهٔ طعامك برقسمنی مقداد ، کاسه ایله افندیمزه کتیردی افندیمز دخی تناول بیوردیلر . کاسه‌ده قالمش اولان طعامه جناب حق ، برکت و لذت احسان ایده‌رك مقداد ، انی اندن صوکره

هر کون وفود بهرانك سفره سنه قویر ایدی . وافدین دخی اکل ایدر و لذتنی هر کون مدح ایلرلر ایدی . لذت و برکتنك کیفیت حصولنی مقداد ، اکلاتنجه انلر ، حیرتله : [نشهد انه رسول الله] دیدیلر . اعتقادلری بو سببله کسب قوت ایتدی . برقاچ کون طوردیلر . اصحاب کرامدن فرائض و آداب دینیه اوکره نوب جائزه لرینی الدقدن صوکره بلده لرینه عودت ایتدیلر .

∴

۲۸

وفود بنی مره

ذی مره دینیلان محلدن حارث بن عوف ، اون اوچ نفر ایله مدینهٔ طیبه یه کله رك :

— « یارسول الله ! لؤی بن غالب نسلندنز . سنك قوم و عشیرتکنز »

دیدی . نظر عاطفت جناب پیغمبری یی جلب ایتمك ایستدی . بو سوزدن نبی اکرم افندیمز ، تبسم بیوروب انلردن بلده لرینك احوالنی صوردی . کلنلر : [والله انا لمسنتون ومافی المال مخ فادع الله لنا] دیدیلر قحط وغلادن شکایتله التماس دعا

دیمك اولیور ایدی. [اللهم اسقهم الغیث] دیه حقلرنده غیث ورحمته دعا بیوردلدی . و هر برینه حضرت بلال یدیله اونرو حارث بن عوفه اون ایکی قیه نقره احسان اولندی .

عودتلرنده کوردیلرکه افندیمزك دعا بیوردقلری کون بلدلرینه رحمت دوشوب هر یرده فیض برکت رونما اولمش ا.

رسول‌الله صلی الله علیه وسلم افندیمزك حجة‌الوداعه حاضرلنمقده اولدیغی اثناده بو هیئت وافده دن مدینهٔ طیبه‌یه کلمش اولان بری نزول رحمت خصوصنده‌کی حیرتنی رسول ذیشان خدایه :

— « یا رسول الله ! رجعنا الی بلادنا فوجدنا ها مصبوبة مطراً بذلك الیوم الذی دعوت لنافیه. ثم قلدتنا اقلادالزرع فی کل خمس عشرة مطرة جوداً. ولقدرأیت الابل تأکل وهی برك . وان غنمنا ماتواری من ابیاتنا فترجع فتقیل فی اهلنا »

دیه عرض وحکایه ایتدی. افندیمز اکا قارشی :

— « الحمدلله الذی هوصنع ذلك »

دیه شکر وسپاسنی بارکاه صمدانیته رفع بیورمشدر.

***

٢٩

وفود بنی محارب

اون نفر ایدی ایچلرنده خزیمه بن سواده وار ایدی. جناب رسالتپناهك بدایت دعوت جلیله‌لری هنکامنده و بالخاصه ایام مواسمده کندیلرینی قبائله عرض ایلدیکی صره‌لرده عربده بونلردن غلیظ و سرکش طائفه یوق ایدی. نهایت هدایت سبحانیه، انلری حضور پرنور نبوته سوق ایده‌رك قبول اسلام ایتدیردی. مسلمان اولدقلری حالده مملکتلرینه عودت ایتدیلر.

***

٣٠

وفود بنی عبس

بر قاچ کیمسه‌لر، کلوب مسلمان اولدیلر. و:

— «یارسول الله! هجرت ایتمیانلرك اسلاملرینك صحیح اولمیه‌جغنی عالملریمز، بزه سویلدیلر. اکر بویله ایسه مواشی و اموالمزی صاتەلم هجرت ایده‌لم»

دیه صوره‌رق رسول الله صلی الله علیه و سلمدن:

— « هر نرهده اولور ایسه‌کز حق تعـالی‌یه تقوی اوزره اولیکز اعمـالکزدن هیچ برینه نقصـان جزا ویرمز »

جوابنی آلدیلر.

***

٣١

وفود بنی ازد

یدی نفر ایدی. سوید بن الحرثده برابر ایدی. حضور عالیٔ رساله کلدیلر. قونوشدیلر «نه اصل کیمسه‌لرسکز» دیه سؤال بیورلدی «بز، مؤمن کیمسـه‌لرز» دیدیلر بو جواب، تبسم سعادتی موجب اوله‌رق کندیلرندن بعض شیلری سؤال ایتمك وسیله‌سـیله بینلرنده شو محاوره جریان ایتدی:

— «محقیقا هرسوزك حقیقتی وار. سزك سوزیکزك و ایمانکزك حقیقتی نه‌در؟»

— «یا رسول الله! بزم سوزمزك وایمانمزك حقیقتی اون بش خصلتدر. بشنی اعتقادده، بشنی عملده اساس اولمق اوزره طرف شریفکزدن کلان آدم، بزه تعلیم

وتلقين ایتدی. دیکر بش خصلت دخی زمان جاهلیتدن قالمه عادتمزدرکه هنوز ترك ایتمدك مکروه کوریلور ایسه ترك ایدرز »

— « بنم رسولمك اعتقـاده متعلق سزه بیلدیردیکی بش خصلت نه‌در ؟ »

— «اللهه، ملکلرینه، کتابلرینه، رسوللرینه، قیامت کوننه ایمان »

— « عمله متعلق اوکرتدیکی بش خصلت ندر؟ »

— « کلمهٔ شهادت، صلوة، صیام، زکات، حج »

— « جاهلیتدن قالمه بش خصلتکز نه‌در؟ »

— « وقت وسعتده شکر. بلایه صبر، قضایه رضا، دشمن علیهنده حین قیامده ثبات، شماتهٔ اعدایی ترك »

جوابلر ، نزد عالیٔ رسـالتده جدیر تقـدیر کوروله‌رك افندیمز: [بونلر ، علما وحکما کیمسه‌لردرکه علم و فقهلرندن انبیا اوله یازدیلر] بیوردقدن صوکره:

— « بن‌ده سزه بش شی اوکرده‌یمکه تمام یکرمی اولسون. سز شول شیئی طوپلامیکزکه انی یمیه‌جکسکز. شول شیئی یاپمیکزکه انده ساکن اولمیه‌جقسکز . شول شیئه رغبت ایتمیکزکه عاقبت انی ترك ایده‌جکسکز. اللهه

تقوى اوزره اولیکزکه نهایت اکا رجوع ایده جکسکز .
شول شیئه رغبت ایدیکزکه انده مخلد قاله جقسکز»
دیه بیوردیلر .

***

٣٣

وفود بنی البکاء

بر طائفه اولرق کلدیلر . «معاویه بن ثور بن عبادة
بن البکاء» ایله اوغلی بشرو «مجیع بن عبدالله بن جندح
بن البکاء» ، «عبدعمرو بن اصم» دخی برابر ایدیلر .

معاویه بن ثور ، یوز یاشنده پیر فانی ایدی . دربار
نبوته رجا طریقیله دیدی که :

— «یا رسول الله ! اوغلم بشردن خوشنودم .
بکا برو احسان اوزره‌در انی مبارك دست شریف رسا-
لتکزله مسح بیوریکز»

حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم ، معاویه‌نك
رجاسنی قبول بیوروب مبارك اللریله بشرك یوزینی
صیغادی . و اکا برقاچ کچی دخی احسان بیوره‌رق
برکتله دعا ایتدی .

بنی البکاء دیارنده قحط اولدیغی زمانلرده اوقرمه قحط کلدیکنك بیانیله شکر و افتخار صددنده بشرك اوغلی محمد :

و ابی الذی مسح الرسول برأسه
و دعا له بالخیر و البرکات
اعطاه احمد اذ اتاه اعنزاً
عفراً نواجل لسن باللجبات
یملأن وفد الحی کل عشیة
و یعود ذاك الملء بالندوات
بورکن من منح و بورك مانحا
و علیه منی ماحییت صلاتی

شعر بلیغنی سویلمشدر .

***

فجیعه یه برده امانتامه ویردی . عبد عمروك آدینی « عبدالرحمن » دیه تصحیح و بلادی اراضیسندن بر مقداری اکا اقطاع بیوردی .

***

٣٣

وفود بنی هلال بن عامر

بر جماعت ایدی . زیاد بن عبدالله بن مبارك ، عبد

عوف بن اصرم، قبیصه بن مخارق، دخی ایچلرنده ایدیلر.

زیاد امهات مؤمنینـدن خاله‌سی میمونه رضی الله عنهانك خانه‌سنه کلدی. رسول الله صلی علیه و سلم زیادی حضرت میمونه‌نك نزدنده کوروب غضبله کیری دوندی. میمونه حضرتلری، کیفیتی اکلایه‌رق: [یارسول الله! بنم همشیره زاده‌مدر] دیدیکندن افندیمز، ایچری کیردی اوطوردی.

بر مدت صوکره مسجد شریفه کلدی. زیاد دخی برلکده ایدی. اویله نمازینی جماعتله قیلوب زیادی نزد همایونلرینه اوطورتدی. و اکا دعا ایتدی. مبارك دست شریفلریله زیادك باشنی صیغادی. حتی دست شریفلری، باشندن بورونه بورونك اوجنه دکین ایندی.

اشبو مسح سعادتك اثر نور و برکتنك یوزنده دائما مشاهده ایدلدیکنی بنی هلال، حکایه ایدرلر ایدی. حتی زیادك اوغلی حقنده شاعرك:

یا ابن الذی مسح النبی برأسه
و دعابه بالخیر عند المسجد
مازال ذاك النور فی عرنینه
حتی توارى بیته فی الملحد

شعر رنکینی. او معنایی کوزل تصریح ایتمشدر.

حضرت نبی افندیمز ، عبد عوفی تغییراً عبدالله ایله تسمیه بیوردی .

***

قبیصه :

— « یا رسول الله ! بزدن بر آدم ، برینی اولدیردیکندن ایکی قبیله بیننده خصومت حادث اولمغله تسکین فتنه ایچون بن، استقراض ایدوب مقتولك دیتنی اولیاسنه ویرمشدم . اندن حالا مدیونم . اعانه بیورن » دیه استعطاف ایتدی . حضرت نبی الله دخی : [ابتدا ظهور ایده‌جك مال زكاتدن دیتی كندی تسویه ایده‌جكنی] وعد ایتدكدن صوكره :

— « یا قبیصه ! دیلنمك اوچ آدمك غیرنه حلال دكلدر . بری ، اصلاح ذات البین ایچون مدیون اولاندر كه خلقدن دیلنوب دیتی ادا ایده بیلور . بری ، مالی قضاء آفتله تلف اولاندر كه صلاح وسعة حالنه دكین دیلنه بیلور . اوچنجیسی ده ، اول فقیردر كه فقر و فاقه‌سنه قومندن اوچ عاقل كیمسه شهادت ایده او فقیر ، فقردن خلاصنه دكین خلقدن سؤال ایده بیلور . یا قبیصه !

تناول ، بو اوچ كشينك غيرى ايچون حلال دكلدر»
بيورديلر .

٭
٭ ٭

٣٤

وفود بنى دارم

قبيلهٔ لخمدن دارم جماعتى ، اون نفر ايدى .
رئيسلرى ، هانى بن حبيب ايدى افنديمزه بر قاچ رأس
آت، صيرمه‌لى و قماشدن برقفتان؛ برمقدارده خمر هديه
كتيرديلر .

قفتان ايله آتلر ، قبول بيوريلوب خمر حقنده :
[شرب خمرى جناب حق، حرام ايتدى] دينلدى. هانى
هديه‌سنى مرتبهٔ حسن قبولدن ساقط ايتمامك عزم
و قصديله :

— « اويله ايسه صاتهلم‌ده »
ديمش ايسه‌ده طرف اشرف نبوتدن :
— « شربنى حرام ايدن، بيعنى‌ده حرام ايتمشدر.
طوپراغه دوكيكز »
ديه قطعياً رد ايدلدى .

قفتان ، حضرت عباس رضی الله عنهه احسان بیورلمشدی . عباس :

— «یا رسول الله ! بن بونی نه یاپه‌یم که ارککلره حریر ، حرامدر »

دیدی . فخر عالم صلی الله علیه وسلم :

— « التونلرینی سوکوب بعضی قادینلره زینت بعضی کندک صرف ایت قماشنکده بهاسیله انتفاع ایت» بیوردیلر . بونك اوزرینه حضرت عباس ، قفتانی سکز بیك درهم بدل ایله بر یهودی‌یه صاتمشدر .

وفود نبی دارم . ارتحال نبوی‌یه دکین مدینهٔ طیبه‌دن آیرلمامشلردر .

*
* *

— فصل ثالث عشر —

اونجی سنهٔ هجریه وقايعی

فوت باذان . بعث معاذ و ابو موسی . وفود عبدالقيس . وفات ابراهيم بن النبي . كسوف شمس . بعث خالد . بعث علی . وفود بنی حنيف . وفود از دشنوئه . وفود نصارای نجران . بعث ابی عبيده . وفود بنی خولان . وفود بنی مدلج . وفود بنی غسان . وفود بنی غامد . قدوم عدی . وفود سلامان . وفود بنی منتفق . ورود اسود عنسی . حجةالوداع . قدوم فيروز ديلمی . طلوع جبريل .

*
* *

١

فوت باذان

باذان ، ملوك عجمك سابق فیالاسلامی ايدی . قبول اسلامنه مبنی سيد الانام عليه الصلوة والسلام افنديمز، انی يمن ولايتی واليلكنده ابقا بيورمشدی . بو كره خبر وفاتی مسموع عالی بيورلمسيله زير ادارهسنده بولنان يمن حكومتنی اقسامه بالتقسيم برقسمنه والی سابق باذانك اوغلی شهری . اقسام سائرهسنده عامر بن شهرالهمدانی

ابو موسی الاشعری ، خالد بن الولید ، یعلی بن منبه ، معاذ بن جبل رضوان الله علیهم اجمعین حضراتی والی و عامل تعیین بیورمشدر .

معاذ ، یمنك جهت علیاسنه ، ابو موسی الاشعری جهت سفلاسنه مأمور ایدی. زیاد بن لبید ، حضرموته عکاشه بن ثوری، سکاسك قبائلی حکومتنه مأمور بیورلمشلر ایدی.

***

٢

بعث ابو موسی و معاذ

رسول الله صلی الله علیه وسلم ، معاذ ایله ابوموسی الاشعری حضرتلرینه بعض وصایاده بولنه‌رق : [یسرا و لاتعسرا بشرا و لاتنفرا وتطاوعا] بیوردیلر . بلاد سائره خلقنه نسبتله یمن اهالیسی . لین القلوب کمسه‌لر اولمسی حکمتنه مبنی غایت رفق و ملایمتله استیناس و استمالتلرینه همت اولنمسی اهمیتله توصیه ایدلدی. معاذك یمنه متوجهاً مدینهٔ طیبه‌دن حرکت ایتدیکی کون حضرت نبی محترم افندیمز : [یا بلال عمامه‌می کتیر] دیه عمامهٔ سعادتلرینی جلب ایدوب کیدکدنصکره معاذ ، راحله‌سنه

ارکاب اولندی.. رسول اکرم معیت سنیه‌لرنده مهاجرین وانصار کرام ایله برلکده انی تشییع بیوردیلر ..

اثناء تشییعده معاذ، راکباً حضرت پیغمبر، معاذك یانی صره ماشیاً کیدیور و معاذه امر مأموریتنه عائد وصایا اجرا بیوریورلر ایدي .

معاذ، تأدب صددنده :

— « یارسول‌الله ! بن راکبم . سن پیاده‌سڭ رخصت ویرده راحله‌دن اینه‌یم . آیریلنجه‌یه قدر سنکله برابر پیاده یورویه‌یم »

دیدی . بوکا افندیمز :

— « یا معاذ ! سنك مأمور اولدیغڭ ایش ، فی سبیل‌اللهدر فی سبیل الله کوروله‌جك ایشلرده اویله معامله جائز اولەمز »

بیوردیلر . وانی راحله‌دن ایندیرمدیلر .

اندن صوکره ذات اقدس رسالتپناهی، وصایایه‌دوام ایدرك :

— « یا معاذ ! بو کوندن صوکره ملاقات ایده‌جك اولسیدك سکا وصیتمی قیصه کسردم. ولکن بو سنه‌دن صوکره سن بنی کوره‌میوب مسجدیمی و قبریمی کوره‌جکسڭ »

بیورملریله حضرت معاذ، فراق رسول اللهه دائر اولان اشبو تلقیناته تحمل ایده‌میه‌رك اغلامغه باشلادی .

نبی ذیشان ، ایفاء وصایایه دوام ایتدی :

— یا معاذ ! سن ، اهل کتـاب اولان بر قومك ایچنه کیدیورسـك . اورایه واردیغکده انلری اللهك وحدانیتنه وبنم نبوت ورسـالتمی تصدیقه دعوت ایت . انده سکا تابع اولورلرسه تبلیغ ایت‌که اوزرلرینه جناب حق ، یکرمی درت‌ساعتده بش وقت‌نماز فرض ایتمشدر. انده‌ده سکا اطاعت ایدرلرسه اکلات‌که زنکینـلرندن مالارینك زکاتی آلنوب فقراسنه ویرلمسنی جناب حق امرایتمشدرانده‌ده موافقت‌ایدرلرسه صاقین‌که امواللرینك ایولرینی سچوب آلمه . مظلومك دعاسـندن قورق . زیرا مظلومك دعاسـیله اللهك بیننده حائل یوقدر . یا معاذ ! انلر سکا جنتك مفتاحی نه‌در دیه‌سؤال ایده‌جکلر لااله‌الاالله اولدیغنی سویله . یا معاذ ! الله ایچون تواضع اوزره اوللیسك‌که جناب حق ، سنی عالی ایده . هیچ برایشده سکا علم یقین حاصل اولمدقجه حکم ایتمه برایشده مشکلات کورور ایسه‌ك بیلنلردن سؤال و استشاره ایت. صوکره کندی رأی واجتهادینه مراجعت‌ایت زیرا صدق

واستقامتی التزام ایلدك ایسه الله تعالی سنی موفق بیورور. بر مصلحتده انتقالجه ذهنکده تردد و اشتباه حادث اولورسه ذهنك ثابت اولنجه‌یه‌دکین طور. افکاریکی جمع ایت . بکا یاز . هوادن حذر ایله زیرا هوا ، اشقیایی جهنمه کتورور . هیچ بر مصلحتده غضب ایتمه . رفق و ملایمت اختیار ایت »

بیوردیلر . بر از صوکره سؤال ایتدیلر :

— « یامعاذ ! سکا بر ایش عرض اولندیغی وقت ناصل حکم ایده‌جکسك ؟ »

معاذ جواب ویردی :

— « اللهك کتابیله »

— « اللهك کتابنده بوله‌مدکسه »

— « رسول اللهك سنتیله »

— « سنت رسول اللهده‌ده بوله‌مدکسه »

— « کندی اجتهادمله »

معاذك بویله احکام شناسانه جواب ویرمسی اوزرینه حضرت پیغمبر: [اللهه حمد اولسون نکار سولنك رسولنی رسول اللهك مرضیسنه موافق معامله‌یه موفق ایلدی] دیدی

و اوآنده وداع ايديلەرك حضرت معاذ يمنـه عزيمت
ورسـول اكرم دخی اصحاب كراميله مدينۀ طيبەلرينه
عودت ايلدی .

معاذ ، يمنه مواصلتنده منبره چيقوب بر خطبەدن
صوكره حامل اولديغی عهـد عالیٔ پيغمبری یی رؤوس
اشهادده اوقودی . اشراف بلده :

— « يا معاذ سنك ايچون مخصوص قوناق حاضرلەدق
بيوريكيز »

ديديلر . معاذ :

— « مخصوص قوناغه ايمـكه رسـول‌الله بكا اذن
ويرمدی »

ديەرك مسجدی اقامتـگاه اتخاذ ايلدی .

***

٣

وفود بنی عبدالقيس

آلتنجی سنۀ هجريه ويا فتح مكه زمانـنـه آز قريب
ايدوكی‌ده مرويدر. وفود عبدالقيس ، عمان سواحلندن
بحرين موقعنك « جوانی » قريەسندن يكرمی ياخود اون

اوچ نفر كيمسه‌لر ايدى رئيسلرى « عبدالله بن عوف اشج » ايدى [*] جارود نام قسيس نصرانى بونلرله برلكده ايدى .

جارود ، شوسفردن مقدم بروقت بلده‌لرنده سلمه بن عياض الازدى‌يه :

— تهامه‌ده دعواى نبوتله برى بلوردى . كيدوب باقمغه ارزوك يوقمى مناسب بولورسه‌ق اويارز . اويله ظن ايدرم‌كه اوذات عيسى بن مريمك تبشير ايلديكى پيغمبردر . شوقدركه هربريمزده اوچر مسئله صاقلايه‌لم اكر انلرى بزه خبر ويره بيلور ايسه وحى ايله مؤيد نبى صادقدر ، ديه ايكيسى سوزلشديلر ايدى .

[*] عبدالله بن اشجك بر راهب دوستى وار ايدى راهب اكا اولجه ظهور نبى آخرالزمانى واوصاف وشمائل شريفهٔ نبويه‌دن بر مقدارى سويلمش اوده تحقيق كيفيت ايچون همشيره زاده‌سنى مكهٔ مكرمه‌يه كوندرمش ايدى . كه انك كلسى هجرت سنه‌سنده ايدى ابن اشجك مبعوثى ، رسالتپناه افنديمزى كوره‌رك مسلمان اولدى . وفاتحه وسورهٔ علق اوكرنوب عودت ايتدى . دايسى اشجى دينه دعوت ايتمسى كندوسنه تنبيه بيورلمش اولمغله عودتنده مشاهداتى خبر ويروب اشج ده مسلمان اولدى فقط اسلامنى كيزلى طوتدى .

بونلر هنوز مدينهٔ طيبه‌يه وصوللرندن بر كون اول رسـول اكرم صلى الله تعـالى عليه و سلم ؛ اصحاب كرامنه [سيطلع عليكم من هنها ركب هم خير اهل المشرق. لم يكر هوا على الاسـلام قدانضو الركائب وافنوا الزاد اللهم اغفر لعبد القيس] بيورديلر . كه اخبار بيوريلان ركب عبدالقيس سواريلرى ايدى .

بونك اوزرينه حضرت عمر ، او مجلسدن قالقوب ركب مذكورك كله‌جكى سـمته طوغرى يورودى و بر جماعته راست كلدى . اون اوچ ويا يكرمى سـوارى و قرق‌ده آدم ايدى . جنـاب فاروق جماعته صوردى :

— « من القوم ؟ »

— « من بنى عبدالقيس »

ديه جواب ويرديلر . حضرت عمر ، اكلايه‌رق انلره قارشى مودتكارانه بر وضع صميمى ايله :

— « اما ان النبى صلى الله عليه وسلم قد ذكركم آنفاً و قد قال خيراً »

ديدى و كندولرينى برابر آلوب كلدى ، حضور اقدسه كلدكلرنده انلره :

— « هذا صاحبكم الذى تريدون = ارزوايتديككز شو ذاتدر »

دیه رسالتپناه افندیمزی کوستر ایکن عبدالقیس جماعتی کندیلرینی راحله‌لرندن باب المسجده طوغری یره آته‌رق ثیاب سفرلریله پیشگاه رسالته قوشوشدیلر . دست و پای اقدسی اوپمکه مبادرت ایلدیلر .

افندیمز :

— « من القوم ؟ »

دیه صوردیلر . جماعت عبدالقیس :

— من ربیعة »

جوابنی ویرملری اوزرینه طرف ذیشرف نبویدن [خیر ربیعة عبدالقیس مرحباً بالقوم غیرَ خزایا ولاندامی انا حجیج من ظلم عبدالقیس] لطف و نوازشیله ترحیب بیورلدیلر .

رئیسلری اولان عبدالله بن عوف اشج ، تقبیل دست و پای رسالته عائد مبادرت ومسارعتده‌ارقداشلرینه مخالفت ایده‌رك او قدر استعجال نا بجا کوسترمدی . ابتدا راحله‌سنی وقار و تأنی ایله اناخه و اشیاسنی جمع ایلدی . بیاض ایکی لباس چیقاروب کیدکدن صوکره یاوش یاواش یورویه‌رك حضور اقدسه کلدی . ید مؤیدهٔ رسول اللهی تعظیم و محبتله النه آلدی اوپدی . حالبوکه

كندوسى بر رجل دميم ايدى . يعنى مليح الوجه دكل ايدى . بر روايتـه كوره ايشته او آنده حضرت نبى معظم افنديمز :

— « عبدالله بن عوف اشج هانكيكزدر ؟ »

ديه صوروب اشج :

— « بن يا رسول الله »

جوابنى ويرمكله افنديمز، اكا بر از دقتله باقدى . رسول اللهك صورت نظر همايونلرندن كندى دمامتنه دقت بيورلمش اولديغنى ابن اشج، درك وتفطن ايدەرك:

— « يا رسول الله ! انه لايستقى فى مسوك الرجال وانما يحتاج الرجل من اصغريه لسانه و قلبه = يا رسول الله ! بنى آدمك پوستندن صو ايچلمز. لازم اولان ايكى عضو اصغرى يعنى لسانيله قلبيدر»

ديديكندن حقنده خاصةً بذل التفاتايله رسول الله، انى ياننه اوطورتدى . و :

— « تبا يعون على انفسكم و قومكم »

بيوردى. عبدالقيس جماعتى، همان بلاتأمل جواب وافقت ويريرلركن عبدالله قومنك شومسارعتنه قارشى ده:

— « يا رسول الله ! بر آدمى دينندن دونديرمك

آز قولای دکلدر، بز تفسمز اوزرینه سکا بیعت ایدرز.
سن بر آدم کوندروب قومی دعوت ایتدیریرسـك .
انلردن قبول دین ایدنلر ، بزدن اولور ایمیانلری قتل
ایدرز »

دیه سویلدی.. ملاحظه کارانه اولان بوسوزك تقدیر
و تصویبی زمیننده حضرت پیغمبر :

— «ای عبدالله! طوغری سویلدك تحقیقا سنده
جناب حقك سـودیکی ایکی حال و خصلت وارکه بری
حلم دیکری اناة و تأنیدر »

بیوردیلر . عبدالله سوینه‌رك :

— « یا رسول الله ! او خصلتلر ، بنـده جبلی
و خلقیمیدر حادث و عارضیمیدر ! »

دیه صوروب [جبلیدر] جواب عالیسنی المسیله
[الحمد لله الذی خلقنی علی خلقین یحبهما] دیه حمد و ثنا
ایلدی جارود دربار دربار نبوی‌یه عرض ایلدی که :

— « یامحمد ! انی کنت علی دین و انی تارك دینی
لدینك فتضمن لی ذنبی»

بوکا قارشی افندیمز :

— « نعم انا ضامن لك ان قد هداك الی ماهو خیر
منه »

دیه بیورمقله جارود وخایفی سلمه بن عیاض سؤال ایتدیلر :

— «بم بعثك ربك یا محمد»

رسول الله صلی الله علیه و سلم :

— «بشهادة ان لا اله الا الله وانی عبدالله ورسوله والبراءة من کل ند — او دین — یعبد من دون الله وباقام الصلوة لوقتها و ایتاء الزکاة لحقها و صوم رمضان وحج البیت من استطاع الیه سبیلا بغیرالحاد . من عمل صالحاً فلنفسه ومن اساء فعلیها وماربك بظلام للعبید»

جـوابنی ویردی. او زمان جارود و رفیقی سلمـه سؤال مضمرلرینی آچه‌رق :

— «یا محمد! ان کنت نبیاً فاخبرنا عما اضمرناعلیه»

دیدیلر. افندیمز همان سنه یعنی اویوقلمه‌کبی بر حال خفقانه معروض اوله‌رق بر مدت قلیله صوکره اوحال کچدی وجه شریفی یوقاری قالدیردی تری طـاملایور ایدی . دیدی‌که :

— «أما انت یاجارود! فانك اضمرت علی‌ان‌تسئلنی عن دماء الجاهلیة وعن حلف الجا هلیة و عن المنیحـة الا وان دم الجاهلیة موضوع وحلفها مردود ولاحلف

فی الاسلام الاوان افضل الصدقة ان تمنح اخاك ظهر دابة اولبن شاة فانها تغدو برفده و تروح بمثله . . واما انت یاسلمة! فانك اضمرت علی ان تسئلنی عن عبادة الاوثان وعن یوم السباسب و عن عقل الهجین فاما عبادة الاوثان فان الله تعالی یقول انكم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم انتم لها وار دون واما یوم السباسب فقد اعقبه الله لیلة خیرا من الف شهر فاطلبوها فی العشر الا و اخر من رمضان فانها لیلة بلجة سمحة لاریح فیها تطلع الشمس فی صبیحتها لاشعاع لها و اما عقل الهجین فان المؤمنین اخوة تتكافأ دماءهم یجیر اقصاهم علی ادناهم اكرمهم عندالله اتقاهم »

شو جواب عالی جارود ایله سلمه‌نك مضمر اولان سؤاللرینه موافق و مطابق ایدی . بناء علیه سؤال واشكاللری تماماً حل ایدلمش اوله‌رق درونی بر تسلیمیتله ایمان و اسلام و شرف صحبت و اطاعت سید الانام ایله مشرف و مباهی اولمشلردر .

بنی عبدالقیس جماعتی دیدیلركه :

— « یا رسول الله انا نأتیك من شقة بعیدة و انه یحول بیننا وبینك هذا الحی من كفار مضر وانالانصل

اليـك الا فى شهر حرام فامرنا بامر فصل نأخـذ به ونخبر به من و راءنا وندخل به الجنة = بز سـكا اوزاق يردن كليورز . ارامزده كفـار بنى مضردن بر جماعت حائل اولديغنه مبنى انجق اشهر حرمده كله بيله جكز بزه برشى امر و تعليم ايتكه انى ايشـلديكمز تقديرده جنته كيره بيله لم . و قبيله مز خلقنه ده سويليه لم »

حضرت سيد الانبيـاء افنديمز، جنته مدار دخول اولمق اوزره اسلامك مبنى عليهى بولنان براساس مصون عن الاندراسى انلره كوستره رك :

— « آمركم باربع و انهاكم عن اربع . الايمان بالله وهل تدرون ماالايمان بالله شهادة ان لا اله الا الله واقام الصلاة و ايتـاء الزكاة وصوم رمضـان وان تعطوا من المغـانم الخمس . و انهاكم عن اربع . ما انتبـذ فى الدباء و النقير و الحنتم و المزفت »

بيورديلر . بونك اوزرينه جماعت مألوفى بولندقلرى هر درلو اسقيه ومشروباتدن ممنوع قالمش ديمك ايدى . كه كيفيت بر ازحيرتى موجب اوله رق : [فيم نشرب يارسول الله] ديه نهى ايجمكه مأذون اوله بيله جكلرينى صورديلر . افنديمز : «فى اسقية الادم [*] جوابنى ويردى . جماعت

[*] اى الجلو دالتى يربط على افواهها

جسارته كله‌رك رخصت استحصالنه يول اولمق ايچون :
[يا رسول الله ان ارضنا كثيرة الجر ذان] ديه استيذانه
مسارعت ايتملرينه قارشى [وان اكلها الجر ذان]بيورلمش
و بو كلام عالى، ايكى يا اوچ نوبت تكرار ايدلمشدر. ابن
اشج ارهده سوزه باشلايه‌رق :

— « يا رسول الله بلده‌مزك هواسى ثقيل و وخيم
اولديغندن ديدكارى مشروباتى ايچمزسه‌ك قارنلريمز بويور.
ايمدى بزه شو آووجم طولوسنى ايچمكه رخصت ويره »
ديه آوجنى كوستردى. بونك اوزرينه شارع اعظم
صلى الله عليه وسلم افنديمز :

— « يا اشج اكر بن سكا او قدر ينه رخصت
ويرير ايسه‌م سن‌ده [ايكى اللرينى بر يره كتيره‌رك
و آووجنى آچه‌رق] شو قدرينى ايچرسك حتى حريف
سوق سرمستى ايله قالقارده عموجه‌سى اوغلنك ساقندن
اياغنى قلنيج ايله اورور يارهلر »

بيورديلر . مكر عبدالله بن اشجك رفيقلرندن اوراده
حاضر جهم بن قثم نامنده برينك ساقى اوزرنده اويله
برحالك يارهسى اثرى وار ايدى .

جهم دير ايدى كه : بن ، رسول الله صلى الله عليه

و سلمدن او سوزی دیکارکن ساقده‌کی یاره اثرینی کورمسون دیه اتکمله کیزلیجه اوروردم. حالبوکه کشف بیورمشلر ایمش ! .

بونلر مدینهٔ طیبه‌ده اون کون مسافر قاله‌رق اکثر آیات قرآنیه‌یی و بعض احکام شرعشریفی اوکرندیلر. صوکره جائزه‌لرینی الوب بلده‌لرینه عودت ایتدیلر . عبدالله بن اشجك جائزه‌سی اون ایکی اوقیه و برنش که مجموعی بشیوز درهمدر .

٤

وفات ابراهیم بن النبی

علیهما السلام

نجل نجیب نبوت اولان ابراهیم، شهر ربیع الاولده وفات ایتمشدر . روایته کوره هنوز اون سکز آیلق بر صبی ایدی . ابراهیمك حالت موتده ایدوکنی خبر ویردکلری زمان رسول الله عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهك الندن طوتوب برابر عالیه‌ده ابوسیف حدادك خانه‌سنه کیتدیلر .

ابراهیم والده‌سی ماریه رضی الله عنهانك قوجاغنده

ایدی . حضرت پیغمبر انی قوجاغنه الدی .. و حالنه نظر شفقتله باقوب : [انا بك یا ابراهیم لمحزونون . تبکی العین و تحزن القلب و لانقول مایسخط الرب] دیدی.. مبارك چشم سعادتلرندن یاش آقیور ایدی.

او زمان عبدالرحمن بن عوف :

— « یا رسول الله ! سن ده اغلرمیسك ؟ بزی میت اوزرینه بكادن نهی ایتمدكمی »

دیه سوأل ایدركن افندیمز: [یا ابن عوف انها رحمة] جوابنی ویردی. حسان بن ثابت رضی الله عنهك زوجه‌سی سیرین، ماریه حضرتلرینك همشیره‌سی ایدی. دیدی كه: بن، ابراهیمك باشی اوجنده حاضر ایدم. قرنداشم ماریه ایله برابر فریاد ایدر ایدك. رسول الله صلی الله علیه وسلم بزی منع ایتمز ایدی. فقط ابراهیمك روحی قبض اولننجه منع ایلدی .

اسامه بن زیدده بكاء نبوی‌یی كوره‌رك فریاده باشلامشدی . حضرت پیغمبر، انی ده منع ایلدی . او زمان اسامه :

— « یا رسول الله! سنك اغلادیغكی كورونجه بن ده اغلادم »

دیدیکندن رسول معظم: [البكاء من الرحمة والصراخ من الشيطان] بیوردیلر. ابراهیمی روایته کوره دایه‌سی دیکر روایتده فضل بن عباس رضی الله عنهما غسل ایدوب صوینی عبدالرحمن بن عوف، دوکمش ایدی . حین غسلده نبی اکرم حاضر بولنه‌رق نمازینی قیلمش. و بقیعه دفن ایتدیروب قبری اوزرینه صو دوکدیرمش در. که اسلامده ابتدا صو دوکیلان قبر، قبر ابراهیمدر.

***

۵

کسوف شمس

ابراهیمك وفاتی کونی کونش طوتلمش ایدی . خلق بو کسوفه بعض معنی ویره‌رك : [ابراهیمك فوتی سببیله طوتولدی] دیمك ایستدیلر . کیفیت مسموع عالی اولمغله حضرت پیغمبر منبر سعادتلرینه چیقوب الله تعالی‌یه حمد وثنادن صوکره: [ان الشمس والقمر لآیتان من آیات الله لاینکسفان لموت احد ولالحیاته] بیوردیلر.

***

٦

بعث خالد

شهر ربیع الاولده ایدی . حضرت خالد بن الولید، بر مقدار عسکرله نجران حوالیسنده « بنی حارث بن کعب » ایله « بنی عبد المدان » طائفه‌لرینی دعوته بعث بیورلمشدر .

محل مأموریته وصولنده انلری اوچ نوبت اسلامه دعوت ایده‌جك قبول واجابتلری تقدیرده ایچلرنده برمدت اقامتله کندولرینه کتاب الله وسنت رسول اللهی اوکره‌ته‌جك وعکس تقدیرده انلرله مقاتله ایده‌جك ایدی . قبیله قبول اسلام ایتدیکندن بشقه درلو کلفت التزامنه حاجت قالمیه‌رق فرمان نبوی موجبنجه برمدت قالدی . قرآن کریمی وبعض سنن سنیه‌یی تعلیم ایلدی .

خالد ، کیفیتی مکتوب ایله سدهٔ سنیهٔ رسالتپناهی‌یه عرض ایتمکله رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ، جوابده قومی هم تبشیر وهم تخویف ایتمسنی وبرقاچ‌ده آدملرینی برلکده کتیره‌سنی امر بیوردیلر .

وفود بنی حارث — خالد دخی انلردن برجماعتله مدینهٔ منوره یه کلدی ایچلرنده « قیس بن حصین ذوالغصه ، یزید بن المحجل ، شداد بن عبدالله » وار ایدی .

مجلس عالیٔ رسول اللهه کلوب سلام ویردیلر [نشهد ان لا اله الا الله و انك رسول الله] دیدیلر .

حضرت پیغمبر، سؤال ایتمشدی که :

— « سزکله حرب ایدن طائفه یه ناصل غالب اولوردیکز »

بونلر :

— « یکوجودکبی حرکت ایده‌رك آیرلمزدك کیمسه یه ظلمله بادی اولمزدك »

جوابنی ویردیلر . افندیمز ، او جوابی بالتصدیق « قیس بن حصین » ی اوزرلرینه امیر نصب ایدوب عودتلرینه رخصت ویردی . صوکره‌ده « عمر بن حزم » ی انلره امیر کوندردی . انتقال حضرت رسالتپناهی زماننه دکین عمر، اوقومك خدمت امارتنده قالمشدر .

...

٧

سريهٔ علی

يمنده بلاد مذحجه

شهر شريف رمضانده ايدی . حضرت علی بن ابی طالب كرم‌الله وجهه اوچ يوز نفر سواری ايله يمنه اعزام بيورلمشدر .

رسول‌الله صلی‌الله‌عليه‌وسلم، يدمؤيدهٔ سعادتلريله جناب علينك باشنه بر صاريق صاردی وبر لواء عقد ايدوب النه ويردی‌كه مذكور عمامه‌نك ايكی علاقه‌سی وار ايدی . بری اوك جانبندن برذراعه قريب ايدی . ديكری ارقه طرفندن بر قاريش قدر ايدی . يمن خلقی مخالفت و مقاتله‌يه قيام ايتمدكجه حضرت علی مقاتله ايتميه‌جك ايدی . بيان عجز و يا اظهار تواضع زمينده اوله‌رق :

— يا رسول‌الله ! نيچين بنی بندن ياشلی اهل كتاب بر جماعته كونديريورسك حالبوكه بن، دها حديث السن امر قضايه بصيرت اوزره اولمم »

ديمكله رسيد الانام افنديمز ، مبارك اللرينی علينك

صدرينه قويوب: [اللهم ثبت لسانه واهد قلبه] دعاسنی ایتدکدن صوکره :

— « یا علی ! ایکی خصم کلوب سنك قارشیکده اوطوردقلر ایسه هر برینك افادهسنی تماميله دیكلمدکجه دعوالرینه حکم ایتمه »

دیه امر وتنبیه بیوردیلر . اشبو دعاء نبوینك برکتیله حضرت علی ایچون امر حکم و قضاده هیچ برزمان بر درلو شك و اشکال واقع اولمامش و تقدیر اصابت حکم و قضاسی حقنده لسان رسالتدن : [اقضاکم علی] نعت عالیسی شرفصدور بیورلمشدر .

حضرت علی یمنه توجهنده اصحابی اطرافه طاغیدوب مخالفته قیام ایدنلری تنکیل و اموالارینی اغتنام ایتمشدر . صوکره جماعت اعراب ایچنه کیرهرك جملهسنی دینه دعوت ایتدیکی حالده اعراب مرقومه ، مخالفتله سریهٔ اسلامه اوق آتمغه باشلادیلر . بری طرفدن ده بالمقابله مخالفلرك یکرمیسی قتل و جمعیتلری پریشان ایدلدی . شوقدرکه حضرت علی ، تعقیب ایتدیرمیهرك بالواسطه اسلامی تکلیف ایلدی . انلرده حرکات

سابقه‌لرینك خلافی اوله‌رق قبول اسلامه مسارعت و نبی ذیشان نامنه عرض بیعت ایتمشلردر .

حضرت علی ، محل مأموریتنه واردیغنده امام اوله‌رق نماز قیلدیردی . نمازدن صوکره معیتنده‌کی عسکری صره طوردیردی . کندوسی اورته‌یه کیردی . طرف اشرف رسالتپناهیدن حامل اولدیغی نامهٔ سعادتی اوقویوب بتون اهل یمنی دینه دعوت ایتدی . اهل همدان دخی هپ بر اوغوردن مسلمان اولدیلر .. حضرت علی کیفیتی عتبهٔ علیای رسالته مکتوب ایله عرض ایتمکله ، اهل همدانك قبول اسلامی نزد عالیٔ جناب پیغمبریده زیاده محظوظیتی مستلزم اوله‌رق افندیمز ، سجدهٔ شکر ایلمش و سجده‌دن باشنی قالدیریر ایکن ایکی کره : [السلام علی همدان] بیورمشدر .

حضرت علی غنیمتدن حضور اقدسه بر مقدار التون کوندرمشدی . رسالتپناه افندیمز ، انی عیینه بن حصین ، اقرع بن حابس ، زید الخیر بن مهلهل ، علقمه بن علاثه درت قسم تقسیم ایتمسیله اصحابدن ذوالخویصره نامنده بری اعتراضه تصدی ایده‌رك :

— « بز » او التونه انلردن دها زیاده مستحق ایدك »

دیمشدی. رسول‌اکرم، انك اوسوزندن خوشنود اولمدی : [الا تأمنونی وانا امین من فی‌السماء یأتینی خبر السماء صباحاً و مساءً] بیوردی .

ذوالخویصره ، بو دفعه اباغه قالقەرق و ازارینی کندینه طوپلایەرق اعتراضنده بالاصرار :

— « یا رسول الله ! اللهدن قورق ! »

دیدی علیه الصلوة والسلام افندیمز :

— «ویلك اولست احق اهل الارض ان یتقی الله»

بیورور ایکن ذوالخویصره کیری دوندی ، حضور پر نور رسالتدن طیشاری چیقدی .

او زمان مجلس پیغمبریده حاضر بولنان اصحاب کرامدن خالد بن‌الولید ، دیکر روایتده حضرت عمر الفاروق رضی‌الله عنهما :

— « یارسول‌الله ! بونی اوره‌یم‌می ؟ »

دیدی‌ایسه‌ده رسالتپناه افندیمز :

— « خیر بلکه‌اهل صلاتدر »

دیه آنی رد بیوردیلر ، صحابیٔ مشارالیه :

— نیجه اهل صلوة وارکه قلبلرنده اولمیان شیئی لسانلریله سویلرلر .

دیدیکی حالده :

— «بن ناسك قلوبنی دلمکه وبطوننی یارمغه مأمور اولمدم»

جواب عالیسی ویرلمش امراسلامده ظواهر احوال خلقه کوره حکم و معامله اولنه‌رق بو اطن ناسه دخل و تعرض ایدلمامك اقتضا ایده‌جکی تنبیه و اخطار بیورلمشدر .

بو جواب عالیلرندن صوکره نبی اکرم، ذو الخویصره‌یه معنیدار برصورتده نظربیوردیلر. حریف، وضع مغضب اوزره طیشاری‌کیدیور ایدی . نظرهمایونك عقیبنده : [انه یخرج من ضئضئی هذا قوم یتلون کتاب الله رطباً. لایجاوز حناجرهم. یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیة. لئن ادرکتهم لاقتلنهم قتل ثمود = شو آدمك صلبندن بر قوم ظهور ایدرکه قرآنی کوزل اوقورلر بوغازلرندن ایچری کچمز . اوق یایدن چیقار کبی دیندن چیقه‌جقلر!. بن، اکر انلره یتشسه‌م کافه‌سنی قتل ثمود کبی قتل و هلاك ایدرم] بیوردیلر !.

اخبار مغیباته دائر اولان معجزاتندرکه طائفهٔ خوارجك پیشواسی بولنان «حرقوص بن زهیر» ذو

الخويصرەنك اولادندندر. وقعۀ صفینده امر تحکیمك عدم مشروعیتی طرفداری اولەرق خوارج ، امامتـله مرقومه بیعت ایتمشدی!.

حضرت علی، خمس غنیمتـدن بر جاریەیی آلوب استفراش ایلمسندن طولایی بریده بن الحصیب، استفراش واقعی خطایه حمل ایدەرك منفعل اولمش وحین عودتلرنده کیفیتی عرض عتبۀ علیـا ایلمش ایدی. سید الانام علیه افضل الصلوة و السلام افندیمز، سؤال بیوردیلر :

— « یا بریده! سن علی‌یه بغض ایدرمیسك؟ »

بریده :

— « اوت »

دیدی . بو جواب ، مرضیٔ عالیٔ رسالتپناهی‌یه موافق گلمامش ایدی. مبارك یناقلری قیزاروب :

— « سن علی‌یه بغض و سوء ظن ایتمه که خمسده انك اندن زیاده حق و نصیبی واردر.. علی بنـدندر . بنده علیدنیم . هر کیم که بن ، انك ولیسی‌یم علی‌ده ولیسیدر »

بیوردیلر . بریده دیر ایدی‌که :

حضرت رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلمك اشبو امر وارشادینك شرف صدوروندن صوکره اصحاب

کرام ایچنده علی کرم الله وجهه‌دن زیاده سو کیلمش بر کیمسه بولنمدی .

٨

وفود بنی حنیف

یمامه خلقندن اون یدی نفر کیمسه‌لر ایدی . مسیلمه بن ثمامه دخی برلکده ایدی انصار کرامدن و بنی نجاردن برقادینك خانه‌سنه مسافر اوله‌رق اورادن حضور اقدس رسالته کلمشلر قبول اسلام ایتمشلردر.

مسیلمه ، غایت چیرکین بر صورت وسیرتده ایدی. رفیقلری ایله حضور سعادته کیتمیه‌رك منزلنده تخلف و توقف ایلدی . و : «محمد [علیه الصلوة والسلام] بنی کندوسندن صوکره خلیفه ایده‌جك اولورسه اتباع ایدرم» دیدی . که کیفیت ، مسموع عالی اوله‌رق سید الانام افندیمز ، دست همایونلرنده بر خرما دالی بولندیغی حالده ثابت بن قیس بن شماس رضی الله عنه ایله برلکده مسیلمه‌نك اولدیغی محله کیتدی . مسیلمه ، منزلنده و ارقداشلری آره‌سنده ایدی باشی اوجنه طوره‌رق :

— « سن ، بندن بو دالی بیله ایسته‌مش اولسه‌ك

ويرم. حقكده‌كی امر وتقدير اللهی‌يی تجاوز ايده‌مزسك. اكر حقه مخالفت ايدرسه‌ك الله تعالى البت سنی قهر و عقر ايدر . سن مطلقا بكا كوسترلمش اولان شخص اوله‌جقسك . بو ثابت ، سكا بندن جواب ويرير » ديدی . اورادن كيری دوندی .

مسيلمه يمامه‌يه عودتنده ارتداد ايتمكله برابر امر نبوتده رسول اكرمله شركتنی ادعا ايده‌رك: [من مسيلمة رسول الله الى محمد رسول الله اما بعد فانی قد اشركت معك فی الامر . وان لنا نصف الامر . ولقريش نصف الامر .] عباره‌سيله يازديغی مكتوبی عونه‌سندن ايكی شخص يدیله جناب اقدس رسالتپناهی‌يه كوندردی .

حضرت پيغمبر ، مكتوبی اوقودقدن صوكره كلن آدملره صوردی :

— « سز بنم رسول الله اولديغمه شهادت ايدرميسكز ؟ »

جواب ويرديلر :

— « اوت ايدرز »

— « مسيلمه‌نك رسول الله اولديغنه‌ده شهادت ايدرميسكز ؟ »

— « اوت امر نبوتده سنكله اورتاقدر »

صوك جواب غضب و انفعالى مستلزم اولهرق افنديمز ، تبسم ايتدى . و :

— « اكر سز ايلچى اولمسيديكز شمدى هر ايكيكزك بويونلريكزى اورديرير ايدم »

بيورديلر . و مسيلمه‌يه : [من محمد رسول الله الى مسيلمة الكذاب سلام على من اتبع الهدى اما بعد فان الارض لله يورثها من يشاء من عباده والعاقبة للمتقين] جوابنامهٔ عاليسنى يازوب كوندردى .

مسيلمه ، نامهٔ عالئ نبوى‌يى صاقلايه‌رق كويا نبوتده مسيلمه‌نك تصديق و قبول شركتنه دائر ساخته بر مكتوب تصنيع وترتيب ايله اعلان ايتمش وقومنى او مكتوب مصنوع ايله اغفال و اضلال ايلمشدر .

حبيب خدا افنديمز ، برزمان رؤيالرنده كورمشلردى‌كه : اللرنده التوندن ايكى بيله‌زيك وار ! اندن مهموم ايكن او بيله‌زيكلره اوفورمى ينه او آنده الهام اولنه‌رق اوفورمسيله بيله‌زيكلر الندن درحال غائب و نابديد اولمش ؟ . .

بو رؤيايى كندوسندن صوكره ظهور ايده‌جك

ایکی کذاب ایله تأویل و تعبیر بیورمش ایدی‌که بری صاحب یمامه مسیلمه ، دیکری‌ده صاحب صنعا اسود عنسیدر .

مسیلمه کندوسنه وحی کتیرن شخصك «رحمان» اسمنده اولدیغنی سویلمسی سببیله یمامه‌ده‌کی عونه‌سی بیننده «رحمان یمامه» لقبیله اشتهار اتمشیدی مسیلمه او حالنده ثابت و مصر اوله‌رق کافراً کیتمشدر . بر طاقم کلمات مسجعه و مزخرفه‌یی ترکیب و تألیف ایدوب وحی منزل دیه خلقه اعلان ایدردی‌که بونکله اعظم المعجزات سید سکنهٔ کائنات اولان قرآن عظیم الشانك کویا نظیری کندوسنه‌ده انزال ایدلمکده ایدوکنی عونه‌سنه سویلردی .

***

٩

وفود ازد شنوئه

نبی ازد، صرد بن عبدالله ایله برابر کلمش مسلمان اولمشلردی .

حضرت صرد ، طرف اشرف نبویدن کندی قبیله‌سنه امیر نصب بیورلمقله برابر یمن حوالیسنده‌کی

مشركين ايله حرب و قتاله مأمور دخی بیورلمشدی .

صرد معیتیله غزایه چیقدی «جرش» نام محلده‌کی قبائلی محاصره ایتـدی بر آی قدر دوام ایلدیکی حالده فتح و موفقیت یوز کوسترمدیکندن محاصردن فراغتله مملکتنه مراجعت و شکر نام محله مواصلت ایتـدی . محصورین ایسه صردك فراغتی، انهزام صورتیله ایدوکی ظهور و ذهاب باطلنده بولـه‌رق تعقیبه باشلادیلر. صردجه مطلوب اولان‌ده اوایدی درحال جرش قبائلنه کیریشدی. یك چوقلرینی قیردی .

صردك شو مقاتله‌سی اقشامی جرشـلیلردن ایکی آدم، مدینهٔ طیبه‌ده حضور سیدالانامیده ایدی. افندیمز:

— « شکر هانکی بلده‌ده‌در؟ »

بیوردیلر. او ایکی آدم :

— « بزده کشر دیرلر بر طاغ واردر »

دیه جواب ویریرلرکن :

— « او کشر دکل شکردر »

بیورلمسیله نیچون صورولدیغنی استفسار ایتـدیلر .

حضرت نبی اکرم :

— « اللهـك قربانلقلری اوراده شمدی بوغازلانمقده‌در »

جوابی ویردی. بو سوزدن مقصود عالی‌یه انجق حضرت ابی بکر الصدیق ایله عثمان رضی الله عنهما مطلع اوله‌رق: [ذکر اولنان محلده قومکزك بو ساعتده قتل ایدلمکده اولدقلرینی سزه خبر ویره‌یور . سویلیکز حقلرنده دعا ایتسون] دیدیلر ایکی جرشلی قوملرینك علیهنده‌کی مصیبتك رفعی ایچون دعا التماس ایتدیلر . رسول الله صلی الله علیه و سلم افندیمز دخی : [اللهم ارفع عنهم] دیه دعا بیوردیلر . بلده‌لرینه کلدکلری زمان اکلادیلرکه لسانِ شریف رسالتدن خبر آلدقلری اقشام عین ساعتده صردك عسکرندن قوم، مقتول و مصاب اولمش !.

ماجرایی انلره قبیله‌لرینه خبر ویردیلر. جرش اهالیسندن برخیلی کیمسه‌لر بوسببله صدق رسالت احمدیه‌یه ایمان ایده‌رك آندن صوکره مدینهٔ طاهره‌یه‌کلوب مسلمان اولمشلردر.

***

٩٥

وفود نصارای نجران

نجران، مکهٔ مکرمه‌نك یمن جهتنده یدی مرحله

مسافه‌ده بر بلده‌در نصرانی اولان اهالیسنك طرف جلیل واجب التبجیل نبویدن مكتوب تسطیریله دینه دعوت اولنمسی اوزرینه بر جماعتی، اون درت و دیكر روایته كوره التمش نفر سواری اولدقلری حالده مدینهٔ سعادته كلدیلر.

رئیسلری بنی كنده‌دن «عاقب عبد المسیح» ایدی بنی ربیعه‌دن «ابو الحارث بن علقمه» و برادری «كرز» و حارثك اوغللری «سید ایهم» ایله «اوس» و «زید بن قیس» و «شیبه» «خویلد» خالد، عمرو، عبدالله» نام كیمسه‌لر اعیان وفود نجراندن ایدیلر.

بونلردن «عاقب عبدالمسیح» قومنك امیری وصاحب رأی وتدبیری ایدی «سید ایهم» امیر ثانیسی وسرعسكری «ابو الحارث بن علقمه» رئیس العلماسی ایدی.

مدینهٔ طیبه‌یه كلدكلرنده سفر انوابلرینی چیقاروب حریردن حله‌لر كیدیلر. التوندن یوزوكلرینی طاقینوب مسجد رسول الله‌ه اویله كیتدیلر سلام ویردیلر. مسجد شریفده قبل المشرقه توجهله نمازقیلمغه باشلادیلر. اصحاب كرامده بونلری منع ایده‌جك اولدیلر.. رسول مكرم صلی الله تعالی علیه و سلم افندیمز:

— «براغیكز»

دیدی نمازدن صوکره حضور عالی‌یه کلدیلر . فقط الفاته نائل اوله‌مدیلر. حتی سوزلرینه جواب بیله ویرلمدی. صوکره حضور عالیدن طیشـاری چیقـدیلر. حضرت عثمان بن عفان و عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهما ایله معارفه‌لری اولدیغنه مبنی انلره واردیلر : [مکتوب و دعوتیله کلدك . سـلامزی بیله آلمدی . کیـده‌لم‌می طوره‌لم‌می]دیمك ایستدیلر. حضرت علی کرم الله وجهه، او آنده حاضر ایدی. عثمان ایله عبدالرحمن، جناب علیدن استفسار رأی ایتدیلر . حضرت علی. وفودنجرانك زی رهبانده اولدقلری حالده حضور رسالته کیرمه‌لرینی توصیه ایتدی :

ارته‌سی کونی فاخرلباسلریله آلتون یوزوکلرینی ترك ایدوب زهبان قیافتنده حضور اقدسه کلدیلر. سلام ویر دیلر . افندیمز بو دفعه سلاملرینی الدی . و حقلرنده : [بونلرك یانمه اولکی کلیشلرنده شیطان، برابرلرنده‌ایدی] بیوردی و بر از مکالمه‌دن صوکره دینه دعوت ایتدی. ابا و امتناع کوستردیلر. و سوزی چوغالتدیلر :

— « عیسی [علیه السلام] حقنده نه دیرسك »

دیدیلر. حضرت سید الانام :

— « بو کون بر شی دیه‌مم توقف ایدیکز جواب آلیرسکز »

جوابنی ویردی. او اثناده [ان مثل عیسی عندالله کمثل آدم خلقـه من تراب ثم قال له کن فیکون] آیت کریمه‌سی نازل اوله‌رق ایرته‌سی کون معرض جـوابده آیت جلیله‌یی انلره تلاوت بیوردی . قبول ایتمـدیلر . کندی ادعا و اعتقاد سخیفلرنده مصر اولدیلر .

حضرت پیغمبر :

— « مادمکه اینانمزسکز کلیکز سزکله مباهله ایده‌لم » دیه بیوردی. نجرانیلر ، ایرته‌سی کونه قدر مهلت ایسته‌دیلر .

منزللرنده ایتدکاری مشـاوره و مذاکره‌ده عاقبك رأینه مراجعت ایتدیلر .. عاقب، بونلری مباهله‌دن منع و تحذیر ایتدی. دیدی‌که :

— « سز تحقیقا بیلورسکزکه محمد [علیه السلام] نبیدر. صاحبکز عیسی حقنده بر دلیل ظاهر دخی کتیرمشدر. انکله مباهله جائز اولمز. هیـچ بر نبی ایله مباهله ایدوب صاغ قالمش قوم یوقدر. اکر مباهله ایدرسه‌کز محقق هلاك اولورسـکز. کندی دینکزده ثابت اولمق

دیلرسه‌کز مصالحه‌دن ایو یول یوقدر. اوحالده جزیه‌یی قبول ایدیکز »

نجرانیلر، آرتق مباهله‌دن واز کچمشدی. ایرته‌سی صباح مسجد شریف رسالتپناهی‌یه متوجهاً کلیرلرکن کوردیلرکه: حبیب کبریا حجرهٔ سعادتلرندن چیقمش.. نور چشم بتول حسین بن علی‌یی قوجاغنه المش.. حسنك النی طوتمشلر. فاطمة الزهراء وعلی المرتضا دخی اردنجه کلیورلر. انلره: [بن دعا ایدرم سز آمین دیکز] بیورمش ! »

نجرانیلر، اهل بیت نبوتك اویله بر حالده کلدکلرینی کورملری و دعا و آمین سوزیده ایشتمش اوململری، نظرلرنده دهشت وخشیتی موجب اوله‌رق رئیس العلماسی بولنان ابو الحارث، رفیقلرینه:

— «بن، بونلرده بر یوز کوردم‌که اکر بونلر، بر جبلی یرندن قالدیرمسنی ایسترلرسه جناب حق ، هر حالده قالدیرر. زنهار مباهله ایتمیکز که عقبنده هلاك‌کز مقرردر یر یوزنده بر نصرانی قالمز »

دیمکله انلر، حضور عالیده:

— « یا ابا القاسم! مباهله ایتمیه‌جکز »

دیه‌که مجبور اولدیلر . رسول الله صلی الله علیه و سلم :

— « مباهله ایتمیه‌جکسه‌کز مسلمان اولیکز . که نفع و ضرردن مسلمانلره هر نه دوشرسه سزده حصه‌دار اولورسکز »

دیدی . انلر بونی‌ده قبول ایتمدکلرندن محاربه‌یه حاضر اولملری امر و تنبیه بیورلدیغی حالده [عربلرله محاربه‌یه قدرتمز یوقدر و لکن مصالحه ایده‌لم] جوابنی ویرملری اوزرینه مصالحه تقرر ایتدی .

بدل صلح ، سنوی ایکی بیك حله ایدی . هرحله‌نك قرق درهم کموش قیمتنده اولمسی شرط ایدی . بیکی شهر رجبده . بیکی‌ده ماه صفرده تسلیم ایدیله‌جك ایدی . یمن اسلاملری علیهنده ملحوظ اولان وقایع فوق العاده ایچون حین حاجتده اوتوز عدد درع اوتوز عدد رمح ، اوتوز رأس دوه ، اوتوز رأس‌ده آت اعاره ایتملری دخی شرط قلندی .

شرائط بسوطه اوزرینه نجران و حوالیسی خلقنك نفس و دینلری اموال واراضی وبیع و شراء وهر درلو تجارتلری جوار وتعهده آلندی . هیچ بر اسقف سقیفاسندن ، راهب

رهبانيتندن واقف وقفانيتندن تغيير ايدلميه‌جكی بسط وبيان ايله كيفيته ابوسفيان ، اقرع بن حابس ، مغيره بن شعبه كبی بعض ذوات اشهاد ايدلدی. واولبابده تسطير اولنان صلحنامه نجرانيلرك النه ويرلدی .

***

١١

بعث ابی عبيده

نصارای نجران، نجرانه عودت ايده‌جكلری صره‌ده برلكده كيدوب طرفنه تسليم ايده‌جكلری اموالی الق اوزره امين بر آدم ايسته‌مشلردی . رسول اكرم صلی الله تعالی عليه وسلم افنديمز :

— « لابعثن معكم رجلاً اميناً حق امين »

ديه وقت ظهردن صوكره مراجعت ايتملرينی امر و توصيه بيورديلر. بو ستايش عالی‌يه نائل اوله‌جق ذات، اصحاب كرامجه معلوم دكل ايدی. هركسده نائليت ارزوسی ظهور ايده‌رك كمال مرتبه‌ده اولان بودرجهٔ امينيتله شرف مبعوثيتی اصحاب كرام ترقب و تأمل ايتديلر . حتی عمر الفاروق رضی الله تعالی عنه حضرتلری دير ايدی‌كه :

نبی بعث ایتمك امید و ارزوسیله او کون وقت ظهردن اول مسجد شریفه کیتدم رسول الله ظهر نمازندن فارغ اوله‌رق صاغنه صوله باقدی. اصحابی معاینه ایتدی بن.. او زمان خلقك ارەسندن کندیمی ایلری سوروب نظر همایونلرینه صوقولدم !.

هر کس ، منتظر و مترقب خطاب و توجیه ایکن افندیمز: [قم یا اباعبیدة] بیوروب ابوعبیده دخی قیام ایتدی.. او زمان جناب پیغمبر:

— « هذا امین هذه الامة »

ستایش کرانقدر کزینیله صحابیٔ مشارالیهك قدر ومنزلتنی بر قات دها اعلا بیورمشلردر.

ابو عبیده عامر بن الجراح رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، برلکده نجرانه کیتدی. چوق زمان کچمدن سید ایله عاقب ، مدینهٔ طیبه‌یه کله‌رك مسلمان اولدیلر.. فقط صلحنامه‌نك احکامی ینه باقی ایدی . حتی زمان خلافت صدیقیه‌ده تماماً وحرفیاً معمول ومعتبر طوتیلوب انجق فاروق زماننده ایجاب حال ومصلحته بعض احکامی تغییر ایدلمشدر.

•
••

١٢

وفود بنی خولان

اون نفر ایدی :

— « یا رسول الله ! بز. خدانك وحدانیتنی وسنك صدق نبوت و رسالتکی تصدیق ایدرەك اویله کلدك. انجق سنی زیارت عزم و قصدیله قوملو و طاشلو بونجه مسافانی قطع ایتدك. دربار سعادتکه کلدك . لەالحمد موفق دە اولدق »

دیدیلر. سیدالانام علیه افضل الصلوة والسلام افندیمز :

— « بو سفردە هر برخطوەکە دوەلریکز طاشلی وقوملی یرلردە آتمشدر مقابلندە سزە بر حسنە ویریلوز. و بنی زیارت ایتدیکز. بیلمش اولیکزکە هر کیمکە مدینەیە زیارتمە کایر قیامت کوننده بنم جوارمدە اولسە کرکدر»

جوابنی اعطا ایله برابر عهدە وفا ، اماتی ادا و قومشو حقنه رعایت خصوصلرینی بالتنبیه ظلمدن نهی و تحذیر اولەرق [ان الظلم ظلمات یوم القیمة] بیوردیلر.

خولاندەکی صنمك حالی صورلدیغی زمان بنی خولان جماعتی، صنم مرقومك دین اسلامە تبدل ایلدیکی جوابنی

ویردیلر. نور اسلام . ضمنیك ظلمت وجود و احوالنی محو ایدره‌ك اسكی اعتباری براقدیغنی و یاننده یالكز بر قاری بر قوجه‌دن بشقه كیمسه قالمدیغنی خبر ویردیلر. وعودتلرنده همان هدم وتخریب ایده‌جكلرینی ده علاوه ایتدیلر.

بونلر مدینهٔ طیبه‌ده بولندقلری ایامده دین مبین اسلامك بعض فرائض واحكامنی اوكرندیلر. صكره جائزه‌لرینی الوب بلده‌لرینه عودت ایلدیلر.

*
* *

١٣

وفود بنی مدلج

بنی مدلجدن رهاویین جماعتی، اون بش قدر سواری ایدیلر. رمله بنت الحارثك خانه‌سنه ایندیرلمشلر. جناب رسول الله ، اصحاب كرامندن برجماعتله برلكده انلرك استفسار خاطرلرینه واردی. برمدت مصاحبت ومحادثت ایلدی. بنی مدلج ، نزدلرنده بولنان ازواد و ارزاقدن برمقدار چیقاروب رسم ضیافتله حضرت پیغمبرك حضور سعادتلرینه تقدیم ایتدیلر. و:

— « يا رسول الله ! مبارك دست همايونلريكزى ايصال ايدوب طعامدن تناول بيوريكز »

ديديلر . حضرت نبى اكرم :

— « بن صائمم »

ديه اصحاب كرامنه امر ايلدى. اصحاب كرام، طعامدن يديلر .

بنى مدلج، بعض هدايا ايله كلمشلردى. جملهٔ هدايانك برى مرواح اسمنده بر آت ايدى. امر جليل پيغمبرى ايله برى بينوب كيفيت جرى و رفتارى تجربه ومعاينه اولندى . رسول اكرم :

— « بن ظن ايدردم كه بو آت ، واسع الجربدر »

ديدى . مسافرينڭدن برى :

— « اوت يا رسول الله ! بو آت بحردر يعنى واسع الجريدر و لكن اوزاق يردن كلوب يورولدى . برازده خستهلندى »

ديمكله حضرت رسول الله، تيمارينى تربيه واصلاحنى امر بيوردى . بنى مدلج مسافرلرى دخى او آت ايولشنجه يه دكين مدينهده قالديلر. رسول اكرم، مسابقه امر بيورمشلردى.. انى هديه كتيرمش اولان ذات :

— « یا رسول الله! اذن ویریکزده بن یثوب کندم قوشدیره‌یم »

دیدی. مساعدهٔ سنیه ارزان بیورلمغله او ذات یثوب حیوان، مسابقه‌ده برنجی کلدی!. رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز بکندی. و: [ما اراه الا بحراً] دیه‌رك عوضی اولمق اوزره صاحبنه انعام و غیرلرینه جائزه‌لر احسان بیوردی.

٭
٭ ٭

١٤

وفود بنی غسان

اوچ نفر ایدی. مسلمان اولدیلر. و حضرت پیغمبردن جائزه‌لرینی آله‌رق عودت ایتدیلر قوملرینك اتباعلرنده شك و شبهه ایلدکارندن ناشی بلده‌لرنده فقط اظهار اسلام ایده‌مدیلر.

٭
٭ ٭

١٥

وفود بنی غامد

یمنده قبیلهٔ ازدك بر بطنی بولنان غامد وفودی اون

نفر اولدقلری حالده کلوب « بقیع الغرقد » ه قوندیلر . منزللرنده الك کوچکلرینی اشیا بکلمکه براغه‌رق حضور پرنور رسالتپناهی‌یه کلدیلر سلام ویردیلر . مسلمان اولدیلر . بناءً علیه احکام شرع و اسلامی حاوی برنامه یازیلوب اللرینه ویرلمشدی .

رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم افندیمز ، سؤال ایتدی :

— « منزلکزده بریکزی براقدیکزمی ایدی؟ »

— « متاعمزی بکلمك اوزره کوچوك بر غلام قالمشدی »

دیدیلر . افندیمز :

— « او غلام اویودی . سارق کلدی . بریکزك اثوابنی چالدی »

دیه بیوردی .. حضرت نبی الله بو صوك سوزی سویلرکن بنی غامد مسافرلرندن بری :

— « یا رسول الله ! بندن بشقه کیمسه‌نك اوراده اثوابی یوقدر »

دیدی .. حضرت پیغمبر ، سوزینه دوام ایله :

— « غلام سنك اثوابكى كيرى آلدى »

بيوردى . بونك اوزرينه مسافرلر عجله منزللرينه

كلوب اكلاديلر كه غلام اويانه‌رق سارقى تعقيب ايتمش و

سارقك برچوقورده كيزلديكى اثوابى آلوب كيرى منزله

كلمش !

كيفيت ماجرى، تصديق نبوت ورسالت خصوصنده‌كى

قوت قابيه‌لرينه برقات دها مدار اوله‌رق غلام دخى

قبول دين مبين اسلام ايلمشدر. مدينهٔ طيبه‌ده قالدقلرى

مدتجه كندولرينه قرآن كريمى ابى بن كعب حضرتلرى

تعليم ايدردى .

***

١٦

قدوم عدى بن حاتم طائى

عدينك قدومى، شهر شعبانده ايدى . عدى اسلام

خصوصنده همشيره‌سى سفانه ايله مذاكره ايتدى . سفانه

عدى‌يى اسلامه وطاعت سيدالانامه دلالت ايتمشدى .

هدايت سبحانيه ايله عدى. مدينهٔ پاك نبوته كله‌رك

باركاه پيغمبرى‌يه دخيل اولدى او زمان حضرت پيغمبر:

— « سن كيمسك ؟ »

ديه صوردی. عدی . جواب ويردی :

— « عدی بن حاتم »

جناب رسول الله، ممنونيتله قيام ايده‌رك حجرهٔ سعادتلرينه طوغری يورودی . عدی دخی برلكده ايدی ، يولده بر قوجه قاری ، راست كله‌رك حضرت پيغمبری لافه طوتدی قوجه‌قارينك معروضاتی ايچون نبی‌اكرم برخيلی زمان يولده توقفله حاجتنی روا بيوردی. عدی ، بودرلو معامله‌دن تعجب ايتمكده ايدی . كندی كندينه ملاحظه ايده‌رك [هيچ بر پادشاه بر قوجه قاری ايچون يولده بو قدر توقف ايتمز بو سيرت مطلقا سير انبيادندر] ديور ايدی . صوكره حجرهٔ سعادته واردیلر . خرما ليفی طولديرلمش، سختياندن ديكلمش بر ياصديق چيقاروب يره‌دوشه‌دی.. اوزرينه اوطورمسنی عدی‌يه امرايتدی. عدی ، تأدباً : [يا رسول الله ! سن اوطور] ديديسه‌ده امر و ابرام بيورلمقله عدی، ياصديق اوزرينه حضرت پيغمبرده خاكه اوطوردی .

عدی ينه كندی كندينه دوشوندی . بوده ملوك عادتی دكل بلكه انبياء و رسل صفتيدر ديدی .

سيد الانبيا عليه افضل التحايا افنديمز ، عدي‌یه خطاباً :

— « سن فلان مذهبده ایدك . و فلان ایشی ایشلر ایدك حالبوکه او ایش سنك مذهبکده جائز دکل ایدی . »

بیوردیلر . عدی، ارتق یقین حاصل ایتمشدی‌که نبی مبعوث بالحقدر . او اراده بر آدم کله‌رك حضور سعادتده فقر وفاقه‌دن بحث و شکایت ایتدی. صوکره بر دیکری‌ده کلدی قطع وقطاع طریقدن شکایت ایلدی. رسول ذیشان :

— « یاعدی! سنی قبول اسلامدن منع ایدن شی ، اکر مسلمانلرده کوردیکك فقر وفاقه ایسه امین و آکاه اول.. اسلامده مال اوقدر چوغاله‌جقدرکه حریف ، بر آووج التون و کموش ایله چیقوب کزه‌جکده اله‌جق آدم بوله‌میه‌جقدر!. یاعدی! شایدکه اعدانك کثرتی واهل اسلامك قلتی ایسه عمرو حیاتك وفا ایدر ایسه مسلمانلرك اول مرتبه‌ده چوغالدیغنی و حوزهٔ اسلامك اولقدر توسع ایلدیکنی کوره‌جکسك‌که بر قادین ناقه‌سوار اولدیغی حالده الله قورقوسندن بشقه بر کونه خوف و تحاشیسی

اولمقسزین یالکز کندی باشنه حیره شهرندن زیارت بیت اللهه کلیور. اگر ملکك کفار النده اولدیغی ایسه عمرك اوزار ایسه کنوز کسرانك فتح اولندیغنی ده کوره جکسك» بیوردیلر. عدی، ایرانك قوت و مکنتنی ملاحظه ایده‌رك استبعاد صورتنده:

— «کسری بن هرمز می؟»

دیه صوردی: [کسری بن هرمز] جوابنی آلدی. هر درلو حقایق نظرنده ظهور ایتمشدی.

دیه‌جك بر شی وبادیٔ اشتباه اوله‌جق بر جهت قالمامشدی. یالکز تسلیمیت کامله ایله عرض اطاعت قالمشدی. عدی ایشته انی یاپه‌رق کنوز کسرانك فتوحاتنده بالذات حاضر بولنمشدر. کندوسنه اوزمان طرف اشرف رسالتپناهیدن خبر ویریلان قادینك ناقه سوار اولدیغی ویالکزده بولندیغی حالده حیره‌دن زیارت معظمه یه کلدیکنی کوردیکنی بالآخره نقل ایدرکن اوچنجیسنی ده سز کوروسکز دیر ایدی.

***

عمر بن اسید بن عبدالرحمن بن زید بن الخطابدن منقولدرکه: عمر بن عبدالعزیز زماننده فقرایه تصدق

ایدلك اوزره بعض ذواتك كتیردكاری نقودی آله‌جق
آدم بولنه‌میه‌رق صاحب مال، مالنی آلیر کیری کیدردی!.
عدی‌نك اوچنجیسی دیدیکی‌ده بوایدی !.

***

١٧

وفود سلامان

شهر شوالده مدینهٔ طیبه‌یه کلدیلر . یدی نفر ایدی
رسول اللهك برجنازه‌یه کیتمك اوزره مسجد شریفدن
چیقه‌جغی بر زمانده راست کله‌رك سلام ویردیلر . و
سلاماندن اولدقلرینی وبیعت و اسلام ایچون کلدكلرینی
سؤال عالی‌یه جواباً عرض ایتدیلر . حضرت پیغمبر ،
کوله‌سی ثوبانه امر واشارتله انلری مسافرخانه‌یه انزال
ایتدیردی . افندیمز ، بنی سلاماندن بلده‌لری احوالنی
سؤال بیوردی. سلامان مبعوثلری، بلده‌لرنده قوراقلغك
حکمفرما ایدوکنك عرضیله برابر دربار رسالتدن دعاء
رحمت نیاز ایلدیلر. بونك اوزرینه سیدالانام علیه‌الصلوة
والسلام افندیمز : [اللهم اسقهم الغیث فی دارهم] دیه
دعا ایتدی .

بنی سلامان :

— « یارسول الله ! ارفع یدیك فانه اطیب وا کثر»
دیه رجا ایتملریله افندیمز ، تبسم ایدەرك قولتوغنك
بیاضی کورونەجەیە قدر دعادە دست همت همایونلرینی
یوقاری قالدیردی. مبعوثین مرقومه، مدینۂ طیبەدە اوچ
کون طوروب بلدەلرینه کیتدیلر . عودتلرندە کوردیلر که
دعاء النبی ساعتندە بلدەلرینه رحمت دوشمش ، فیض
وبرکت آثاری ظهور ایتمش ! .

***

١٨

وفود بنی منتفق

بنی منتفق، بنی عامر بطننذن برقبیله اولوب مبعوثلری
« لقیط بن عامر » ایله « نهیك بن عاصم » نامندە ایکی
نفر کیمسەدن عبارت ایدی .

بونلرك مدینۂ سعادته دخوللری کیجه شفقه قارشی
برزماندە ایدی . رسول الله صلی الله علیه وسلمك
صباح نمازندن فارغ اولدیغی صرەدە حضور سعادتلرینه
کیردیلر. اوآندە حضرت سیدالانام ، برخطبه اوقویوب

قيامتك وجنتله جهنمك احوال و اهوالنه دائر وعظ و
ونصيحت اجراسيله مشغول ایدی .

لقيط :

— « یا رسول‌الله ! سكا نه شرطله بیعت ایده‌یم؟ »
دیه صوردی [نماز قیلمق · زکات ویرمك واللهه
هیچ برشیئی اشراك ایتمامك شرطیله] جوابنی آله‌رق
انك اوزرینه بیعت ایلدیلر · ومسلمان اولدقلری حالده
بلده‌لرینه عودت ایتدیلر .

*
* *

١٩

ورود اسود عنسی

یمنده عنس قبیله‌سی شیخی « اسود عبهله بن کعب »
دخی کلوب حضور پر نور رسالتده مسلمان اولمش ایدی ·
بلده‌سنه عودتنده بالا رتداد نبوت ادعا ایده‌رك بیوك بر
غائله چیقارمش ایسه‌ده فیروزدیلمی نام ذات الندن مقتول
وعونه‌سی‌ده مهزوم اولمشدر .

***

٢٠

حجة الوداع

حج شريف قصديله مكهٔ مكرمه‌نك مقدم رسالتپناهی ایله تشریف بیوریله‌جغی اعلان اولندی که استطاعتی اولانلر حقنده حجه دعوتی متضمن ایدی . ناس دخی برلکده حج ایتملری ایچون طوپلانمغه مبادرت ایده‌رك آز زمان ایچنده مدینهٔ طیبه‌ده بك چوق ذوات ، حاضر اولدی.

برلکده حج شریف نصیب اولمیان بعض مسلمه‌لر، جدری وحصبه کبی بعض مزاحمه اوغرایه‌رق کیری قالدقلرندن جبر وتسکین خاطرلریچون : [ان عمرة فی رمضان تعدل حجة] بیورلدی .

شهر ذی القعده‌نك یکرمی بشنجی جمعه ایرتسی کونی ایدی قلمرو خطهٔ رسالت افندیمز ، صلوة ظهری مدینهٔ سعادتلرنده‌کی مسجد شریفلرنده درت رکعت اوله‌رق قلدقدن صوکره وقت عصردن اول طریق شجره‌دیدکاری اورته یولدن ذوالحلیفه منزلنه متوجهاً مدینهٔ مبارکه‌دن حرکت بیورمشلردر .

بتون اهل بیت رسالتلریله زوجات طاهرات و

اصحاب کرام ، معیت جهانقیمت سیدالانامیلرنده ایدیلر. حجاج کرام، بر روایته کوره قرق بیك، دیکر روایتلره کوره یوز بیکدن زیاده ویوز یکرمی بیك ایدی .

اوکون ذوالحلیفه‌یه کلدی . ایکندی نمازینی اوراده قصر ایله یعنی ایکی رکعت اوله‌رق قیلدی . او کیجه ذوالحلیفه‌ده قالدی ، اقشام ، یاتسو ، صباح نمازلرینی ینه ذوالحلیفه‌ده قصر ایله قیلدی . و کیجه بتون زوجات طاهراتی طواف ایدوب غسل ایلدی احرام ایچون بر دها غسل ایتدی. و « زریره » دیدکاری شیله قوقولندی.

ذوالحلیفه‌ده اسماء بنت عمیس رضی الله عنها « محمد بن ابو بکر » رضی الله عنهمایی طوغورمشدی اسماء ، حالت نفاس ایله کیفیت حجی استفسار واستفتا ایتمکله افندیمز: [اغتسلی و استشفری بثوب و احرمی] دیه ییقانوب محل عذرینه بز طوتوندقدن صوکره احرامه کیرمسنی تجویز بیوردی .

ذوالحلیفه‌ده صلات ظهری قیلوب هدینی تقلید و اشعار ایتدی . یعنی قربانلق دوه‌سنی حضور سعادتلرینه جلب ایتدیره‌رك سنامنك صاغ جانبندن بر یرینی بیچاق ایله یاره‌لدی نشان ایتدی قانی سیلدی اطرافنه بولاشدیردی بوینه ایکی قلاده تعلیق ایلدی .

قربانلق دوه‌لرك سـوقنه « ناجيـه بن جندب اسلمی » حضرتلری مأمور بيورلمشدی . شايد برينك تلفی تقديرده ايده‌جكی معامله‌يی ناجيه صوردی . هلاكه مشرف اولان دوه‌يی ذبح ايله قلاده‌سنی قانـه بولاشديروب اوركجنك صاغ يانـنـه اورمسی واتندن اكل ايدلمامسی لزومی امر وتنبيه بيورلدی . ناجيه يولده يوريلور ايسه قربانلق دولرندن برينه ركوبه مساعدهٔ سنيه دخی ارزان بيورلمشدی .

حضرت رسول الله، ذوالحليفه مسجدنده ايكی ركعت نمازدن صوكره اهلال ايلدی . يعنی صـوت جهير ايله [لبيك اللهم لبيك] ديدی . روايته كوره نيت مطلقه ايله يعنی نه حج نه ده عمره ايدوكنی تعيين ايتميه‌رك ـ وديكر روايته نظراً افراد بالحج ايله نيت ايدوب ـ قصواء نامنده‌كی ناقهٔ سعادتلرينه بينـدی . ناقه‌نك همان حركت ايده‌جكی دقيقه‌ده ينه اهلال ايتدی . وجبل بيداء يوقوشنده ينه اهلال ايلدی . بيـداء موقعنك هرطرفی كوره‌جك مد بصر ونظری وار ايدی.. فخرالرسل صلی الله عليه وسلم افنديمزك جوانب اربعه‌سندن كوزك اله بيلديكی يرلر انسان ايله طولو كورونمكده ويوز بيـك بوقدر حاجی حاوی

بر جمعيت ناجيهٔ معظمه‌نك بر آغزدن كلبانك تهليل و تلبيه‌لرى زميندن آسمانه عكس انداز مهابت اولمقده ايدى .

صحابهٔ كرام نيتده مطلق بولنيورلر ايدى. ارزوايدن حج وعمره‌يه نيتله اهلال ايتمسنده مخير بيورلدى .

ناقهٔ سعادتك اوزرنده رسول اكرمك بينديكى اسكى بر اكر ايدى • درت درهم كموش قيمتنده و يا اندن دون بر قيمتده ايدى .

هركس اهلال و نيتده عمره وحج خصوصلرنده مخير بيورلمش وسيدالانام افنديمز دخى افراد بالحج ايله نيتلنمش ايديسه‌ده قران امرينى جبريل ، تبليغ ايتمكله وادى‌العقيقه مواصلت اثناسنده [حجة فى عمرة] ديه هم عمره ، هم حج اولمق اوزره ايكيسنى مقارن ايلمشدر .

ابواء وياخود ودان منزلنه وارديلر. اوراده «صعب بن جثامه» آولاديغى بر حمار و حشى‌يى سدهٔ سنيهٔ رسالتپناهى‌يه هديةً تقديم ايتديكى حالده قبول بيورلمديغندن صعب مكدر ومتأثر اولدى . افنديمز ، صعبك تأثرينى اكلايه‌رق جبر و تسكين خاطرى ايچون اكا :

— « انالم نرد عليك الا انا حرم = بزانی سكارد ایتمدك ولكن احرامده‌یز »

دیه بیان معذرت ایتدكدن صوكره معیت سنیه خیرالانامیلرنده‌كی ذواته ده :

— « هو حلال فكلوه »

دیه امر بیورمش وبرابرالقده :

— « فهل معكم منه شیٔ = بقیه‌سندن نزدیكزده وارمیدر ؟ »

دیه صوره‌رق كتیردكلری پارچه‌سنی تناول بیورمشدر. حركتدن مقدم حضرت صدیق، اهل بیت رسالتك زادینی بالاستیذان كندی ارزاقی حموله‌سنه مخصوص دوه‌سنه تحمیل ایدرك غلامنه تسلیم ایلمشكن یولده منزللردن برنده غلام، دوه‌یی یاتیروب اویومسیله دوه ضایع اولمش. وموكب سعادتك عرج منزلنه نزولی اثناده غلام دخی كیریدن كله‌رك موكب همایونه یتشمشدی. نقط. زاد اهل بیت رسالتك كندی دوه‌سی اوستنده‌وكندی خدامی النده ضیاعی، صدیق حضرتلرینی منفعل ومتأثر ایدرك غلامی ضرب وتأدیبه مسارعت ایلدی.

اوزمان جناب فخر الرسل افندیمز، تبسمله برابر

ابوبكرك حالنه اشارت بيورەرق:

— «كورمزميسككه بو محرم نه ياپار؟»

ديه احرامه منافی حركتده بولنديغنى اكا اخطار ايلدى.

بنى اسلمدن آل نضله ، ارزاقى حامل دوه‌نك ضياعنى استخبار ايتملرى اوزرينـه كنـدى زواده‌لرندن حضور رسالته بعض ارزاق هديه كوندرملريله سـيدالانام عليه الصلوة والسلام واهل بيت سعادتلرى وابوبكرك عائله‌سى وديكر انلرله اكل طعامه مأذون اولانلر طويونجه‌يه قدر يديلر .

صفوان بن معطل سلمى، دوه‌يى كريده بولوب موكب سعادت هنوز منزلده ايكن يتيشديرمشدى . اوزرنده‌كى اشـيا تمام ايدى يالـكز صو ايچمكه مخصوص بر قدح اكسك ايدى غلام ، قدح بنده‌در . ديمكله حضرت صديق [جناب حق، سنك امانتكى ادا ايلدى] ديمشدى.

منزل مذكورده كبار انصار كرامدن «سعدبن عباده» ايله اوغلى «قيس» رضى الله عنهما زواده‌لرينى حامل اولان يوكلو بردوه‌يى حضور اقدس رسالتپناهى‌يه سوق وتقديم ايده‌رك :

— «يارسول الله! ايشتدككه زامله كز ضايع اولمش..

بوزاملەیی اکابدل کتیردك قبولی ایله اوزریمزه وضع منت ایدرسکز . »

دیدیلر جواب اولەرق افندیمز :

— « جناب حق ، بزم زاملەمزی بزه ایریشدیردی سزکندی زاملەکزی کیری کتیریکز حضرت مولا سزه برکت ویرسون »

دیدکدن صوکره دوام ایدەرك :

— « ای ابوثابت ! مدینەیه هجرتمزدنبرو بزه اولان ضیافتلرك یتمزمی [*] »

بیوردیلر . سعد کمال صمیمیتله :

— « یارسول الله ! منت ، الله ورسول اللهاچوندر سنك بزدن آلدیغك مال وشی ، نزدمزده قالاندن دها مرغوبمزدر »

دیدی رسول الله اغورنده جان ومالنی فدا ایله محظوظ ومفتخر اولدقلرینی اکلاتمق ایستدی حضرت پیغمبر . انی :

— « طوغری سویلرسك بشارت سکاکه فوز وفلاح بولەسك . حقاکه اخلاق ، جناب حقك ید قدرتندەدر

---

[*] ابوثابت سعد بن عباده رضی الله عنهك کنیەسیدر

كيمه‌كه احلاقدن برینی ويرمك ديلرسه انی اوخالقه موفق ایدر. ای‌سعد! سكاكرم ومروت صفتی ارزان قیلمشدر» دیه تصدیق وتقدیر ایتمكله سعد دخی :

— «حمد ثنا اولسون اول اللهه‌كه بونعمتی بكا احسان بیوردی »

دیدی ثابت بن‌قيس:

— « يارسول‌الله! سعدك قبيله‌سی ایام جاهلیتده ده بزم رئيسلريمزله سخيلريمز زمره‌سنده ايديلر»

ديوب سعدی لسان حب‌ومودتله ياد وستايش ايتدی ايشته او آنده ايدی رسول الله صلى الله عليه‌وسلم :

— « الناس معادن كمعادن‌الذهب والفضة . خيارهم فی‌الجاهلية خيارهم فی‌الاسلام اذا فقهوا »

بیورمشلردر .

*
* *

روحاء منزلنده برخلقه تصادف اولنه‌رق حاللرندن سؤال ايدلمكله :

— « مسلمانلرز »

جوابنی ويرديلره صوكره:

— « سن كيمسك ؟ »

دیه‌صوردیلر. حضرت رسالتپناه صلی‌الله علیه‌وسلم:

— « بن اللهك رسولی‌یم »

دیدی. انلردن برقادین، برطفل صغیری محفه‌سندن رسول کبریانك جانب عالیسنه طوتوب:

— « الهذا حج ؟ »

دیدی. جوابنده :

— « نعم ولك اجر »

بیورلدی.

وادیٔ عسفانه کلدکلرنده حضرت ابی‌بکرالصدیقدن سئوال بیورلدی :

— «یا ابابکر ! بوهانکی وادیدر »

ابوبکرالصدیق، وادیٔ عسفاندر. جوابنی ویردی انك اوزرینه نبی معظم افندمز :

— « لقد مر به هود وصالح علی بکرین احمرین. خطمهما اللیف وازرهم انعباء وارديتهم النمار. یلبون یحجون البیت العتیق »

بیوردیلر.

وادی‌الازرق دیدکلری دره‌یه وصوللرنده دخی:

— « کأنی انظر الی موسی من الثنیة واضعف

اصبعيه في اذنيه ماراً بهذالوادي وله جؤار الى الله بالتلبية»
بيورديلر .

سرف نام محلده طرف ذيشرف رسالتپناهيدن حجاج كرامه:
[من لم يكن معه هدى فاحب ان يجعلها عمرة فليفعل ومن
كان معه هدى فلا] امر عاليسى ويرلمشدى كه قربانلغى
اولميوب عمره يى ارزو ايدن ايتسون هديى اولانلر حجده
ثابت اولسون ديمكدى . حضرت عائشه رضى الله عنهاء
سرفده حيض كورديكندن صاچنى چوزوب طارادقدن
صوكره عمره يى ترك ايتمسى فقط احرامدن چيقمامسى
وعمره اوزرينه حج ايله جميع اعمال واركان حجى ايفا
ايتمسى وحيضدن تطهر ايتدكجه بيت كعبهٔ معظمه يى
طواف ايلمامسى امر وتنبيه بيورلمشدى .

يمن واليلرندن ابوموسى الاشعرى رضى الله عنه دخى
معيت سنيه ده حج وزيارت بيت الله مقصديله يمندن
طوغرى مكهٔ مكرمه يه كلوب بطحاده رسالتپناه افنديمزه
ملاقى اولەرق :

ــ « يارسول الله اهلال واحرامده نيتمى سنك نيتكه
تعليق ايتدم . اما هديم يوقدر »
ديديكندن حضرت رسول الله اكا :

— « بيت كعبه‌يى طواف ايت. صفا ايله مروه‌ده سعى ايدوب احرامدن چيق »

ديو امر ايتمشـدى ذى الحجه‌نك دردنجى يوم الاحد كيجه‌سى ذى طوى منزلنـه كلديلر. كيجه آنده قالوب صباح نمازينى ينه آنده قيلدى. وغسل ايلدى. صوكره مكهٔ مكرمه‌يه كدانك ثنيهٔ علياسندن كيردى. بنى شيبه قپوسنه ايريشديكى دقيقه‌ده بيت كعبه كوروندى. افندمز اكا اشـارتله: [اللهم زد هذا البيت تعظيماً وتشريفاً وتكريماً ومهابةً وزد من شرفه وعظمه ممن حجه اواعتمره تعظيماً وتشريفاً وبراً] ديه دعا ايلدى. ضحى وقتنده باب مذكوردن يعنى باب عبدمنافدن مسجد حرامه كيردى. دخولنك عقيبنده همان استلام حجردن صوكره ناقه سوار اولديغى حالده صاغ جانبندن طوافه باشلادى. يدى كره طواف ايتدى. اوچ اولكى طوافى سرعتله درت صوكره‌كى طوافى آهسته وسكون اوزره ايدى. هر طوافده حجرى استلام وركن يمانى‌يى مس ايدردى. روايته كوره اكرى باشلى بر عصا ايله حجره اشارت وديكر روايته كوره مبارك لبلرينى وضع ايله بوس واستلام ايتدى. ركنك حين استلامنده: [بسم الله والله اكبر] وحجره كالديكنده [الله اكبر] دير ايدى.

حجرالاسود ایله رکن یمانی آره‌سنده [ربنا آتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار] بیورور اصحاب کرام آمین دیرلر ایدی . بعدالطواف مقام ابراهیمه کلدی . (واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی) آیت کریمه‌سنی انده اوقودی . ومقامی کندی ایله بیت کعبه آره‌سنه کتیره‌رك طوردی . ایکی رکعت نماز قیلدی رکعت اولیده بعدالفاتحه سورة الکافرونی رکعت ثانیه‌ده سورة الاخلاصی تلاوت ایلدی . نمازك ختامنده دونوب رکنی استلام ایتدی صوکره باب صفادن چیقدی . جبل صفایه عزیمت ایلدی . جبله قریب اولدیغنده [ان الصفا والمروة من شعائرالله فمن حج البیت اواعتمر فلاجناح علیه ان یطوف بهما ومن تطوع خیرا فان الله شاکر علیم] آیت کریمه‌سنی اوقودی . جبل صفانك اوسته چیقدی صفانك اوزرندن بیت شریفه طوغری نظر وتوجه ایتدی [لااله الاالله وحده لاشریك له الملك وله الحمد یحیی ویمیت وهو حی لایموت بیده الخیر وهو علی کل شیٔ قدیر لااله الاالله وحده انجز وعده ونصر عبده وهزم الاحزاب وحده] دیه‌رك دعادن صکره مروه جانبنه یورودی . وادیدن مروه یوقوشنه کانجه‌یه قدر هروله ایله یورودی

يوقارییه آهسته چیقدی. صفادن مروه‌یه بو منوال اوزره یدی کره سعی ایلدی. هر دفعه‌سنده صفا اوزرنده عین دعایی عین توجه اوزره ایدردی صفا ایله مروه‌نك بیننده مساعی سبعه‌دن بعض مراتی افندیمز ، راکباً ایفا ایتمشلردی .

ابو الطیفل، صفا ایله مروه‌نك ارہسنده سعی رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمزك راکباً ایفا بیورمش اولمسنك کیفیت و حکمتی ابن عباس حضرتلرندن صوردیغی زمان ابن عباس، رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزرینه حتی یتشمش قیزلره وارنجه‌یه قدر خلقك [هذا محمد هذا محمد] دیه‌اوشوشمش اوله‌رق حاصل ایلدکلری مزاحمه‌دن طولایی ماشیاً سعیه مجال قالمدیغنه مبنی بالضروره ناقهٔ سعادته رکوب ایجاب ایتدیکنی سویلمشدی .

سعی مروتینك ختامی اوزرینه هدیی اولمیانلرك احرامدن چیقوب منایه کیدیلیر ایکن حج ایچون احرامه کیرمه‌لری. وهدیی اولانلرك یوم النحره دکین احرامده قالملری امر و تنبیه‌دن صوکره : [ولوانی استقبلت من امری مااستدبرت ماهدیت ولولا ان معی الهدی لاحللت = اکر بن شمدی بیلدیکمی اولجه بیلمش اولسیدم یانمجه هدی کتیرمیوب هدیی مکه‌ده صاتون الیر ایدم

واحرامی عمره‌یه منصرف قیلر وسزك احرامدن چیقد-یغکز کبی بن دخی چیقـار ایدم ولـکن مادامکه هدیمی برابر کتیردم نحر ایتمدکجه احرامدن چیقـامیه‌جغم » بیورلدی .

سراقه بن مالك :

— « یارسول الله هی لنـا ام للابد؟ = حجی فسخ ایدوب‌ده عمره‌یه دوندیرمك و یاخـود حج و عمره‌نی مقارن ایتمك جوازی یالکـز بوسنه ایچون بزه‌می مخصوصدر یوقسه هر سنه‌یه‌می ؟ »

دیه سؤال ایتمکله رسول اکرم صلی الله علیه و سلم مبارك پارمقلرینی تشبیك ایدوب :

— « دخلت العمرة فی الحج الی یوم القیمة »

بیوردیلر .

ابو بکر الصدیق، عمر الفاروق، طلحه. زبیر ودیکر بعض اصحاب کرام، هدیلرینی برلکده کتیرمشلردی. امر عالی موجبنجه احرامده قالدیلر. فاطمة الزهراء وجمیع امهات مؤمنین حضراتی هدی کتیرمامشلردی . عائشه رضی الله عنهانك غیری احرامدن خالی اولدیلر .

بو آنده ایدی‌که حضرت علی کرم الله وجهه یمندن

طوغريجه مكهٔ مكرمه‌يه كلدی وهدی نيتيله برقاچ دوه‌ده برلكده كتيردی. حضرت سيد الانام عليه‌الصلوة والسلام سؤال بيورديلر :

— « بما اهللت ؟ »

جناب علی. اهلالنی اهلال رسول ذو الجلاله تعليق ايتديكنی :

— « بما اهل به رسول الله »

ديه بيلديرمكله حقنده [اللهم اهلالاً كاهلال نبيك] بيوردقدن صوكره :

— « اكر هديم اولمسيدی حج احرامنی چوزوب عمره‌يه نيت ايدردم سن كندی احرامكده قال. هديده شريكم اول »

ديدی. او كونلر، مارته مصادف ايدی و كوندوز ايله كيجه‌نك مساوی اولديغی بر زمان اعتدال ايدی.

رسول الله صلی الله عليه وسلم، پازار وپازار ايرته‌سی، صالی، چهارشنبه كونلريله پنجشنبه كيجه‌سی مكهٔ مكرمه‌ده قالدی. پنجشنبه كونی‌كه ذو الحجه‌نك سكزنجی كونی ويوم الترويه ايدی حجاج كرام ايله برلكده چيقوب منايه كيتديلر. منايه كيدجكلری زمان هديسزلكلری سببيله

بأمرعالی احرامدن چیقمش بولنانلر حج ایچون احرامه کیردیلر .

مناده او کون اویله ، ایکندی، اقشام، یاتسو نماز - لرینی قیلوب انده کیجه‌لدی و ایرته‌سی یوم جمعه و یوم عرفه‌نك‌ده صباح نمازینی ینه مناده قیلدی. کونش طوغدقدن صوکره عرفه‌یه حرکت بیوردی .

خیمهٔ سعادتلرینك نمره‌ده قورولمسنی امرایتمشدی. خیمهٔ مذکوره قیلدن منسوج ایدی عرفانه کلدیکنده خیمهٔ سعادتلرینه قوندی. کونشك زواله کله‌رك حرارتی کچنجه قصواء اسمنده‌کی ناقهٔ سعادتلرینه رحل اورولدی. بینوب بطن وادی‌یه کلدی خلقك اسکاتنی یعنی انصات ایتملری لزومنك اعلانی جریر بن عبداللهه امر ایلدی .

ایشته اوراده و ناقهٔ سعادتلرینك اوزرنده خلقه بر خطبهٔ بلیغه اوقودی. ازدحام سببیله هرکس نبی اکرمك صوت شریفنی ایشیده‌مدیکنه مبنی « ربیعه بن امیه بن خلف » قصوانك صدری التنه طوروب تنقی ایلدیکی خطبهٔ سعادتی با امر نبوت امته وحضاره تبلیغ ایدردی. خطبه رسالتده ابتدا الله تعالی جل شانه ولا اله غیره حضرتلرینه حمد وثنادن صوکره :

— « بو بلده ، بو آيده بو كون حرام اولديغى كبى سزك قانلريكز ، مالل وعرضلريكز يكديكريكزه حرامدر. بيلمش اوليكزكه جاهليتك جميع عادات واحوالنى اياغمك التنه قويه‌رق لغو وابطال ايتدم . جاهليتـدن قالمه اولان قانلركه اهلى انك انتقامى صددنده‌در بالكليه باطلدر بو بابده ابتدا ابطال ايلديكم قان ، ربيعـه بن الحارث بن عبدالمطلب اوغلنك [*] قانيدر وجاهليتدن قالمه ربالرى دخى ابطال ايتدم . اول ابطال ايتديكم ربا ، عباس بن عبدالمطلبك رباسيدر . زوجه‌لريكز حقنده جناب حقدن قورقيكز . انلرى كلمهٔ حقله وحقك عهديله تحت نكاحكزه كتيرمشسكز . سزك انلر اوزرنده حقلريكز انلركده سزك اوزرلريكزده حقلرى واردر . سزك حقكز ، فراشكزه ايستمديكز شخصك اياغنى باصديرمامقدر . باصديرزلرسه اثر ضرب اعضالرنده ظاهر اولنجه‌يه دكين ضرب ايدرسكز وانلرك قدر معروف نفقه وكسوه‌لرى سزه عائد حقلريدر. مؤمنلر ، هپ برى برينك قرنداشيدر بركيمسه‌يه مسلم قرنداشنك مالى حلال اولمز مكركه حسن

[*] بنى سعد قبيله‌سنده ارضاع اولنوركن هذيل قبيله‌سى انى اولديرمشدى .

رضاسیله ویرمش اوله. بن سزه لازم اولان احکامی تبلیغ ایتدم وایکی شیئی براقدم که انلره تمسك ایتدکجه هیچ بر وقت ضلالتده قالمازسکز . بری کتاب الله دیکری سنت رسول اللهدر روز قیامتده جناب حق ، سزدن سؤال ایده جکدرکه محمد [علیه الصلوة والسلام] سزکله نه کونه معامله و معاشرت ایتدی . سز او کون نه جواب ویره جکسکز ؟ »

دیدی اصحاب کرام :

— یا رسول الله ! شهادت ایدرزکه رسالت و اماتی ادا وشرط ارشاد ونصیحتی ایفا ایتدك »

جوابنی ویرملریله سید الانام علیه الصلوة و السلام سبابه پارماغنی جانب آسمانه قالدیروب صوکره انکله اصحابنه اشارتله متوالیاً اوچ نوبت [اللهم اشهد] دیدی وسوزینی کسمیه رك :

— « یا عباد الله ! اوچ شی ، سینه لری کینه لردن پاك ایدر : عملده اخلاص ، مسلمانلره خیر خواهلق ، جماعت مسلمینه ملازمت »

دیدی .

ربیعه ، کورسسلی بر آدم ایدی. افندیمز ، خطبه سنك

هر فصل وفاصله‌سنده اكا : [ياربيعة ! قل يا ايها النـاس ان رسول الله يقول كذا = اى ناس ! تحقيقا رسول الله بويله سويليور ديه سويله] دير ربيعه دخى تاقى ايلديكى امر عالى موجبنجه صيحه وندا ايدردى .

عبدالله بن عباس رضى الله عنهمانك والده‌سى «ام فضل بنت الحارث» برقدح سود كوندرمش ايدى . رسـول اكرم ، سودى شوانناده ايچدى . اصحاب كرام ، انكله اوكون افنديمزك صائم اولمديغنى اكلاديلر .

خطبه تمام اوله‌رق اذان اوقومسى بلال رضى الله عنه‌يه امر اولندى . حالبوكه ايكندى وقتى ياقلاشمش و هنوز اويله نمازى قيلنمامش ايدى. بلال اذان اوقودى. اقامت‌ده ايتدى ابتدا ظهر نمازى قيلندى. صوكره ينه امر اولنه‌رق بلال اقامت ايتدى ايكندى نمازى قيلندى. كه ظهر وعصر نمازلرى وقت واحده‌ده جمع ايله براذان ايكى اقامتله ادا ايدلدى

رسول الله صلى الله عليه وسلم افنديمز . نمازدن صوكره دوه‌سنه بينوب موقفه واردى . وموقفده قصوانك قارنى صخره‌يه بالاعطا قبله‌يه طوغرى طوره‌رق دعايه مشغول اولدى . ودعاده الحاح كوستردى .

موقفده اكثر دعالرى : [اللهم لك الحمد كالذى

نقول و خيراً مما نقول اللهم لك صلوتى و نسكى ومحياى ومماتى واليك مآبى ولك ربى تراثى اللهم انى اعوذ بك من ماتجئ به الريح] ايدى .

ديكر روايته كوره عرفه كوننده : [لااله الاالله وحده لا شريك له] ديدكدن صوكره اكثر دعاسى : [اللهم لك الحمد كالذى نقول . اللهم لك صلوتى ونسكى و محياى و مماتى و اليك مآبى و عليك يارب ثوابى . اللهم انى اعوذ بك من عذاب القبر ومن وسوسة الصدر و من شتات الامر و من شر كل ذى شر] ايدى.

ابن عباس حضرتلرينك روايتنه كوره عرفه ده كى ايتديكى دعالرك برىده بو ايدى : [اللهم انت تسمع كلامى و ترى مكانى و تعلم سرى وعلانيتى لايخفى عليك شئ من امرى انا البائس الفقير المستغيث المستجير الوجل المشفق المقر المعترف بذنوبه . اسئلك مسئلة المسكين . وابتهل اليك ابتهال المذنب الذليل و ادعوك دعاء الخائف الضرير من خضعت لك رقبته و فاضت لك عيناه و ذل جسده ورغم انفه لك اللهم لاتجعلنى بدعائك رب شقياً و كن رؤفاً رحيماً يا خير المسؤلين و يا خير المعطين]

بیورمشلردرکه :

— « دعالرك خیرلیسی و اجابته اقربی عرفه کوننده ایدیلان دعادر . بنم و بندن اولکی انبیانك دیدکلرینك افضلی [لااله الاالله وحده لاشریك له الملك و له الحمد و هو علی کل شیء قدیر] کلمه‌سیدر .

..

عرفه‌ده اهل نجددن یوم عرفه‌یه یتشمش اولان بر طاقم کیمسه‌لر ، حضور سعادته کلوب: [کیف الحج؟] دیه سؤال ایتدیلر. آنك اوزرینه امر بیوردی منادی‌یی عرفه‌ده [من جاء لیلة جمع قبل طلوع الفجر فقد ادرك الحج. ایام منی ثلثة . فمن تعجل فی یومین فلا اثم علیه و من تأخر فلا اثم علیه] دیه ندا ایتدیردی .

حجاجدن برکیمسه او کون عرفانده راحله‌سندن دوشه‌رك فوت اولمغله امر ایدوب انی ماء وسدرایله غسل و جامهٔ احرامیله تکفین ایتدیلر . حنوط وسائره مثللو قوقولی شی سوردیرمیه‌رك باشی، یوزی اچیق اولدیغی حالده دفن ایتدیردی و حقنده : [ان الله یبعثه یوم القیامة ملبیاً] دیدی .

عرفانده وقفه‌ده ایدی : [وقفت هٰهنا . وعرفة

كانما موقف = بن بوراده طوردم عرفاتك هر يری موقفدر] بيورملريله برابر هر قومك ايام سابقه‌ده واقف اولدقلری محلده طورملرینی امر ايتدی .

اقشام اوستی هنوز موقفده ايكن : [اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتی و رضيت لكم الاسلام ديناً] آيت كريمه‌سی نازل اولمشدر . آيت كريمه نزول ايدركن قصواء، ثقلت وحيه تحمل ايده‌میه‌رك ير‌ه چوكمشدی! معنای لطيفی بوكون سزك دينكزی اكمال و اوزريكزه نعمتمی اتمام ايتدم و سزك ايچون دين اولمق اوزره اسلامی بكندم ديمك ايدی . تبليغ وايفاء رسالت كبی مأموريتنك ختام وتمامی حالنده اووجود معززك ارتق دنياده ايشی قالميور ايدی :

اذاتم امر دنی نقصه
توقع زوالا اذاقيل تم

مفهومنجه آيت كريمه . رسالتپناه افنديمزك رحلت سنيه‌لرينه اشارت ايدی. حضرت ابوبكر الصديق رضی الله عنه . بودقيقه‌يی اكلايه‌رق اغلادی ! .

اوكون غروب شمسدن صوكره فخر الانبياء افنديمز، عرفاتدن دوندی قصوايه راكب ايدی . اسامه بن زيد

رضی الله عنهی ترکیسنه آلدی کمال عز و وقار ایله مزدلفه یه حرکت ایتدی .

ناقهٔ سعادتلرینك یولاری دست همایونلرنده ایدی . اولقدر چکدی که قصوانك باشی رحلنك اوکنـه تماس ایدر درجه‌سنه کلمشدی . یولده بر یوقوش کلدکجه یولاری صالیویریرایدی، خلقك مسارعت وازدحاملرینی کورونجه مبارك اللریله خلقه اشـارت ایدوب : [یا ایها الناس السکینة السکینة] دیدی . یاواش کیتملرینی امر ایده‌یور ایدی .

اشبو امر عالی‌یه قارشو خلقك ینه دوه‌لرینی ضرب شماته‌لرینی ایشیده‌رك الده‌کی قامچیسیله اشارت ایتدی. و : [یا ایها الناس! علیکم بالسکینة، فان البر لیس بالایضاع] دیدی .

یولده بر طاغ قولتـوغنه کلدی‌که صول جانبی یول ایدی آنده ناقهٔ همایونلرندن ایندی و بعد البول خفیف بر آبدست آلدی . اسامه :

— « الصلوة یارسول‌الله ! »

دیرکن اکا : [امامك] دیه نماز محلنـك ایلروده ایدوکنه اشارتله دوه‌سنه سوار اولدی. یاتسو وقتنه یاقین

مزدلفه‌یه کلدی . اقشام ایله یاتسو نمازلرینی جمع ایده‌رك بر اذان وبر اقامتله برابر قیلدی . او کیجه مزدلفه‌ده قالدی . تهجد قیلمیوب صاغ جانبی اوزرینه یاتدی اویودی شفقله برابر قالقدی . فضل بن عباس رضی الله عنهمایه : [التقط حصی] دیه جمره طوپلامسنی امر ایتدی فضل ده اوفاق برقاچ طاش دیوشیروب تقدیم ایتدی . افندیمز :

— « بامثال هؤلاء وایاکم والغلو فی الدین . فانما هلك من قبلکم بالغلو فی الدین »

بیوردی‌که زعم افضلیتله قوجه‌مان طاشلری شیطان نیتنه جمره‌یه اتمق حائز فضل ومزیت اولمیوب بالعکس حددن زائد وخارج اولمق اعتباریله اودرلو معامله‌نك غلو فی الدین مرتبه‌سنده بولندیغنه مبنی محذور مذکوره محل قالماق اوزره اوفاجق طاشلرله جمراتك رمیی وهر خصوصده غلودن مجانبتی بونکله امر واخطار ایتمشدر . مزدلفه‌دن قصوایه راکباً مشعر الحرامه کلدی . مشعر الحرامده قبله‌یه طوغری طوردی دعایه مشغول اولدی . تکبیر وتحمید وتهلیل ایلدی .

عباس بن مرداس اسلمی ، روایت ایدرکه حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم یوم عرفه‌نك آخرنده ویوم

عيد كيجه‌سنده امتی ایچون دعا واستغفار ایلدی . جناب حق ، مظالمك غیری‌نی مغفرت ایتدیکنی ومظلومك حقنی ظالمدن الیویرمدکجه ظالمی عفو و مغفرت ایتمیه‌جکنی بیلدیردی . شفیع الامه افندیمز : [یارب دیلرسه‌ك جنتدن عوض ویر یرده مظلومی راضی قیلوب ظالمنی مغفرت ایدرسك] دیه نیاز وتضرع ایتدیکی حالده او کیجه اثر قبول واجابت ظهور ایتمامشدی .

مزدلفه‌ده ویاخود مشعرالحرامده عین دعایی کمال تضرعله تکرار ایدرکن جبریل ، پیغام اجابتله کلدی .. او زمان جناب رسول اکرم ، تبسم بیوردی . ابوبکر ایله عمر رضی الله عنهما سبب تبسمی سؤال ایتملریله امت حقنده‌کی دعاسنك قبول بیورلمش اولمسندن ناشی شیطان ، کدرندن جزع وفزعله باشنه طوپراق صاچه‌رق کندینه و یل و ثبور ایله ادعا ایلدیکنی کوروب تبسم ایتدیکنی سویلدی .

طلوع شمسدن اول مشعرالحرامدن حرکت ایتدی . بودفعه «قزح» دیدکلری محلده ناقهٔ همایونلرینك ترکیسنه عم زاده‌لری فضل بن عباس رضی الله عنهمایی آلدی . فضل ، برشاب جمیل ایدی . محفه‌لرله بعض نساء کچرکن فضل انلرك طرفنه باقمش ورروایت اخرایه کوره خثعم قبیله‌سندن

برقادین اوراده حضور اقدس رسالتپناهی یه کلوب :

— « یا رسول الله ! حجه کیتمکه غیر مقتدر اولان اختیار بابام ایچون بن حج ایتسهم جائز اولورمی ؟ »

دیه سؤال ایدرك [بلی] جوابنی آلیرکن فضل، او قادینه قادین‌ده فضله باقش و بونی رسول الله کوردیکندن مبارك دست سعادتلریله فضلك باشنی طوتوب یوزینی اوبر طرفه چویرمشدی حضرت عباس رضی الله عنه ، فضلك باشی نیچون دوندیردیکنی سؤال ایتدی .

افندیمز :

— «رأیت شاباً وشابةً فلم آمن علیهما الشیطان » ·

جوابنی ویردی ·

بطن محسره کلدیکی زمان ناقهٔ سعادتك زمامنی براز صالیویره‌رك سرعتجه یوروتمشدی جمرهٔ کبرایه کیدن اورته یولدن یورودی. شجره قربنده‌کی جمره‌یه واردی. فضلك طوپلایوب ویردیکی طاشلردن یدی دانه‌سنی اکا دوه اوزرنده اولدیغی حالده آتدی . هر برطاش ایچون اتارکن تکبیر ایتدی ·

رمی جمرات ، ضحی وقتی ایدی · حین رمیده تلبیه‌یی کسدی · بلال ایله اسامه رضی الله عنهما، اوزمان

خدمت شريفهٔ رسالتپناهيده ايديلر ، برى ناقه‌نك زمام وجامنى طوتار ديكرى لباس ايله افنديمزه كولكه ايدردى.

رمى جمراتده خلق ازدحام ايتمشلردى [يا ايها الناس! لايقتل بعضكم بعضاً. واذا رميتم الجمرة فارموا بمثل حصى الخذف] ديه اومثللو ازدحامله اولان رمى جمراتده ملحوظ بولنان مخاطره‌نك اوزرينه هركسك نظر دقتنى جلب ايتدى.

جمره‌نك عقيبنده واورادہ خطبه‌يه باشلايه‌رق يوم عرفه‌ده اوقوديغى كبى دماء جاهليه‌نك واموال واعراضك تحريمنى ابلغ وجوه اوزره تكرار ايتدى . و :

— « سلطان ، سزى كتاب اللهه دعوت ايتدكجه امرينه اطاعت ايديكز . و مناسككزى شمدى بندن اوكرنيكز . بيلمم اما بلكه بوسنه‌دن صوكره بر دها حج ايتميه‌جكم »

ديدى صوكره مسيح الدجالك بيان احوالنه بالتصدى:

— « انه لم يكن فى الارض منذ ذرأ الله ذرية آدم عليه السلام اعظم من فتنة الدجال وان الله لم يبعث نبياً الا حذر امته الدجال وانا آخر الانبياء و انتم آخر الامم و هو خارج فيكم لامحالة »

بيوروروايكن دجالك امت ميانده ظهور وخروجي لامحاله ايدوكنه دائر اولان بيانات سنيه اوزرينه حاضر بولنان اصحاب كرامده بعض مرتبه خوف وخشيت علايمي معلوم عالى بيوريلهرق :

— «غير الدجال اخوفني عليكم . ان يخرج وانا فيكم فانا حجيجه دونكم وانا حجيج كل مسلم وان يخرج من بعدي فكل حجيج نفسه والله خليفتي على كل مسلم . وانه يخرج من خلة [اى من طريق بين الشام والعراق] فيعيث اى يفسد يبعث السرايا والجنود يميناً ويبعث شمالاً وان على مقدمته سبعين الفاً من يهود اصبهان عليهم رجل اشعر من فيهم فيقول بدو بدو [اسرع اسرع] يا عباد الله ! فاثبتوا فانى ساصفه لكم صفة لم يصفها اياه نبي قبلي وانه يبدأ فيقول انا نبي ولا نبي بعدي ثم يثنى فيقول انا ربكم ولا ترون ربكم حتى تموتوا . وانه اعور وربكم ليس باعـور . وانه مكتوب بين عينيه كافر يقرؤه كل مؤمن كاتب وغير كاتب وفتنه كثيرة .. منها ان معه جنة وناراً فمن ابتلى بناره فليستغث بالله وليقرأ فواتح الكهف فتكون عليه برداً وسلاماً كما كانت على ابراهيم . ومنها ان تطوى الارض منهلاً منهلاً طى فروة الكبش . وانه يسيح الارض كلها

فى اربعين يوماً ومامن بلد الا وسيطؤها الامكة والمدينة وسرعته فى السير كالغيث استدبرته الريح . وان له ثلاث صيحات يسمعها اهل المشرق واهل المغرب . ويتناول الطير من الجوو يشويه فى الشمس شياً . وانه يخوض البحر فى اليوم ثلاث خوضات لايبلغ حقويه واحدى يديه اطول من الاخرى . فيمد الطويلة فى البحر فتبلغ قعره فيخرج من الحيتان مايريد . وانه يخرج فى خفة من الدين وادبار من العلم فلايبقى احد يحاجه فى اكثر الارض . ويذهل الناس عن ذكره . وانه يأتى فيقول لاعرابى ارأيت ان بعثت لك امك اتشهد انى ربك فيقول نعم فيتمثل له شيطان على صورة ابيه وآخر على صورة امه فيقولان له يابنى اتبعه فانه ربك فيتبعه . وانه يمر بالخربة فيقول لها اخرجي كنوزك فتتبعه كيعاسيب النحل . وانه يأتى على النهر فيأمره ان يسيل فيسيل ثم يأمره ان يرجع فيرجع ثم يأمره ان ييبس فييبس . وانه يأمر الريح ان تثير سحاباً من البحر فتمطر الارض فتفعل . وانه يقول انا رب العالمين وهذه الشمس تجرى باذنى افتريدون ان احبسها فيقولون نعم فيحبس الشمس حتى تجعل اليوم كالشهر والجمعة كالسنة

ويقول اتريدون ان اسيرها فيقولون نعم فيجعل اليوم» كالساعة . وانه يأتى قبل خروجه ثلاث سنوات شدائد» يصيب الناس فيها جوع شديد يأمر الله السماء ان تحبس» ثلث مطرها ويأمر الارض ان تحبس ثلث نباتها ثم يأمر الله» السماء فى السنة الثانية فتحبس ثلثى مطرها ويأمر الله الارض» فتحبس ثلثى نباتها ثم يأمر الله عزوجل السماء فى السنة» الثالثة فلا تمطر قطرة ويأمر الارض فلا تنبت خضراء» فلاتبقى ذات ظلف الا هلكت الا ماشاء الله »

ديرايكن اصحاب كرامك خوف وحيرتله :

— « يارسول الله! فمايعيش الناس اذاكان ذلك »

ديه سؤال ايتملرينه جواباً [التسبيح والتكبير يجرى ذلك» منهم مجرى الطعام] بيوردى.. ودوام ايتدى :

— «وانه يسلط على نفس واحدة فينشرها حتى يلقيها» شقين فيمر الدجال بينهما ثم يقول انظروا هذا فانى ابعثه» الان ثم يزعم ان له رباً. غيرى ثم يبعثه الله فيقول له الخبيث» من ربك؟ فيقول: ربى، الله وانت عدوالله الدجال. والله» ماكنت قط اشد بصيرة فيك منى الآن ، فيريد ان يقتله» ثانياً فلايسلط عليه وهوالخضر عليه السلام ويكون معه» اليسع عليه السلام ينذر الناس يقول: هذا المسيح الكذاب»

«فاحذروه لعنه الله. ويعطيه الله من السرعة مالا يلحقه الدجال»
«ان بين يديه رجلين ينذران اهل القرى. كلما دخلا قرية»
«انذرا اهلها فاذا خرجا منها دخلها اول اصحاب الدجال.»
«ويدخل القرى كلها غير مكة والمدينة. فيمر بمكة فاذا هو»
«بخلق عظيم فيقول : من انت ؟ فيقول : انا ميكائيل بعثنى»
«الله لامنعك من حرمه ويمر بالمدينة فاذا هو بخاق عظيم»
«فيقول: من انت؟ فيقول: انا جبريل بعثنى الله لامنعك»
«من حرم رسوله ويصيح فيخرج اليه من مكة منافقوها»
«وترجف المدينة ثلاث رجفات فلا يبقى منافق ولا منافقة»
«الاخرج اليه . فتنفى المدينة يومئذ خبثها كما ينفى الكير»
«خبث الحديد. ويدعى ذلك اليوم يوم الخلاص. ويكون آخر»
«من يخرج اليه النساء حتى ان الرجل ليرجع الى امه وبنته»
«واخته وعمته فيوثقها رباطاً مخافة ان تخرج اليه »

بوكا اوچ كره [يوم الخلاص] ديه علاوه ايلدى.
صوكره :

«— وما يوم الخلاص ؟ يجئ الدجال فيصعد احداً»
«فيطلع فينظر الى المدينة ويقول لاصحابه : الاترون الى»
«هذا القصر الابيض هذا مسجد احمد »

ديدى . ودوام ايتدى :

ـــه جناب حق زمين وآسمانی خلق ايلديکی کون زمان نه هيئتده ايديسه شمدی ينه اوهيئته رجوع ايتمشدر. سنه اون ايکی آی بونك درت آيی اشهر حرمدر . اشهر حرمك اوچی متواليدرکه ذوالقعده وذوالحجه محرمدر. منفرد آی ذخی رجب مضردرکه جمادی الآخره ايله شعبان آره سنده‌در [*] سزقريبـاً ربکزه ملاقی واعمالکزدن مسئول اوله‌جقسکز . ايمدی کرکدرکه بندن صوکره يکديکريکزك بويونی اورمغه صاپمیه‌سکز. وبندن ايشتديککزی حاضر اولانلر ، غائب اولانلره نقل و تبليغ ايتسون بلکه سوزلريمی بندن ايشيدوب ده آخره تبليغ ايدنلرك بعضی ، کندوسنه تبليغ اولنان کيمسه‌لردن دها کوشك وعاجزدر [الاهل بلغت ؟] ، ديدی . اصحاب کرام [نعم] جواب تصديقنی ويرمليله اوچ کره [اللهم اشهد] بيوردی . وخطبه‌دن صوکره محـل نحره يعنی قربان محلنه کلدی . مدينهٔ طاهره‌دن برلکده کتيرديکی هدی ايله حضرت عليك يمندن کتيرديکنك مجموعی يوز

[*] السنة اثنا عشر شهراً منها اربعة حرم ثلاثة متواليات ذوالقعدة وذوالحجة والمحرم ورجب مضر الذی بين جمادی وشعبان الحديث

دوه اولمشدی . یوز دوه‌نك التمش اوچ رأسنی رسالتپناه افندیمز ، کنـدی مبارك اللریله بوغازلدی‌كه سنین عمر همایونلرینك عددینه موافق ایدی . متباقی اوتوز یدیسنی حضرت علی کرم‌الله وجهه‌یه سپارش ایده‌رك او بوغازلدی . وآل وزوجات طاهراتی ایچون یالکز برصیغیریاخود بر دوه قربان ایتدی . صوکره منایه کلدی .

سرتراش « معمر بن عبد الله بن نضله بن عوف » حاضر ایدی . رأس سعادتلرینك صاغ جانبندن تراش ایتمسنی اللریله اکا [خذ] دیه اشارت بیوردی . جانب مذکوردن تراش ایتدیردیکی موی مطهری اوراده قریب اولان اصحاب واشخاصه وجانب یساردن تراش ایتدیریکنی ده « ابوطلحه » ویاخود « ام سلیم » رضی‌الله عنهمایه ودیکر روایته کوره زوجات طاهراتنه ویردی .

خالد بن الولیده استدعاسنه مبنی ناصیهٔ رسالتپناهی‌یه مصادف اولان موی مطهردن احسـان بیورلمشدی . اوده موی سعادتی سرپوشنك جبهه و ناصیه جهتنه تبرکاً تعبیه ایتمکله اندن صوکره جمیع غزواتنده هرحمله‌ده ، منصور ومظفر اوله کلمشدر .

بعض اصحاب کرام امتثالاً تمـام تراش اولدیلر .

بعضی‌ده اکتفا طریقیله صاچلرینك اوجندن بر مقدارینی کسدیریلر . اولویتك بالطبع اولکنده ایدوکی اظهر اولمغله جناب پیغمبر : [اللهم اغفر للمحلقین] دیه دعا بیوردی . تقصیر ایدنلر کیری قالمش دیمك ایدی . بناءً علیه اصحاب کرام :

— « یا رسول الله ! وللمقصرین »

دیمشلر . رسول اکرم ینه اولکی کبی یالکز محلقینه دعا ایتمش اصحاب‌ده رجالرینی تکرار ایده‌رك منوال مذکور اوزره کیفیت اوچ نوبت تکرر ایلمشدی .

قربانلرینك هر برندن بر مقدارات کسدیروب بر قابده پشیرتدیردی انی علی ایله برابر تناول بیوردی . و علی‌یه امر ایدوب قربانلرینك اتلرینی ، دریلرینی و سائر شیلرینی تقسیم ایتدیردی قصابه انلردن ویرمدی . اجرتنی آیری ویردی .

شو اراده ایدی عرفاتك بطن عرنه‌دن و مزدلفه‌نك بطن محسردن ماعدا هر یری موقف ایدوکی و منانك هر یری ایله مکه زوقاقلرینك منحر اولدیغنی اعلان ایتدیردی .

آندن صوکره حضرت عائشه رضی الله عنها . مسکی

حاوی برطیبله تطییب ایدوب رسول الله صلی الله علیه و سلم احرامدن چیقدی و سوار اوله‌رق وقت ظهردن مقدم مكهٔ مكرمه‌یه كیردی. وسوار اولدیغی حالده طواف افاضه‌یی ادا ایلدی چاه زمزمه كلدی. بنی عبدالمطلب بئر زمزمدن صو چكوب حجاجه ساقیلك ایده‌یورلردی. [انزعوا بنی عبدالمطلب لولا ان یغلبكم الناس سقایتكم لنزعت معكم = ای عبدالمطلب زاده‌لر! چكیكز اگر خلقك اوزرلریكزه ازدحامی خوفی اولمسیدی بن ده سزكله برلكده چكردم] بیوردی. برقوفه‌ایله زمزمدن صوتقدیم اولنه‌رق ابن عباس روایتنه كوره آیاق اوزرنده وعكرمه روایتنه نظراً ناقهٔ سعادت اوزرنده اولدیغی حالده ایچدی.

اوكون بعض ناس، مشكللرینی سؤال ایلدیلر. تراشك ذبح هدی اوزرینه ذبحك رمی جمرات، طواف افاضه‌نك ده رمی اوزرینه تقدیمی جائز اولوب اولمدیغنی صوردیلر. هپسنه « لاحرج » جوابنی وردی. حضرت عائشه رضی الله عنهانك حیضدن تطهرله بیت كعبه‌یی طواف ایلدیكی بوكون ایدی.

بعده منایه عودت ایلدی. اوكونكی صلوة ظهرك

زه‌ده قیلندیغی اختلافلیدر عائشه وجابر رضی الله عنهما مکه‌ده، ابن عمر کبی بعض اصحاب ده بعد الرجوع منا ده قیلنمش اولدیغنی روایت ایتمشلردر .

ایام اضحیه‌نك برنجی کونی اولان اشبو جمعه ایرتسی کوننك بقیه‌سنده وبازار کیجه‌سنده و کوندوزنده پازار ایرتسی کونیله صالی کیجه‌سی وکوننده که بو اوچ کونلره ایام التشریق دینیلیر منـاده قالدی . ایام مذکوره‌ده هر کون زوالدن صوکره جمره آتدی وهر دفعه‌ده یدیشر طاش آتدی هر طاشده برکره تکبیر ایتدی .

ابتدا مسجد خیفـك یاننده اولان جمره‌یی آتار ایدی که بوکا جمرهٔ اولی دیرلر . دعا ایچون جمرهٔ اولیده توقف ایتدی. صوکره جمرهٔ وسطایی‌ده بو اسلوب اوزره آتدی انده‌ده دعا ایچون بر مدت توقف ایتدی . جمرهٔ ثالثه اولان جمرة العقبه‌نك رمیي اثناده توقف ایتمدی .

ایام عیدك ایکنجیسی و ایام منانك اولکیسی بولنان [یوم القر ویوم الرؤس] که بازار کونی ایدی خلقه مناده اوکون بر خطبه اوقودی. واوچنجی کونی بولنان [یوم الاکارع] ده کذلك منا ده بر خطبه‌دها اوقودی. بوخطبه‌ده ذوی الارحامه بر واحسان خصوصنی امر وتوصیه ایتمشدی.

***

اشبو حج شريف وداعده رسول الله صلى الله عليه وسلم بش دفعه خطبه اوقومشدر. برنجی خطبه، ذی الحجه نك يدنجی كونی مكه ده ايكنجی خطبه ، طقوزنجی كونی اولان يوم عرفه ده اوچنجيسی ، يوم النحرده منا ده دردنجيسی ، يوم ثانیٔ ايام منا اولان يوم القرده كذلك منا ده ، بشنجيسی يوم رابع ايام عيد بولنان يوم النفرده منا ده ايدی . صالی كونكه عيدك دردنجی كونی اوله رق [يوم النفر] ديديلرانده «محصب = ابطح» نام موقعه كيتدی. تشريف عاليدن بر كون اول اسامه رضی الله عنه: [يارين محصبده بنی كنانه خيفنك قربنده نزول ايتسه م كركدر] ديمشدی . فقط بوندن خبردار اولمقسزين آزادليسی ابو رافع ، خيمهٔ سعادتی محصبده خيف مذكورده قورمشدی .

چهارشنبه كيجه سی محصبده قالدی. وكعبهٔ معظمه يی برده طواف ايتمدكجه خلقك مكه دن طاغلماملری لزومنی اعلان ايتديردی كيجه نك برمقدارنده اويودی سحر و شفقه قارشی قالقدی مكهٔ مشرفه يه كلوب كيجه لين طواف وداعی ايفا ايلدی و مكه نك اشاغی جهتنده [كدی] ديدكاری يولدن چيقدی .. ارتق مدينهٔ طيبه لرينه توجه

بیوردی مکهٔمکرمه‌دن محل خروجلری، دخول ایلدکلری یولك غیری ایدی یوکسك بریولدن گیرمش الچق بریردن چیقمش ایدی .

مکه‌ده مدت مکث واقامتلری اون کوندر اول مدت نمازلرینی قصرایله قیلدی وقصرایله قیلدیغی نمازك عقیبنده [اتموا صلوتکم یا اهل مکة فانا قوم سفر] بیوروردایدی یولده «غدیرخم» نام برمنزلده اویله نمازینی قیلدقدن صکره اصحاب کرامنه دونه‌رك :

— « بن ، مؤمنلره کندی نفسلرندن دها زیاده اولی دکلی‌یم . بنی عالم بقایه دعوت ایتدیلر . بن‌ده اجابت ایتدم .. بیلمش اولیکز اراکزده ایکی شیئی عظیم براقدم‌که بری برندن عظیمدر . بریسی قرآن ، دیکری اهل بیتمدر. ایمدی بندن صوکره اوایکی امرده نه درلو سلوك ایتسه‌کز و انلرك حقوقنه نه کونه رعایت ایلسه‌کز کرکدر. او ایکی امر عظیم کنار حوض کوثرده یکا ملاقی اولنجه‌یه قدر یکدیکرندن جدا اولمزلر. تحقیقا حق تعالی ، بنم مولامدر . و بن جمع مؤمنینك مولاسی‌یم . »

دیدی و علینك النی طوتوب سوزینه دوام ایلدی :

— من كنت مولاه فعلى مولاه . اللهم وال من والاه . وعاد من عاداه و اخذل من اخذله وانصر من من نصره وادرالحق معه حيث كان »

بيوردی. عامهٔ اهل ايمانه قارشی رؤوس اشهادده بر حق عظيم تولی بخش ايتمك صورتيله علی كرم الله وجهه نك قدر جليل بلنديی برقاتدها بالا تر ايلدی .

ذوالحليفه يه مواصلتی كوندوزك كچ بر وقتنه مصادف اولمغله مدينهٔ سعادته كيجه كيرمامك عزميله انده قالدی. ايرته سی صباح معرس طريقيله كيدەرك مدينهٔ پاك رسالتپناهلرينه داخل اولدی .

يولده سواد مدينه يی كورديكی زمان اوچ كره تكبير ايدەرك [لااله الاالله وحده لاشريك له. له الملك وله الحمد وهو علی كل شیٔ قدير . آئبون تائبون عابدون ساجدون لربنا حامدون. صدق الله وحده ونصر عبده وهزم الاحزاب وحده] ديدی.

Medin… görün… okun… duru…

*
* *

٢١

— بعث جرير —

جرير بن عبدالله البجلی حضرتلری ، امراء يمندن

ذوالكلاعه كوندرلدی . ذوالكلاعك اسمی اسمیفع [*]
ایدی . وكنـدوسی تبابعهٔ حمیریه‌دن باكوراء بن حبیب
اوغلی ایدی . زوجه‌سی « صریعه بنت ابرهة‌الصباح »
ایله قبول اسلام ایتمشلردر .

جریر ، یمنده ذو الكلاع ایله ینه امرادن ذوعمر
نامنده دیكر برینه ملاقی اوله‌رق انلره رسالتپناه افندیمزه
عائد بعض اموردن بحث ایتدی . ذوعمر ، اوچ كون اول
رحلت نبویه‌نك وقوع بولدیغنی سویلیوب ذوالكلاع
ایله برلكده جریره رفیق اولدیلر . مدینهٔ طیبه‌یه طوغری
یمندن یوله چیقدیلر . یولده تصادف ایلدكلری بر جماعت
سواریدن لدی السئوال الدقلری : [قبض رسـول الله
صلی الله علیه وسلم واستخلف ابوبكر رضی الله عنه والناس
صالحون] جوابیله مسـموعات مذكوره‌نك صحتی تبین
وتأید ایتمكله ذوالكلاع وذوعمر :

— « اخبر صاحبك انا قدجئنا . ولعلنا سنعود ان شاء الله »
دیه‌رك اورادن كیری یمنه دوندیلر كیتدیلر .

حضرت عمر رضی الله عنهك زمان خلافتلرنده بونلر ،
مدینهٔ طاهره‌یه كلمشلردی . ذوالكلاعك معیتنده روایته

[*] الفك كسری ، میم وفانك فتحه‌لری وسین ویانك سكونلریله

کوره اون‌سکز بیك کوله‌سی موجود ایدی . درت بیکنی درحال آزاد ایلدی. شوقدر وارکه اون‌سکز بیك افراد معیتیله مدینه‌یه کلمسی وصیغمسی عقل وعادت نقطه‌لرندن براز شایان بحث ونظردر .

حضرت عمر :

— « یاذاالکلاع ! کیری قالان کوله‌لرك ثلث اثمانی نقداً بورادە، ثلثی شامده ، ثلث دیکری‌ده یمنده تسویه ایدلمك اوزره انلری‌ده آزاد ایت »

دیدی . ذوالکلاع ، اوبابده ملاحظه ایچون مهلت ایستیوب منزلنه کلدکدن صوکره کوله‌لرك هپسنی بلابدل آزاد ایتمش وایرته‌سی‌کون حضرت عمر ، اکاداثر سؤال ایدرکن ذوالکلاع :

— « جناب حق بکا وانلره خیرلی اولانی اختیـار ایتدی هپسنی آزاد ایتدم»

دیه جواب ویرمشدر. ذوالکلاع :

—« یاامیرالمؤمنین ! بنم بیوك برکناهم وارکه جناب حقك انی عفو ومغفرت ایده‌جکنی امیـد ایده‌میورم : برکون یوکسك برمحلده کیمسه‌نك کوره‌میه‌جکی صورتله اوطوریبور ایدم بولندیغم کوشکك اوکنده میدانده بنی

رب معبود اتخاذ واعتقاد ایتمش اولانلردن یوزبیك قدر غلبه‌لك طوپلانوب بنی کورمکه منتظر ایدیلر . ناگاه کندیمی انلره کوستردم هپسی بر آنده یره قاپانه‌رق سجده ایتدیلر »

دیدکده حضرت عمر :

— « اخلاص ایله توبه واقلاع ایله انابه‌دن غفار الذنوبك رحمت وغفرانی مرجودر »

دیه جواب ویردی .

ذوعمر ، اوزمان مدینهٔ سعادتده کوردیکی محاسن اخلاق وادارهیه نظر حیرتله باقه‌رق اصحاب کرامك هر خصوصده تقدیر وتحسین افکار وافعالی صددنده :

— « یاجریرا انبك علی کرامةً وانی مخبرك خبراً انکم معشر العرب لن تزالوا بخیر ماکنتم اذا هلك امیر تامرتم فی آخر فاذا کانت بالسیف کانوا ملوکاً یغضبون غضب الملوك ویرضون رضا الملوك »

دیمشدی .

علوان بن داود حکایت ایدرکه قبیله‌سی طرفندن برطاقم هدایا ایله ذوالکلاعك نزدینه بعث واسرا اولنان بر آدم ، برسنهٔ کامله قصرینك حولنده طولاشدیغی حالده

ملاقات ایدەمیوب یوزییك كشینك وجه مسرود اوزره سجده ایتدكلرینیده مشاهده ایتمش واسلامندن صوكره او احتشامی ترك ایله بازاردن آلدیغی برات پارچەسنی عوامدن برفردكی آننك تركیسنه آصوب كندی خانەسنه كیدركن لسان تأثرله :

اف للدنيا اذا كانت كذا
انا منها كل يوم فی اذا
ولقد كنت اذا قيل من
انعم الناس معاشاً قيل ذا
ثم بدلت بعيشی شقوة
حبذا هذا شقاء حبذا

سویلدیكنی كورەرك حكایه ایتمشدر ...

* * *

۲۲

قدوم فیروز دیلمی

فیروز دیلمی ، یمن والیسی باذانك زوجەسی مرزبانەنك عمزادەسیدر . بوكره قبول اسلام و زیارت حضرت سید الانام قصدیله یمندن مدینۀ پاك رسالته كلەرك

مسلمان اولدی . اخيراً اقامهٔ دعوی الكذب نبوتله يمنده مصيبتی ظهور ايدن اسود عنسی‌يی بو ذات قتل ايلمشدر .

* *

٢٣

طلوع جبريل

شو ارالق مدينهٔ طاهره‌ده البسه‌سی بياض ، صاچلری سياه ، رايحه‌سی لطيف ، يوزی دلبر نورانی بر ذات مجلس عالئ رسالتپناهيده كورونمشدر.. او وقته قدر مدينه‌ده بويله بر ذات كورولمديكی و اوزرنده سفر علامتی‌ده بولنمديغی جهتله كيم اولديغنی اصحاب كرام بيله‌مديلر ،

رسول‌الله صلی‌الله تعالی عليه وسلم افنديمزه يقين واروب : [السلام عليك يا رسول‌الله] ديدی. افنديمز [و عليك السلام] كلاميله مقابله ايتدی . صوكره او ذات ، ديزلرينی حضرت رسالتپناهك ديزلرينه اسناد و اللرينی‌ده فخذين نبويه‌يه وضع ايلدكدن صوكره ايماندن ، اسلامدن، احساندن، قيامتدن سؤال ايتدی.

حضرت نبی اکرم سؤال قیامتك ماعداسنه جواب ویروب : [مسؤول ، سائلدن اعلم دکلدر] بیوردی . او ذاتده مجلس عالیدن چیقدی . همان عقیبنده طلب و تحری امر عالیسی شرفصدور ایدەرك ارادیلر . هنوز مدینەده و بلکه حوالیٔ مسجد شریفده غائب اوله بیله جك قدر بر زمان کچمدیکی حالده بوله مدیلر. ایشته او زمان افندیمز: [جبریل ایدی . سزه دینکزی تعلیم ایچون کلدی] دیه حقیقت حالی بیلدیردی .

∴

فصل رابع عشر

اونبرنجی سنهٔ هجریه وقایعی

وفود نخع. ظهور متنبئین کذابین . سریهٔ اسامه واستغفار و مرض النبی . انتقال و ارتحال نبوی .

١

وفود نخع

یمندن ایکی یوز کشی ایدیلر . معاذ بن جبل رضی الله عنه اسلام اوزرینه بیعت ایتمشلردی . حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم افندیمزه کلان وافدلرك الك صوکرهسی بونلر ایدی . مقر بالاسلام اولدقلری حالده، محرمده کلهرك دارالضیافهده مسافر ایدلدیلر. رئیسلری «زراره بن عمرو» ایدی . کوردیکی غریب رؤیایی رسالتپناه افندیمزه عرض و حکایه ایدهرك تعبیر ایتدیرمشدر ؛ دیدی که :

— « كريده براقديغم ديشى حمارم ، سياهه مائل
قيزيل بر اوغلاق طوغورديغنى رؤياده كوردم »
افنديمز ، صوردى :
— « مملكتده كبه بر قارى براقدكمى؟»
زراره : [اوت] ديدى .
افنديمز :
— « او قارى بر چوجق طوغورمشدركه سنك
اوغلكدر »
ديه بيورديلر . زراره سؤال ايتدى :
— « اورنكلر نه ايدى »
حضرت پيغمبر ، بو آنده زراره‌يى: [يا زراره
يقين كل] ديه نزد هايونلرينه چاغيردى زراره يقين
كلوب اوطوردى . اكا افنديمز ، ياواشجه صوردى:
— «يا زراره ! سنده هيچ برص علتى وارميدركه
سن انى كيزلردك ؟ »
زراره جواب ويردى :
— « فوالذى بعثك بالحق ماعلم به‌احد ولا اطلع
عليه غيرك »
رسول‌الله صلى الله عليه وسلم :

— « هو ذاك »

بیوردقدن صوكره زراره :

— « یا رسـول الله ! ورأیت النعمان بن المنذر و علیه قرطان و دملجان و مسكتان »

دیه سؤال ایتمكله رسول الله :

— « ذلك ملك العرب رجع الى احسن زیه و بهجته »

جوابنی ویردی . زراره دوام ایدەرك :

— « یا رسـول الله ! ورأیت عجوزاً شمطاء خرجت من الارض »

دیركن نبی معظم :

— « تلك بقیة الدنیا »

دیه بیورملریله زراره سؤال ایتدی :

— « ورأیت ناراً خرجت من الارض فحالت بینی و بین ابن لی یقال له عمرو . وهی تقول: لظی لظی بصیر واعمی . اطعمونی آكلكم واهلكم و مالكم »

و :

— « تلك فتنة تكون »

جواب عالیسنی آلمسیله فتنەیی سؤال ایتدی :

— « يا رسول‌الله ! وما الفتنة ؟ »

حضرت رسول اكرم :

— « يفتك الناس بامامهم ويشتجرون اشتجار اطباق الرأس يحسب المسيئ فيها انه محسن ويكون دم المؤمن عندالمؤمن احلى من شرب الماء البارد . و ان مات ابنك ادركتك الفتنة وان مت انت ادركها ابنك »

ديه بيوردی . اوزمان زراره :

— « يا رسول‌الله ! ادع‌الله ان لا ادركها »

ديه واقع اولان نيازی نزد سامئ رسالتپناهيجه مسموع بيوريله‌رق حقنده :

— « اللهم لاتدركها اياه »

ديه دعا بيورلمشدر .

اشبو دعاء رسالتپناهينك فيض و بركتيله زراره، بالاخره فوت اولوب مرقد سرمديسنده فتنه و آسيب دهردن آسوده و آزاده قالمش اوغلی عمرو ، حضرت عثمان ذی‌النورين رضی‌الله عنهی شهيد ايدن زمرهٔ گنهكاران امت ميانده بولنمشدر .

***

ظهور متنبئين كذابين

دعوای نبوت ایدن مسیلمه ، طلیحه، اسود عنسی، سجاح کبی یالانجیلر ، همان بر آنده کبی ظهور ایتمشلردر.

مسیلمه وسجاح — مسیلمه، برزمان اول یمامه‌دن بنی حنیف مبعوثلریله برلکده مدینهٔ پاك سعادته کله‌رك تولی امر حقنده سدهٔ سنیهٔ رسالتپناهی‌یه بعض تکلیفاتده بولنمغه جرئت ایلدیکنه قارشی مساعده دکل شدتله رد بیورلمش اولمسندن ناشی مغبر واستبداده واستیلای بلاده صوك درجه مستعد ومتهیئ اولدیغی حالده عودت ایتمشدی.

اسود ایله مسیلمه‌نك ظهور ودعوالرینی حضرت سیدالانام علیه الصلوة والسلام عالم منامده دست همایونلرنده کوروب اوزرینه اوفورمکله برابر غائب اولدیغنی کوردیکی التوندن ایکی بیله‌زیکله اکلامشلردی!. وحتی مسیلمه‌یی مدینهٔ طیبه‌ده کوردیکی اثناده افندیمز، اودقیقه‌یی درخاطر ایده‌رك اکا : [انك اری الذی اریت فیه مارأیت] بیورمشلردی .

سجاح ، بنی تغلب بطوننك بنی غطفان قبیله‌سندن برقاری ایدی ا . مسیلمه‌نك دعواسنی ایشیده‌رك تنبی املنه‌دوشدی . وكندوسنه‌وحی كلدیكنی قومنه‌سویلمكله برابر مؤذن ، حاجب ، منبر اتخاذ ایلدی قومی دخی اویدیغندن‌سجاح، انلری باشنه‌طوپلایه‌رق‌ابتدا‌مسیلمه‌نك علیهنه اعلان حرب ایتدی . مسیلمه ایله تقابل و تلاقی ایلدیكنده نبوتك هانكیسنده ایدوكنی‌تعیین ایچون بری برینی امتحانه باشلادیلر . مع مافیه بوا متحان ، طرفة العین كبی بر زمان قلیل ایچنده مبدل صلح و مسالمت اوله‌رق هرایكیسی‌ده نبوت یكدیكری‌تصدیق ایله‌ازدواجه قرار ویردیلر .

مسیلمه ، سجاحك مهروكابینی اولمق اوزره امتلرندن صباح وعشاء نمازلرینی رفع واسقاط ایتمشدی . مسیلمه ، امر نبوتده رسول جلیل علیه اكمل التحیة و التبجیل افندیمزه شریك ایدوكنی و كندوسنه وحی كتیرن شخصك‌ده [رحمان] اسمنده اولدیغنی سویلمكده اولمسی سببلریله تبعه‌سی بیننده « رحمان یمامه » دیه بیللی اولمشدی . حالبوكه شیطان بی ایمان یمامه ، فتان سبكمغزان یمامه ایدی .

مسيلمه ، معجزه اولمق اوزره بعض خوارق ارائه سنه يلتنمكده ايدى.. حتى بو اوغورده يومورطه‌يى اغزى طار شيشه‌يه ادخال ومقطوع قوش قنادينى ربط وايصال اصوانى ايلك كشف ايدن مسيلمه ديرلر. فقط كوسترمك ايستديكى خوارقلك همان اكثرى ، ادعاسنك خلافى ظهور ايده‌رك كنديسنى قطعياً تنكيل وتكذيب ايتمشدرا.

بر كون بر قارى مسيلمه‌يه كلوب :

— « دعا ايتده صولرمزده خورمالرمزده بركت حاصل اولسون محمد [عليه الصلوة و السلام] قومنه دعا ايديورده صولرى زياده اوليور »

ديدى . مسيلمه صوردى : [اما اونلصل يابيور؟]

قارى :

— « بر قوفه صو ايستيور . مضمضه‌دن صوكره اغزنده‌كى صويى قوفه‌يه وقوفه‌ده‌كى صويى قويويه بوشالديركن صو طاشيور »

ديه تعريف ايتدى . مسيلمه ، بونى ديكليه‌رك بر قوفه صو اصمارلدى . وتعريف وجهله يابوب قوفه‌ده‌كى صودن هانكى قويويه دوكديسه صويى غائر وغائب اولمشدر خيبرده چشم على المرتضانك دهان شريف رسالت

بارندن سورولمسیله شفایاب اولدیغنی مسیلمه ایشتدیکندن بوکا معادل بر معجزه‌ده کندیسی کوسترمک ایچون برشخص بصیرك کوزینه توکوردی . شخص مرقومك کوزی کور اولدی ! .

تکثیراللبن معجزه‌سنی کوسترمك عزمیله سودلی بر قویونك مه‌سنه النی سورمکله بیچاره حیوانك سودی چکلدکدن فضله مه‌سی قورودی ! .

بنی حنیف قبیله‌سی ، برقویو قازوب طاتلی صو چیقمشدی . مسیلمه ، اوقویویی تقدیس ایتمك مقصدیله کیدوب ایچنه توکوردیکندن قویونك صویی زهرکبی آجی اولمش وبردها طاتلیلشمامشدر ،

حبیب خدانك اولاد اصحابه خیر و برکتله دعا ایتدیکنی ایشتدیکنده مسیلمه: [بن ده قومك چوجقلرینی مبارکلیه‌جکم] دیه النی هانکی چوجغك اغزینه طوقاندردیسه لال و ابکم ، کوزینه تماس ایتدردیسه کور ، النه تماس ایتدیسه چولاق ، باشنه مسح ایتدیسه کل اولمشدر ! .

مسیلمه ، برنوبت برباغچه‌ده آبدست آلمشدی ، صوینی باغچه‌یه صاچدیلر . باغچه‌ده بردها اوت بیتمدی !.

قومندن بر حریف ، ایکی چوجغیچون مسیلمه‌یه خیر و برکتله دعا ایتدیرمشدی منزلنه عودت ایتدیکنده ایکی چوجغندن برینی قورت یمش برینی‌ده قویویه دوشوب غریقاً هلاك اولمش بولدی ! .

*
* *

مسیلمه ، کندوسنه وحی کلدیکی و آیت نزولی ادعاسنده ایدی بناءً علیه قرآن عظیم الشانك بعض آیات وسور کریمه‌سنه نظیره طریقیله تنزیل الهی اولمق اوزره بعض اقوال مسجعه ترتیب وتفوهندن خالی اولمامشدر .

سورة الکوثر ایله سورة النجم ، سورة الزاریاته شبیه تفوهاتیدر :

[انا اعطیناك الجواهر . فصل لربك فهاجر ان مبغضك رجل فاجر]

[والنجم اذا سمی والبحر اذا طمی مازاغ منذرکم وماطغی]
[وماکذب وماغوی فیما نطق ومارَوی]

[والزارعات زرعاً والحاصدات حصداً والزاریات]
[قمحاً والطابخات طبخاً والخافرات حفراً والخابزات]
[خبزاً فالثاردات ثرداً فاللاقمات لقماً و الآکلات اکلاً]
[اهالةً وسمناً لقد فضلتم علی اهل الوبر ماسبقکم اهل المدر]

شو سوزلر دخی انك اولدیغی مرویدر :

[افلح من هيم فى صـلاته و اطعم المسكين من مخلاته . و اخرج الواجب من زكاته]

[لقد انعم الله على الحبلى اخرج منها نسمة تسعى من بين صفاق وحشا]

[الم تر كيف فعل ربك بالحبلى اخرج منها نسمة تسعى من بين شر اسيف وحشا]

[الفيل ماالفيل وما ادريك ماالفيل له ذنب وثيل و خرطوم طويل . ان ذلك من خاق ربنا القليل]

[يا ضفدع نقى كم تنقين . النقيق صوت ضفدع . فاذا رجع صـوته قيل نقنق . اعلاك فى الماء و اسـفلك فى الطين . لا الماء تكدرين ولا الشارب تمنعين]

[يا ضفدع بنت ضفدعين .. لحسن ما تنقنقين لاالشارب تمنعين ولاالماء تكدرين امكثى فى الارض حتى تأتيك الخفاش بالخبر اليقين. لنا نصف الارض ولقريش نصفها و لكن قريش قوم لا يعدلون]

مسيلمه غائلاسى، مرض موت رسالتپناهى اثناسنه تصـادف فرصتيله خيابجه يـومش و رفع و ازالهسى

ابو بكر الصديق رضي الله عنه حضرتلرينك ايام خلافتنه قالمشدى .

صديق اعظم ؛ خالد بن الوليدى منتظم بر اردو ايله اكا مأمور ايدەرك بر خيلى شدتلى مصادمەلردن صوكره سيف مسلول الهى ، ثابت بن قيس بن شماس ، زيد بن الخطاب ، براء بن مالك رضوان الله عليهم اجمعين حضراتنك همم شجيعانەلريله كفارى هزيمته دوشوروب مسيلمه ، مهزوماً « حديقه » يه صوقولەرق حديقەنك محافظەسنه محكم بن طفيل قوماندا سيله بر بلوك عسكرى مأمور ايتمشدى . عسكر اسلام ، حديقەيى احاطه وصوك درجه تضييق ايلديكندن شورادەده برخيلى ذوات شهيد اولمش وعبدالرحمن بن ابى بكر الصديق رضى الله عنهما دخى محكمى قلنج ايله اولديرمش ومسيلمه اندن صوكره حديقەده قالەميەجغنى اكلايەرق فراره چاره تصورنده ايكن مسلمانلر حديقەيه كيرمشلردر .

وحشى ، او زمان همان آتديغى حربه ايله ملعونى اولديردى [١] انصاردن بر ذاتده رأس منحوسنى بدنندن جدا ايلدى .

---

[١] وحشى ، قاتل حمزه ايدى . اشبو موفقيتندن صوكره :

مسیلمه‌نك تبعه‌سندن شو وقعه‌یی برقاری كوره‌رك: [وا امیرالمؤمنیناه قدقتله العبـد الاسود] دیه فریاد ایتمشدی .

زوجه‌سی سجاح بنت حارث ، بنی تغلب طرفنـه قاچدی . بنی تغلبدن هذیل بن عمران وعقبه بن هلال، نمرده وسلیل بن قیس وزیاد بن قیس وزیاده بن بلالده الجزیره‌ده معیتلریله طوپلانوب سـجاحه تابع اولدیلر . هذیل، نصرانی اولدیغی حالده ترك نصرانیتله سـجاحه التحاق ایتمشدی .

سجاح ، شو عسكرله اسلام علیهنده مدینهٔ منوره‌یه طوغری حركت ایتمش ایسه‌ده جرفه تقربی اثناده عسكرنده یوز كوسترن بعض احوالك ویردیكی امیدسزلك سببیله عودت عزمنده بولندیغی حالده تصادف ایلدیكی عسـكر اسلامه مغلوب‌ده اولدیغندن الجزیره‌ده بنی تغلب ایچنـه فرار و انده خیلی زمان اختفادن صوكره - حضرت معاویه‌نك زماننده — مسلمان‌وحسن‌الاسلام اولمشدر.

***

[حال كفرمده ناسك خیرلیسنی وبعدالاسلام اكا مقابل ناسك شر لیسنی اولدیردم] دیر ایدی .

اسود عنسی — یمنده عنس لقبیله ملقب اولان زید بن مالکه منسوب قبیله دن « عبهله بن کعب » نامنده برشخص ایدی . اولجه مدینهٔ سعادته کاوب مسلمان اولمش بولندیغی حالده عودتنده ارتداد ایله برابر نبوت ادعا ایتمشدر .

دائما اورتولی کزمکله معتاد اولمسنه مبنی« ذو الخمار » وکندوسنه کویا وحی کتیرن شخصك راکب الحمار اوله رق ظهورینی ادعا ایتمکده بولنمسنه مبنی ده « ذوالحمار » ایله تلقیب ایدلمشدی

سبب اول ضلالتی بر حماردر !. نقل اولنورکه بر کون قارشوسندن بر حمار کچرکن یوزی بوکا طوغری اولدیغی حالده یوزیقویون یره دوشوب اسود :[شأشأ] دیه اکا سسلننجه یه قدر قالقمامش !. حمارك اووضعیتده دوشمسنی ذوالحمار ، کندیسی ایچون سجدة التقدیس بیله رك و بوندن طولایی کندینی برشی ظن وتوهم ده ایده رك بن ده پیغمبرم دیه میدانه چیقیویرمشدر ،

اسودك احوال عالمدن خبر کتیره جك « سحیق ، شقیق » اسمنده ایکی شیطانی بولندیغی منقولدر !.

ابتداء خروجی ، یمن والیسی باذانك فوتی اثنـاده

ایدی. باذانك ملك و حکومتنك اقسامه انقسامنه مبنی اسود عنسی ، امید موفقیت و تمام قوت قلبله حوالیٔ یمنی استیلایه باشلایه‌رق صنعاده باذانك اوغلی شهری بالجمله اقاربیله قتل واعدام وزوجه‌سی بنات فرسدن مرزبانه‌یی جبراً تزوج ایتمشدی .

مصلحتك اهمیتی جهتیله یمنده‌کی عمال پیغمبریدن فروه بن مسیك، کیفیتی مکتوب ایله علی وفق الاستعجال سدهٔ سنیهٔ رسالتپناهی‌یه عرض و اعلام ایتدی .

معاذ بن جبل، ما ربده بولنان ابوموسی الاشعری حضرتلرینك یانه قاچوب کیفیتی اکا سویلمکله هرایکیسی ده برلکده حضر موته قاچدیلر .

فروه‌نك شو مکتوبی ایسه ذات اقدس رسالتپناهینك خسته‌لکدن مضطرب بولندقلری زمانده واصل اولمشدی. افندیمز جوابده مسلمینك قتاله تحریضلریله برابر اسودك یا غیلةً و یا مصادمةً هرنه کونه ممکنسه قتلی وعونه‌سنك تنکیلی ایچون یمنده‌کی عامللرك جمله‌سنه همان اوامر شریفه تسطیر ایتدیردی .

فیروز دیلمی رضی الله عنه بو ایامدن آز اول مدینهٔ طیبه‌یه عزیمتله شرف صحبت نبوی‌نی احراز ایتمش

بر بختیار ایدی . مرزبانه‌نك‌ده عم زاده‌سی ایدی .
اولبابده‌کی اوامر شریفه‌نك ورودی اوزرینه رجال
فرسدن دادویه نامنده بریله رفیق اوله‌رق مرزبانه‌نك
اسوده درجهٔ مناسبت و مربوطیتنی اکلامق ایچون
کندوسیله بالمخابره شدت بغضنی واسود علیهنده هردرلو
حرکته مهیا ایدوکنی و ازالهٔ وجودینه میل عظیمنی
تحقیق ایتدیلر .

مرقومك ساکن اولدیغی قصرك اطرافی محافظلرله
محاط ومجهز اولدیغی اجلدن اتصالنده‌کی بربشقه دیوارك
نقب و نقبیله اورادن کیجه درون قصره کیرمه‌یی قرار-
لشدیردیلر. او کیجه مرزبانه، اسوده معتاد و تحملندن
زیاده و اعتناء مخصوص ایله شراب ویروب حریفی مست
و بیهوش اویقـویه یاتیردی . فیروز حضرتلری، دخی
داودیه ایله دیوار مذکوری دلوب ایچری کیردیلر.

اسود قوش تویندن طولدیرلمش بر فراش نرمین
اوزرنده اویومقده ایدی. فیروز، ابتـدا قیلنج ضربیـله
قتلنی دوشوندیسه‌ده فراشده‌کی وضعیتنـه نظراً ضربهٔ
واحده‌ده مطلوبك حاصل اوله‌مامسی احتمالنی درخاطر
ایده‌رك دیزلری کوکسی اوزرینه کلمك شرطیله اوستنه

چوکدی . اللریله باشنی قبض ایدوب سر منحوسنی تمام قوت و دهشتیله اویله بر بوکوش بوکدیکه یوزی ارقه‌سنه کلدی. داودیه دخی او آنده قیلنجی ایله بوینی کسوب باشنی بدنندن جدا ایلدی. هرایکیسی برلکده سر مقطوعی آله‌رق کیردکلری رخنهٔ دیواردن کیری چیقدیلر .

اسود ، باشی بوکیلور ایکن اوکوز کبی بر صیحهٔ مکروهه ایله باغیرمشدی. محافظلردن بری اوصیحه‌یی ایشیده‌رك سبنی اکلامق اوزره اوطه‌یه طوغری کلیور ایدی . مرزبانه‌نك کلمکده اولدیغنی کورمکله : «اوسس نه‌ایدی»دیه اندن صوردی. مرزبانه‌ده:«پیغمبریکزه وحی کلیور صوص» جوابنی ویردیکندن حریف چکیلوب نقطه‌سنه کیتدی .

***

اهل اسلام، شعارلری وجهله ندادن صوکره صباح اذانی [اشهدان محمداً رسول‌الله وان عبهلة کذاب] دیه اوقویور ایدی!. اذان واعلان مذکور ، اسودیلرجه هیجان وتلاشی موجب اوله‌رق کوستردکلری ازدحام اوزرینه کذاب مرقومك سر مقطوعی قارشولرنده خاك مذلته القا اولنمشدر .

ايشته ارتق مسئله حل ايدلمش ايش ده تمام يتمشدی. بناءً عليه اسوديلر طاغلمشلر. وطرف اشرف رسالتپناهيدن منصوب اولان عامللر ، يرلرينه كلمشلردر .

اسودك خبر قتلنه دائر وقعه‌نك كيجه‌سی وحی الهی واردو نازل اولمشدی.. افنديمز صباحلين [بوكيجه اسود قتل اولندی واني اهل بيت مباركدن بر مبارك ذات قتل ايتدی]ديه اصحابنه سويلدی . او مبارك ذاتك اسمنی اصحاب كرام صورملريله:[فيروز . فازفيروز] ديه اسمنی تصريح بيوردی .

طليحه بن خويلد ــــ بنی اسد قبيله‌سی رئيسی ايدی . شجاعتندن بين العرب بيك آتلويه معادل عد اولنور ايدی .

رسول الله صلی الله عليه وسلمك حياتلرنده دعوای نبوت ايتمش اولانلرك صوكی طليحه‌در . مقدما وفود بنی اسدله مدينهٔ طيبه‌ده مسلمان اولديغی حالده مؤخراً اودعوايه سبب جرءتی شويله منقولدركه : قوميله بر سفرده ايكن صوسزلقدن مضطر قالمسی اوزرينه سوق ضروروت و مأيوسيتله : [اركبوا اعـلالاً و اضربوا

امیالاً تجدوا بلالاً] دیمش بعض رفقاسیده اولوجهله آتنه بیتوب برمقدار کیتمشلر صویه تصادف ده ایتمشلر!..

شو تصادف طلیحه نك نظرنده برباشقه درلو کورونه رك کندینی پیغمبر ظن ایتدیرمش ایدی. حالبوکه صویك محل وموقعنی بیله رك طلیحه، اوسوزی سویلمش دکل ایدی. زیرا طلیحه، اوزمان محقق که ارض حجازك داخلنده بولنیور ایدی. ایمدی خطهٔ حجازیه نك هرهانکی برنقطه سندن بدء ایله هرهانکی برجهته طوغری امیال عدیده مسافه کیدلدیکی حالده بلکه برنجی میل مسافه داخلنده برصویه تصادف محتمل اولدیغی کبی برنجی میلده تصادف ایدلمزسه ایکنجی واوچنجیده وانلرده ده بولنمزسه دها صوکره کی امیال مسافات داخلنده صولی بریره تصادف البت طبیعیدر. بناءً علیه مبهمات ومهملات الفاظدن برچشید ساخته وصاچمه سوز ایدی. هر نصلسه بونکله بنی اسدی اغفال واضلاله موفق اوله بیلمشدر.

طلیحه ارتق اندن صوکره نبوت دعوا ایلدی. کندیسنه دخی نازل اولمقده ایدوکنی وکلان وحیده نمازدن سجودك اسقاطی امر اولندیغنی اکلاتدی.

کیفیت مسموع عالیٔ جناب پیغمبری اوله رق تنکیله

ضرار بن ازور رضی الله عنه مأمور بیورلدی . ولکن بوبابده‌کی موفقیت حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله عنه زماننده رونما اولمشدر .

حضرت ابی بکر الصدیق افندمزك اوائل امر خلافتنده‌کی بحران اثناسنده تکلیف زکاتدن عفو واستثنالرینی استدعا ایتدکلری حالده رد ایدلمرندن ناشی ذوالقصه‌ده قبائل عاصیه ایله برلشوب اسلام علیهنده مدینهٔ منوره‌یه طوغری تجاوزاته تشبث ایلملری اوزرینه حرباً طاغیدلمش اولان غطفان وهوازن ، اوزمان طلیحه‌یه التحاق ایتملریله تنکیللرینه طرف خلافتدن خالد بن الولید رضی الله عنه مأمور ایدلدی .

خالد ، حرکت ایدوب طی قبیله‌سی دیارینه یتشدی . انصاردن عکاشه بن محصن ایله ثابت بن اقرم رضی الله عنهمایی طلیعه اوله‌رق اورادن سوق ایتدی . طلیحه ایله قرنداشی راست کله‌رك بونلرك هرایکیسنی شهید ایتدیلر . صوکره خالد ، عسکر انصاره ثابت بن قیس وطی قبیله‌سندن موجود مسلمینه‌ده عدی بن حاتم رضی الله عنهمایی سردار تعیین ایتدی و [سلمی . آجا] نام ایکی طاغك ارەسنی اردوكاه طوتدی . حوالئ متجاوره‌ده اسلام اوزرینه ثابت قالانلر

اردوی اسلامه ملحق اوله‌رق برلکده طلیحه‌نك علیهنه حرکت ایدلدی .

طلیحه‌نك عسکری «عیینه‌بن‌حصن‌الفزاری» ایدی. مسلمینك حملات صفدرانه‌سی ، نظرنده دهشتی موجب اوله‌رق عیینه ، طلیحه‌نك نزدینه کیتدی . حسن نظر وهمت پیمبرانه‌سنه التجا دیمك ایدی. طلیحه‌ایسه متقنعاً بر کوشـه‌ده اوطورمش کویا وحیك ورود وظهورینه منتظر ایدی ! . عیینه ، شوقتالك عاقبتنه‌دائر وحی‌کلوب کلدیکنی صوردی . طلیحه ، کلمدیکی جوابنی ویردی. عیینه بردها کلوب صوردی وعین جوابی آلدی.

عیینه مقاومتجه تصادف ایلدیکی مضایقه‌لر اوزرینه طلیحه‌یه اوچ دفعه بویله مراجعت ایلدیکی حالده انجق اوچنجیسـنده ملك‌الوحی کله‌رك : [انلك زحاً کرحاه وحدیثاً لاتنساه] آیتنی تبلیغ ایتدیکی جوابنی آله‌بیلمشدی که طلیحـه ، ایشی بللی ایتامك مقصـد ومجبوریتیله واولانجه قوت وشیطنتیله بوجواب ناصوابی عندنفسندن صاچه‌لیه بیلمشدی .

عیینه او آنده فکرینی دکشدیره‌رك طلیحه‌نك پیغمبر دکل کذاب اولدیغنی وبناءعلیه هرکسـك‌ده دیارلرینه

كيتمسنی بنی فزاره بلوكنه امر و تنبيه ايتمسی متعاقب فزاريلر ، همان كيری مملكتلرينـه كيتمش ، عسكر دخی طاقم طاقم طاغلمغه باشلامشدر ! .

اوراده طورمغه مساعد آرتق قوت قالمامشدی. طليحه ، قصراغنه بيندی . زوجه‌سنی تركيسـنه آلوب شامه طوغری فرارايله قضاعه قبيله‌سنه التجا ايلدی.

حضرت عمر رضی الله عنهك ايام خلافتنده بنی اسد و غطفان مسلمان اولورلركن طليحه دخی مسلمان اوله‌رق حج شريفی ايفادن صكره مدينهٔ منوره‌يه عزيمت و خليفه حضرتلريله‌ده صحبت ايتدی .

طليحه ، اخـيراً حوالیٔ شـاميه غزالرنده بعض خدمتـلرده بولنمش وعاقبت نهاوند محاربه‌سـنده شهيد اولمشدر .

***

٣

سرية اسامه ، استغفار ومرض نبی

سريهٔ اسامه — مسيلمه، طليحه ، اسود كبی برطاقم عصات طرفلرندن خطهٔ يمانيه اشغال ايدلمسندن دولايی

شام جهتی طریقنك تجارت نقطه‌سندن اهمیتی آرتمشدی. بناءً علیه اوطرفی تماماً آچمق لزومی حاصل اوله‌رق شهر صفرك یکرمی التنجی پازار ایرته‌سی کونی شام ملحقاتندن بلقا وابنی روملری اوزرینه کوندرلمك اوزره رسول الله صلی الله علیه و سلم ، بر سریه تجهیزینی امر وفرمان بیوردیلر. سریهٔ مذکوره رسالتپناه افندیمزك الڭ صوڭ سریه‌سی وحضرت ابی بکر الصدیق رضی الله عنهك الڭ اولکی اردوسی اولمشدر.

فرداسی صالی کونی اسامه بن زید رضی الله عنهی نزدهمایونلرینه جلب ایدوب سریه‌نك امر امارتنی اکا بالتوجیه:

— « یااسامه باباڭ مقتلنه کیت ! اورالری آتلره چیکنت . سنی عسکره امیر تعیین ایتدم اهل ابنایه غزا ایله دیارلرینی یاق. مظفریت حاصل اولدقدن صوکره چوق اکلنمدن عودت ایت. برابرکده لزومی قدر صوقوفه‌لرینی بولندیر. یولده قویولری وپیکارلری وطلیعه‌لری قارشوکه آل »

امرینی ویردی .

ابنی ، عسقلان ایله رمله ارەسنده بر موضعـدرکه

اسامه‌نك باباسی زید بن حارثه رضی الله عنه مؤته حادثه‌سنده شهید اولمشدی .

***

استغفار النبی — حجة الوداعده ایام تشریقك ایکنجی کونی مناده سورة النصر نازل اوله‌رق حضرت پیغمبر، سوره‌دن حلول اجل وارتحالنه علم حاصل ایلدیکنی جبریل علیه السلامه سویلیوب [وللآخرة خير لك من الاولى] جوابنی آلمشدی .

سورهٔ جلیلهٔ نصر، استغفار ایچون رسالتپناه افندیمزه فرمان محض الهی ایدی . اشبو سوره ایله جناب حق، حبیب ذیشاننه صرف توبه واستغفاری امر وتوصیه ایتمشدی. بناءً علیه رسول الله صلی الله علیه وسلم ده اندن صوکره هر آن ومکانده: [سبحانك اللهم وبحمدك اغفرلی انك انت التواب الرحیم] دیه دعا واستغفار ایتمکه باشلامش هر سنه اعتکافی اون کون ایدر اولدیغی حالده شو صوك سنه‌ده یکرمی کون اعتکاف ایتمشدی .

امر عبادت واستغفارده سوابقندن زیاده اولان جد واعتناسی اصحاب کرامك نظر دقتلرینی جلب ایده‌رك:

— « یارسول الله ! سبب ندرکه بوکلماتی چوق چوق سویلیورسك ؟ »

دیه کندوسندن سؤال ایلدی. افندیمز اوزمان :

— «بیلمش اولیکزکه نبی آخرته ارتق دعوت ایتدیلر»

دیمکله برابر آغلامغه باشلادی . اصحاب کرام شو

خبردن بالطبع صوك درجه‌ده مکدر ومتأثر اولدقلری حالده:

— «یارسول الله ! سن اولومدن آغلارمیسك که

حق تعالی سنك ماتقدم وماتأخر اولان جمیع ذنوبکی

علی التحقیق عفو ومغفرت ایتمشدر»

دیدیلر . حضرت رسول اکرم انلرك اوسوزینه :

[فاین هول المطالع واین ضیق القبر وظلمة اللحد واین القیمة

والاهوال] جوابیله مقابله ایتدی .

عبدالله بن عباس رضی الله عنهما نقل ایدوب دیرکه:

ارتحال نبویدن بر آی اول رسول الله صلی الله علیه

وسلم ، خواص اصحابی حضرت عایشه‌نك حجره‌سنه بر

کون چاغیرمشدی . وقتاکه حضور سعادتلرینه واردق.

بزی کوردکده اغلامغه باشلادی .

و: [مرحباً بکم وحیاکم الله بالسلام جمعکم الله رحمکم الله

حفظکم الله . جبرکم الله. نصرکم الله . رفعکم الله. وفقکم الله

وقبلكم الله • هداكم الله• آواكم الله• وقاكم الله سلمكم الله رزقكم الله] ديدكدن صوكره :

— « سزه الله تعالادن قورقه‌یی توصیه ایدرم • و سزی اکا اصمارلرم . و انی سزه بندن خلیفه ایدرم و سزی انك عقابندن تخویف ایدرم . حقاکه بن انك نذیر مبینی‌یم . کرکدرکه انك بلاد و عبادی ایچنده علو و تکبر ایتمیه‌سکز . زیرا بکا وسزه [تلك الدار الآخرة نجعلها للذین لا یریدون علواً فی الارض ولا فساداً والعاقبة للمتقین] و [الیس فی جهنم مثوی للمتکبرین] دینلمشدر. »

بیوردی . بو اراده بن دیدم‌که :

— « یا رسول الله ! سنك اجلك نه زمان تمام اوله‌جقدر »

جواب ویردی :

— « فراق وقتی و جناب حقه و سدرة المنتهایه ، جنة المأوایه ، رفیق اعلایه رجوع زمانی قریب اولدی »

اصحاب دیدیلر :

— « یا رسول الله سنی کیم غسل ایدر ؟ »

— « رجال اهل بیتمدن بکا اقرب اولان کیمسه »

— « یا رسول الله ! سکا نه درلو جامه‌دن کفن ایدرز »

— « ایسترسه‌کز بوکیدیکم اثوابمی، ایسترسه‌کز مصری جامه‌لریمی یاخود حلهٔ یمنی یاخود بیاض اثوابمی کفن ایدرسکز »

— « یا رسول الله! نمازیکی کیم قیلر؟»

بوسؤال ایله برابر کندیمزی ضبط و امساکه قادر اوله‌میه‌رق همان اغلامغه باشلادق . اوده بزمله برابر اغلادی . صوکره بزی جزعدن منع ایدوب :

— « حق تعالی ، سزه رحمت و کناهلریکزی مغفرت ایتسون و سزه پیغمبریکزك قبلندن جزاء خیر ویرسون . بنی غسل و تکفیندن صوکره بو حجره‌ده بر زمان تنها براغیکز. ابتدا بنم اوزریمه اول ساعتده ربم رحمت خاص انزال بیورور. صوکره اولا نمازیمی قیلان دوستم جبرائیل اولسه کرکدر . صوکره میکائیل ، صوکره اسرافیل ، صوکره عزرائیل علیهم السلام ملائکه‌دن بر کروه عظیم ایله قیلر . بونلردن صوکره سزده کلیکز قیلیکز . بنی تزکیه و فریاد و نوحه‌لرله متأذی ایتمیکز . نمازیمی اهل بیتمك ارککلری بعده خاتونلری ، صوکره سائر اصحابم قیلر . سلامیمی بندن غائب اولان اصحابم جماعتنه و دینمه اقتدا و قیامته دکین

سنتمه متابعت ایدنلره تبلیغ و ایصال ایدیکز »

او زمان اصحاب کرام صوردیلر :

— « جسد شریفکی قبره کیم ایندیریر ؟ »

— « ملائکه‌دن بر جمع کثیر ایله اهل بیتم ایندیریرلر. ملائکه سزی کورورلر سز انلری کورمزسکز »

∴

شهر صفرك اواخرنده ایدی. بر کیجه یاریسی رسول الله صلی الله علیه وسلم حجرهٔ صدیقیه‌ده فراشندن قالقوب بقیع قبرستاننه واردی. اوراده اهل قبوره سلام وحقلرنده: [السلام علیکم دار قوم المؤمنین. انتم لنا فرط و انا بکم لاحقون . اللهم لاتحرمنا اجرهم ولا تفتنا بعدهم . اللهم اغفر لا هل بقیع الغرقد] دیه دعا و استغفار ایلدی و او کیجه متعاقباً اوچ کره حجرهٔ سعادتلرندن بقیعه واره‌رق اهل قبوره دعا ایتدی هر بر نوبتده ویانوبت اولیده ویاخودصوك نوبتده آزادلیلرندن ابو مویهبه رضی الله عنهی معیتلرینه آلمشدی .

ابو مویهبه ، اهل قبور حقنده‌کی استغفار نبی‌یی دیکلیه‌رك قبرستانده‌کی اموات مسلمینه غبطه ایلدیکنی:

mezar… Raud… E. … A. … (handwritten marginal note, partly illegible)

— « نوليدى بن ده بونلر كبى قبرده اولوب ده شو استغفاردن حصه مند اوليدم ديدم »

ديه حكايه ايتمشدر . دعادن صوكره اهل قبوره بر خطاب حزين ايله خطاب ايده رك :

— « مبارك اولسون سزه كه نعيمده سكز و خلقك مبتلا اولديغى فتنه لردن آسوده سكز.. حق تعالى ، سزه شول فتنه لردن خلاص و نجات ويرمشدركه عن قريب خلقه ايريشه جكدر اول صورتده كه ليل مظلم كبى آخرى اولنه متصلدر »

ديدى . وابو مويهبه يه توجهله :

— « يا ابا مويهبه ! خزائن دنيايى بكا عرض ايتديلر دنياده باقى قالوب جنته دنيادن كيتمك ايله ربمه ملاقى اولوب جنته كيتمك بيننده بنى مخير ايتديلر »

ديركن ابو مويهبه :

— « يا رسول الله ! انام بابام سكا فدا اولسون خزائن دنيايى و دنياده بقادن صوكره جنته كيتمكى اختيار ايت »

ديه عرض مطالعه ايتدى. حضرت پيغمبر ذيشان افنديمز :

— « يوق بن ، ربمه ملاقی اولوب اندن جنته کیرمکی اختیار ایتدم »

دیدی . و حجرۂ سعادتلرینه طوغری کلدی . ایرتەسی کون احده عزیمتله اندەکی شهدایه دعادن صوکره احیایه وداع ایدرکبی وداع ایدەرك مدینۂ سعادتە کلدی.

*
* *

مرض نبوی — احددن ایشته شو عودت اثناسنده ایدی امهات مؤمنیندن میمونه رضی الله عنهانك حجرەسنده چهارشنبه کونی رسالتپناه افندیمزه حمی ایله قاریشیق بر باش آغریسی عارض اولدی که صداع مذکور ، مرض موت نبوینك مقدمەسی ایدی . او حالیله عائشه رضی الله عنهانك حجرەسنه کلدیکی زمان حضرت عائشه دخی باشنك آغریسندن « واراساه » دیه اظهار اضطراب ایتمکده ایدی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز ، اکا قارشی لطیفه طریقیله :

— « ذاك لوكان و انا حیّ فا تغفرلك وادعولك

= بن حیاتده ایکن او ، اویله اولسه بیله نه باس وارکه سنك ایچون دعا و استغفار ایدرم »

بيورور ايكن حضرت عائشه حس غيرتله :

— واثكلياه والله انى لاظنك تحب موتى. ولوكان ذلك لظللت آخر يومك معرساً ببعض ازواجك — والله سن بنم موتمى ارزو ايده‌يورسك ظن ايدرم اكر اويله برشى اولسيدى مطلقا اواقشام حجره‌مده ديكر زوجاتكله زفاف و خلوت ايدردك »

ديدى . شو سوز . رسـول الله صلى الله عليه وسلمك بلا اختيار موجب تبسمى اوله‌رق :

— بل انا وارأساه يا عائشة! سنك صداعك كچر اما بنم صداعم صعب و مشكلدر »

ديه بيوردى واغريسندن طولايى باشنى برعصابه ايله باغلادى • و منبر سعادتلرينه چيقوب بعض وصايا اجراسى صـددنده : [انى بين ايديكم فرط و عليكم شهيد . و ان موعدكم الحوض و انى لانظر اليه و انافى مقامي هذا . و انى قد اعطيت مفاتيح خزائن الارض. و انى لسـت اخشى عليكم ان تشركوا و لكنى اخشى عليكم الدنيا ان تنا فسـوا فيها فتقتتلوا فتهلكوا كما هلك من كان قبلكم] بيوردى •

***

پنجشنبه کونی کندی ید سعادتلریله بر لوا عقد ایله اسامه یه ویروب: [اغز بسم الله وفی سبیل الله فقاتل من کفر بالله] دیدی . اسامه دخی لواء شریفی الەرق طیشاری چیقدی . بریده بن الحصیب رضی الله عنه‌یه ویردی. وجرف دیدکلری موقعی معسکر اتخاذ ایتدی.
اشبو سریه‌ده بولنمغه بتون مهاجرین اولین وانصار کرام راضی اولمشلردی‌که ابوبکر الصدیق، عمرالفاروق عثمان ذی‌النورین ، سعد بن ابی وقاص ، ابو عبیده عامر بن الجراح ، سعید بن زید ، قتاده بن النعمان ، سلمه بن‌اسلم رضوان الله علیهم‌اجمعین حضراتی او زمرۀ فاضله‌دن ایدیلر .
فقط اسامه‌نك آزادلی کوله وهنوز اون‌یدی ایله اون‌طقوز اره‌سنده برياشده حدیث‌السن بولنمسی سر رشته‌سیله برطائفه‌نك لسان طعنی اوزاده‌رق : [اسامه ، بونجه اجلۀ اصحابه ناصل امیر اوله‌بیلور ؟] دیملری غضب و انفعال نبوی‌یی مستلزم اوله‌رق افندیمز باشلرینی برعصابه ایله‌باغلایوب اوزرنده برقطیفه اولدیغی حالده منبر سعادته چیقدی . وجناب حقه حمد وثنادن

صوكره : [ياايها الناس ! اسامه‌يى امير تعيينمدن طولايى بعضكزك اوكلمات وتفوهاتى نه ايدى ؟ اسـامه‌يه طعن ايتديكزايسه باباسنك امارت ومأموريتنه‌دخى مقدما طعن ايتمشديكز . خدا حقيچون‌كه زيد ، امارته لايق بر آدم ايدى . كندوسندن صوكره اوغلى دخى اكا لايقدر. زيد بكاخلقك سوكيليسى ايدى اوغلى اسامه‌دخى خلق ايچنده سودكلريمك بريسيدر . ايكيسـنده مظنهٔ جميع خيرات وحسناتدر . ايمدى انك حقنده وصيتمى قبول وايولك مراسمنى ايفا ايديكز . او ، خيرليلريكزدندر] ديوب ايندى ، حجرهٔ مطهره‌سنه كلدى .

***

بوخطبه‌نك يوم قرائتى شهر ربيع الاولك اونجى سبت كونى ايدى .

اسامه‌ايله برلكده متهيئ عزيمت وحركت اولان مجاهدين كرام ، جرفده‌كى عسكره كيتمك اوزره ارتق وداع ايچون سعادتخانهٔ رسالتپناهى‌يه كلديلر

رسول الله صلى الله عليه وسلم افنديمزك مرضى او دقيقه‌ده مزداد ومشتد اولمقده ايدى . ابتداء مرضندن اشتداد مرضى اوانه قدر زوجات طاهراتنك نوبتلرينه

رعایت بیوردی . نوبتله الك صوكره میمونه رضی الله عنهانك حجره‌سنده ایکن : [اين اناغداً] دیدی . وارالق ارالق بونی اوچ دفعه تکرار دخی ایلدی .

مقصد همایونلری ، حضرت عایشه‌نك حجره‌سنده بولنمسنه اولان میل وارزوسنی زوجات طاهراتنه اکلاتمق ایدی .

برروایتده بو ماده‌یی بالذات کندوسی بویله ضمناً دیکر روایتده کریمهٔ مکرمه‌لری فاطمة الزهراء رضی الله عنها، صراحةً زوجات طاهراته تکلیف ایلدی. امهات مؤمنین حضراتی دخی، بالاتفاق راضی اولدقلری کبی جمله‌سی‌ده برلکده حجرهٔ مطهرهٔ عائشه‌یه کلوب اکا خدمت ایده‌جکلرینی عرض ایتدیلر .

بناءً علیه میمونه رضی الله عنهانك حجره‌سندن قالقدی مبارك برالنی عباسك یاخود فضل بن عباسك دیکر النی‌ده حضرت علی کرم الله وجهه‌نك اوموزینه قویوب او حالده حضرت عایشه‌نك حجره‌سنه کلدی‌که اوکون یوم الاثنین ایدی . ارتحال حضرت پیغمبری .ایرته‌سی یوم الاثنینده واقع اولمشدر .

حجرهٔ عائشه‌ده بیتوتتی تقرر ایلدکدن صوکره ایام

مرضنده جميع امور وخدماتنك يالكز كندوسنه حصر وتفويضنى حضرت ابى بكر الصديق رضى الله عنه رجا و استدعا ايتمشدى. فقط رسول الله صلى الله عليه وسلم:

— « ياابابكر ! خدمتمى بنات وزوجاتمك غيرينه سپارش ايتسه‌م انلر ملول ومصيبتلرى مزداد اوله‌جقدر. بوبابده سنك اجرك الله تعالى نك اوزرينه‌دركه بالخاصه نيتكله مأجور اولورسك »

جوابنى ويردى .

⁂

رسول اكرم ، شدت مرضلرندن پك چوق مضطرب ايديلر . حتى اضطرابندن ناشى راحت ياته‌ميوب برياندن اوبريانه صيق صيق دونر ايدى . حضرت عائشه بو وسيله ايله :

— « يارسول الله ! اكر بز ، سنك كبى بويله اضطراب وانقلاب كوسترسه ايدك سن بزه محقق غضب ايدردك »

ديديكنده افنديمز :

— « يا عائشه ! بنم مرضم صعب و شديددر . جناب حق ، صالحلره مؤمنلره بلايى اصعب واشد اوله‌رق كوندرير . هيچ برمؤمنه بربلا واذا

ایریشمز الا انك سببیله حق تعالی ، اومؤمنك مرتبه‌سنی ترفیع وکناهنی حط ومحوایدر . ولوکه اول بلا ، آیاغنه دیکن باتمق قدر اهمیتسز برشی اولورسه‌ده »

بیوردیلر عبدالله بن مسعود رضی‌الله‌عنه دیرکه :

حضور رسالتپناهی‌یه وارمشدم . رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمی حمی طوتار ایدی . الیمی مبارك وجه‌شریفنه قویدم . اولقدر صیجاق ایدی‌که حرارتنه الم تحمل ایتمدی . حیرتله دیدم‌که :

— « یارسول‌الله ! نه‌عجیب حرارتلی حماکزوار ؟ »

جوابده بیوردیلر :

— « شدتلیدر . بنم ستمه‌مك شدتی سزدن ایکی کشینك ستمه‌سنده‌کی شدت قدر واردر »

بن دیدم :

— « یارسول‌الله ! اوحالده سکا ایکی اجر وثواب حاصل اولور »

جواب ویردی :

— « اوت اویله‌در . اول‌الله حقیچون‌که نفسم انك یدقدرتنده در روی‌زمینده هیچ برمسلمان کیمسه یوق‌که اکا مرضدن وغیرندن بر اذیت ومشقت ایریشسون‌ده

كناهلريني خزانده اغاچلر ياپراقلريني دوكدكلري كبي دوكمسون »

ابو سعيد الخدري حضرتلرندن دخي عين مآلده بر حديث ديكر منقولدر. بشر بن براء بن معرورك والده‌سي ديركه:

حضرت پيغمبرك ايام مرض موتنده يانته كيتمشدم صوك درجه‌ده حرارتلي ستمه‌سي وار ايدي. ديدم‌كه:

— « يارسول‌الله! بن سنك شو ستمه‌ك كبي آخر بر كيمسه‌ده شدتلي ستمه كورمدم »

جوابده:

— « انكچون بزم اجرلريمز ديكرلرك اجرلرندن ايكي قاتدر. اي ام بشر! مرضم حقنده خلق نه سويليورلر؟ »

بيورملريله بن:

— « نبي اللهك ذات الجنبي وار ديورلر »

ديدم، افندمز، بوكا اعتراض ايدره‌رك:

— « حق تعالي‌نك لطف وكرمنه سزاوار دكلدركه ذات الجنبي پيغمبرينه مسلط ايتسون. سنك ديديكك همزات شيطاندندر. شيطانك بنم اوزريمه استيلاسي يوقدر. بنم مرضم اولحم مسموم اثريدركه خيبرده سنك اوغلك ايله

برابر اكل ايتمشدك . نيجه زمانلرانك تاثيرينى وجودمده حس ايدردم اماشمديكى وقت، انقطاع ابهرمك زمانيدر، ديه بيوردى .

بركون ايكى قولتوغنده حضرت على وفضل بن عباس رضى الله عنهم حضراتى بولندقلرى حالده حجرهٔ عائشه‌دن مسجد شريفه عزيمتله منبره چيقوب ابتدا جناب حقه حمدوثنا وشهداء احده دعادن صكره خلقه نصايح لازمه ايفاسيله برابر مبارك ايكى كوزلرندن ياش آقمقده اولديغى حالده : [ان عبداً خيره الله بين ان يؤتيه زهرة الدنيا ماشاء وبين ماعنده فاختار ماعنده] بيوروديلر . عبد تعبيرى كندى ذاتندن كنايه ايدى . برعبدك زهرة الدنيا ايله ماعند الله بيننده تخيير اولنوب‌ده ماعنداللهى اختيار ايلديكى حقنده‌كى نطق عالئ نبوت ارتحالنه اشارت ايدى ! .

حضرت ابى بكر الصديق، مقصده مطلع اولديغندن تحمل ايده‌ميه‌رك او آنده : [يا رسول الله فديناك بآبائنا وامهاتنا] ديدى آغلادى .

ديكر اصحاب كرام ، انك شو حال وقالندن تعجبله :

— « برسول الله بر قولنی جناب حق مخیر ایتـدی دیه خبر ویریور بو اختیارده قدینالك باباتنا وامهاتنـا دیوب آغلایور »

دیرلردی . حضرت صدیقك جزع و اضطرابی ، تقرب حلولنی فهم ایتدیکی فراق پیغمبریدن ناشی ایدی تسکین و تسلیه‌سی ایچون افندیمز، فضل و مزیتنی تعداد وتقدیره تصدی ایدوب اومیانده مسجد شریفه اچیلان قپو و پنجره‌لر ایچنده انك کریمه‌سی عائشه رضی الله عنها و عن ابیهانك قپو و پنجره‌سندن بشقه‌سنك قپانمسنی‌ده امر ایتمشیدی‌که بوده بین الاصحاب صدیق اعظمه مخصوص بیوك بر امتیاز ایدی .

یوم الخمیس ایدی مرضنك بر بحران شدیدی اثناسنده اصحابنه :

— « ائتونی اکتب لکم کتاباً ان تضلوا بعده ابداً = کتیریکز سزه بر وصیت یازه‌یم‌که انکله عامل اولوب بندن صوکره ضلالته دوشمیه‌سکز »

دیه امر بیوردیلر . بو بابده اصحاب کرام، اختلافه دوشه‌رك کیمی امر عالی موجبنجه دویت و صحیفه‌نك

احضاری طرفنده کیمیده اویله بر بحران مرضی أثناده افندیمزی دوات وقلمله مشغول و بحضور اتمك ناصواب اولدیغی طرفنده بولندی . یعنی امر واقع شدت حماکه سوقیله محوملرك سویلدکلری بعض کلمات کبی اولمق احتماله مبنی تحقیق کیفیت ایچون رأی رسالتپناهی‌یه مراجعت ایتدیلر . افندیمز بو دفعه :

— « بنی حالمه براغیکز ! بنم مشغول اولدیغم شیء سزك بنی دعوت ایتدیککز شیدن خیرلیدر »

دیمکله حضرت عمرالفاروق رضی‌الله عنهك فصل و فرق نزاع قیل و قال ایچون : [حسبنا کتاب الله] دیمسنه قارشی طرف دیکر دخی کندی رأیلرینی بسط واتیانده اصرار ایتمسیله اورته‌لقده لغو و لغط یته یوکسلمش بولنورکن افندیمز :

— « قالقیکز یانمدن ! پیغمبر حضورنده منازعه لایق دکلدر »

دیه امر ایدرك حضار دخی طیشاری چیقدیلر.

او زمان اوچ شیئه وصیت ایلمشدی‌که : برنجیسی مشرکلرك جزیرة العربدن طرد و اخراجی ایکنجیسی جماعات عربدن مسلمان اولمق ایچون مدینهٔ طیبه‌یه

كله‌جكلره دأب قديم سعادتلری وجهله جائزه ویرلمسی ایدی . راوی حدیث ، اوچنجیسنده مع التأسف توقف ایتمشدر .

حضرت صدیق ایله عباس رضی الله عنهما ، بعض انصارك برمحلده آغلاشمقده اولدقلرینی كوروب كیفیتی عرض ایتمشلردی . بونك اوزرینه وجود شریفنده‌كی حرارتی تخفیف ایله امتنه نصیحت ایتمك اوزره یدی قویودن یدی قربه صو جلب ایتدی. صوكره باقردن ویا طاشدن معمول بیوك برقاب اوزرینه قعود ایله اوصویی یتر دیه مبارك اللریله اشارت ایدنجه‌یه قدر اوستنه دوكدیردی. صویك برودتیله وجود همایونلرنده حرارت بالنسبه مبدل خفت اوله‌رق مسجد شریفه چیقدی . خلقه نماز قیلدیردی . وخطبه اوقودی. خطبه‌ده ابتدا جناب حقه حمد و ثنا وشهداء احده دعا ایلدی .

صوكره مهاجرینه خطاباً : [اوصیكم بالانصار فانهم كرشی وعیبتی وقد قضوا الذی علیهم وبقی الذی لهم. فاقبلوا من محسنهم وتجاوزوا من مسیئهم = سزه انصاری توصیه ایدرم كه انلر بنم خاصهٔ جامه‌دانم و محل سرمدر كندی اوزرلرینه دوشان وظیفهٔ مواسات وجوانمردیی ایفا

ایتدیلر. سزك اوزرلریکزه عائد اولان حقلری باقی قالدی. یعنی نوبت اکرام سزه کلدی. ایمدی سز، انلرك محسنلرینه اکرام ایدیکز مسیئلرینك سیآتندن کچیکز] دیه بیوردی.

شـدت مرضدن طولایی ارەصره و بلکی صیقجه نوبت بایەرق افندیمز بایغین بر حالده بیهوش قالمقده وبوده اهل بیت واصحاب کرام ایچـون صوك درجەده موجب تلاش اولمقده ایدی . شـو صورتله بحران مرضی حاصل اولدیغی برکون انصار کرام تلاشلرندن خانەلرنده صبر و آرام ایدەمیوب دها زیاده قرب وجوار سیدالانام اولمق مناسـبتیله اطراف مسجد شریف رسـالتپناهی‌یی طولاشمقده ایدوکلرینی اولاً عباس رضی‌الله‌عنه، اندن صـوکره اوغلی فضـل و انك عقیبندەده حضرت علی کرم الله وجهه عرض ایلدی . او زمان رسول الله صلی الله علیه و سلم ، مبارك قولنی قالدیروب :

— « هاه »

دیدی . که بنی قالدیریکز دیمك ایدی . مبـارك النی قولنی طوتدیلر قالدیردیلر . افندیمز اوطوردی. و :

— « انصار ، نه دیورلر ؟ »

دیه سؤال ایلدی. حضرت علی کرم‌الله وجهه:

—« قورقرزكه رسول‌الله اخرته انتقال ايدر ولكن اوحالده بزم حالمز نه اولور ديورلر »

جوابنى ويردى . بو جواب اوزرينـه افنديمز ، برقولنى عليك ديكر قولنى فضلك اوموزينه قويدى . عباس‌ده اوكده اولديغى حالده اياقلرينى درمانسزلقدن يرده سورويه‌رك مسجد شريفه كلدى . منبرك اشـاغى قدمه‌سنه اوطوردى . مبارك باشلرى ينه بر عصابه ايله باغلى ايدى حمدوثنا ايله باشلايه‌رق :

—« ياايها‌الناس ! ايشتدم‌كه سز ، بنم موتمدن خوف ايديورسكز وبنم موتمى انكار ايدييورسكز . سزه بن كندى موتمدن وكندى موتكزدن خبر ويرمش اولديغم حالده ناصل انكار ايده‌بيلورسكز . هيچ برقومك پيغمبرى ايچلرنده مخلد قالمشمى‌كه بن‌ده سزك ايچكزده اويله قاله‌يم بن حضرت حقه لاحق اوله جغم . بنم اقاربه استحقاقم جمله‌دن زياده‌در . بيلمش اوليكزكه بنم وسزك مرجع ومصيرمز جناب حقدر . مهاجرين اولينه ايولك ايتمكزى وانلره دخى يكديكريله حسن معامله واكرامده بولنملرينى توصيه ايدرم . والعصر ان‌الانسـان لفى خسر [نهايتنه قدر اوقودى] امورك جريانى اللهك امر واذنيله اولديغندن

مؤجل اولان امورك تعجيلنده فائده يوقدر. جناب حق مخلوقاتندن هيچ برينك عجله‌سى ايچون امور قضايى تعجيل ايتمز. قضاء الهى‌يه غلبه سوداسنده بولنان آدمك مغلوب ومقدرات الهيه‌يى حيله وخدعه ايله تحويل زعمنده اولانك عاقبت مخدوع ومنكوب اوله جغى شبهه‌سزدر. فهل عسيتم [آيت كريمه‌سنى‌ده اوقودى] اى مهاجرين سزه وصيت ايدرمكه انصار حقنده حسن معامله ومجامله‌ده قصور ايتميه‌جكسكز. انلر اويله بر كيمسه‌لردركه مسكن ومأوالرينى سزه حاضر ايتمشلر وسزك هجرتلريكزدن اول ايمانه كلوب باغچه‌لرنده ميوه‌لرينك نصفنى سزه ويرمشلر وكنديلرى محتاج اولدقلرى حالده سزى نفسلرى اوزرينه ترجيحاً خانه‌لرنده اسكان و ايوا ايلمشلردر. ايمدى سزدن هر كيم كه انلره حاكم اولور اكا كركدركه محسنلرينى حسن قبول و مسيئلرينك سيئاتندن عفو وصفح ايله تجاوز ايده. واوزرلرينه كيمسه‌يى اختيار ايلميه بن سزه رؤوف ومشفقم. سز بنه بكا ملحق اوله‌جقسكز. موعد ملاقاتمز «كنار حوض كوثردر. كنار حوضده بكا ملاقى اولمسنى ارزو ايدن الى وديلنى مالايعنيدن كف ايلمليدر. اى انصار! بندن صوكره اوزرلريكزه بر جماعتى ايثار ايده‌جكلر»

نطق وخطبهٔ سعادت بوصره‌یه کلدیکی انده انصار کرام ، بروضع حزین اوزره :

—«یارسول‌الله بز، اوزمان‌نه درلو حرکت ایده‌لم ؟»

دیه استفسار ایتملریله انلره حضرت رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم :

—«کنارحوض کوزده بکاملاقی‌اولنجه‌یه قدراوحاله صبر ایدیکز»

جوابنی ویریرکن عباس رضی‌الله عنه‌ده:

—« یارسول‌الله ! قریش حقنده خلقه وصیت‌ایت »

دیدی‌که ارزوسی امرخلافتده حجت قاطعة‌النزاع اوله‌جق درجه‌ده صراحتی ویااشارتی‌حاوی بروصیتك علی‌رؤوس الاشهاد شرفصدور ایتمسی ایدی حضرت سیدالمرسلین افندیمز ، معرض جوابده دوام ایده‌رك :

—« بن ، بوامری قریشه وصیت ایدرم . خلق ، قریشك پیرولریدر. خلقك صالحلری قریشك صالحلرینه فاجرلری‌ده فاجرلرینه تابعدر . ای‌قریش ! خلق حقنده ایولك ایتمکه وصیتمی قبول ایدیکز . ای‌خلق ! تحقیقا کناه ، ومعصیت ، تغیر نعمه سببیدر . خلقك صلاحی ، صلاح حکام‌وامرایه وفسادی دخی انلرك فسادلرینی بادی

اولور. وكذلك نولى بعض الظالمين [آيت كريمه‌سنى نهايتنه قدر اوقودى] بنم حياتم سزه خيرلى اولديغى كبى مماتم‌ده خيرليدر »

ديوب سوزه نهايت ويردى .

*

فضل بن عباس رضى‌الله عنهمادن منقولدركه: حضرت سيدالمرسلين افنديمز ، ايام مرضنده اليمى طوتوب خانهٔ سعادتلرندن مسجدشريفه كلدى. منبره چيقدى . مبارك باشلرينه برعصابه باغلامشدى . بلالى چاغيره‌رق اكا : [خلقه ندا ايت كه كلسونلر . وصيت ايده‌جكم وبيلدركه آخر وصيتمدر] ديدى . بلال ، چارشو وبازارده همان فرمان رسالتپناهى‌يى اعلان ايتديكندن خلق خانه ودكانلرينك قپولرينى قاپايوب مسجد شريفه كلديلر. حتى باكر قيزلر دخى آخر وصيت نبويه‌يى ديكلمك مقصديله حول مسجد شريفه حاضر اولمشلردى . جماعت حاضره‌نك مسجده صيغشمدقلرينى افنديمز ، كوره‌رك : [أوسعوا لمن وراءكم = كريده بولنانلريكزه يرويريكز] ديه بيوردى. صوكره حمد وثنا ايله خطبه‌يه باشلايوب:

— « تحقيقدركه بنم سزك اراكزدن فراقم زمانى

یاقلاشمشدر . ایمدی سزدن بریکزی اورمش ایسه‌م قالقسون بنی قصاص ایلسون . اکر مالنی آلمش ایسه‌م مالمدن حقنی السون ودیمسونکه اکر قصاص ایدرسه‌م قورقرمکه رسول‌الله ، بغض وعداوت ایدر . بیلمش اولیکزکه بغض وعداوت بنم طبیعتمدن دکلدر . طبیعتم اویله شیلردن بعیددر . بکا خالقك سوکیلیسی او آدمدرکه بنده حقی وارایسه حقنی آله یاخود حلال ایده تاکه طیب‌النفس اولدیغم حالده ربمه ملاقی اوله‌یم . ظن ایدرمکه بوسوزی سزه برکره سویلمك کفایت ایتمز . بن بونی سزه دفعات ایله سویلیه‌جکم‌که بنده حقی بولنان آدم کلوب حقنی آلسون »

دیدی . فضل حضرتلری ، دیرکه : بورادہ منبر سعادتدن اینه‌رك وقت ظهری ادا ایلدی . صوکره تکرار منبره چیقدی ، ورد مظالم واعادۀ حقوق بحثنی تکرار بیوردی . او آنده حضار کرامدن بری قیام ایله :

— « یارسول‌الله ! بنم سنده اوچ درهم آله‌جق حقم واردر »

دیدی . رسول‌الله صلی الله علیه وسلم ، قطعا عنف واکراه یوزینی کوسترمیه‌رك :

— « بو خصوصده هیچ کیمسه‌یی تکذیب وتحلیف ایتمیه‌جکم ولکن بو اوچ درهمك بنم اوزریمه نه‌وجهله کچدی ؟ »

دیه سؤال بیوردی . درهم صاحبی:

— « یارسول‌الله ! برکون سکا بر فقیر کلدی . امر عالیکزله اوفقیره اوچ درهم ویرمشدم »

جوابنی ویرمکله دراهم مذکوره‌نك تأدیه‌سنی افندیمز، فضل رضی‌الله‌عنه حضرتلرینه امر بیوردقدن صوکره تکرار اوبحثده بسط وصایایه دوام ایتدی:

— « یاایها‌الناس ! اوزرنده حق اولانلر ، حقی ادا ایتسون خلقه قارشی حجاب وفضیحت دنیادن حذر ایتمسون.. خبردار اولیکز که فضیحت دنیا، فضیحت آخرتدن ایسر واسهلدر »

خطبهٔ سعادت بورایه کلمشکن بردیکر آدم قالقدی.و:

— « یارسول‌الله ! مال غنیمتدن اوچ درهم خیانت ایتمشدم حالا اوزرمده‌دره »

دیدی. افندیمز ، سبب خیانت وارتکابی اندن سؤال بیوردیلر . اوده:

— « محتاج ایدم »

جوابنی ویردی . انك اوزرینه دراهم مذکورەنك استردادیده جناب فضل رضی الله عنهه امر و حواله بیورلدی .

افندیمز ، او آنده ایدی :

— « سومدیکی بر حال و خصلتی بولنان ایاغه قالقسون . . . دعا ایدەیم »

بیوردی . بری ایاغه قالقدی . وحالنی :

— «یارسول الله! بن کذابم. وفحش سویلیجیم. و چوق اویقو اویورم »

دیه عرض ایلدی . افندیمز ، انك حقنده : [یارب اکا صدق میسر ایت و اویانق اولمەیی دیلدیکی زمان اویقویی اندن ازاله ایت] دیه دعا ایتدی .

بر دیکری دخی قالقەرق :

— « یا رسول الله ! بن کذاب و منافقم و هیچ برفنالق یوقکه او بنده بولنمسون »

دیرکن حضرت عمرالفاروق ، انك بللی ایتدیکی نفاقندن غلیانه کلەرك :

— « یا رجل کندیکی رسوای ایتدك »

دیمکله کیفت ، تبسم عالی‌یی مستلزم اولدی . بوکا

جـواب و اكا دعا اولمق اوزره : [دنيانك رسـوايانى آخرتك رسوايلغندن اهوندر . يارب ! شو آدمه صدق و استقامت و ايمان نصيب ايت و انك قلبنى فنالقدن بعيد ايدوب خيره مائل ايت]ديه بيورروب جناب فاروقه توجهله :

— « عمر بنمله‌در بن عمرله‌يم . عمر هر نرده ايسه حق انكله‌در » .

تقدير كزينى ابذال و فرق فاروقى عال العال ايلدى .

وقت صـلاتى بلال ، عرض و اعلام ايدردى . افنديمز دخى مرض و اضطرابيله برابر مسجد شريفه كلوب امته نماز قيلديرير ايدى . انجق مرضـنك آخر ايامنده اوچ كون نمازه چيقه‌مدى . يعنى آخر ايامنده اون يدى وقت نمازى جماعتله قيله‌مدى.

مرويدركه بر ياتسو نمازى حضرت بلال ، حجرۀ سعادتك قپوسنه كلوب [الصلوة يا رسول الله] ديه وقت صلوتى اعلام ايلدى. افنديمز ايسه شدت مرضدن ناشى اوساعتده مسجد شريفه كله‌بيله‌جك برحالده دكل ايدى. [نمازى ابو بكر قيلديرسون] امرينى ويردى. حضرت عائشه رضى الله عنها :

— « یا رسول الله ! ابو بکر ، رقیق القلب و بکاء بر آدمدر. نمازده قرائته قادر اولەمز عمره امر ایدیکز » دیدی . بو سوزی برکره دها سویلدی . افندیمز امر سابقنی تأکید ایلدیکی حالده عائشه رضی الله عنها ، حضرت حفصه رضی الله عنهایی توسیط ایدەرك عرض سابقی بالمناسبه تکرار ایتدیرمکله طرف اشرف جناب رسالتپناهیدن معرض توبیخده: [مه انکن لانتن صواحب یوسف . مروا ابا بکر ان یصلی بالناس] امر مؤکدی شرفصدور ایدەرك بلال ، تبلیغ کیفیت ایلدی .

حضرت صدیق ، نماز قیلدیرمق اوزره جانب محرابه کلدیکی کبی محرابی وجود مسعود رسالتدن خالی کوروب تأثردن کندینی ضبط و امساکه درمانسز قالدی . دوشدی بایلدی . جماعت حاضرەده بر فریاد قوپدی . فریادك سببنی رسـول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز ، حضرت فاطمەدن سؤال ایدەرك اکلامغله علی و عباس رضی الله عنهمایی چاغیرتدی . مبارك قوللرینی انلرك اوموزلرینه قویمقده اولدیغی حالده مسجد شریفه کلدی . و نماز قیلدیردقدن صوکره : [ای مسلمانلر ! سز ، جناب حقك حفظ و پناهندەسکز . حق تعالی

سزك اوزريكزه بنم خليفه‌مدر . ايمدی کرکدرکه تقوايه ملازمت و حقك امرينی ايفايه مداومت ايده‌سكز . تحقيقا بن دنيادن مفارقت ايده‌جكم] ديدی .

بر ياتسو [١] وقتی مسجد شريفده جماعت اصحاب كرام ، نماز ايچون ذات رسالتپناهی‌يه منتظر ايديلر . افنديمز ايسه شدت مرضندن صوك درجه‌ده مضطرب ايدی . نماز قيلنوب قيلنمديغنی صوردی . حضرت عائشه رضی‌الله عنها ، اصحاب كرامك مسجد شريفده انتظار - لرينی سويلدی . رسول اكرم صو امر ايتـدی . اول صو ايله حاضرلنوب نمازه قالقمق ايستدی شدتدن طولايی قالقه‌مدی و يرنده كنديني غيب ايتـدی . بر زمان صوكره اويانه‌رق نمازی صوردی . حضرت عائشه عين جوابی ويرمكله افنديمز ، صو ايستدی و او صو ايله تكرار حاضرلندی . نماز ايچون مسـجد شريفه كيتمك

---

[١] ارتحال نبوينك پازارايرته‌سی كونی قبل‌الظهر وقوعنه و ارتحالدن اول اون يدی وقت صلاته افنديمز ، چيقه‌ميه‌رق ابو بكرك امامت ايتديكنه كوره اوقات مذكوره‌نك اولكيسی اولمق اوزره بو ياتسونك حسابجه جمعه كيجه‌سی ياتسو نمازی اولمسی لازم كليور .

اوزره‌یرندن قالقمغه تشبث ایتدی. فقط ینه قالقه‌میه‌رق بیهوش اولدی و بوحال بو صورت اوزره اوچ نوبت اولدقدن صوکره ارتق نمازك ابو بکر الصدیق طرفندن قیلدیرلمسنی امر بیوردی. کیفیت ابوبکره اعلام ایدلدیکی زمان حضرت ابو بکر رضی‌الله عنه، کندی حال رقتنه باقه‌رق اماتی عمرالفاروقه تکلیف ایتدیسه‌ده عمر، انك کندوسندن احق والیق اولدیغی بیانیـله قبول کیفیت ایتمدیکندن حضرت صدیق جماعته نمازی قیلدیردی.

ایرته‌سی کون آز بر خفت حاصـل اولمشدی. جناب صدیق، صـلات ظهری دخی قیلدیرمق اوزره ایکن افندیمز، ایکی قوللرینی ایکی عباسیلرك اوموزینه قویمش اولدیغی حالده مسـجد شریفه کلدی. صـدیق اعظم، مقدم همایون رسالتپناهی‌یی حس ایده‌رك محرابدن کری چکلمه‌یی ایسـدی. رسـول الله صلی الله علیه وسلم، اشارتله مقامنده ثابت اوله‌رق نمازی اتمام ایتمسنی امر بیوردی. و امر و ارزوسی موجبنجه کندوسنی ابو بکرك یاننه اوطورتدیلر. بر روایته کوره ابو بکرك جانب یسارنده دیکر روایتـه نظراً خلف ظهرنده اوطوروب سوره‌ده واردیغی آیتدن تلاوته باشلادی..

نمازی قیلدیردی. شایان تأملدرکه سوره‌ده واردینی آیتدن تلاوته باشلادیغی روایتی، او وقتك وقت ظهر اولدیغی قول و روایتنی اشکال ایدەیور . محرابده بر امامك تلاوتندن ذهنه جهراً تلاوت متبادر اولدیغنه کوره وقت مذکور ، جهری نمازلردن ایدی الله اعلم .

صدیق، قائماً حضرت رسول اللهه وجماعت اصحاب کرامده کذلك ابو بکره اقتدا ایلدیلر . تکبیر ابو بکر واسطه‌سیله رسالتماب افندیمزك نمازده‌کی افعال وانتقالاتنه واقف اولدیلر . [۱]

دیگر بر روایته کوره مؤذن ، وقت صلاتی اعلام ایتدیکی زمان نزد عالیده عبدالله بن زمعه رضی الله عنه وارایدی. نمازك قیلنمسنی رسالتماب افندیمز امر ایتدی.

---

[۱] مع مافیه بو بحثده‌کی اقوال مضطرب و متعارضدر . نبی اکرمك صدیقی امته نماز قیلدیرمق اوزره مأمور ایلدکدن صوکره حجرهٔ سعادتدن مسجد شریفه کلوب صدیقك هم جنب ایسرنده هم خلف ظهرنده قاعداً نماز قیلدقلرینه دائر حضرت عائشه رضی الله عنهادن منقول حدیثلرده نوعما محسوس اولان تعارضه نظراً بو حالك ایکی وقت نمازده وقوعه کلدرك جنب ایسرده اوطوردقلری دفعه‌ده امام ، خلف ظهرده بولندقلری مره‌ده مأموم اولدیغنه علما ، قائل اولمشلردر .

عبدالله طيشـارى چيقوب ابتـدا عمر الفاروقه راست كلديكندن: [نمازى قيلدير] ديدى فاروق دخى محرابه كچدى . سيدالانام افنديمز ، حجرهٔ عليه‌لرندن محرابده فاروقك تلاوتى صداسنى ايشيده‌رك :

— « بو سس عمرك آوازى دكيلدر ؟ »

ديه صوردى. اوت ديديلر. او زمان همان بروضع انكار ايله : [يأبى‌الله ذلك و المؤمنون] ديدى . حجرهٔ سعادتك پنجره‌سندن مسجدشريفه طوغرى كوزوكه‌رك:

— « يوق نمازى ابو بكر قيلديرسون »

ديه امر ايتدى . بونك اوزرينـه حضرت عمر ، محرابدن كرى چـكلدى . و عبـدالله بن زمعه رضى الله عنهه :

افنديمزك امام اولديغى يوم السبتك صلوة ظهرنده و مأموم اولديغى‌ده يوم الوفاتى بولنان اثنين كونى صلوة‌صبحنده ايدوكنه مبنى حديث عائشه‌ده تعارض بولنمديغنك بيهقى طرفندن بيـان ايدلديكنى عينى تصريح ايتمشسه‌ده اثنين‌كونى صباح نمازينه چيقه‌ميوب انجق باب الحجره‌دن جماعت و صفوف مسلمينى مطالعه وملاحظه ايله ارخاءالستر ايلديكنى انس رضى‌الله‌عنه ابلغ وجه اوزره صراحةً بيان ايتديكنه كوره بوكا قارشى قول بيهقينك مرجوحيتى دركاردر .

— « رسول الله صلى الله عليه وسلم سكا نمازى عمر قيلديرسون ديمديمى ؟ »

ديه صوردى . عبدالله :

— « كيمسه‌يى تعيين ايتمدى و لكن ابو بكرى اصحاب اره‌سنده كورمدم حضار ايچنده سندن اولى كيمسه‌يى كوره‌مديكمدن سكا سويلدم »

جوابنى ويردى . حضرت فاروق :

— بن بويله اولديغنى بيلمدم بيلسيدم امام اولمز ايدم »

ديدى .

* * *

بركون حضرت على كرم الله وجهه ، نزد سعادتدن چيقدى . اصحاب كرام ، رسالتپناه افنديمزك حالنى سؤال ايتديلر . حضرت على ، برء و خفت اوزره اولديغنى سويلدى او زمان حضرت عباس رضى الله عنه ، انك اللنى طوتوب كيزليجه :

— « يا على ! قورقرمكه حضرت سيد الانام ، بو مرضنده قريباً انتقال ايده‌جكدر . سن‌ده صوكره بر آخر آدمك امرينه مأمور اوله‌جقسك . زيرا بن ،

وجوه بنی عبدالمطلبك موت اثناسنده‌کی احوال مخصو-
صه‌سنی طانیرم . کل سنکله نزد همایونه واروب صوره‌لم،
کندیسندن صوکره امر معلوم کیمده‌در . اکر بزده
اوله‌جق ایسه بیله‌لم . غیرمزده اوله‌جق ایسه بزی اکا
توصیه ایتمسنی رجا ایده‌لم »

دیدی . حضرت علی :

— « یا ابا الفضل ! والله بز ، اکر او مسئله‌یی
صوروبده اوده بزی اندن منع ایدرسه ناس اندن
صوکره انی بزه ابدا ویرمزلر بناءً علیه صورمیه‌جغم»
جوابنی ویردی .

⁂

ام سلمه و أم حبیبه رضی الله عنهما ، افندیمزك
باشی اوجنده اوطوریوزلردی دیدیلرکه :

— « یا رسول الله ! بز، حبشه‌ده ماریه اسمنده
کوزل بر کلیسا کوردك . دیوارلرنده صورتلر منقوش
ایدی » .

رسول خدا افندیمز ، بو سوزه قارشی :

— « او جماعت ، برقومدرکه کندیلرندن بر صالح
کیمسه فوت اولورسه قبری اوزرینه مسجد یاپوب

دیوارینه اویله صورتلری نقش ایدرلر . انلر ، نظر الهیده خلقك فنالریدر »

بیوردی. حق عالیلرنده امتك اطراسندن متحاشی ایدی . قرون سالفه خلقنك نبیلری حقنده‌کی اطرالری کبی بر حال وقوعندن امتی تحذیر ایچون بعض وصایاده بولندی. حق وفاتلرندن بش کون اول یتاقده یوزینه بر اورتی اورتوب یاتیور ایدی . بونالدقجه یوزینی کاه آچار صوکره اورتردی . ایشته اویله بر حالده ایکن اورتویی کیده‌ره‌رك: [لعنة الله علی الیهود و النصاری اتخذوا قبور انبیائهم مساجد] دیه بیورمشدر .

جمعه ایرته‌سی کونی جناب حق جل وعلادن جبرائیل علیه‌السلام ، استفسار خاطره کلدی . فرداسی بازار کونی ینه استفسار حال و خاطر ایچون کلدی . یمنده اسود عنسینك خبر قتانی‌ده کتیردی . افندیمزده اصحاب کرامنه تبلیغ بیوردی .

بازار کونی اسامه دخی جرفدن حضور اقدس رسالتپناهی‌یه کلدی . افندیمز ، بایغین بر حالده ایدی . شدت مرضدن تکلم بیوره‌مدیلر . اسامه باشنی اکه‌رك

رأس و يد سعادتی اوپدی . افندیمز ، ینه سوز سویله‌یه‌میه‌رك یالکز مبارك اللرینی سمایه قالدیروب اسامه‌نك اوزرینه‌وضع ایتدی‌که حقنده دعا ایتدکاری اکلاشیلیور ایدی . اسامه اندن صوکره معسکره عودت ایتدی او کیجه جرفده قالدی .

***

نزد همایونلرنده قالمش اولان التی دینـاری تصدق ایچون حضرت‌عائشه‌یه تسلیم‌ایتدیکنك عقیبنده‌کندیلرینه استغراق حالی کلمشدی . بر مدت مسـتغرق قالدقدن صوکره اویاندی ، و سؤال ایتدی . حالبوکه حضرت عائشه ، وجود مسعود نبوی ایله مشغول بولنمسنه مبنی هنوز یرندن قالقه‌مامش ایدی . دینـارلرك کندوسنده اولدیغنی سویلدی . افندیمز ، تصدق امر ایدوب ینـه کندندن کچدی . اویاندیغی زمان بردها صوروب جواب اولی النجه دینارلری آلدی. کف سعادتلرنده صایدی [ماظن محمد بربه لواقی‌الله و عنده هذه] دیه حق‌تعالی‌یه قارشی او قدر دیناری استکثار ایتدی . حضرت علی کرم الله وجهه‌یه کوندروب انك یدیله فقرایه تقسـیم ایتدیردکدن صوکره : [ایشـته شمدی مستریح اولدم] دیه بیوردی .

شدت مرضدن بیهوش قالدیغی بر صره‌ده فم سعا -
دتلرینه امهات مؤمنین بر علاج آقتدیلر ا. حضرت نبی
اکرم، ا کراهلرندن ناشی مذکور دوانك آقیدلماسنی
مبارك اللریله اشارت ایده‌یور ایدی. او درلو اشارتلری
خستکانك دوادن اکراهلرینه حمل ایله دوایی آقتمده
اصرار ایلدیلر. استغراق حالی کچدکدن صوکره سؤال
و استجوابه شویله باشلادی :

— « آغزیمه اقتدیغکز دوا نه ایدی ؟ »

جواب ویردیلر :

— « عود هندی، بر مقدار ورس، برقاچ قطره‌ده
زیت یاغی »

— « سزه بو دوایی کیم توصیه ایتدی ؟ »

— « اسماء بنت عمیس »

— « بو بر طبدرکه انی اسماء حبشه‌ده اوکرندی
بو علاجی سز هانکی مرضدن قورقوب‌ده یاپدیکز؟»

— « ذاة الجنبدن »

بو جواب اوزرینه رسول الله :

— « ذاة الجنب شیطاندندر . حق تعالی ، انی بنم
اوزریمه مسلط ایتمز . ایمدی بو خانه‌ده عباسدن بشقه

بو انالرك جملهسنك آغزينه او علاجدن آقيديكز! »
ديه امر بيوردی . بناءً عليه حاضر اولانلرك جمله ـ
سنك اغزينه آقيدلدی. حتی ميمونه رضی الله عنها، او
كون اوروجلی اولديغی حالده مجرد فرمان رسالتپناهی‌يه
امتثال مقصديله انك دخی آغزينه آقتمشلردی .

٤

انتقال و ارتحال نبوی

ايام حيات رسالتپناهيلرينك يوم واپسين اثنيكه
او كون ارتحال وقوعبولمشدر صباح نمازنده حضرت
ابی بكر الصديق، جماعت اصحاب كرامه مسجد شريفده
نماز قيلديرمقده ايكن سيد الانام عليه الصلوة والسلام
افنديمز، ايكی عباسيلره متكئاً حجرهٔ سعادتك مسجده
اولان قپوسنه كلدی . پرده‌يی قالديرتوب جماعت اهل
صلاتی وصفوف مسلمينی ملاحظه ايله فرحناك اوله‌رق
تبسم بيوردی .

حضرت صديق ، شو طلوع ناكهانی‌يی افنديمزك

نماز ایچون مسجده کلدیکنه حمل ایده‌رك محرابدن کری چکلمکه و جماعت مسلمین دخی فرحلرندن هیجـانه باشلادی. رسول الله، انلره اتمام صـلاتی مبارك اللریله امر و اشـارت بیـوروب ایچری چکلدی. و پرده‌یی ایندیردی. که مسجد شریفه صوك خروج و نظرلری‌ده همان بو اولمشدر.

* * *

وقت زوال شمسدن آز اول جبرائیل ایله عزرائیل علیهما السلام برلکده باب سعادته کلدیلر. جبریل، ایچری کیره‌رك عزرائیلك قپوده بکلدیکنی و ایچری‌یه کیرمك ایچون اذن ورخصت ایستدیکنی خبر ویردی. صوکره افندیمزك اذنیله عزرائیل‌ده ایچری کیردی. سلام‌ویردی. و امرینه مأمور من الله اولدیغنی سویلدی. یعنی ارزو بیوریلور ایسه قبض روح ایده‌جکنی والا کیری کیده‌جکنی بیلدیردی. اوزمان رسول معظم افندیمز جبرائیلك یوزینه باقدی. بوکا نه جواب ویره‌یم دیمکدی. جبریل:

— « یا احمد! تحقیقا جناب حق، سکا مشتاقدر »

دیمکله افندیمز، عزرائیله:

— « مأمور اولدیغك وظیفه‌یی ایفا ایت »

جوانی ویروب عزرائیل دخی قبض روحه مبادرت ایلدی. انك قبض روحه تشبثی افندیمزك حالنده کلی و ناکهانی بر تغیر حاصل ایتدی.

*
* *

اسامه بو صباحده جرفدن حضور سعادته کلمشدی. اولکی صباحه نسبتله رسول اکرم بردرجه‌یه قدر افاقت حالنده بولنه‌رق: [اغز علی برکة الله] دیه بیوردی. اسامه دخی معسکرینه عودتله حرکت امرینی ویرمسنی متعاقب رکوب ایده‌جکی صره‌ده والده‌سی ام ایمن رضی الله عنهادن آدم کلوب سید الانام علیه الصلوة والسلام حضرتلرینك حالت نزعده اولدیغی خبر برکدیکی ویردی. اسامه ودیکر اصحاب کرام، کیری مدینهٔ طیبه‌یه طوغری عودت و حرکت ایتدیلر.

*
* *

حضرت علی، قولتوغنه کیروب افندیمزی فراشنده اوطورتمشدی. مبارك باشنی علینك قولی اوزرینه قویه‌رق: [یا علی! سریهٔ اسامه‌نك تجهیزی ایچون فلان یهودیدن اقچه استقراض ایتمشدم. انی ذمتمدن ادا ایت. یا علی! سن کنار حوض کوثرده امتمدن الك اول بکا ملاقی

و بندن صوكره دنياده بر خيلى مكروهلرله مصاب اوله‌جقسك اما صبر و آخرتى اختيار ايت] ديدى. او آرالق اوكنه بر قدح صو براقديروب دست شريفلرينى صويه قوير انكله يوزينى مسح ايدردى. و [اللهم اعنى على سكراة الموت] دير ايدى، اك صوكره [الصلوة وماملكت ايمانكم] بيووردى. فقط بو سوزى سويلركن ارتق سوز سويليه‌جك حالى قالمامش ايدى. لسان شريفنى دخى اداره ايده‌ميه‌رك صدرندن ترعرغ طريقيله سويلدى. ودهان شريفلرينك يارى عاينك اوستنه آقدى. زوجات طاهرات، وراء حجابدن فريادە باشلاديلر. حضرت على، تحمل ايده‌مديكندن «يا عباس! بكا ياردم ايت» ديه عباس ايله برلكده افنديمزى، ياتيرديلر كه سكراة الموت حالى ايدى. شدتدن ناشى كاه قيزارير كاه صارارير كاه صاغ الني كاه صول الى كرى چكردى ورِوى ورخسار پرانوارندن تر دوكردى. صوك نفسنده حضرت عائشه‌نك سحرى ايله نحرى ارەسنده ايدى. سقف بيته طوغرى باقه‌رق الني يوقارى قالديردى. و[الرفيق الاعلى] ديدى. او آنده الى ينه اشاغى دوشوب عالم فانيدن كچدى.. بو وقعهٔ هائله، كوندوز وقت زوالده وقوعه كلمشدى. اللهم صل عليه وسلم دائماً ابداً.

***

وقعـهٔ هائله‌نك عقيب حدوثنـده رجال اهل بيت نبوت حجرهٔ سعادته كيروب نساء النبى اوزرينـه حجاب آصديلر. او زمان حجره‌نك بر كوشه‌سندن آواز مجهول ايله : [السـلام عليكم اهل البيت و رحمة الله و بركاته كل نفس ذائقة الموت و انما توفون اجوركم يوم القيمة] تعزيه‌سنى ايشتديلر. كيمك آوازي اولديغنى فرق ايده‌مديلر !..

اصحاب كرام، مسجد شريفـده ايديلر. اهـل بيت نبوتك فريادلرينى ايشيده‌رك عموم اصحاب ، آراسنه درد فرقتك فغان و اضطرابى دوشدى . شدت تأثردن ناشى مؤمنين سرسم وحيران اولديلر. هر كسده بردرلو حال يوز كوستردى .

بعض اصحاب كرامك ديللرى طوتلدى . نطقه مجالرى قالمـدى . حضرت عثمان رضى الله عنـه بو زمرهٔ صامته‌دن ايدى!. بعضلر ، جماد كبى غير متحرك قالدى. حضرت على بو صنف ساكتدن ايدى !. بعضلر خسته

اولدی . عبد الله بن انیس خستکان زمرەسندن ایدی حتی بومرض تأثرله وفات ایلمشدر! . بعض ذوات دخی بی عقل و شعور اولدیلر. حضرت عمر، انلردن ایدی.

عبدالله بن زید الانصاری حضرتلری ، باغچەسندە مشغول ایکن اوغلی ، واروب کندوسنە ارتحال النبی خبر مدهشنی ویرمسیلە عبدالله کمال تأثر و تأسفندن ناشی او آندە: [اللهم اذهب بصری حتی لااری بعد حبیبی محمد احداً] دیە دعا ایتمش و درحال نور بصردن محروم اولمشدر ! .

حضرت ابی بکر الصدیق، مأذوناً سنحدەکی خانە سنە کیتمشدی . حضرت عمر، مسجد شریف قپوسندە قیلنجنی آلوب : [والله مامات رسـول الله] دیە یمین ایتمکدە و رسول اللهك موتنە قائل اولانلری قیلنج ایلە اولدیرەجکنی علناً وعلی التوالی سویلمکدە ایدی .

حضرت عمرك شو یمین وادعاسی، موت نبی بحثندە خالقك بعض کونە شکوك و اشتباهنە سبب اولەرق اسماء بنت عمیس ، ظهر شریف رسول اللهدەکی مهر نبوتی الیلە یوقلادی او زمان خاتم نبوت ؛ یرندە قالمامشدی .

اسماء: [تحقيقـا رسول الله ، وفات ايتـدى. زيرا مهر نبوت يرنده يوقدر] ديدى .

حضرت ابى بكر ، هنوز سنحده ايكن كيفيته مطلع اولەرق راكباً و باكياً مسجد شريفه كلدى . كيمسەيه قونوشمقسزين مسجددن حجرهٔ سعادته كلدى. جسد اطيب رسالتپناهى برده ايله مستور طوريور ايدى.وجه انورندن ردايى قالديروب مبارك النبى اوچ كره اوپدى. و: [و انبياء و اصفياء و اخليلاء] ديدى آغلادى [بابى انت وامى لايجمع الله عليك موتين اما الموتة التى كتبت عليك فقد متها] ديدى طيشارى چيقوب حضرت عمره تصادف ايتـدى. او، حالا اصرار ايتمكده ايدى. اكا تنبيه و اخطار ضمننده : [ايها الحالف على رسلك = اى يمين ايديجى آغير اول] ديدى .

بو سوز ، حضرت عمر الفاروقك حال خروشانى تسكين ايتمشدى !. حضرت ابى بكر، موت النبى بحثنده امتك تشتت افكارينى فنـا كورەرك منبر رسـول اللهه چيقدى . خلق، عمر الفاروقى براغوب ابوبكره توجـه ايتـديلر . حضرت صديق بر خطبه اوقودى . خطبەده ابتدا جناب حقه حمد و ثنا و روح محمد المصطفايه صلوة

وسلام اهدا ایدوب صوکره : [من کان یعبد محمداً فان محمـداً قدمات ومن کان یعبد الله فان الله حی لایموت] دیدی . و [ما محمد الا رسول قدخلت من قبله الرسـل افان مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم . . .] و [انك میت وانهم میتون] آیت کریمه‌لرینی تلاوتله تأیید کیفیت ایلدی.

حضرت صدیقك شو بیاناتی خلق اوزرنده عظیم تأثیر حاصل ایتمشـدی . عمرك عدم موت رسـول الله حقنده‌کی افاده‌سیله امتده حس اولنان شـکوك بردنبره زائل اوله‌رق هر کسك عقلی باشنه کلدی. فاروق دخی سکوت ایتدی و حیرتله یره اوطوردی ..

ارتق حقیقت حال ، اکلاشیلدی . خلق ، حبیب خدانك موت و وفاتنه ایناندیلر : [اناللهوانااليه‌راجعون] دیدیلر .

ایشته اوراده اسامه و معیتی جرفدن درون شهره کیردی. بریده دخی لواء شریفی باب حجرهٔ سعادتك اوکنه دیکدی. بو ایسه بر مرتبـه دها تأثر و دهشتی موجب اولدی .

سید الانام علیه الصلوة والسـلام افندیمز ، هجرتلری زماننده افق ام القرادن طاوع ایله مدینهٔ طیبه‌یی شمس

الهدی اولدقلری حالده تشریف و تنویر ایتمشدی. بو کره وقوع تواریسیله اورته‌لغی ظلمات وحزن وکدورت قاپلادی .

خلق، شوظلمت حزن وکدر ایچنده حزن‌المرینك حاصل ایلدیکی یأس و حیرتله شاشقین شاشقین بولنیور-لردی. ایچلرنده اك زیاده متانت حضرت صدیقده کورو-لمکده ایدی .

ابو بکر الصدیق، اهل بیته مراسم تعزیت و تسلیتی ایفاوغسل وتجهیز وتکفین نبینك انلره مفوض ایدوکنی اعلام و انبا ایلدی .

جسداطیب نبوینك ثیاب طاهره‌سی اوزرنده اولدیغی حالده‌می یوقسه اموات سائره کبی تجرید ایدوب‌ده‌می غسل اولنه‌جغی حقنده اختلاف ایتمشلردی . طرف حقدن اوزرلرینه اویقو سرسملکی کبی برحال ویریله‌رك حاضرونك ذقنلری سینه‌لری اوزرینه کلدی . اواره‌ده [غسل ایتمیکز زیرا طاهردر] دیه برصدا ایشیدلدی . اهل بیت بورأیی قبول ایتدیلر . عباس رضی‌الله عنه ماهیتنی بیمدیکی اویله برصدا ایچون سنت پیغمبری ترك ایده‌میه‌جکی بیانیله اورأیی رد ایدرکن عین‌حال‌برایکنجی

دفعه دها عارض اولەرق [اثوابی اوزرنده اولدیغی حالده غسل ایدیکز اولکی ابلیس ایدی بن خضرم] دیه برصدا دها کلدیکندن اکا قرار ویرلدی .

عباس رضی الله عنه جسد شریف اوستنه داخل بیت سعادتك برکوشەسنه ثیاب یمانیەدن پرده چکوب حضرت علی‌یی پردەدن ایچری‌یه قویدی . جسد اسعد نبوی ، شو حجاب ایله جدار ارەسنده ایدی . خارج مغسلده اصحاب کرامدن برخیلی ذوات حاضر و مجتمع ایدی پردەنك طیشاریسی ایله قارشی دیوار ارەسنده عباسك اذنیله رجال بنی هاشم اوطوردیلر .

دیکر روایتلره کوره فضل بن عباس ایله ابوسفیان بن الحرث بن عبدالمطلب دخی حضرت علی ایله برلکده داخل ودرون حجابه براقلدی انجق علینك الیله غسل ایدلدیکی مشهور وصحیحدر .

—

شو خدمت شرفندن محروم ایدلملری ایچون ایچلرندن برینك اثناء غسل و تکفینده داخل بیتده بولندیرلمسی حقنده بعض انصار کرامك ویاخود کندوسنك وقوع بولان رجا و استدعاسی اوزرینه اصحاب بدردن

اوس بن خولی رضی الله عنه حضرتلری علینـک اذن و اجازتیله ایچری قبول اولندی. فقط امر غسله اشتراك ایده‌مدی.

فضل وقثم واسامه وشقران صو دوکدیلر. یاخود پرده‌دن ایچری حضرت علی‌یه صو ویردیلر.. رسول الله صلی الله علیه وسلمك [لا یری احد عورتی الا طمست عیناه غیرك] دیه واقع اولان وصیتی اقتضاسی اوله‌رق حضرت علینك ورفیقلرینك کوزلری باغلی ایدی.. اولکی غسل سعدبن خیثمه‌نك قباده مالی بولنان بئرغرسدن الدقلری ماء خالص ایله غسل ثانی ماء وسدر ایله غسل ثالث ماء وکافور ایله اولمق اوزره اوچ نوبت غسل ایدلدی. غسل ایدیلور ایکن اوزرنده قمیص شریف ایله مجول [قمیصه انتاری] بولنمش وبعد الغسل صیقیله‌رق صولری چیقارلمشدر. صوکره ذراع وکف شریفلرینی ییقادیلر. بیاض اوچ ثوب سحولی ایله بالتکفین سریره وضع و عود ایله تجمیر ایدلدی. ووصیتی موجب عالیسنجه حجرهٔ شریفه‌ده تك وتنها براغیلدی. صالی کیجه‌سی حجره‌ده طوردی. صالی کونی اولنجه ابتدا اهل بیت رسالتدن حضرت علی، صوکره عباس، صوکره نسوانی، صوکره مهاجرین

وانصار وصبياندن حجرهٔ سعادتك اله بيلديكی قدر اصحابِ كرام صره طوروب امامسز اولدقلری حالده نمازينی قيلر وصوكره برديكر جماعت كيرر ايدی .

—

غسلنده اولديغی كبی محل دفننده ده اختلاف اولنه رق كيمی بقيعه، كيمی مكهٔ مكرمه يه، كيمی قبر ابراهيم خليل الله ه كتورلمسی رأينده بولنور ايكن حضرت صديق رضی الله عنه رسول الله صلی الله وعليه وسلمك [ما قبض الله نبياً قط الا دفن حيث قبض روحه] ديركن ايشتديكنی امته تبليغ ايدوب اكا قرار ويرلمشدر .

كذلك قبرانورينك صورت طرح و تنظيمنده ده اختلاف يوز كوسترديی . كيمی شق وكيمی لحد اوله رق قازلمسی رأينده بولندی . مدينهٔ سعادتده او زمان ايكی ذات وار ايدی كه بری شق ، ديكری لحد ياپار ايدی . لحدی ابوطلحه زيد بن سهل ياپار ايدی ابو عبيده عامر بن عبدالله الجراح حضرتلری ده شق اوله رق حفر و تنظيم وقبر ايدردی . عمر ايله عباس رضی الله عنهمانك بری شو ايكی ذاتدن هر برينه خبر كوندرمكله برابر [يارب خيرليسنی رسولكه اختيار ايت] ديه دعا دخی

ایتمش واوّل کلانك قبول قبری تقرر ایلمشدر .

ابوطلحه اوّل یتشمسنه مبنی فراش سعادتدن لحد طریقیله قبر پرنوری حفر وتهیئه ایدلدی بازار ایرتسی کوننك بقیه‌سی ایله صالی کیجه‌سی وکوندوزی لحوب چهارشنبه کیجه‌سی سحر وقتنده نعش پاك سعادت انجق شفیر مقبرهٔ رسالتپناهی‌یه قونیله بیلمشدی شو تأخر مدید ، حضرت صدیقك انتخابی صددنده تحدث ایدن مناقشه‌نك آز زمان ایچنده فیصلپذیر اوله‌مامسندن ایلری کلمشدی .

درون وزمین قبر انوره ذات اقدس لولاکیلرینك قطیفهٔ حمراسی فرش اولندی. مذکور قطیفه خیبر غنیمتندن حصه‌سنه دوشمش ایدی . شقران [والله لایلبسها احد بعدك] دیه قطیفه‌یی دوشه‌دی جسد اطیبی قبله جانبندن ودیکر روایته کوره اباق طرفندن قبره ایندیردیلر . علی وفضل وقثم ابنا عباس وشقران قبره ایندیلر. دیکر روایته کوره عبدالرحمن بن عوف دخی ایتمشدی . قبردن اك صوکره چیقان روایت صحیحه‌یه کوره قثم ایدی .. دیکر روایته کوره حضرت علی ایدی .

مغیره بن شعبه دخی اصحاب کرام ایچنده رسول الله صلی الله علیه و سلمه اك زیاده حدیث العهد اولمق

شرفنه اختصاص امید و ارزوسیله عن قصد قبر سعادته دوشـوردیکی خاتمی چیقارمق بهانه‌سیله کیره‌رك قدم سعادتی مسح ایدوب چیقمشدر. بر روایتده حضرت علی او زمان مغیره‌یی قبره کیرمکه براقمامشدر .

قبر منوری بر قوله کوره مسطح ومستوی قول آخره کوره مسنم و محدب و یردن بر قاریش مرتفع یاپدیلر. بلال حبشی رضی الله عنه بر قربه صوکتوروب قبر مسعودك باش طرفندن اایاغنه دکین جنب یمیننه دوکدی جنب یساری دیواره متصل اولمق سببیله او جانبه کچه‌میه‌رك صویی جداره دوکدی. بو رش الماءك عقیبنده ایدی حضرت فاطمة الزهراء رضی الله عنها حجرهٔ سعادته کیردی . تراب قبر عالیدن بر قبضه آلوب کوزلرینه سوردی و اغلامقده اولدیغی حالده :

ماذا على من شم تربة احمد ان لا یشم مدى الزمان غواليا
صبت على مصائب لوانها صبت على الايام صرن لياليا

دیدی . اندن صوکره ارتحالنه دکین کولدیکی کورولمدی.

ینه همان او آنده ایدی بر اعرابی دخی حب شدیدی ایله برابر تصادف ایلدیکی مصیبت افتراقدن

ناشی کندوسنه یأس و حیرت الویرمش اولدیغی حالده عاشقانه و حزین بر وضع ایله :

هلا دفنتم رسول الله فی سفط من الالوة احوی ملبسا ذهبا
اوفی سحیق من المسك الذکی ولم ترضوا لجنب رسول الله متربا
خیر البرية اتقاها و اکرمها عند الاله اذا ماینسبون ابا

دیه خطاب ایتدی . جناب ابی بکر اکا : [شو دیدیکك سوز ایله اللهك سنی عفو ایتمش اولدیغنی مأمول ایدرم و لکن نه چاره که بوده بزم سنتمزدر] دیه سویلدی .

—

حضرت عائشه رضی‌الله عنها بر زمان رؤیاسنده خانه‌سنه کوکدن اوچ قمر ایندیکنی کوروب پدرینه سویلرکن نه‌درلو تعبیر وتأویل ایتدیکنی پدری سؤال ایتمش عائشه دخی رسول‌الله صلی الله علیه وسلمدن اوچ اوغلی اوله‌جغی ایله تأویل ایتدیکی جوابنی ویرمشدی .

حضرت صدیق ختام دفن نبیدن صوکره عائشه رضی‌الله عنهایه : [هذا احد اقمارك وهو خیرها] دیدی . رؤیای مذکوره وجهله اقمار ثلثه‌نك غروبکاه پرفروغی

حجرهٔ مطهرهٔ صديقيه اولمش وانجق مراقد مسعوده نك ترتيب وضعيتى اختلافه اوغرايه رق يدى درلو كوسترلمشدر.
بر روايته كوره شويله كوستريليور:

قبر النبي صلى الله عليه وسلم

قبر ابى بكر الصديق رضى الله عنه

قبر عمر الفاروق رضى الله عنه

ديكر روايتده شو ترتيبده در:

قبر النبي صلى الله عليه وسلم	قبر عمر الفاروق رضى الله عنه

قبر ابى بكر الصديق رضى الله عنه

روايت اخرايه نظراً وضعيت آتيه اوزره در:

قبر النبي صلى الله عليه وسلم	قبر عمر الفاروق رضى الله عنه

قبر ابى بكر الصديق رضى الله عنه

مدينهٔ منورهده اول و آخر بويله بر مصيبت دها حادث اولمامشدی . هركس درد و كدرندن سراسمه اولدی . بعض اصحاب كرام مصيبت فرقتی تعديله باشقه چاره بوله‌میه‌رق هجر داره مجبور اولدی . بلال حبشی رضی الله عنه اوزمره‌دن ايدی شامه كيتدی . حضرت صديق انی ينه مسجد رسول اللهده مؤذن بولنديرمق ايستديسه‌ده بروجه مسرود دردفراق نبوی يه تحمل ايده‌مامكده اولماسنه مبنی شامه كيتمكه مجبور ايدوكنی سويلمكله صديق ده ايليشك ايده‌مامشدر . بلال التی ماهدن فضله برمدت شامده طوردی صوكره روضهٔ نبويه‌نك زيارتنی ترك و اهمال ايتمش اولديغنه دائر حبيبی طرفندن رؤياسنده تعريض آميز براشارت عليه ظهور ايده‌رك همان زيارت روضهٔ رسالت ايچون مدينهٔ پاك سعادته عزيمته مسارعت ايتمش ايدی . اوندن اويله هرسنه شامدن بر نوبت مدينهٔ منوره‌يه كلوب زيارت روضة النبی ايله تعديل درد اشتياق ايدردی .

ديكر بعض اصحاب كرام دخی بالعكس مدينهٔ منوره‌دن بردرلو انفكاك ايده‌میه‌رك دائما جوار روضهٔ مطهره‌ده بولنورلر وزيارت وحسن مجاورت قبرپيغمبرايله

متسلى اولورلردى كدرلرينى صدر وسينهٔ آشنا كارنده ضبط وامساك ايدەمدكارتدن مرثيه سويلرلردى. حضرت عائشه رضى الله عنها اغلركن :

قد كنت لى جبلاً الوذ بركنه — امشى البراح وانت كنت جناحى
واليوم اخضع للضعيف واتقى — منه وادفع ظالمى بالراح
واذا دعت قمرية شجنالها — يوماً على فنن بكيت صباحى

مرثيه سنى سويلمشدر. عمهٔ مكرمهٔ رسالتپناهيلرى صفيه رضى الله عنها دخى :

الا يارسول الله كنت رجاءنا — وكنت بنا براً ولم تك جافيا
وكنت بنا رؤفاً رحيماً نبينا — ليبك عليك اليوم من كان باكيا
لعمرك ما ابكى النبى لموته — ولكن لهرج كان بعدك آتيا
كان على قلبى لذكرى محمد — وماخفت من بعدالنبى المكاويا
افاطم صلى الله رب محمد — على جدث امسى بيثرب ثاويا
ارى حسناً ايتمته وتركته — يبكى ويدعو جده اليوم نائيا
فدى لرسول الله امى وخالتى — وعمى ونفسى قصرة ثم خاليا
صبرت وبلغت الرسالة صادقاً — وقومت صلب الدين ابلج صافيا
فلوان رب العرش ابقاك بيننا — سعدنا ولكن امره كان ماضيا
عليك من الله السلام تحية — وادخلت جنات من العدن راضيا

مرثيه سنى سويلدى. عم زادهٔ عاليلرى (ابوسفيان بن الحارث بن عبدالمطلب) دخى :

ارقت وبات ليلى لايزول — وليل اخى المصيبة فيه طول
و اسعدنى البكاء و ذاك فيما — اصيب المسلمون به قليل
فقد عظمت مصيبتنا وجلت — عشية قيل قد قبض الرسول
فظل الناس منقطعين فيها — كأن الناس ليس اهم حويل
كأن الناس اذ فقدوه عمى — اضر بلب حاز بهم عليل
و حق لتلك مرزية علينا — و حق لها تطير لها العقول
واضحت ارضنا مما عراها — تكاد بنا جوانبها تميل
فقدنا الوحى والتنزل فينا — يروح به و يغدو جبرئيل
وذاك احق ماسالت عليه — نفوس الناس اوكربت تسيل
اصبنا بالنبي وقد رزئنا — مصيبتنا فحملها ثقيل
نبي كان يجلو الشك عنا — بمايوحى اليه و ما يقول
ويهدينا فلا نخشى ضلالاً — علينا والرسول لنا دليل
و يخبرنا بظهر الغيب عما — يكون فلا يخون ولا يحول
فلم نر مثله فى الناس حياً — و ليس له من الموتى عديل
افاطم ان جزعت فذاك عذر — و ان لم تجزعى فهو السبيل
فعوذى بالعزاء فان فيه — ثواب الله و الفضل الجزيل
فقولى فى ابيك ولا تملى — وهل يجزى بفعل ابيك قيل
فقبر ابيك سيد كل قبر — وفيه سيد الناس الرسول
صلاة الله من رب رحيم — عليه و لاتحول ولا تزولى

حسان بن ثابت رضى الله عنه دخى :

ما بال عينك لا تنام كأنها — كحلت مآقيها بكحل الارمد
جزعاً على المهدى اصبح ثاوياً — ياخير من وطئ الحصى لا تبعد

ياويح انصار النبي و نسلهم	بعد المغيب فى سواء المسجد
جنبي بقيك الترب لهفى ليتنى	غيبت قبلك فى بقيع الغرقد
أ اقيم بعدك فى المدينة بينهم	يالهف نفسى ليتنى لم اولد
بابي واى من شهدت وفاته	فى يوم الاثنين النبي المهتد
وظللت بعد وفاته متبلداً	ياليتنى صبحت سم الاسود
اوحل امرالله فينا عاجلاً	من يومنافى روحة اوفى غد
فتقوم ساعتنا فنلاقى طيباً	محضا ضريبته كريم المحتد
يا بكر آمنة المبارك بكرها	ولدته محصنة بسعد الاسعد
نوراً اضاء على البرية كلها	من يهد للنور المبارك يهتد
يارب فاجمعنا معا و نبينا	فى جنة تثني عيون الحسد
فى جنة الفردوس فاكتبها لنا	ياذاالجلال وذا العلاوالسؤدد
والله اسمع مابقيت بميت	الا بكيت على النبي محمد
فالله اهداه لنا و هدى به	انصاره فى كل ساعة مشهد
صلى الاله و من يحف بعرشه	والصالحون على المبارك احمد

ديه اظهار حزن وتأثر ايتمشدر .

حضرت ابوبكر الصديق رضى الله عنه دخى بعض مراثى سويلمشدر :

ياعين بكى ولا تسأمى	و حق البكاء على السيد
على ذى الفضائل والمكرمات	و محض الضريبة و المحتد
على خير خندف عند البلا	ء امسى يغيب فى الملحد
فصلى المليك ولى العباد	و رب البلاد على احمد

فكيف الا قامة بعدال حبيب زين المحافل و المشهد
فليت الممات لنـا كانا و كنا جميعا مع المهتدى

لما وأيت نبينا متجندلاً ضاقت على بعرضهن الدور
فارتاع قلبي عند ذاك لهلكه والعظم منى ماحييت كسير
اعتيق ويحك ان حبيبك قدثوى فالصبر عنك لما اعيت يسـير
ياليتنى من قبل يهلك صاحبي غيبت فى جدث على صخور
فلنحدثن بدائع من بعـده يعنى بهن جوانح و صـدور

ودعنا الوحى اذ وليت عنـا فودعنـا من الله الكلام
سوى ماقد تركت لنار هيناً تضـمنه القراطيس الكرام

ابو ذؤيب الهذلى نقل ايدركه مرض نبـوى يى ايشتديكمز زمان قبيله‌مز خلق خوف وكدره دوشديلر. بن ده راحتسزلقله كيجه‌لدم. انجق سحره قارشى اويودم ايدى . حال بين النوم واليقظه‌ده لسان الغيب هاتفدن :

خطب اجل اناخ بالاسـلام بين النخيـل و مقعـد آلاطام
قبض النبي محمـد فعيوننـا تذرى الدموع عليه بالتسجام

كلماتى ايشيده‌رك يرمدن صچرادم قالقدم . سمايه باقدم سعدالذابحدن باشقه برشى كوره‌مينجه انى عربده قريب الوقوع برذبح ايله تأويل ايتدم و رسول الله صلى الله عليه

وسلمك موتى ويا موت صرەسندە ايدوكنى اكلادم مدينهٔ سعادته كلدم . اهل مدينەنك بانك و آهنك بكاء واضطرابلرينى ايشيدەرك سببنى صوردم [قبض رسول الله صلى الله عليه وسلم = رسول اللهك روح پرفتوحى جنت اعلايه النذى] ديديلر .

—

معاذ بن جبل رضى الله عنه دخى يمنده ايدى . شو هنكامده بركيجه يتاغندە ايكن قولاغنه هاتفدن: [يا معاذ سن معيشتكى ناصل مبارك كورەبورسككه حضرت احمد سكراة الموتدەدر] صداسنى ايشيدوب قيامت قوپدى ظنيله خشيت و دهشتله يرندن صچرادى . هنوز سما آچيق ونجومك يرلرنده ثابت وبرقرار اولديغنى كورمكله [اعوذ بالله من الشيطان الرجيم] ديه سويلدى .

بوندن بروبا ايكى كيجه صوكره ينەهاتفدن: [يا معاذ سن معيشتكى ناصل مبارك كوريورسككه حضرت احمد طوپراق التندەدر] صداسنى ايشتمكله برابر همان يرندن صچرايوب [وامحمداه وامحمداه] ديه فريادە باشلادى جوارندە بولنان اركك قادين چولوق چوجق يانەكلديلر تسليت واستفسار كيفيته چالشديلر. معاذ ايسه سسى چيقه

بيلديكي قدر واحمداه ديه اغلامقدن باشقه برشي سويلمامكده ايدي صباحه قدر فرياد ايتدي. صباحلين برمقدار سويق ايله بر صو قابي آلەرق راحلەسنه بيندي. مدينهٔ سعادته متوجهاً حركت ايتدي. مدينه‌يه اوچ‌قوناق مسافه قالنجه‌يه دكين صلات وقضاء حاجتدن باشقه برشي ايچون حيوانندن اينمكسزين مشي وحركتده مسارعت ايلدي. اوچ‌قوناق مسافه بريرده كيجه قرانلغنده كلير ايكن يولك صول طرفندن [واحمداه] ديه بر فرياد حزين كلدي. تلاشندن كيمك صوت وصداسي اولديغني فرق ايده‌مدي. معاذ سسك كلديكي جانبه طوغري [ايهاالهاتف يرحمك الله. كيمسك و بويله قرانلق كيجه‌ده نره‌يه كيديورسك] ديه سسلندي. [عمار بن ياسرم] جوابي كلسيله معاذ يانته واروب عمار اولديغني كوردكدن صوكره:

— « نه ايستيورسك يرحمك الله »

ديه صوردي • عمار رضي‌الله عنه :

— « حضرت پيغمبرك موت و مفارقتني حاوي ابوبكرالصديقدن سكا مكتوب كتوريور ايدم »

ديه جواب ويردي. صوكره قونوشديلر :

معاذ — « رسول الله وفات ايدنجه اصحابنك حالی ناصل اولدی»

عمار — « چوبانسز قویون سوریسی کبی »

معاذ — « مدینه‌یی نه‌حالده براقدك »

عمار — « اهالیسنی حلقهٔ خاتمدن دها طار بر حالده براقدم »

حضرت معاذ اغلیه اغلیه اورادن مدینهٔ پاك سعادته کلدی .

فصل خامس عشر

شمائل شريفهٔ نبويه . بعض احوال و اخلاق سنیه‌سی . اولاد کرامی . اعمام وعمات فخامی . زوجات وسراری طاهراتی . خدمه و موالی و مولیات مکرمه‌سی . کتاب و امراء وسفراء عظامی . امناء وقضات و مؤذنلری . شعراء وحراس مسعوده‌سی . دواب و مراکب مبارکه‌سی اسلحهٔ سعادتلری . ثیاب و اشیاء فاخره‌سی . مراتب وطبقات اصحاب فخامی .

⁂

١

— شمائل شریفه —

رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز بر وجود ذی‌کمال برصنع بدیع صاحب الجمال ایدی . اورته بویلی ایدی . قد لطیفلری اورته‌دن براز طوله قریب کبی کورینور ایدی . رنکلری قیرمزی‌یه مائل اسمر ایدی . سر سعادتلری بیوك ، دهان شریفلری واسعجه ، وجه صبیح پاکلری آز چکمه ونابناك ایدی . کوزلرینك سیاهی‌یك

سياه بياضى بك بياض ايدى . بياضنده نوعما قيزيللقده
وارايدى كه اوده كهنه واحبار ورهبانيينجه معلوم اولان
علائم نبوتلرندن برى ايدى. ايكى قاشنك اراسى آچيق
ولحيۀ شريفه‌لرى صيق وسياه. اوموزلرينك اره‌سى واسع
ايدى . مبارك اللرى و اياقلرى قالينجه ، صاچلرى دوز
، كردن شريفلرى بللور كبى صاف و ديشلرى سيرك
و اينجو كبى بياض ايدى . تبسملرى حالنده ديشلرى
اره‌سندن نور لمعان ايدردى . ايكى كتف سعادتلرى
اره‌سنده برازده حذاء قلبده كوكرجين يمورطه‌سى
جسامتنده برقبارجق. برلحم پاره‌سى وار ايدى. او دخى
علائم مذكوره‌دن معدود و (خاتم نبوت) اسميله مشهور
ايدى. وجود شريفلك مستور اولان قسمى على الخصوص
بطن سعادتلرى بم بياض ايدى . قولتوغنك التى دخى
ديكر اعضاء شريفه‌سى كبى بياض ايدى. قدم رسالتلرينك
پارماقلرى ايچنده سبابه [١] الك اوزون ايدى . دنيادن
مفارقتلرى اثناده التمش اوچ ياشنده ايدى. حالبوكه لحيۀ

[١] اخرج الطبرانى والبيهقى عن ميمونة بنت كردم قالت
رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فما نسيت طول اصبع قدمه
السبابة على سائر اصابعه .

سعادتلرنده آغارمش يكرمى قيل يا وار ايدى ياخود اوقدرده يوق ايدى شكل وتمثالده اصحاب كرامندن :

لخمسة شبه المختار من مضر
يا حسن ماخولوا من شبهه الحسن
بجعفر و ابن عم المصطفى قثم
و سائب و ابى سـفيان و الحسن

قطعه‌سنك جمع ايلديكى (جعفر بن ابى طالب و قثم بن عباس وسائب بن‌عبيد وابى‌سفيان بن الحرث‌بن عبدالمطلب و حسن بن على) رضوان الله عليهم حضراتى كنديلرينه بر درجه‌يه قدر بكزرلردى . كذلك (مسلم بن معتب) ايله بنى‌سامه بن لؤيدن بصره‌ده (انس بن‌ربيعه بن مالك البياضى) دخى بكزيانلردن ايديلر . حتى انس بن مالك رضى الله عنه حضرتلرى مذكور انس بن ربيـعه‌يى كورديكى‌زمان‌همان بوينندن صاريله‌رق اغلامش و(رسول اللهه باقق ايستيان بوذانه باقسون) ديمشدى .

جناب انس بن مالك رضى الله عنهك شومعامله‌سنى معاويه رضى الله عنه استخبار ايده‌رك شبيه مشار اليهى نزدينه جلب ايلمشدى . حضورينه كتيردكارى دقيقه‌ده

اياغه قالقدی و بوینه صاریله‌رق ایکی کوزینك اره‌سنی اوپدی . وتطییب خاطر ایچون کندوسنه برخیلی اموال اعطا و برمقدار اراضی‌یی اقطاع ایلدی . ابن ربیعه حضرتلری اموالی رد واراضی‌یی قبول ایتمشدی .

٭٭٭

٢

بعض احوال و اخلاق سنیه‌سی

رسول‌الله صلی الله علیه وسلم افندمز بنیه و مزاج خصوصنده فوق‌العاده قوتلی ایدی . او قوتله متناسب اولمق اوزره عقلاً جمیع مخلوقاتك ارجح و اکملی رأیاً کافهٔ عموم و خصوصك افضلی ایدی . قلباً و لساناً ذکر الله ایله دائما مشغول و مشغولیتی آثارندن‌ده معلوم ایدی. لغویات ومالایعنیدن متجانب‌ایدی. حلیم ورؤوف وهرکسله معامله‌سی ملایم ایدی . انسانلره قارشی دائما بشوش کورینور ایدی. هرکیم کدورات دنیویه‌دن برینه تصادف ایتسه مبارك دیدارنوارینی کوردیکی‌انده غموم‌وهموم واقعه درحال زائل اولور ایدی . امثالمز واشباهمز

صورتده ورع و زهد صاحبی ایدیلر. ناسك رب العالمینه اعبدی و مواطن ریب وشبهاتدن ابعدی ایدی . مبارك اللری محرمی اولمیا قادین النه اصلا وقطعا طوقانمامشدر. امت مرحومه‌یه صوك مرتبه‌ده شـفقتلی ایدی . حتی [اللهم لاترنی فی امتی سوءاً = یارب امتمده فنـالق کورمیه‌یم] دیه نیـاز ایتمش و حیاتنـده اویله برشی کورمامشدر. زینت دنیایه قارشی کوزی یوموق ایدی. مد نظر والتفات ایتدیکی یوق ایدی. خائنة الاعین دخی دکل ایدی چپلاق اولمزدی . غسلنده‌ده الله عزوجلدن حیاسنه مبنی مستور بولنور ایدی .

قضاء حاجت زماننـده انسـانلردن اوزاق یرلره قدر کیدر دیوار و یا اغاج کبی برحائلك وراسنه کچردی. فضلاتنی ارض درحال بلع ایدردی .

—

احقاق حقجه نزد رسـالتپناهیلرنده قریب وبعید حاضر و غائب ضعیف وقوی شریف و وضیع و سائل مساوی ایدی . مسکینلری وفقیرلری سور وتلطیفلرینی التزام بیورور ایدی .

فقيری فقری ايچون تحقير و بيوكه بيوكلكی ايچون تعظيم و اكرام ايتمزدی. اهل شرف ايله اصحاب كرامی ارەسندە مباينت ظهورينه ميدان ويرميەرك دائما تأليفلرينه دقت بيوروور ايدی. تبشير وتيسيره دلالت ايدن سوزی سوور تنفير و تعسيره متعلق كلماتدن خوشلاشمزدی،

—

امر تلبسدە تكلف اختيار ايلمزدی. نه بولورايسه انی كيير ايدی . اصحاب كرام دخی او طريقەيی مسلك ايدينوب علی الاكثر پنبەدن و بعضاً ده يوكدن وكتاندن البسه كييرلردی . قماشلردن بردحيره ديئيلان بر ديمانیٔ مخطط نزد كراميلرندە مرغوب ايدی . بر آخر طرفندن كنديلرينه تقديم اولنان اثوابی اولديغی كبی كيير واستعمال ايدردی . شكل و هيئتی توسيع و يا تضييق ايتمزدی . بريسی قوللری طاربرجبه ويرمشدی قوللرينی كنشلتمدی توضؤ زمانلرندە النی اتكی التندن چيقاروب ييقارايدی.

اصناف لباسدن كوملكی سور ايدی. الواندن بياضی اختيار ايدردی . بياض جامه كييكزكه اطيب و اطهردر وميتلريكزیدە بياض جامەايله تكفين ايديكز ديه بيورور ايدی . خالص قيرمزی و يا خالص صاری اثوابدن

ارككلری نهی ایدردی . قیرمزی آلاجه‌لی و یا یشیل آلاجه‌لی و یا سیاه آلاجه‌لی بردی کیر ایدی .

اکثر اوقانده یکی لباسنی جمعه کونی کییر ایدی . ٥٠ و جامه‌سنی ابتدا صاغ طرفنه کییر و صول طرفدن چیقارير ایدی . یکی لباسنی کیدکده اسکیسنی بر مسکینه ویریر ایدی . مبارك باشنه بیاض عمامه و بعضاً سیاه صارار ایدی . بعضا ایکی اوموزلری اره‌سندن بر علاقه صارقدیر ایدی . اوعلاقه‌یی بعضاً چکه‌سی التنه الیرایدی عمامه‌یی بعضاً علاقه‌سز صارینور ایدی . بعضاً طاقیه‌سز عمامه صارار ایدی . بعضاده بونك عکسی عمامه‌سز طاقیه ایله اکتفا ایدردی . و بیاض و اوزون بویلی طاقیهٔ شامی کیر ایدی .

روایته کوره هرکون صارندقلری عمامه‌نك طولی یدی و جمعه و عیدین کونلرنده‌کی عمامه‌نك اون ایکی ارشون ایدی . حرارتلی کونلرده مبارك باشنه طیلسان قویدیغی اولمش وحضور شریفنده طیلسان وصف اولنور ایکن : [هذا ثوب لایؤدی شکره] دیه بیورمشدر . کوملك وجامه‌سنك کملری بیلکنه و بعضاده پارمقلرینك اوجنه دکین اوزون ایدی . وکنشلکه مائل ایدی .

كوملك و جامه و ازاريـنـك انكى نصف سـاقنه دكين ايدى . بعضاً طوپوقلرينه قدر ايدى. رداء سعادتلرينك درت ارشون طولى وارايدى. ديكر روايتده ايكى ذراع و يا ايكى ذراع بر قاريش ايدى . ديكر اقواله كوره طولى آلتى عرضى اوچ ذراع برقاريش ايدى. ازارينك طولى درت ذراع بر قاريش عرضى ايكى ارشـون بر بر قاريش ايدى. بعضاً دوكمه‌لى كوملك كيوب دوكمه‌سنى ايليكلردى . بعضاً حله كيمه‌يى اختيار ايلردى . سفرلرده يكلو جامه كيير ايدى . عيد كونلرنده و ايلچى كلديكى كونلرده بعضاً قيمتلى و فاخر لباس كيديكى اولور ايدى.

اكابر اهل يمندن (ذى يزن)ك اوتوز اوچ دوه‌يه صاتون آله‌رق هدية كوندرديكى حله‌يى كيمشدى . بر زمانده يكرمى طقوز دوه‌يه ديكر روايتـه نظراً يكرمى يدى قيه نقره‌يه كنديسى برحله آلمشدى . كندى ذات فخرالانامىلرى ايچون جامه نسج و اعمال ايتديردكلرى و نزد عامله كيدوب‌ده نسج و اعمالنـك تعجيلنى امر بيوردقلرى‌ده اولمشدر .

عظماء رومدن برى مصنع بركورك اهدا ايتمشدى . انى بركره كيوب صوكره جعفر بن ابى طالبه بخش ايلدى

جعفر او كوركى كيـديكى حالده حضور سـعادته كلنجه افندمز [يا جعفر بونى كيسون ديه سكا ويرمدم قرنداشك نجاشى‌يه هديه كوندرسون ديه ويردم] ديه بيووردى .

يشيل برجامه‌سى وار ايدى . عرب ايلچيلرينك كلديكى كونلرده بايرام و جمعـه كونلرنده كيير ايدى . كنـديلرندن صوكره اوجامهٔ خضراء زياده كهنه‌لنمش اولديغى حالده خلفاء كرام ايام مذكوره‌ده تبركا اوزرلرينه آلوراوتنورلردى. جامهٔ خضرادن باشقه ايام مرقومه‌ده بعضاً صارى و قيرمزى آلاجه‌لى حله كيير ايدى. سياه بركساسى وار ايدى . صاچاقلى بر بردى‌ده وار ايدى اوطورور ايكن انكله احتبا ايدردى. صاغ النك سرچه پارماغنده قاشى آووجى ايچنه كلمك اوزره خاتمى طاقنور ايدى. برخاتمى وار ايدى كه قاشى عقيق ايدى حبشدن كتيرلمش ايدى . نعلين‌ده كيير ايدى . نعلينى مدبوغ صيغير دريسندن معمول ايدى نعلينك ايكى قايشى وار ايدى . بعضاً يالين آياق يورور ايدى .

—

اطعمه‌ده‌ده تكلف اختيـار ايلمزدى . طيبـات اطعمه‌يى التزام ايتمزدى. حاضر بولديغندن دائما بسمله ايله

باشلار واوچ پارمغیله یر ایدی. طعام یرکن متکیٔ ومتربع اولمزدی . یا ایکی دیزی اوستی اوطورور و یاخود صول ایاغی التنه آلور صاغ ایاغی دیکر طعامی اویله بر حال و هیئتده یر ایدی . فقرا و مسکینلر ایله وکندی خادملریله برلکده یر ایدی سفره‌ده رفیقسز یالکز یمسندن حظ ایتمزدی. سفره‌ده یمك ایچون کندیسنه مخصوص قاب اولمازدی.کندی یدیکی قابدن دیکرلری‌ده یرلردی . کوله وجاریه وخادملرینه قارشی یمه‌ده کیمه‌ده اوطورمه‌ده ترفع وتعظم کوسترمزدی . همان برابر اولور ایدی . کندوسندن اول طعامه کیمسه ال اوزاتمزدی. طعامدن اول و صوکره اللرینی ییقار ایدی و طعامدن فراغتندن صوکره پارمقلرینی یالار ایدی یالامدقجه مندیله سیلمزدی . مندیلی باطن قدمی ایدی . اصحاب کرامنه دخی پارمق یالاملرینی و کاسه صییرملرینی امر ایدردی . ات ایله اکمك یدیکی زمان اللرینی تمیز ییقار ایدی . و ارتان صو ایله وجه شریفنی مسح ایدردی . مرتفع سفره‌دن طعام ایتمزدی . کناری قیریق کاسه‌دن یمزدی . صوغان و صرمساغی دخی یمزدی. قوقولرندن اکراه ایدردی. سوت ایله بالق اتی وسوت ایله حامض

شـيلرى اكلده جمع ايتمزدى . صوغوق ايكى طعـامى ولزوجتلى ايكى يمكى‌ده جمع ايتمزدى . قاوورلمش لحم ايله پيشيرلمش لحمى وقورو لحم‌ايله تازه لحمی‌ده جمع ايتمزدى سوت ايله يوورطه‌يى و سوت ايله لحمى جمع ايتمزدى . قابض ايكى ماده‌يى كذلك بريرده يمزدى . پك صيجاق يمكى دخى صوغوتمدقجه بركتسز ديه يمزدى مباح هيچ برطعامى تعييب ايتمزدى . ايستكى وار ايسه بر يوق ايسه برشى يمزدى . بكنمامك حالنى كوسترمزدى . بعدالطعام اويوميكز زيرا قلبلريكز قاتى اولور بيورمشـدر آربه اونى الكدن كچيرمزلردى. بين‌الاطعمه سوديكى لحم‌ايدى [لحم سمعى زياده ايدر ودنيا وآخرتده سيد الطعامدر] دير ايدى ذراع و ظهره‌ده‌كى اتلرى بكنـور و : [اطيب اللحم لحم الظهر] ديه بيورور ايدى . شو قدر وار كه اكل لحمه حريص و مداوم اولمازدى. لحمى بركن ديشيله قوپارير ايدى . ممكن اولدقجه بچاق‌ايله كسمزدى اكثر طعامى خورما ايدى‌كونده ايكى نوبت طعام ايلسه بر نوبتى هر حالده خورما طعامى اولور ايدى. حلوايى بالى‌تره ياغنى سورايدى. خورمايى سوت‌ايله قارشديروب

ير و (اطيبان) ديه تسميه ايدردى . قباغى سور ايدى دماغه نافع اولديغنى و عقلى زياده ايده جكنى سويلردى . حتى : [اذا طبخت دباءً فاكثرى من مرقها فانه يشد القلب الحزين] ديه حضرت عائشه رضى الله عنهايه بيوردقلرى اولور ايدى . طعامدن تجرده‌يى طرفنى التزام ايدردى . بعضاً ياغى اتمكله برابر يرايدى . غزوهٔ تبوكده اوكنه قورو پينر كتيرديلر و بچاق ايله كسوب يدى . تازه خورما ايله خيارى وبطيخى يرايدى . بطيخى بعضاً اتمكله بعضاً ده شكر ايله ير ايدى . نزدنده تازه ميوه‌لرك اطيبى بطيخ ايله تازه اوزوم ايدى . بر صالقم اوزومى مبارك اغزينه آلوب واوزوملرينى ديشلريله صييروب يدكدن صكره صاپنى آغزندن آتديغى اولمش و خيارى توز ايله يمشدر . سوده رغبتى وار ايدى . . صويى اوچ نفسده ايچردى . على الاكثر اوطوروب ايچردى . اياق اوزرنده ايچديكى ده اولدى . برمجلسده حاضر اولانلره برشى ايچيره جك اولسه بعضاً اك صوكره كندوسى ايچردى بعضاً ده انك عكسنى ياپار ايدى قربه‌نك آغزندن و قدح دليكندن صو ايچمكى نهى ايدردى . صووق و طاتلى صويى سور ايدى . مدينهٔ منوره‌يه

ایکی منزل مسافه‌ده (سقیاء) منزلندن کندوسنه طاتلی صو کتیردکلری اولمشدر .

—

سفری پنجشنبه، بعضاً بازار ایرتسی و پك نادر چهارشنبه‌لری چیقار ایدی. کیجه سفرینی توصیه ایدردی. و کیجه یورییان یولجیلره ارض طی اولور دیه بیورور ایدی . شو قدر وار که رفیقسز کیجه سفرندن صوك درجه‌ده تحذیر ایدردی .

—

دیزلرینی دیکوب مبارك اللرینی دیزلرینك اوزرندن کمر کبی [illegible] بده‌رك اوطوردیغی اولور ایدی . بعضاً بر شیشه طاپانیر ویله اوطورور ایدی. بعضاً ارقه‌سی اوستی یاتار بر ایاغنی دیکر ایاغی اوزرینه قویر ایدی .

—

تکلمده سوزلری غایت حساب و تأنی اوزره ایدی . سوزینی دانه دانه سویلردی . حتی سوز سویلرکن کلمات و حروفاتی صایمق قابل اولور ایدی . صمت وسکوتی غالب ایدی. ثوابی قصد ایتمدیکی برشیده سوز

سويلمزدی . سوزی احتیاجه کوره سویلردی. اکثار و اطنابدن واخلال واملالدن احتراز ایدردی. صره‌سنه کوره یعنی حاجت مس ایدرسه بر سوزی اوچ کره سویلردی . سوز سویلرکن مبارك الیله اشارت دخی ایدردی . صاغ النك آیه‌سنی صول النك ابهامنك بطنی اوزرینه وضع ایدردی. بر شیدن تعجب ایدرسه مبارك النك آیه‌سنی منقلب ایدر . و دوداغنی ایصیریر بی یاپاز و فخذ شریفنی ضرب ایدردی . غضبی حالنده اعراض کوستریر ایدی آثار غضب وانفعال مبارك بشره‌سنده ظاهر و نمایان اولور ایدی وحال غضبنده لحیهٔ سعادتلرینی چوقجه اللر ایدی .

—

سوز سویلرکن مجلس شریفنده بولنانلر کمال ادبله سکوت و رأسلرینی اطراق ایدرلردی .

اصحاب کرامك دنیا و اخرته متعلق بحث ایتدکاری شیدن بحث ایدر تعجب ایتدکلرندن تعجب ایدردی اصحاب کرام ایام جاهلیته عائد حکایات ایله ضحك ایدرلرسه یا خاموش اولور یاخود تبسم بیورور ایدی . بشوش اولمقله برابر چوق کولمزدی فقط اکثر

احوالنـده تبسمی غالب و دائم ایدی . و حیك نزول ایتمدیکی و یوم قیامتی دوشونمدیکی و خطبه‌ده بولنمدیغی ساعتلرده همان دائما متبسم کورینور ایدی ضحکی علی الاکثر تبسمدن عبارت ایدی . . . نواجذی کورونه‌جك قدر کولدیکی نادراً وقوع بولور وکوزینك یاشی لحیهٔ سعادتلرینه آقه‌رق آغلادیغی پك چوق اولور ایدی . فقط حین بکاده صیحه و نوحه ایلدیکی واقع دکلدر .

غریبك سؤال وکلامندن اولان اذیتنه صبر وتحمل ایدردی . کیمسه‌نك لاقردیسنی کسمزدی . کیمسه‌یه سوز و یا غیری برشی‌ایله جفا ایتمزدی. اعتذار ایدنلرك عذرلری یالان‌ده اولسه ینه نزد عالیلرنده قبول بیوریلور ایدی . و (کیم که برمسلم برادری کندوسنه جرمندن معتذر و متنصل اوله‌رق کایر اعتذاری یالان اولسون کرچك اولسون قبول ایدملی یوقسه او عذری قبول ایتمیان بکا حوضده وارد وملاقی اوله‌مز) دیری ایدی. اعراب کندوسنه کلام جافی‌ایله رفع‌صوت ایتسه‌لرده تحمل ایدردی. سیئه‌یه سیئه‌ایله مقابله دکل‌عفو وصفح‌ایله معامله ایدردی . اهل فضل وشرفه لایقنجه وهر قومك کرام

وكريمنه اكرام ايدر و انى حائز اولديغى شرف و كرمنه مبنى قومنه والى تعيين بيورور ايدى. كندى ذوى الارحامنه دخى اكرام ايدردى . فقط انلرى افضل اولانلرينك اوزرلرينه ايثار ايتمزدى . . اصحاب كرامنك خانه‌لرينه واريرايدى ، مجلس شريفندن منقطع اولانلرى سؤال و تفقد ايدركورديكنى زيارت ايلر خسته بولنانى عيادته كيدر ايدى . برمجلسه وارير ايسه بولديغى يرده همان اوطوريويرير ايدى . كنديسنه موقع مخصوص تحرى ايتمزدى . بريسى كندوسيله اوطورسه ياخود بر حاجت قونوشسه او قالقوب كيدنجه‌يه قدر كندوسى بكلر صبر ايدردى.

يبانجى براعرابى اصحاب كرام اره‌سنده ذات عالئ رسالتپناهيلرينى صورمدقجه فرق ايده‌مزدى . اجلهٔ اصحاب كرام، ذات نبوى‌يه برصفت مميزه اولمق اوزره مسجد شريفده بريرى طوپراق‌ايله يوكسلتوب اوزرينه حصيرسرديلركه مسجد شريفده بولندقجه بونك اوزرنده اوطورور ايدى . اوطوروشلرى على الاكثر قبله‌يه قارشى ايدى و بوكا (سيد المجالس) دير ايدى . كيجه

وكوندوز هيچ بر وقتنى يا الله تعالى يه طاعت و عبادت و ياخود منافع عامهٔ مسلمينه متعلق همتك غيرى شيله كچيرمزدى . اوطون كسر وكسديكى اوطونى بيت سعادتنه قدر كتيرير ايدى .

هيچ بر قادينه و خادمنه و دوه يه لعن وضرب ايتمامشدر بر كره خادمنى چاغيردى . خادم جواب ويرمدى [اكر قيامتده قصاص خوفم اولمسيدى سنى بن شو مسواك ايله ضرباً اجيدير ايدم] ديه بيوردبلر ايدى . هيچ بر يتاغى و مندرى تعييب ايتمزدى . نه يى سررلرسه اوطورور ايدى سرمزلرسه يره اوطورور و يره ياتار ايدى .

جميع احوالده هين ولين ايدى . فظ وغايظ دكل ايدى . سوقاقلرده شوراده بوراده كوراتى پاتيردى ايتديكى اولمدى . لعب مباحى كورور انكار ايتمزدى . يانته كلن ضيف ومسافره اكراماً ياصديغنى ويرير ايدى . كلن ذات تأدباً ابا ايدرسه عزم واصرار دخى كوستريرايدى . كندوسيله قرابت وسابقهٔ معرفتى بولنميان ذواته اوطورمق ايچون رداء سعادتنى آتديغى اولمشدر . ضيوفدن هيچ برطعامنى دريغ ايتميوب بولديغنى چيقارير وبوله مزسه

ضيفه قارشی صمیمیتله اعتـذار ایدردی .. • ایکی حفید سعیدی حسن وحسین رضی الله عنهما ایله مداعبةً انلری ظهر سعادتلرینه بیندیروب [نعم الجمل جملکما ونعم العدلان انتما] دیدیکی اولمشدر .

—

مزاح و لطیفه ایلدیکی اولورایدی . بعض صبیان ایله ومحرمی بولنان نسـوان ایله ممازحه ایتـدیکی واقع اولدی. انس بن مالك رضی الله عنهه [یاذا الاذنین]دیه بیورمشدی . بر سفرده حضرت عائشـه رضی الله عنها معیتنده ایدی . یولده اصحابی کرامی ایلری کوندروب کندوسی عائشه ایله برابر کریلدی صوکره ایکیسی یولده مسابقةً قوشدیلر. حضرت عائشه هنوز ملحم اولمدیغندن مسابقه‌یی قزانه‌رق رسول اللهی قوشوده کچدی . باشقه بر سفرده عین وجهله بر مسـابقه دها یاپدیلر . بوکره حضرت عائشه کری قالمغله افندمز [هذه بتلك = بو اولکنه بدلدر] دیه بیوردی .

بر زمان نزد همایونلرینه بر قادین کله‌رك :

— « یا رسول الله زوجم سنی دعوت ایدر »

دیمکله افنـدمز حدقهٔ بصرده‌کی بیـاضی مراد

ایده‌رك [سنك زوجك کیمدر عجبا کوزنده آق اولان آدمیدر] دیه بیورمشدی .

نعیمان بن عمرو الانصاری رضی الله عنه ، صوك درجه‌ده لطیفه‌کار برمرء معروف ایدی. برکون بادیه‌دن رسول اللهه براعرابی کلدی. دوه‌سی فناء مسجد شریفه باغلایوب ایچری کیردی . بعض اصحاب نعیمانه :

— « شو دوه‌یی کسوب بزه یدیره‌بیلورمیسك که بدانی صاحبنه رسول ویرسون »

دیدیلر . نعیمان همان او انده دوه‌یی کسدی . اعرابی دوه‌سنك حالنی کوروركن [واعقراه یا محمد] دیه حایقیردی. افندمز چیقوب سئوال ایتدی. (نعیمان) دیدیلر نعیمان ایسه قاچوب ضباعه بنت الزبیر بن عبدالمطلبك خانه‌سی جوارنده برخندقده صاقلانمشدی افندیمز تعقیبه مسارعت ایلدی . اوراده برآدم پارمغیله خندقه اشارتله برابر [کورمدم یا رسول الله] دیه سسلندیکندن افندمز نعیمانی طوتوب خندقدن چیقاردی. و[نیچون یاپدك]دیه صوردی. نعیمان: [بنی سکا کوسترنلر یاپدیردی یا رسول الله] دیدی رسول الله صلی الله علیه وسلم نعیمانك یوزندن طوپراغی سیلر هم کولردی . دوه‌نك اثمانی دخی تأدیه ایتمشدر .

صفيه بنت عبد المطلب جنته كيرمك ايچـون دعا رجا ايتدی • رسول الله صلى الله عليه وسلم اكا [قوجه قاری جنته كيرميـه‌جكدر] ديديكنده‌ن صفيه آغلدی . صوكره افندمز [عجائز دنيا او حاللريله جنته كيرميه‌جكلر بلكه (انا انشـأ ناهن انشاءاً فجعلنا هن ابكاراً) آيت كريمه‌ســنك منطوقنجه تيز و كنج اولدقلری حالده كيره‌جكلر] ديه ايضاح ماده بيورديلر .

خوات بن جبير رضی الله عنه ايله بر سـفرده مرالظهرانده نزول ايتمشدی . خوات او محلده بر طاقم قادينلری كوره‌رك طوغری يانلرينه كيتدی اوطوردی. انلرله مصاحبته باشلادی .

او صره‌ده خيمهٔ ســعادتلرندن چيقه‌رق خواتی اولديغی موقعده كوره‌كله معرض انكارده :

— « يا ابا عبدالله اوراده نه ياپيورسك »

ديه سسلندی . خوات برآز قورقه‌رق :

— « يا رسول الله سركش بر دوه‌م وار باغلامق ايچون بونلره اورغان ياپديرمق ايسترم »

ديركن قالقدی. كندوسی بوكا باشقه برشی ديمدن كچدی . خوات‌ده كلوب عقيب و اثر عاليده كيتديكندن

رداء سعادتلرینی خوات طرفنه کیری آتدی . قضاء
حاجت ایچون ایلرولدی . عودتنده غایت معنیدار بر
وضع اوزره خواته باقه‌رق :

— « سرکش دوه‌یی نه یاپدك »

دیه بیوردی . او منزلده تصادف ایتدکجه خواته
آزغین دوه‌سنك حالندن صورار ایدی .

مدینه‌یه عودتلرندن صوکره دخی هر راست
کلدیکی محلده سلام ویرر صوکر سرکش دوه‌سنك حال
وخاطرینی سئوال ایدردی . خوات ایسه توالی ایدن
استفساره قارشی حجابندن ارتق نزدینه کله‌مامکه باشلدی
بر مدتده بویله کچدی . صوکره تنها بر زمان فرصتنی
بوله‌رق خوات مسجد شریفه کیردی . نمازه مشغول
اولدی . اوراده افندمزده حجرهٔ سعادتدن مسجده
چیقوب ایکی رکعت نماز قیلدی خواته قریب اوطوردی
قالقوب کیتمسی امید و ارزوسیله خوات نمازی اوزاتدی
کندولری خواتك اومقصودینی درك وتفرس ایدەرك:

— « یا ابا عبدالله نقدر اوزادیر ایسه‌ك اوزات
سن بیتیرمدکجه بنده کیتمیه‌جکم »

دیه بیوردی . خوات تسکین خاطر عالی‌یه مدار

اوله بيله‌جك برعذر بولمغه قرار ويرمش اولدیغی حالده سلام ویردی . او زمان :

— « السلام علیك یا ابا عبدالله او سرکش دوه‌یی نه یابدك »

دیه بیورلمقله خوات صوك درجه صمیمی برچهره و لسان ایله :

— « یا رسول‌الله اول الله حقیچون‌که سنی صدق ایله کوندردی مسلمان اولدیغم کوندنبرو او سرکشلك حال و عادتی براقشدر »

جوابنی ویردیکندن اکا [رحمك الله] دیه دعا ایلدی .

—

مبارك صاچنی و صقالنی طارار و صاچنه یاغ سوردر ایدی . فقط هرکون طارامز ایدی صاغ الی وضوء و طعامه مخصوص ایدی . صول الی دفع اذاء واستنجاده استعمال ایدردی . ویره‌جکنی و آله‌جغنی صاغ الیله ویریر و الیر ایدی . کیجه‌لری دیدهٔ پرنور سعادتلرینه اوچ کره کحل اصفهانی چکردی . بعضا صاغ کوزینه اوچ صول کوزینه ایکی کره چکردی سفره

كيتسه آيينه طاراق مكحله و مسك قوطوسی مقراض روغندان هپ برلكده كتوريلور ايدی خانه‌سنده هانكی زوجه‌سنك حجره ونوبتنده ايسه اشياء مذكوره اوحجره‌يه نقل اولنوب نزد همايونلرنده بولنديريلور ايدی . تدوير وجهدن ويوزده‌كی قيللری يولمقدن و باشدن و صقالدن اق قيللری قوپارمقدن نهی ايدردی .

—

بر كيمسه‌نك خانه‌سنه وارير ايسه قپو حذاسنه طوغری طورمزدی . صاغ ويا صول طرفنده طوره‌رق [السلام عليكم السلام عليكم] ديه استيذان ايدردی . بر جماعت صبيانك و برجماعت نسوانك يانندن گچوب هر ايكی جماعته آيری آيری سلام ويرديكی اولدی . مسلم و مشرك برلكده بولنان برمجلسه دخی سلام ويرير ايدی . هر يرده سلامه اول كندوسی باشلار ايدی . كندوسنه سلام ويرلسه مثليله ويا دها افضليله رد سلام ايدردی . وقطعاً تأخيرده ايتمزدی . سلامی ويرن آدمده ايشيدير ايدی . اشارتله اكتفا ايلمزدی . وسلامه جوابی و او ايله [وعليك السلام] ايدی . كيجه حجرهٔ سعادتنه كيرركن اويانق اولانلر ايشيده‌جك اويقوده اولانلری

اویاندیرمیه‌جق صورت و مرتبه‌ده سلام ویریر ایدی . مجلسه کلیر ایکن و مجلسدن کیدرکن سلام ویریر ایدی. مصافحه دخی عادت سنیه‌لرندن ایدی . دیار آخردن کلان ایله معانقه ایدردی . زید بن حارثه مکه‌دن و جعفر بن ابی طالب ارض حبشه‌دن مدینهٔ منوره‌یه کلدکلری زمان انلرله و ابوذرالغفاری ایله معانقه ایتمشدی.

عطسنده آوازینی آهسته ایدر و وجه صبیحنی مبارك کمیله اورتردی. ودست شریفلرینی قاشلری اوستنه قویر ایدی . حق تعالی عطسی سور اسنه‌مکی مکروه طوتر دیر ایدی .

—

مشی و سیرنده معتدل ایدی . سرعتله بطاءت ارەسنده‌وقار اوزره ایدی. بطاءتدن زیاده سرعته قریب بر حالده یورویشی وار ایدی . یورور ایکن ویا اياقده قائم ایکن برطرفه نظر و التفات ایده‌جك اولورلرسه وجود شریفلرینك جمله‌سی ایله دونر ایدی . یورور ایکن‌یوکسکدن اشاغی برمحله اینر کبی اياغنی باصار ایدی. اصحابیله برلکده یورور ایکن [دعوا ظهری للملائکة] دیه کندو‌سنی اك ارقه‌یه براقدیغنی اولور ایدی .

سفر وحضرده چپلاق واكرلی آته دوهیه قاطره
حماره بیندیكی اولدی. غالب احوالده یالكز بینر ایدی.
تركیسنه حسن و حسینی و اولاد جعفردن یاخود كوله‌
لرندن واصحابندن برینی الدیغی‌ده اولور ایدی. هم اوكنه
هم تركیسنه اطفالدن برر ذات الوب كندوسنك اورته‌ده
قالدیغی اولدی . زوجات طاهراتندن بعضنی تركی‌یه
آلمشدی . چپلاق ایاق ایله رداسز وقلنسوه‌سز اقصای
مدینه‌یه‌قدرعیادت مرضا ایچون یورودیكی‌واقع اولمشدر.

—

مسكن خصوصنده اهتمامی یوق ایدی . صیجاق
و صووقی دفع ایده‌جك و دواب و بهایم كرمیه‌جك و
خلقك كوزی كورمیه‌جك قدر بنا ایله اكتفا ایدردی .
كیجه یاته‌جغی زمان كوندوزه مخصوص البسهٔ مباركه‌لرینی
چیقاروب فراش سعادتی نه ایسه اوستنه اوطورور.
ومبارك ایكی اللرینك آیه‌سنی بریره كتوره‌رك اوفورور
وسورهٔ اخلاص ومعوذتینی اوقور و آیه‌سنی اعضاسنك
اوزرینه سورر كزدیریر ایدی . صوكره صاغ جانبنه
یاتوب صاغ النك آیه‌سنی یوزینك صاغ جانبی التنه قویر
ایدی . كاه یتاقده كاه كلیم و یا حصیر اوزرنده كاه عباء

و بالاس اوزره بعضاده قوری یرده یاتار ایدی . برقات بوکولمش عبادن عبارت اولان فراش سعادتی بر کیجه حضرت عائشه رضی الله عنها بر قات دها بوکوب درت قات ایتمش اولدیغی حالده افندمز یاتوب اویودی صوکره بوزولدیغنی کورەرك (نه اولدی یتاغمه بو کیجه اولکی کبی دکل) دیه بیوردیلر. حضرت عائشه درت قات ایتدیکنی سویلرکن حال اولنه اعادەسنی افندمز امر ایتمشدی . اویقو وقتنده مبارك باشی التنه قویدیغی ایچی خورما لیفی ایله طولو سختیاندن بر یاصدیق ایدی .

بیع وشرا ایلدیکی اولور ایدی ولکن بیعدن زیاده شرامی چوق ایدی . بر خیلی قویونی وار ایدی . قویونلرینك یوزدن زیاده اولمسنی ارزو ایتمدیکندن یوزدن آرتانی ذبح ایدردی ایام قبل النبوەده نفسنی رعی اغنام خدمتی ایچون آخره ایجار ایتدیکی اولمشدر . رهن ایله ورهنسز استدانه واستعاره ایلدیکی و ضامن اولدیغی وقوع بولدیغی کبی براراضیسنی وقف ده ایلمشدی . مجرد امتی ایچون توسعه مقصدیله سکساندن فضله مواضعده یمین ایتدیکنی کوسترمشدر . محافل مسا کینده انلرله

اولان مصاحبتی اثنـاسنده اوزرینه کلان قملاتی ثیاب شریفه‌سندن مبارك اللریله طوپلار ایدی .

انس بن مالك رضی الله عنه سفر وحضرده اون سنه متمادیا خدمت سنیه‌سیله مباهی وشرفیاب اولمشدی . شو اون سنه ظرفنده یاپدیغی ویا یاپمدیغی بر شـیدن طولایی بونی نه‌یه یاپدك یاخود نه‌یه یاپمدك دیه سویلمامشـدر . ایشلری دائما اصحابیله مشـاوره ایدردی . کندوسنی هرکیم اولور ایسه اولسون برشی ایچون چاغیریر ایسـه همان کیدردی مدینهٔ منوره‌نك اك اوزاق محلنه قدر خسته عیادتنه کیدردی . بیلدیکی وبیلمدیکی جنازه‌لره حاضر اولور ایدی . کمال ادب و حیاسندن اصحابی ارهسـنده اوطورور ایکن ایاغنی اوزاتدیغی کوروله‌مشـدر . نماز قیلرکن بری حضور همایونلرینه کیرسه نمازی تخفیف ایله بیتروب حاجتنی صورار ایدی .

٣

اولاد کرامی

ابراهیمدن باشقه جمیع اولاد ذکور واناثی خدیجه

رضى الله عنهادن طوغمشلردر. ذرت اولاد اناثى بولنديغى
متفق ومقطوع ايسه‌ده قاچ اوغلى اولديغى اختلافليدر.
بعض قوله كوره اوچ ديكر اقواله كوره بش اولاد
ذكورى واردر:

١ قاسم ــ اول اولاديدر. قبل البعثه خديجه‌دن
تولد ايده‌رك عادة العرب اوزره افنديمز ابوالقاسم كنيه‌سيله
مكنى اولمشدر. قاسم اول اولادى اولديغى كبى اولادى
اره‌سنده اك اول وفات ايدن‌ده بودر. وفاتنده صبى
ايدى.. بر بچوق، ايكى ياشنه، آته بينه‌جك سنه كلديكى
حالده وفاتى مرويا تدندر.

٢ عبدالله ــ بعدالبعثه خديجه‌دن تولد ايده‌رك
كچوك ايكن وفات ايلمشدر. روايتلره كوره صدر
اسلامده تولدى سببيله پدرعاليكهرلرى اكا (طيب وطاهر)
اسمنى ويرمشدى. شوحالده اوچنجى اوغلى ابراهيم اولمق
لازم كليور.

٣ طيب } قبل البعثه ايكيز اوله‌رق طوغمش برر
٤ طاهر } مخدوملرى ايدوكى روايتنك احتمال صحتى
جهتيله بويله قيد ايديورز.

٥ ابراهيم — جاريه‌سی ماريهٔ قبطيه رضی الله عنهادن عاليه[*] محله‌سنده طوغمشدی صبی ايكن وفات ايتدی بونك تولدی مستلزم سرور نبوی اوله‌رق يدنجی كونی صاچنی كسديردی . آغيرلغنجه كموش صدقه‌ويردی وايكی قوچ عقيقه ايلدی .

٦ زينب — رضی الله عنها قول صحيحه كوره بيوك كريمه‌لريدر . وقعهٔ فيلك اوتوزنجی سنه‌سنده وافنديمزك اوتوزنجی ياشلرنده تولد ايتمش و (ابوالعاص بن الربيع بن عبدالعزی) يه نكاح ايدلمشدر. وقعهٔ بدرده ارالرينی افنديمز بركره تفريق ايتمشكن ابوالعاصك بالاخره قبول اسلامی اوزرينه نكاح اول ايله ديكر روايته كوره تجديد نكاح ايله زينبی ينه اكا ويرمشدر .

٧ رقيه — رضی الله عنها وقعهٔ فيلك اوتوز اوچنجی سنه‌سنده قبل البعثه طوغمشدر . ابولهبك بيوك اوغلی عتبه‌يه، نكاح ايدلمش ايكن عتبه، بوشايوب عثمان بن عفان رضی الله عنهه تزوج اولنمشدر. رقيه حضرت عثمان ايله برلكده ايكی كره حبشستانه هجرت ايتمشـدی اولكی

[*] العوالی ، موضع قريب من المدينة وكأنه جمع عالية .

هجرتنده حامله ایدی اثناء هجرتده یولده سقط جنین وقوعه کلوب صوکره عبدالله نامنده براوغلی اولمشدر .

عبدالله بر روایته کوره ایکی دیکر ، روایته کوره التی یاشنده ایکن بر خروس غاغاسیله کوزنی اورمقله متأثراً وفات ایلدی ..
رقیه رضی‌الله عنها رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمك بدر سفری اثناده ارتحال ایتمشدر [بعدالهجره سنه ١٠]

٨ ام کلثوم — رضی‌الله عنهالك اسمی آمنه‌در .
عتیبه بن ابی لهب آلمشـدی .. عتیبه دخی عتبه کبی قبل الدخول بوشـایوب رقیه‌نك ارتحالنـدن صوکره اوچنجی سنهٔ هجریه‌ده حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه‌تزویج بیورلدی . فقط عمری وفاء ایتمیه‌رك طقوزنجی سنهٔ هجریه‌ده وفات ایلمشدر .

٩ فاطمة — الزهراء رضی‌الله عنهـا کرائم مکرمهٔ سعادتلری ایچنده اك کوچوك و اك سوکیلیسی ایدی .
بعدالنبوه خدیجه رضی‌الله عنهادن طوغمشدر . ام محمد کنیه‌سیله مکنیه ایدی .

سنهٔ ثالثهٔ هجریه‌نك رمضاننده حضرت علی کرم الله وجهه‌یه تزویج بیـوریله‌رق ذی‌الحجه‌ده دیکر قوله

كوره رجب و يا صفرده زفاف اولمشدر . حين زفافده اون بش و يا اون سكز ياشنده ايدى . اوچ اوغلى اوچده قيزى طوغمشدى. ارتحال نبيدن آلتى آى صكره وفات ايلدى. كتب متداوله‌ده مرويانى اونسكز حديث شريف اولوب برى متفق عليه ديكرلرى كتب احاديثده مرويدر .

***

٤

ــ اعمام وعمات فخامى ــ

اون ايكى عم مكرمى وار ايدى :

١ حارث ــ الك بيوكارى ايدى. انكچوندركه عبدالمطلب ابو الحارث كنيه‌سيله مكنى ايدى .

٢ قثم ــ كوچوك ايكن وفات ايتدى .

برادردر

٣ ابوطالب — اسمی عبدمنافدر } بونلر والدالنبی عبدالله ایله براناندر
٤ زبیر — کنیه‌سی ابوالحارثدر
٥ عبدالکعبه —

٦ حمزه — رضی‌الله عنه } براناندر
٧ مقوم —
٨ حجل — مغیره‌ده دینیلیر ایدی

٩ عباس — رضی‌الله عنه } بر بطندن ایدی قسمکده بونلرله بطن واحده‌دن اولدیغنه دائر روایت واردر.
١٠ ضرار —

١١ ابولهب — اسمی عبدالعزی ایدی .

١٢ غیداق — مصعب دخی دینیلیر ایدی .

ایچلرندن عباس ایله حمزه رضی‌الله عنهمانك غیری شرف اسلام سبیله حائز نصاب فوز و فلاح اولان یوقدر. التی نفرده عمه‌سی وار ایدی :

١ عاتكه ـ اسلامی اختلافلیدر .
بدرده هزیمت و فلاکت
قریشی رؤیاده کورن بو
ایدی .
٢ ام حکیم ـ البیضاء
٣ بره ـ ابورهم بن عبدالعزانك
زوجه‌سی ایدی صوکره
عبدالاسد بن هلال
مخزومی‌یه واروب اندن
ابوسلمه‌یی طوغورمشدر
که ام المؤمنین ام سلمه
رضی الله عنها حضرتلری
بونك حبالهٔ نکاحنده ایدی
٤ امیمه ـ جحش بن ربابك زوجه‌سی
ایدی . اندن عبدالله عبید
الله ابو احمد زینب ، ام
حبیبه وحمنه‌یی طوغوردی .

عبدالله والدالنبی صلی
الله علیه وسلم ایله بونلر
بر انادن ایدیلر .

٥ اروی ـ اولا عمیر بن وهبه واروب اندن طلیبی

طوغورمش صوكره كلده بن عبدمنافه وارمشدر . بر روايته كوره بوده عبدالله والدالنبی صلی الله عليه و سلم ايله ديكر روايته نظراً حارث بن عبد المطلب ايله بر انادن ايدی .

٦ صفيه — رضی الله عنها زمان جاهليتده حارث بن حرب بن اميه‌نك زوجه‌سی ايدی . انك فوتندن صكره خديجه رضی الله عنهانك برادری (عوام بن خويلد)ه واروب زبير رضی الله عنه ايله سائب و عبد الكعبه‌يی توليد ايتمشدر. صفيه حمزه رضی الله عنه ايله بر والده‌دن ايدی عمات نبی ايچنده بوندن باشقه‌سنك مسلمان اولديغی معروف دكلدر خيبر غزوه‌سنده بوانه‌رق بر يهودی‌يی قتل ايتمش اولمسنه مبنی غنيمتدن كندوسنه حصه ويرلمشدی . يتمش اوچ ياشنده و حضرت عمر الفاروق رضی الله عنهك زمان خلافتنده ارتحال ايده‌رك بقيعه دفن اولنمشدر .

٥

زوجات وسراری طاهراتی

علی اختلاف الروايات اوتوز و يا يكرمی اوچ امرئه

پاکیزه‌نك خطبهٔ النکاحی واقع اوله‌رق بونلردن بعضنك عقدی اولنمش زفافی اولنمامش بعضنك حقنده یالکز طلب ازدواج وقوع بولوب عقد حصوله کلمامش اون برینه دخول و شو اون برك بینی جمع [١] بیورلمشدر :

١ خدیجة — الکبری رضی الله عنها الك اول الدیغی بودر . مقدما (عتیق بن عائذ) المخزومینك زوجه‌سی ایدی . بوندن بر اوغلی بر قیزی طوغدی . صوکره (ابو هاله بن النباش بن زرارة التیمی)به واره‌رق اندن‌ده ایکی اوغلی اولدی . ابو هاله‌دن طول قالمسی اوزرینه رسول الله صلی الله علیه وسلم بشیوز درهم صداق ایله نکاح ایتدی . که او زمان خدیجه قرق کندی ذات اقدس همایونلری یکرمی بش یاشنده ایدی . ابراهیمدن باشقه جمیع اولاد کرامی بوندن اولمش و بونك حیاتنده خوشنودلغندن ناشی اوزرینه دیکرینی المامشدر . تاریخ نبوتك اونجی سنه‌سنده وفات ایده‌رك زوج کریمنی مکدر و محزون ایتمشدر .

---

[١] ابن اثیر تاریخنده زوجات مدخول بهانك اون اوچ اولدیغنی یازمش ایسه‌ده جمهور اهل سیر اون برنده اتفاق ایدرلر .

٢ سوده — بنت زمعه رضي الله عنها مكده سكران
بن عمروك زوجه‌سی ایدی. سكراندن عبدالرحمن اسمنده
بر اوغلی وار ایدی . سوده زوجی سكران ایله حبشه‌يه
هجرت ایدنلر میاننده ایدی . حبشه‌دن معاودتلرندن
صوكره سكران فوت اولمغله تاریخ نبوتك اونجی سنه‌سنده
درتیوز درهم مهر اوزرینه تزوج بیوریلوب بر سببدن
طولایی تطلیق و یاخود تطلیقی تصور اولندیغندن نوبتنی
حبیبهٔ رسول اولان عائشه رضي الله عنهایه باغشلامق
اوزره محضا زوجات طاهرات میاننده حشر اولمق
ارزوسیله سوده‌نك وقوع بولان نیازینه بناءً طلاقدن
فراغت ویاخود رجعت بیورلدی مرویاتی بش حدیثدر.
بریسی بخاریده متباقیسی سنن اربعه‌ده‌در. وفاتی حضرت
عمر الفاروق رضي الله عنهك اواخر ایام خلافتنده ایدی.
اوزون بویلو و بك جسامتلو اولمق مناسبتیله جنازه‌سی
امر عالیٔ خلافتله كیجه وقتی قالدیریلوب دفن ایدلدی.
٣ عائشه — [ام عبدالله] (١) رضي الله عنها
خدیجة الكبری رضي الله عنهانك وفاتی سنه‌سنك شوالنده

[١] اكتنت بابن اختها عبدالله بن الزبير بأذن رسول الله لها
في ذلك .

مكه‌ده التی یاشنده تزوج بیورلوب هجرتدن سکزنجی آیده و ینه شوال ایچنده مدینهٔ طیبه‌ده دخول و زفافی اجرا اولنمشدر . حین زفافده طقوز و ارتحال نبوی زماننده اون سکز یاشنده ایدی . حضرت عائشه رضی الله عنها فقها و فصحاء کرامدن ایدی. شعر وانسابه وقوف کاملی و علم و عرفانده غیرینه نصیب اولمیان فضل العظیم امتیازی وار ایدی . حقلرنده‌کی : [خذوا ثلثی دینکم عن هذه الحمیراء] فرمان نبویسی فضل وکمالنه برهان ایدی . هجرتك اللی سکزنجی سنه‌سی رمضاننك اون یدنجی صالی کیجه‌سی التمش التی یاشنده وفات ایتدی . همان اوکیجه جنازه‌سی بقیعه دفن اولنمشدر. اکثر اهالئ مدینهٔ منوره جنازه‌سنه حاضر ایدی . نمازینی ابوهریره رضی الله عنه قیلدیردی ، کندوسنی قبره برادر زاده‌لری (قاسم بن محمد بن ابی بکر) و (عبدالله بن عبدالرحمن بن ابی بکر) ایندیردیلر . مروياتی (۲۲۱۰) حدیث اولوب ۱۷٤ حدیثی متفق علیهدر . بخارینك منفرد اولدیغی ٥٤ ومسلمك ٦٨ حدیثدر .

٤ حفصه — بنت عمر الفاروق رضی الله عنهما خنیس بن حذافه رضی الله عنهك زوجه‌سی ایدی ، خنیسك

بدرده الديغی یاره‌دن متأثراً وقوعوفاتیله قاله‌رق صوکره اوچنجی سنهٔ هجریه شعبانندە امهات مؤمنین عدادینه داخل اولدی . حفصه . عبدالله بن عمر رضی الله عنهما ایله بر والده‌دن ایدی . بنیان کعبه سنه‌سنده یعنی تاریخ قبل النبوه‌نك بشنجی سنه‌سنده طوغمشدی بر مسئله‌دن طولایی طرف اشرف رسالتپناهیدن بر کره تطلیق اولنمشدی فقط صوامه وقوامه اولمسی ایله برابر جنتده‌ده زوجات طاهراتندن بری بولنمسی کبی اسبابه مبنی امر الهی ایله مراجعت بیورلدی . قرق بش سنهٔ هجریه‌سنده ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده مدینه‌ده وفات ایدەرك اوزمان معاویه رضی الله عنه جانبندن امیر المدینه بولنان مروان بن الحکم نمازینی قیلدیرمش و سریر نعشنه‌ده کیرمش، ودفنندن فراغه دکین کنار قبرنده مکث وتوقف ایلمشدر. مروياتی کتب متداوله‌ده ٦٠ حدیث اولوب دردی متفق علیهدر. مسلم اتی حدیثده منفرد متباقیسی کتب سائره‌ده مرویدر .

٥ زینب — بنت خزیمه رضی الله عنها مقدما طفیل بن الحارث بن عبدالمطلبك زوجه‌سی ایدی . مفیلك تطلیقندن صوکره برادری (عبیدة بن الحرث)، واردی .

عبيده رضى الله عنهك‌ده بدرده اياغندن اوريله‌رق وقوع
شهادتى اوزرينه طرف اشرف پيغمبريدن تزوج بيورلدى.
ازدواجدن سكز آى ديكر روايتلره كوره ايكى يا اوچ
آى صوكره عازم دارنعيم اولدى‌كه زمان حيات همايونلرنده
بونكله خديجه رضى الله عنهانك غيرى زوجه‌سى وفات
ايتمامشدر . فقرا ومساكينه اولان بر واحسانندن ناشى
[ام المساكين] كنيه‌سيله مكنى ايدى .

٦ ام سلمه — هند رضى الله عنها ابو سلمه عبدالله
بن عبدالاسدك زوجه‌سى ايدى. حبشه‌يه هجرت ايدنلرك‌ده
برى ايدى . ابو سلمه حضرتلرينك احدده الديغى
جريحه‌نك تأثيريله وفاتندن صوكره ابوبكر وعمر رضى الله
عنهما طالب ازدواج اولدقلرى حالده ام سلمه قبول
ايتمامشدى . رسول الله صلى الله عليه وسلم دخى طلب
ايدركن بوى مسنه و شديدة الغيره وام الايتام اولمسى كبى
اسبابى درميان ايله بركره اعتذار ايتمش ايدى . اخيراً
موافقت كوسترەرك نكاح اولمش و ام المساكين زينب
رضى الله عنهانك ترك ايلديكى حجره‌ده زفافلرى وقوع
بولمشدر . [بعدالهجره فى شوال سنه ٤]

كربلاده حضرت حسين رضى الله عنهك وقوع

شهادتی خبر پرکدرینی الدیغی زمان اهل عراقه لعنت ایتمشدی . جمیع امهات مؤمنینك اك صوك وفات ایدنی بودر . هجرتك (٦٠) ویا (٥٩) سنه‌سنده (٨٤) یاشنده اولدیغی حالده مدینهٔ طاهره‌ده وفات ایدوب بقیعده دفن اولنمشدر. کتب متداوله‌ده مرویاتی (٣٧٨) حدیثدر اون اوچ حدیثی متفق علیهدر. بخارینك منفرد اولدیغی اوچ ومسلمك اون اوچ حدیثدر. باقیسی دیگر کتب حدیثده مسطور ومرویدر .

٧ زینب — بنت جحش رضی الله عنها عمات نبویه‌دن امیمه بنت عبدالمطلبك قیزی ایدی. ابتدا کوله‌سی زید بن حارثه رضی الله عنه آله‌رق زیدك تطلیقی اوزرینه انقضاء عدتندن صوکره رسول الله صلی الله علیه وسلم آلمش و آیت حجاب بونك بو ولیمه‌سی زماننده نازل اولمشدر. که هجرتك دردنجی سنه‌سی هلال ذی القعده‌سنده ایدی . زینب اوتوز بش یاشنده وقیصه‌جه بویلو بر قادین ایدی . ارتحال نبویدن صوکره زوجات طاهرات ایچنده ذات اشرف رسالتپناهیلرینه اول لاحق اولان بودر . اوته‌دنبرو معلوم اولان آکثار بر وحسناتی سببیله [اطولکن یداً اسرعکن لحوقاً بی] تبشیر کزینك کندی حقنده

ایدوکی تظاهر ایلدی . هجرتك یکرمنجی سنه‌سنده مدینهٔ طاهره‌ده ارتحال ایدوب بقیعه دفن ایدلمشدر . روایته کوره وفاتنده اللی اوچ یاشنده ایدی . مرویاتی کتب متداوله‌ده اون بر حدیثدر . ایکی حدیثی متفق علیهدر متباقیسی دیکر کتابلرده مرویدر .

٧ جویریه — رضی‌الله عنها بنی مصطلق رئیسی حارث بن ابی ضرارك قیزیدر .

اولجه عم زاده‌سی مسافع ذوالشفرین بن صفوانك زوجه‌سی ایدی . مریسیع غزاسنده زوجه‌سی مقتول اولمش وکندوسی اسیراً ثابت بن قیس رضی‌الله عنهك حصه‌سنه دوشمش ایدی . جناب ثابت بونی بدل کتابته ربط ایلدیکندن جویریه بنی مصطلق دیارنده معسکر اسلام اولان برده کنارنده پیشکاه عالی‌یه بالمراجعه تسویه و ایفاء دینه یاردم استدعا ایدرکن کندوسنك فوق‌العاده درجه‌سنده بولنان حسن و جمال وملاحتی نظر رغبت رسالتپناهی‌یی جلب ایدرك افندیمز بدل کتابتی ثابته تماماً ادا وتسلیمدن صوکره جویریه‌یی اعتاق وبعده تزوج ایلمشدر . که سنهٔ خامسهٔ هجریه شهرشعبانی ایچنده ایدی روایته کوره هجرتك اللی التنجی سنه‌سنده التمش

بش یاشنده وفات ایدرك معاویه رضی‌الله عنهك جانبندن اوزمان امیرالمدینه بولنان مروان بن‌الحکم ، نمازینی قیلدیروب بقیعه دفن ایدلمشدر مرویاتی یدی حدیثدر دردی صحیحیندەدر ایکیسنده بخاری دیکر ایکیسندەده مسلم منفرددر .

٩ ام حبیبه — رمله رضی‌الله عنها ابو سفیان رضی‌الله عنهك کریمەسیدر . اولجه عبیدالله بن جحشك زوجەسی ایدی . زوجی عبیدالله ابتداء ظهور اسلام اثناده مسلمان اولەرق ام حبیبه ایله برلکده حبشەیه هجرت ایدنلر میانـنده بولنمش ایسەده حبشەده تنصر ایدرك کافراً فوت اولمسیله ام حبیبه بلدەسندن دور وخصم وخویشانندن مهجور قالدیغندن اولبابدەکی امر واشعار عالیٔ نبوی اوزرینه نجاشیٔ حبش‌انی رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمه تزویج ایلمشدر. عقد نکاح زماننده (خالد بن سعید) ام حبیبه‌نك وکیلی ایدی . نجاشی مهر اولمق اوزره برروایتده درت یوز زرسرخ دیکر روایته کوره درت بیك درهم نقره ویرمش خالد دخی بالوکاله آلوب صاحبنه تسلیم ایتمشدر. نجاشی ام حبیبه رضی‌الله عنهایی معیتنده رجاءت اصحاب کرام بولندیغی حالده شرحبیل بن حسنه رضی‌الله عنه واسطه‌سیله دربار نبوی‌یه اعاده ایلدیکی زمان برمکتوب

يازمش و برکوملك برطون برد اء ، سياه برچفت چيزمه برلكده هدية افندمزه كوندرمشدر . شو ازدواج وقتنده ام حبيبه بر رواية كوره اوتوز ياشنده ديكر روايته نظراً دها فضله برسنده ايدى . هجرتك قرق ايكنجى ويا قرق دردنجى سنه‌سنده مدينهٔ طيبه‌ده وقول آخره كوره شامده ارتحال ايدوب مروان بن الحكم نمازنى قيلديرمشدر . مروياتى ٦٥ حديثدر ايكى حديثى متفق عليه وبرحديثده مسلم منفرددر.

١٠ صفيه — رضى الله عنها يهود بنى نضير اشرافندن حيى بن اخطبك قيزيدر . انبياء بنى اسرائيلدن هارون عليه السلامك نسلندن ايدى. اك اول سلام بن مشكمك زوجه‌سى ايدى . سلامدن آيرلدقدن صوكره كنانه بن الربيع بن ابى الحقيقه وارمش هنوز تازه كلين ايكن كنانه غزوهٔ خيبرده مقتول وصفيه اسير اولمش ايدى . زياده ملاحتى نظر رغبت سنيه‌يى جلب ايتمش بولنديغى حالده اعتاق وبلده‌سى خلقنه الحاقيله بعدالاسلام ازدواج ارەسنده مخير براغلمقله صفيه شق اخيرى ترجيحاً قبول اسلام ايتديكندن افندمز انى اعتاق وآزاد و عتاقنى

مهر و كابيني يرينه اعداد ايدوب تزوج ايلدى. حيضندن تطهردن صوكره اثناء عودتلرنده خيبره التى ميل مسافهده (بتار) اسمنده كى منزلده ارزو بيوريلان دخول وزفافه صفيه امتناع ايتمش واندن صوكره عين طريقك (صهباء) منزلنده دخول بيورلمشدر . صفيه او زمان اون يدى ياشنده ايدى . تاريخ وفاتنده اوچ قول مختلف واردر مروياتى اون حديث اولوب برى متفق عليهدر .

١١ ميمونه — بنت الحارث الهلاليه رضى الله عنها عم النبى عباس رضى الله عنهك ام الفضلدن بالديزى واوجه « مسعود بن عمرو بن عمير الثقفى »نك زوجهسى ايدى. مسعوددن صوكره ابورهم بن عبدالعزى طرفندن تزوج اولنمش ايدى . عمرة القضادن مدينهٔ طاهره يه عودتى اثناده افنديمز ميمونه يى آلهرق احرامدن چيقمش اولديغى حالده يولك سرف نام منزلنده داخل قبة الزفاف اولدى . تاريخ وفاتنده اقوال عديده واردر. تصادفات غريبه دندركه سرفده قبهٔ زفافك موضعنده دفن ايدلمشدر. مروياتى ٧٦ حديث اولوب ٧ حديثى متفق عليه وبرنده بخارى يالكز و بر ايكيسنده مسلم منفرددر .

[اشبو اون بر نساء مكرماتك شرف دخول عالى

ایله شرفیاب اولدقلرنده اختلاف یوقدر برقاچ نسوان دها وارکه نکاحلری عقد واجرا اولنوب دخول واقع اولمامشدر :]

١٢ فاطمه — بنت ضحاك الكلابیه‌درکه قبل الزفاف آیت تخییر نازل اوله‌رق اوده دنیایی اختیار ایتمکله افندمز اندن مفارقت بیوردی . اوبدبخت بیچاره اخیراً اویله بر حاله کلمشدی که فقر وفاقه و ضرورتندن اسواقده کوبره طوپلر و : [بنم حالمدن عبرت الیکزکه دنیایی رسول خدای کبریا اوزرینه ترجیح ایده‌رك بو فلاکته دوچار اولدم] دیر ایدی .

١٣ اسماء — بنت صلت بن حبیب یاخود (سنی = سناء) بنت اسماء سلیمیدرکه شرف نکاحه نائلیتی خبرینی استبشار ایتدیکی آنده مسروریت فوق العاده‌سندن ناشی قبل الدخول ارتحال بیورمشدر .

١٤ ام شریك — سلیمیدرکه باباسی بونك جمال و ملاحت فوق التصورینه مبنی عالمده یالکز ذات اقدس رسالتپناهی‌یه لایق اولدیغنی عرض ایده‌رك طرف عالیدن دخی قبول بیورلمش ایکن : [شایان تذکار بر وصف

كزنی‌دها وارکه مدت عمرنده خسته اولمامشدر] سوزنی
علاوه ایلدی . افندمز ام شریکك او حالندن خوشلا-
نمیه‌رق : [لاخیر فی مال لایزرأ منه وجسد لاینال منه]
دیه انی رد و نکاحنی فسخ ایلمشدر .

١٥ ملیکه — بنت کعب و یاخود بنت داود لیثیه‌درکه
حین خلوتده فخذنده کوردیکی بیاض شیدن طولایی
نفرت و استکراه ایده‌رك انی اهلی جانبنه اعاده ایتمشدر.

١٦ اسماء — بنت نعمان بن ابی الجون یاخود بنت
النعمان بن الاسود بن شراحیل الکندیدرکه باباسی نعمان
پیشکاه نبویده مسلمان اولمقله برابر قیزینك حسن وجمالی
و شرف فراش عالی ایله تشرفی ارزوسنده بولندیغنی
سویلمسی اوزرینه افندمز اون ایکی بچق قیه مهر
تسمیه‌سیله نکاحنی طلب ایلدی . نعمان مهرك تزییدینی
استدعا ایتدی. افندمز او مقداردن فضله ایله کندوسی
قیز ویرمدیکنی درمیان بیوردی . بو مقدار مهری
بکنمیورسه‌ك ویرمه کبی ایدی نعمانده قبول ایتدی .
صوکره (ابو اسید بن اسد الساعدی) رضی الله عنه
برلکده کیدوب اسمایی کتیردی . حین زفاف وخلوتده
رسول الله صلی الله علیه وسلمه قارشی اسمانك [اعوذ

بالله منك] ديمسی مستلزم نفرت اوله‌رق : [لقد عذت بمعاذ = ايو يره صيغندك] ديه همان اورادن چيقوب‌انى اهلى نزدينه اعاده ايتمشدر .

١٧ ليلى — بنت الخطيم‌در . افندمز بركون ظهر شريفى كونشه قا شى برمحلده اوطورور ايكن ليلى ياو اشجه صوقيلوب ظهر سعادتى اليله شدتلى صورتده مس وضرب ايتدى. انك شو تعرض نا كهانيسندن ناشى افندمز بردنبره اوركه‌رك : [كيمدر او قورت ييه‌سى] ديوبردى. بوده: [ليلى بنت خطيمم] ديدى. وكندوسنك و باباسنك بعض مدايحنى سويلدكدن صوكره ازدواج ايچون عرض نفس ايتمكه كلدبكنى علاوه ايلدى. طرف ذيشرف پيغمبريدن قبول و تزوج بيورلدى . فقط قبيله‌سى طرفنه عودتله ماجرايى اكلادير ايكن كندوسنك ازواج طاهرات ارەسنده سوق غيرتله نبى اكرمه قارشى يابمسى احتمالى بولنان مناسبتسزلكك انكسار قلب عالى‌يه سبب و بناءً عليه فسخ نكاحك اولى و انسب اوله‌جغى بعض طرفدن درميان ايدلمكله ليلى كيرى كلدى. وفرقتى استدعا ايلدى. او استدعاسى دخى بالاسعاف نكاحى فسخ ايدلدى .

صوکره برینه واروب اندن اوغللری‌ده اولمشدی .
وقتیله لسان شریف رسالتدن صدور ایتمش بولنان دعادندرکه برکون مدینه بستانلرندن برنده اغتسال ایدرکن اوستنه بر قورت هجوم ایده‌رك لیلایی تلف ایتمشدر .

۱۸ غزیه — ام شریك العامریه یاخود صربة بنت جابر الکلابیه‌درکه کندوسی طالب ازدواج اوله‌رق قبول بیورلمدیغندن ارتحال نبوی‌یه دکین اخره وارمامشدر.

۱۹ ام شریك — الانصاریه

۲۰ ام شریك — الشنباء بیت عمروالغفاریدرکه قبل الدخول ابراهیم بن النبی علیه الصلوة والسلامك وفاتی وقوع بولوب (نبی اولسیدی اوغلی وفات ایتمزدی) دیدیکندن تطلیق اولنمشدر .

۲۱ قتیله — بنت قیسدر . مشهور اشعث بن قیس الکندینك همشیره‌سی ایدی. قتیله حضر موتده اولدیغی حالده برادری اشعث انی ذات سامی نبوی‌یه تزویج ایتمشدی. حضر موتدن مدینهٔ پاك سعادته وصولندن اول ارتحال عالی وقوع بولمشدر . انك وصولنده حجاب التنه النوب امهات مؤمنین عدادنده قالمسی ایله مفارقت ایدوب

ارزو ایتدیکنه و اره بیلمسی بیننده بالتخییر ترجیح و اختیارینه کوره معامله ایفاسی وصیت سنیه اقتضای عالیسندن ایدی . قتیله ایسه سوق سیه‌بختی ایله شق ثانی‌یی اختیار ایده‌رك حضرموتده عکرمه بن ابی الجهل رضی الله عنه‌ه وارمشدر . ابو بکر الصدیق رضی الله عنه انك شو ازدواج اخیرینی ایشتدیکی دقیقه‌ده شدت انکار و اکراهندن: [عقلمه کلدی‌که خانه‌سنی اوزرنده همان یاقدیریویره‌یم] دیه بیورمش حضرت عمر الفاروق رضی‌الله عنه دخی قتیله‌نك دیوان امهاته داخل اولمدیغنی علناً سویلمشدر .

٢٢ مولد — بنت الحکم یاخود بنت الهزیل بن هبیرة السلیمیدرکه روایته کوره نفسنی هبه ایدن بودر مع‌مافیه عقد نکاح شرفنه نائل اوله‌مامشدر .

٢٣ فاطمة — ام هانئ بنت ابی طالبدر. هبیره بن ابی وهبك زوجه‌سی ایدی . هبیره فتح مکه کونی مهدرالدم اولدیغی حالده قاچوب نجرانده دار آخرته کیتمش دیکر روایته کوره ام هانی قبول اسلام ایتمکله هبیره‌دن جدا دوشمش ایدی . صوکره افندیمز طالب ازدواج اولدی. اوزمان ام هانئ، رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمه

قارشی عظیم وقدیم بر محبت صاحبی اولدیغنی غایت صمیمی لسان ایله اعتراف ایله برابر یانده بولنان صبیانی سببیله لایقی مرتبه‌ده خدمت ورعایت ایده‌میه‌جکندن قورقدقده ایدوکنی عرض ایدوب کیفیت: [خیر نساء رکبن الابل [١] نساء قریش احناه علی ولده وارعاه علی زوج فی ذات یده] دیه تصدیق و تحسین بیورلدی . بو یالکز بر طلبدن عبارت قالەرق نکاحی عقد ایدلمامشدر .

٢٤ جمره — بنت حارث غطفانیدر . بونی باباسندن ایستدکن باباسی احتمال که ویرمامك ایچون قیزینك مرضی اولدیغنی بهانه ایتمشدی . حارث خانه‌سنه عودتنده قیزینی دیدیکی کبی مرض برص ایله معلول ومبتلا بولدی .

٢٥ ضباعه — بنت عامردرکه بنی قشیردن ایدی . عقد وزفافی اولمامشدر .

٢٦ صفیه — بشامه‌در الاعور العنبرینك همشیره‌سی ایدی بونك دخی عقدی اولمامشدر .

ام حبیبه — بنت العباس رضی الله عنهمادرکه بوده عقدی اولمیانلر زمره‌سندندر .

---

[١] کنایة عن نساء العرب .

درت‌ده جاریهٔ مستفرشه‌سی وار ایدی:

١ ماریهٔ قبطیه‌در که مصر و اسکندریه حکمداری مقوقس کوندرمشدی. فرزند نجیبی ابراهیمك والده‌سیدر مقوقس بونی و بونك همشیره‌سی سیرینی بیك مثقال آلتون یکرمی پاره طوب قماش و دلدل و بیاض بر حمار و بنها اسمنده‌کی محالك عسل مشهورندن بر مقدار ایله برابر اهدا ایتمشدی. بنهانك بالنه برکتله دعا بیورلدی. ماریه بیاض تنلو برجاریهٔ جمیله ایدی. افندمز انی سور وملك یمین ایله وتسری طریقیله وطء و تصرف ایدردی. هجرتك اون التی سنه‌سنده وفات ایلدی بقیعده دفن ایدلدی.

٢ ریحانه بنت زید بن عمرودر. بنی نضیر و یا بنی قریضه اسیرلرندن ایدی. لدی التخییر دین اسلامی اختیار و قبول ایتدی. بوکا دخی ملك یمین ایله وطء و تصرف ایدردی. سنهٔ حجة الوداعده وفات ایدرك بقیعده دفن اولندی.

٣ زلیخة القرظیه‌درکه سبایادن حصه‌سنه دوشمش ایدی.

٤ ام المؤمنین زینب بنت جحش رضی الله عنها بخش ایلمشدی.

٦

— خدمه و موالی و مولیات مکرمه‌لری —

اول و آخر کندوسنه خدمت ایتمش اولانلرك رجالدن یکرمی یدی نسادن اون بر ذات ایدوکی مروی ایسه‌ده متفق علیه بر مسئله دکلدر. بز رجالدن یکرمی طقوز نسواندن اون بر ذاتك اسملرینی کوستره بیله‌جکز.

١ انس — بن مالك رضی الله عنه سفر و حضرده خدمت مستوجب‌المفخرهٔ رسالتپناهی‌یه اون سنه ملازمت ایدوب مال واولادینك کثرتی وکندوسنك دخول جنتی حقنده: [اللهم اکثر ماله و ولده و ادخله الجنة] دیه دعا بیورلمشدر. ابو حمزه کنیه‌سیله مکنی ایدی. ونماز قیلیشی ایله رسول الله صلی الله علیه وسلمه بکزردی. (٦٣) تاریخنده یوز یاشندن متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمشدر. احادیث شریفه‌دن مرویاتی چوقدر.

٢ ربیعه — بن کعب رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه و سلمك آبدست صوینی ویریر و آبدستنه خدمت ایدردی. (٦٣) تاریخنده وفات ایلدی.

٣ عبد الله — بن مسعود رضي الله وساده ومسواك و نعلين و عصاء سعادت خدمتي ايفا ايدردي اك زياده سواك و نعلين سعادته منسوبيتي سببيله (صاحب السواك) ديه معروفدر كندوسي اجلهٔ اصحاب كرامدن و سابقين اوليندندر. بدر كبرى ومشاهد سائرهده حاضر بولنمشدر. ذات اقدس رسالتپناهينك بر طرفي تشريف ايدهجكي زمان نعلين سعادتي پيشگاه عاليده احضار ايدركيديرير و ارقهلري صره كيدوب افندمز اوطوردقلري انده نعلين مباركي يردن قالديرهرق ايكي قولي اوزرنده طوتار ايدي . (٣٢) تاريخنده مدينهٔ منورهده ديكر قوله كوره كوفهده وفات ايتمشدر .

٤ ايمن — بن ام ايمن رضي الله عنهما سفرلردهمطهرهٔ مباركهيي طاشير ايدي . يوم حنينده شهيد اولمشدر .

٥ عقبه — بن عامر رضي الله عنه سفرده بغلهٔ سعادتي يدر كتورور ايدي كتاب اللهه وفرائضه عالم و فصيح شاعر ايدي . غزوهٔ احدده وجودي طقوز يردن يارهلنمش ايدي . معاويه جانبندن مصره والي اولديغي حالده (٥٨) تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر.

٦ اسقع — بن شريك رضي الله عنه ناقه و راحلهٔ

سعادته خدمت ایدردی آیت تیم بر قوله کوره بونك حقنده نازل اولمشدی . [*]

٨ بلال — بن رباح الحبشی رضی الله عنه مؤذن و نفقاته مأمور وکیل خرج ایدی .

٩ سعد — رضی الله عنه ابوبکر الصدیقك آزادلوسی ایدی .

١٠ معیقیب — بن ابی فاطمه رضی الله عنه مهر دار ایدی .

١١ ابو رافع — رضی الله عنه قبطی الاصل یعنی مصری الاصل ایدی . و اولجه عباس رضی الله عنهك کوله‌سی ایدی . حضرت عباس انی ذات سامئ رسالتپناهی‌یه هبه ایتمش ایدی . عباسك قبول اسلامنی ابو رافع تبشیر ایدوب شو تبشیره مقابل کندوسی آزاد بیورلمشدی. احمال واثقال سفرك محافظه‌سنه خدمت ایدردی.

١٢ ذومخمر — رضی الله عنه نجاشئ حبشك همشیره زاده‌سی ایدی .

---

[*] بعضلرك تدقیقاتنه کوره: اسلع بن شریك بن عوف‌در و آیت تیم بونك حقنده اولدیغی غیر مشهوردر.

١٣ سفينه — رضی‌الله عنه ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنهانك كوله‌سی ایدی . یاشادیغی مدتجه سدهٔ سنیه‌یه خدمت ایتمسی شرطیله اعتاق اولنه‌رق كندوسی‌ده خدمتدن منفك اولمامشدر .

١٤ مزاحم — رضی الله عنه دخی ام مشارالیهانك آزادلیسی ایدی .

١٥ ابوالحمراء — هلال بن حارث رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه و سلمك كندی آزادلیلرندن ایدی . حمصده وفات ایتمشدر .

١٦ ابوذر — الغفاری رضی‌الله عنه سابقین اولیندن و شدت زهد و ورع اصحابندن ایدی حقنده لسان رسالت (ماأظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء من ذی لهجة اصدق من ابی ذر) تقدیر كزینی شرفصادر اولمشدر . (٣٢) تاریخنده ربذه‌ده وفات ایدرك نمازینی صاحب النعل والسواك المودود عبدالله بن مسعود رضی الله عنه مؤمنیندن برعصابه ایله برلكده قیلدی .

١٧ بكر — بن شداخ اللیثی رضی الله عنه زمان صباوتندنبرو خدمت ایتمشدر . صباوتی حسبیله حرم همایون

رسالته دخی خدمت ضمننده کیرر چیقار ایدی . ایلك دفعه اوله‌رق احتلام اولدیغنی کوردیکی انده کیدوب : [یا رسول الله چوجغم دیه حرم همایونه کیرر ایدم و لکن شمدی مبلغ الرجاله بالغ اولدم]دیه عرض حال وحقیقت ایتمکله بکرك شو حرکت صداقتکارانه‌سی مستلزم سرور علی اوله‌رق حقنده : [اللهم صدق قوله و لقه الظفر] دیه دعا بیورلمشدی . . حضرت فاروق زماننده فاعلی مجهول بر قتل وقوع بوله‌رق جناب امیر المؤمنین ، حادثه‌نك خلاف مرضیلری ایدوکنی اعلام صددنده کیفیتی اعظاماً منبره چیقدی و : [انی ماولانی الله و استخلفنی بقتل الرجال اذکر الله رجلاً کان عنده علم الاعلمنی]دیه بوبابده برکونه معلوماتی بولنانلرك بیلدکارینی سویلملری لازم کله‌جکنی اخطارایدرکن بکر ایاغه قالقدی و معرض اعترافده : [انابه] دیدی . جناب امیر بوندن دها زیاده متحیر اولدیغی حالده : [الله اکبر بؤت بدية فهات المخرج] دیه سببنی سؤال ایتدی . او زمان بکر: [اوت فلان غازی نی اهلنه وکیل ایدوب کیتمشدی منزلنه واردم ایچریده او یهودی‌یی :

و اشعث غره الاسلام حتی خلوت بعرسه لیل التمام

ابيت على ترائبها . و يمسى على قودالاعنة والحزام
كأن مجامع الربلات منها قيام يسمعون الى قيام

شعرینی سویلمكده اولدیغی حالده بولدم] دیه سویلینجه حضرت امیر بكری تصدیق ودعاء نبوی بركتیله اوزرندن یهودی مقتولك دمنی ابطال ایتمشدر .

١٨ رباح — رضى الله عنه قپولره خدمت ایدر عبد سیاه ایدی .

١٩ اشدخ بن شريك رضى الله عنه

٢٠ ابوالسمح اياد رضى الله عنه

٢١ نعيم بن ابى ربيعة الاسلمى رضى الله عنه

٢٢ ثعلبه بن عبدالرحمن الانصارى رضى الله عنه

٢٣ جزء بن مالك رضى الله عنه

٢٤ قيس بن سعد رضى الله عنه

٢٥ سالم رضى الله عنه

٢٦ سابق رضى الله عنه

٢٧ سلمى رضى الله عنه

٢٨ ابوسلام بن سالم رضى الله عنه

٢٩ هند } حارثه‌نك اوغللرى ايدى
٣٠ اسماء }

نسواندن خدمتجيلرى :

١ ام ايمن — بركه رضى الله عنها والدالنبى عبداللهدن ميراث قالوب طرف ذيشرف نبويدن آزاد بيورلمش و حضرت عثمان رضى الله عنهك زمان خلافتنده ارتحال ايلمشدر .

٢ ماريه — رضى الله عنها مثنى بن صالحك جده‌سى ايدى .

٣ خوله — رضى الله عنها حفصك جده‌سى ايدى .

٤ سلمى — رضى الله عنها ابورافعك زوجه‌سى ايدى .

٥ ام عياش — رضى الله عنها حضرت رقيه بنت النبى صلى الله عليه وسلمك آزادليسى ايدى .

٦ امة الله بنت رزينه رضى الله عنها

٧ خضره رضى الله عنها

٨ رزينه ام عليه رضى الله عنها

٩ ماريه ام الرباب رضى الله عنها

١٠ صفيه رضى الله عنها

١١ ميمونه بنت سعد رضى الله عنها

ذكوردن آزادليلری الای طقوز واناثدن يالكنز طقوز ذات ايدوكی مزويدر موالیٔ كرامی شونلردر :

١ زيد — بن حارثه رضی الله عنه جاهليتده اسير اولوب حكيم بن حزام عمه‌سی بولنان خديجة الكبری رضی الله عنهايه اليويرمش خديجه دخی انی رسول الله صلی‌الله‌عليه وسلمه ويرديكندن جناب‌رسول خدا زيدی آزاد ايتمكله برابر ام ايمن رضی الله عنهايی اكا تزوج بيورمشدی . موته غزوه‌سنده شهيد اولمشدر .

٢ اسامه — بن زيد رضی الله عنهما زيد بن حارثه‌نك اوغليدر رسول‌الله صلی‌الله عليه‌وسلم بونی كندی اولادی كبی سور ايدی . مدينه‌ده وفات ايلمشدر .

٣ ابورافع — اسلم رضی الله عنه

٤ شقرانه — رضی الله عنهك اسمی صالح ايدی . عبدالرحمن بن عوف باغشلامشدی .

٥ ثوبانه — رسول‌الله صلی‌الله عليه‌وسلمك حياتنده معيتندن منفك اولمدی . ارتحالندن صوكره شام ديارينه كيدوب (٥٤) تاريخنده حمصده وفات ايلدی .

٦ ابوسرع — انيسه رضی الله‌عنه بدرده بولنمش وبدره

حركت همايون اثناده بو وحمزه وزيد بن حارثه وابوكبشه بردوه‌يه مناوبةً ركوب ايتمشلردى .

٧ سعيد — بن تلزين رضى الله عنه

٨ انجشه — حديبيه سفرندن عودتنده بونى اشترا ايتمشدى. امهات مؤمنين حضراتنك سفرلرده بيندكلرى راحله‌لرى حداء و تغنيسيله اسراع ايدردى . بوندن طولايى (انجشة الحادى) ناميله معروفدر .

٩ رباح — رضى الله عنه برعبد سياه ايدى .

١٠ يسار — رضى الله عنه صاغيلير دوه‌لرينى غابه‌ده كودر ايدى . عرنيون طرفندن قتل ايدلمشدر .

١١ ابو مويهب — رضى الله عنه

١٢ ابوكبشه — رضى الله عنه مكه‌ده طوغمش بدر غزاسنه ابوسرح وديكر نوبت رفيقلرى ايله برلكده كيتمش و حاضر بولنمشدر .

١٣ سفينه — رضى الله عنه خدمهٔ كرام ميانده ذكرى كچمش اولان سفينه‌در يشاديغى مدتجه ذات رسالتپناهى‌يه خدمت ايتمسى شرطيله مقيداً ام سلمه رضى الله عنها طرفندن آزاد ايدلديكنى اهل سير يازيورلر . صوكره

برده موالئ نبویه نك تعدادی صره سنده انلردن ایدوكنی دخی تصریح ایدیورلر . سفینه شرط مسرود موجبنجه خدمته ملازمت ایتدیكندن ناشی خدمهٔ كرام نبویه دن عد اولنه بیلیور ایسه ده نه وجه وكیفیتله موالیسی عدادینه ادخال ایدلدیكنی بیله مدم . [*]

١٤ سلمان — فارسی رضی الله عنه قول مشهوره كوره اصفهانیدر . مقربیندن و اهل بیت سعادتدن معدود ایدی :

لقدرقی سلمان بمدرقه منزلةً شامخة البنیان
وكیف لا والمصطفی قدعده من اهل بیته العظیم الشان

پك چوق یاشلی اولدیغی حالده هجرتك (٣٤) نجی سنه سنده وفات ایلمشدر .

١٥ مابور — مقوقس طرفندن هدیةً كوندرلمشدی. جواریٔ سعادتلرندن ریحانه رضی الله عنهانك حجره سی قپوسنه مأمور ایدی . شو مأموریتنده كی اهمیتی ملاحظه ایده رك بالاخره هیچ بركونه تهمته محل قالمامق فكری ایله آلت تناسلنی و جمیع متفرعاتنی كندی الیله تماماً كسمش ایدی .

---

[*] قال بعضهم كان رسول الله اشتراه فا عتقه وقال آخرون اشترته له ام سلمة واعتقته بشرط خدمته للنبي عليه السلام ماعاش

١٦ مدعم — رضی الله عنه رفاعه اسمنده بری ویرمشدی وادی القراده قتل اولنمشدر .

١٧ ابو بکره — نفیع رضی الله عنه طائف محاصره‌سنده فرار ایدن کوله‌لرك آزاد ایدیله‌جکی اعلان اولنمسی اوزرینه پیشگاه نبوی‌یه قاچمش اولانلردن بریدر . قلعه دیوارندن مقره ایله کندینی صارقیدوب اشاغی اینمش اولمسی مناسبتیله طرف رسالتدن (ابو بکره) کنیه‌سی ایله تلطیف بیورلمشدی .

١٨ فضاله	٢٩ زید بن مولا
١٩ رافع	٣٠ سعید بن زید
٢٠ رفاعه بن زید الجزامی	٣١ سعد
٢١ کرکره	٣٢ سندر
٢٢ ضمره بن ضمره	٣٣ عبدالله بن اسلم
٢٣ ابو السمح	٣٤ غیلان
٢٤ ابو عبید سعید	٣٥ نفیر
٢٥ حنین	٣٦ کریب
٢٦ بدر	٣٧ محمد بن عبدالرحمن
٢٧ حاتم	٣٨ محمد ناهیه
٢٨ عبید بن عبدالغفاری	٣٩ ابو مکحول

٤٠ نافع بن السائب
٤١ نهبك
٤٢ ابواليسر
٤٣ ابو قبيله
٤٤ ابو لبابه
٤٥ ميمون
٤٦ ابوكيسان هرمز
٤٧ ابو صفيه
٤٨ ابو سامى
٤٩ شمعون بن زيد
٥٠ ايمن بن ام ايمن

٥١ افلح
٥٢ سابق
٥٣ سالم
٥٤ عبيدالله بن اسلم
٥٥ نبيل
٥٦ وردان
٥٧ كيسان
٥٨ ابوايله
٥٩ ابوعسيب اسمى احمر
و ياخود مره ايدى

بونلرك بعضى شراءً بعضى هبةً النمش بعضى ده سبايادن حصه‌سنه دوشمش بولنديغى حالده جمله‌سنى آزاد بيورمشدى . آنانڭدن اولان آزادليلرى :

(ام رافع . ام ايمن . اميمه . خضره . رضوى . ريحانه . ماريه . قيصر اخت ماريه . ميمونه بنت سعد . ميمونه بنت ابى عسيب . ام عياش . ربحه . سائبه . ام ضميره) نام ذواتدر .

كتاب و امراء و سفراء عظامی

كتاب كرامی بر روايتـه كوره يكرمی النی قول آخره كوره قرق ايكی ذات ايدی . آثار سـيرده بزم بولديغمز اوتوز طقوز ذاتدر :

ابو بكر و عمر — رضی الله عنهما

عثمان و علی — رضی الله عنهما كاتب وحی الهی ايديلر .

٥ عبدالله — بن ابی السرح مكه‌ده كاتب وحی ايدی . قريشدن ابتدا خدمت كتابتی بوايفا ايتمشـدر . فقط اخيراً قيد و تسطير آيات قرآنيه‌ده بعض تصديسی اوزرينه خوفندن ارتداد ايلمشدی. فتح مكه‌دن صوكره حضرت عثمان ذی النورين رضی الله عنهك توسط وشفاعتنه مبنی جرمی عفو اولنه‌رق عمر و حياتنك صـلات ايله ختام بولمسی حقنده دعا ايتمشدی . . . صباح نمازينـك سجده‌سـنده ويا تسلمهٔ اولی ويا ثانيه‌سنده تسليم روح ايلمشدر .

٦ ابی — بن كعب رضی الله عنه سابقين انصاردندر.

زمان حيات پيغمبريده حفظ قرآن ايدن التی ذاتك بری ايدی . اهل مدينه‌دن رسول اللهه اولا كتابت ايدن بودر . اغلب احوالده وحی الهی كتابتنی ايفا ايدردی. (١٧) تاريخ هجريسنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايلدی . عثمان ايله علی رضی‌الله عنهمانك حاضر بولندقلری يرده بشقه‌لری يازه‌رلردی. انلرك غيابنده جناب ابی ايله زيد بن ثابت كتابت وحي ايفا ايدرلردی. انلرده يوقسه كتبهٔ وحيك هانكيسی بولنور ايسه او، يازار ايدی.

٧ معاويه — بن ابی سفيان
٨ زيد — بن ثابت

رضی‌الله عنهما پيشگاه رسالتپناهيده الك زياده كتابت وحيه ملازم ايديلر. باشقه وظيفه وخدمتلری يوق ايدی.

٩ طلحه — بن عبيدالله رضی‌الله عنه عشرهٔ مبشره‌دندر يوم احدده يتمش يردن زياده محلندن قليج وسونكو واوق كبی مختلف آلاتك يارهسنی آلمش وصول النلك سبابه ويا بنصری كسيله‌رك او الی چولاق قالمشدی . يوم الجملده شهيد اولمشدر .

١٠ سعد — بن ابی وقاص رضی‌الله عنه دخی عشره‌دندر.

١١ عبدالله — بن الارقم رضی‌الله عنه ملوكه و

سائر ایجاب ایدن محللره اولان مکتوبلری یازارایدی .

۱۲ ثابت — بن قیس رضی‌الله عنه یمامه غزاسنده شهید اولمشدر مسیلمه عسکرندن بری قلیج ایله بونك اياغنی دوشورمش بوده مقطوع اياغنی یردن قایه‌رق انکله قاتلنی اوروب اولدیرمشدی .

۱۳ حنظله — بن الربیع رضی‌الله عنه

۱۴ زبیر — بن العوام
۱۵ جهیم — بن الصلت
رضی‌الله عنهمادن زبیر عشرهٔ مبشرهٔ‌دندر بونلرك كتابتلری اموال صدقاتك ورود ومصرفنی یازمغه مخصوص ایدی .

۱۶ حذیفه — بن الیمان رضی‌الله عنه صاحب اسرار رسول‌الله ایدی . خورما بستانلرینی یازار ایدی .

۱۷ خالد —
۱۸ ابان —
رضی‌الله عنهما سعید بن العاصك اوغللریدر .

۱۹ ابوسفیان بن حرب رضی‌الله عنه

۲۰ یزید بن ابی سفیان بن حرب رضی‌الله عنه

۲۱ شرحبیل بن حسنه رضی‌الله عنه

۲۲ علاء الحضرمی رضی‌الله عنه

۲۳ خالد بن الولید رضی‌الله عنه

٢٤ جهم بن سعد رضی‌الله عنه
٢٥ علاء بن عتبه رضی‌الله عنه
٢٦ بريده بن الحصيب رضی‌الله عنه
٢٧ محمد بن مسلمه رضی‌الله عنه
٢٨ عمرو بن العاص رضی‌الله عنه
٢٩ عبدالله بن عبدالله بن ابی سلول رضی‌الله عنه
٣٠ مغيره بن شعبه رضی‌الله عنه
٣١ عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه
٣٢ معيقيب رومی رضی‌الله عنه
٣٣ خويطب بن عبدالعزی رضی‌الله عنه
٣٤ عبدالله بن زيد بن عبد ربه رضی‌الله عنه
٣٥ خالدابی ایوب بن زيدالانصاری رضی‌الله عنه
٣٦ حصين بن نميره رضی‌الله عنه
٣٧ ابوسلمه بن عبدالاسد رضی‌الله عنه
عامر بن فهيره رضی‌الله عنه
٣٩ حاطب بن عمرو بن خنظله رضی‌الله عنه

سفراء — روايتـه كوره اون ايكی ذات اولوب ايچلرندن التيسی سنهٔ سادسهٔ هجريه‌ده و بر كونده ملوك جانبلرينه محررات سنيه ايله اعزام اولنمشلردی :

(عمرو بن امية الضمری رضی الله عنه) نجاشیٔ حبشه (دحیه بن خلیفة رضی الله عنه) روم حکمداری هراکلیوسه (عبدالله بن حذافة السهمی رضی الله عنه) کسرای عجمه (حاطب بن ابی بلتعة اللخمی رضی الله عنه) مصر حکمداری مقوقسه (شجاع بن وهب) رضی الله عنه بلقا ملکی حارث بن ابی شمر الغسانی یه (سلیط بن عمرو) رضی الله عنه هوذه ایله ثمامه بن اثاله مأمور اولدقلری حالده بر کونده مدینهٔ منوره دن حرکت ایتمشلردر. عمرو بن امیه، نجاشی سفارتندن صوکره قیصر امراسندن فروه بن عمروه دخی کوندرلمشدی .

مختلف زمانلرده کوندریلان سفراء سائره بونلردر:

عمرو بن العاص — رضی الله عنه ازد قبیله سندن عمان حکمدارلری جلند اوغللری [عیاذ یاخود عبد] ایله [جیفر]ه کوندرلمشدی .

علاء الحضرمی — رضی الله عنه بحرین امیری منذر بن ساوی یه اعزام اولنمشدی.

عروه بن مسعود — الثقفی رضی الله عنه طائفدن ثقیفه سفیر ومبعوث ایدی .

جریر بن عبدالله البجلی — رضی الله عنه یمنده

ذوالکلاع وذوعمرك وعمر بن امیة الضمری ده مسیلمة الکذابك دعوتلرینه مأمور ایدی . ابو موسی الاشعری ومعاذ بن جبل رضی الله عنهما وعقیبلرنده حضرت علی کرم الله وجهه‌نك یمنه عزیمتلری مناسبتیله انلری و (وبر یحنس بن محصن) و (حبیب بن زید بن عاصم) رضی الله عنهما ایلچی سفرادن عدایدنلر بولندیغنه کوره مجموعنك اون بش اولمسی لازم کلمکده‌در .

صدقات عامللری — سنهٔ تاسعهٔ هجریه‌نك محرمنده جمع وتحصیل صدقات ایچون بعض نواحی‌یه کوندریلان عامللری دخی بر نوع سفرا عد ایله او میانده یازان بولنمشدر .

عیینه بن حصن الفزاری بنی تمیم صدقاتنه مأمور ایدی . (کعب بن مالك) رضی الله عنه اسلم و غفار قبیله‌لرینه (عباد بن بشر) رضی الله عنه سلیم ومزینه‌یه (رافع بن مکیث) رضی الله عنه جهینه‌یه (عمرو بن العاص) رضی الله عنه بنی فزاره‌یه (عبدالرحمن بن عوف) رضی الله عنه بنی کلبه (عدی بن حاتم) طی واسد قبیله‌لرینه (ایاس بن قیس) رضی الله عنه بنی مره‌یه (مسعود بن رجیل اشجعی) رضی الله عنه بنی اشجعله

بنی عبسه (اعجم بن سفیان) رضی الله عنه عذره و سلامان
وبلی وجهینه وأبنا قبیله لرینه (عباس بن مرداس اسلمی)
رضی الله عنه بنی سلیم قبیله سنه (ولید بن الحاجب)
رضی الله عنه بنی دارمه (عامر بن مالك) رضی الله عنه
بنی عامردن صعصعه قبیله سنه (سعد بن مالك وعوف بن
مالك وضحاك بن سفیان) رضوان الله علیهم ده بنی کلابه
(بشر بن سفیان) رضی الله عنه بنی کعبه (عبدالله بن
القتبیه) رضی الله عنه بنی ذبیانه وسعد بن هذیم قبیله سندن
بری ده قومنه مأمور ایدی .

—

امراء — باذان بن سامان امراء ایراندن یمنه والی
ایکن مسلمان اولمسنه مبنی رسول الله صلی الله علیه وسلم
انی ولایتنده ابقا بیورمشدی. عجمدن ایلك اول مسلمان
اولان و اسلامدن ابتدا یمنه والی تعیین بیوریلان امیر،
بوذاتدر .

خالد — بن سعید رضی الله عنه صنعایه امیر تعیین
ایدلمشدی .

زیاد — بن لبید رضی الله عنه حضرموت بلده سنه
امیر ایدی .

ابو موسى — الاشعرى رضى الله عنه زبيد وعدن بلده لرى اميرى ايدى.

معاذ — بن جبل رضى الله عنه جندولاتى واليسى ايدى.

ابوسفيان — بن حرب رضى الله عنه نجران ديارينه والى ايدى .

يزيد — بن ابى سفيان رضى الله عنه تيم قبيله سى اوزرينه حاكم ايدى .

عتاب — بن اسيد رضى الله عنه عقيب فتحده مكهٔ مكرمه يه ايلك تعيين اولنان والى ايدى .

على — بن ابى طالب كرم الله وجهه يمن قضاسنه امير و قاضى ايدى .

عمرو — بن العاص رضى الله عنه عمان ديارينه امير ايدى .

ابى بكر — الصديق رضى الله عنه اميرالحج ايدى.

***

٨

امناء و قضات و مؤذنلرى

جملهٔ امناسندن برى (عبدالرحمن بن عوف وابو اسيدالساعدى) رضى الله عنهمادركه هر ايكيسى نساء

مكرماتی اوزرینه امین ایدیلر جناب عبدالرحمن احدده یکرمی یرندن یاره آلمشدی. ابواسیدالساعدی حضرتلری بدرده ملائکه‌یی کورمه‌رك بالاخره مکفوف البصر اولانلردن بولندیغی کبی بدریون کرامك اك صوکره وفات ایدنی ایدی [لوکنت معکم ببدر الآن و معی بصری لاخبرتکم بالشعب الذی خرجت منه الملائکة لااشك ولا اتماری] دیه سویلدیکنی اصحاب حدیث تخریج و روایت ایتمشلردر .

(بلال) رضی‌الله عنه نفقاتك و(معیقیب) رضی‌الله عنه خاتم شریفك امینی ایدیلر .

قاضیلری — علی بن ابی طالب و معاذ بن جبل وابو موسی الاشعری رضوان‌الله علیهم اجمعین حضراتی ایدی . هربری یمنده حکم و قضایه مأمور ایدی.

مؤذنلری درت ذاتدر :

١ بلال — رضی‌الله‌عنه ابتدا مؤذنلك شرفنی احراز ایلمشدر . انتقال نبویدن صوکره کیمسه‌یه مؤذنلك ایتمیوب یالکز حضرت فاروقك قدس شریفی فتح ایلدیکی کون برکره اذان اوقومش واوقور ایکن ایشیدن مجاهدین کرام زمان مسعود رسول اللهی یاد و تذکرله

على العموم اغلامشلردر .

٢ عمرو ــ بن ام مكتوم رضى الله عنهدركه حضرت پيغمبردن اول مدينهٔ منورهيه هجرتله رسول الله صلى الله عليه وسلمك مهاجراً قبايى تشريف بيوردقلرى اثناده اذان اوقومشدر .

٣ سعد — بن عائذ رضى الله عنهدركه بودخى اذانى او زمان قباده اوقومشدر .

٤ ابومحذوره ــ اوس الجمحى المكيدركه فتح مكه‌نك عقيبنده طرف پرشرف نبويدن جلب وتلطيف اولنه‌رق مكه‌يه مؤذن تعيين بيورلمشدى. ابومحذوره اذانى ترجيع و اقامتى تثنيه ايدردى . بلال اذانى ترجيع و اقامتى تفريد ايتديكندن امام شافعى بلالك اقامه‌سنى واهل مكه ابومحذوره‌نك اذانى وبلالك اقامتى امام اعظم حضرتلرى ايله اهل عراق بلالك اذانى ابو محذوره‌نك اقامه‌سنى اهل مدينه ايله امام احمد بن حنبل حضرتلرى بلالك اذان و اقامتى اخذ ايلمشلردر . امام مالك اعادهٔ تكبير وتثنيهٔ لفظ اقامتده انلره مخالفت ايتمشدر.

***

٩

شعراء و حراس مسعوده‌سی

شعراسی رجالدن یوز التمش طقوز نسادن اون ایکی‌ذات ایدوکی مروی اولوب (کعب بن‌مالك و عبدالله بن رواحه وحسان بن ثابت) رضوان‌الله علیهم حضراتی سر آمدانندن ایدیلر .

حارسلری اون ذاتدر :

١ ابو بکر — الصدیق رضی الله عنه یوم بدرده خورما داللرندن معمول و مرتب اولان عریش التنده قیلنجی النده بولندیغی حالده حراست ایلمشدر .

٢ سعد — بن معاذ رضی الله عنه انصار کرامدن واوس قبیله‌سنك رئیس وسیدی ایدی . بدر غزوه‌سنده رسول الله صلی الله علیه وسلم اویقویه یاتدقجه عریش سعادتك حول و اطرافنده بکلردی . احد و خندق غزالرنده‌ده بولنه‌رق خندق غزاسنده دیزندن الدیغی اوق یاره‌سندن متأثراً وبرآی صوکره شهیداً ارتحال ایتمشدر .

٣ محمد — بن مسلمه } رضى الله عنهما يوم
٤ ذكوانه — بن عبدالله بن قيس } احدده بكله مشلردر.

٥ زبير — بن العوام } رضـوان الله عليهم
٦ سعد — بن ابى وقاص } حضراتى غزوهٔ احزابده
٧ عباد — بن بشر } بكله مشلردر .

٨ مغيره — بن شعبه رضى الله عنه حديبيه‌ده حراست ايلمشدر .

٩ خالد — بن ابى ايوب الانصارى رضى الله عنه وقعهٔ خيبردن عودت اثناده صهبا منزلنده (صفية) رضى الله عنهانك قبة الزفافى كيجه بكله مشدر .

١٠ بلال — رضى الله عنـه دخى وادى القراده حفظ وحراسته قائم اولمشدر . امر حراست نظر اصحاب كرامده معتنا بر وظيفه ايدى . فقط محفوظيت وجود وحيات پيغمبريسنك تكفـل صمدانى تحتنده ايدوكى اخيراً [و الله يعصمك من الناس] برات سبحانيسى ايله بيلديرلمسى اوزرينه خدمت حراستى ترك ايتديرمشدر .

—

دواب ومراكب مباركه‌سی

اشياء دنيا ميانده نسادن صوكره اك زياده سوديكی شی آت ايدی . آتك حقنده : [الخيل معقود فی نواصيها الخير الی يوم القيامة واهلها معانون عليها . فخذوا بنواصيها وادعوا بالبركة] يه بيورمشدر . امر جهاد وغزا ايچون بسلنور برقاچ آتلری بولنور ايدی . مدت عمرها ونلرنده آلدقلری آتلرك عدد ومقداری يكرمی درت اولديغی مروی ايسه‌ده قاضی بدرالدين بن جماعه‌نك :

والخيل سكب لحيف سبحة ظرب
لزاز مرتجز ورد لها اسرار

بيتنده جمع ايلديكی يدی رأس متفق عليهمدر :

١ سكب — اك اول آلديغی اك اول مالك اولديغی وجهاد ايچون ايلك اول بنـديكی آت سكب ايدی . بونی بنی فزاره‌لی براعرابيدن اون اوقيه‌يه صاتون آلمشدی . صاحب اولنده‌ايكن سكبك خويسز لغنه مبنی آدی (ضرس) ايدی . تغيير ايله سكب تسميه بيورديلر .
كميت يعنی قوله ومحجل وطاق اليمين ايدی . آلنی بياض آقته‌لی ايدی . بر زمان بونكله بر مسابقه‌يی

قزانديغندن محظوظ اولمشدی .

٢ الحيف — ربيعه بن ابی البراء طرفندن اهدا اولنەرق مقابلنده افندمزده اكا بر قاچ دوه احسان بيورمشدی · فروه بن عمرو طرفندن كونديلان آتك بوايدوكیده مرويدر .

٣ سبحه — و(بحر) بر آتك ايكی اسمی ديورلر· يمندن كلمش بر جماعت تاجرلردن اشترا ايلمشدی· بونكله برقاچ نوبت مسابقه‌يی قزانه‌رق مبارك اليله انك النی صيغايوب (ماانت الابحر) ديه بيوردی ·

٤ طرب — فا ايله (طرف) وظاء معجمه وباء موحده ايله (ظرب) دخی كوسترلمشدر . بلقا اميری فروه بن عمرو الجذامی هديةً كوندرمشدی .

٥ لزاز — مقوقسك هداياسندن ايدی انديمز لزازی سوديكندن اكثر اسفارده اكا سوار اولوز ايدی .

٦ مرتجز — قير ايدی . كيشنمسی كوزل اولمق مناسبتيله مرتجز دينلدی. اعراب بنی مره‌دن وياخود بنی تميمدن برندن صاتون آلمشدی . اصحاب كرامدن خزيمه

رضى الله عنهك [ذوالشهادتين] اولمسى بو آتك اشـتراسى يوزندن ايدى : بازارلقدن صوكره اثمانى تدارك وتسويه ايتمك اوزره افندمز حجرهٔ مطهره لرينه طوغرى سرعتله يورودى . صاحبى ده تعقيب ايده يورايدى . بعض اصحاب راست كلوب بازارلقدن خبرلرى اولمقسزين فضله فيات ويره جك اولديلر . بودفعه بايع فرس نقده طمعاً حيوانى انلره ويرمك نيتيـله بيعنى بالانكار افنـدمزك وقوع بولان ادعاسنه قارشى بينه طلب ايلدى . ايشته اوزمان خزيمه حصول بيع و اشترايه شهادت ايده رك رسول الله صلى الله عليه وسلم دخى حيوانك طرفنه تسليمى لزومنى امر وتنبيه ايتمش اولمقله برابر انى [لابارك الله لك فيها] ديه صاحبنه رد و اعاده ايتمشـدر . بازارلقده حاضر بولنمديغى حالده نه كيفيتله شهادت ايده بيـلديكنى صحابىٔ مشـاراليهدن صوردى . خزيمه : [يارسـول الله سـكا ايناندیغمدن] جوابنى ويردى . يالكز شهادتى ايكى رجلك شهادتى قوت ومثابه سنده حكمه كافى عد ايدلمك اوزره اوزمان كندوسنه [انت ذوالشهادتين] ديه بر عنوان عالى شايان بيورلدقدن صوكره : [من شهدله خزيمة او شهد عليه فهو حسبيه] ديه تنصيص كيفيت دخى ايلمشدى .

٧ ورد — كميت ايله اشقراره‌سنده برطونده‌ايدى.
تميم الدارى اهدا ايده‌رك افنديمز عمر الفاروق رضى الله عنه بخش بيوردى اوده اوزرنده فى سبيل الله غزا اولنمق نيتيله غازيلردن برينه تبرع ايتدى . غازى او حيوانى زياده‌جه زبون ايدوب اوجوز فياته صاتدى . اوزمان حضرت عمر انى صاتون المق ايستركن رسول الله صلى الله عليه وسلم منع ايتمشدى .

ديكر آتلرينك‌ده [ابلق . ذوالعقال . ذواللمه . مرتجل . مرواح . سرحان . يعسوب . نجيب . ادهم . شحا . رسجل . طرف . مندوب] اسمنده اولدقلرينى روايت ايدرلر .

—

ناقهٔ سعادتلرى‌كه بيك دوه‌لريدر روايتـه كوره (قصواء . جدعاء . عضباء) ناملريله اوچ اولديغى كوسترلمكده‌در .

قصواء — هجرت اثناده بوكا راكب‌ايدى. قصوايى ابتدا ابو بكر الصديق رضى الله عنه بنى حريش‌دولرندن صاتون آله‌رق اثناء هجرتده تقديم ايتمكله افنديمز انى درتيوز درهم بدل‌ايله اشترا ايلدى . حضروسفرده بينديكى

ناقهٔ سعادتك قصوا نامنده اولدیغی كورولمكده و (جدعا . عضبا) دخی قصوانك نام دیكرلری ایدوكی بعض دلائلدن اكلاشلمقده‌در: مثلا آثار سیردن انسان العیون و مماثلی بر اثر معتبری اله آلوب مبحث حجة الوداعده مدینهٔ طاهره‌لرندن كیفیت حركتلرینی صره‌سیله تدقیق و تعقیب ایلدیكمز زمان كوریورزكه ذو الحلیفه‌ده بر كیجه قالیور ایرته‌سی كونك صلوة ظهرینی ده انده قیلدقدن صوكره قصوا سوار عزو وقار اولدیغی حالده یوله چیقیور .. معیت همایونلرینه قصوادن باشقه یده‌ك ناقه الدقلرینه دائر نقل و روایت یوقدر . بونكله برابر مكهٔ مكرمه‌یه وصولنده (جدعا) یه راكباً طواف كعبه ایلدكلری وبطن وادیٔ عرفه‌ده (عضباء) اوستنده خطبه‌یی اوقودقلری و عرفاتده هنوز قائم ایكن اقشاملین (الیوم اكملت لكم دینكم) آیت كریمه سنك ثقلت نزولیله عضد عضبانك اندقاقه مشرف اولدیغی روایتلرینه تصادف ایدیورز. ودها صوكره‌ده اسامه رضی الله عنهی ترکیسنه آلەرق عرفاتدن مزدلفه‌یه ینه قصوا سوار اولدیغی حالده كلدیكنی بولیورز . بناء علیه یده‌كده فضله ناقه المدقلری تقدیرینی بر كره قبول ایلدكدن صوكره یولده بویله

مختلف ناقه‌لره رکوب دخی قابل اولامیوب او صورنده هیسـنك بر ناقه یعنی قصوانك اسمی اولـمی لازم کله ـ جکنده اشتباه قالمیور .

—

کذلك مدت عمرلرنده مالك اولدقلری بغال همایونلری آلتی ایدی. بری (دلدل) نامنده اوله‌رق مقوقس طر ـ فندن کوندرلمشدی. (فضه) اسمنده بولنان دیکرینی فروه بن عمرو الجذامی کوندره‌رك افنـدیمز ابوبکر الصدیق رضی الله عنهه بخش بیورمشـدی برینی صاحب دومة الجندل برینی غزوهٔ تبوك اثناده ایله امیری ابن العلماء دیکر ایکیسنی نجاشی ایله کسری کوندرمشلردی .

بونلردن یالکز (دلدل) ارتحال نبوی زماننده دواب ومراکب موجوده میاننده بولنه‌رق حضرت علی کرم الله وجهه خوارج ایله اولان محاربه‌سـنده اکا راکب اولمشـدر . اندن صوکره سبطین مکرمین ومحمد حنفیـه الرندن عبدالله بن‌جعفر النه کچمشدر.. دلدلك کبر سـنندن ناشی اعمی اولمسیله برابر دیشلری دخی دوکولدیکندن جناب ابن جعفر آربه‌نی ازدیریر ایدی .

عاقبت ينبع طرفلرنده بنی مدلجك بستاننه كیردیكندن
بر شخصك آتدیغی اوق اصابتیله فوت اولدی .

—

حمیرلری اوچ رأسدر: فعفیر مقوقسك یعفور فروه
بن عمروك هـدیه‌سی ایدی. یعفـور یاخود فعفیر حجة
الوداعدن عودت اثناده (نغنه) دینیلان مرض ایله فوت
اولمش اوچنجیسی سعد بن عباده رضی الله عنه جانبندن
هدیةً تقدیم ایدلمشدی .

—

لقاح یعنی صاغیلیر یكرمی رأس دوه‌سی وار ایدی.
ایچلرندن طقوز رأسك اسملری: [حناء. سمراء. عریس.
سعدیه. بغوم. یسیره. ربی. مهریه. برده] دیه مضبو-
طدر. مهریه اسمنده‌كی دوه‌یی سعد بن عباده و برده‌یی
ضحاك بن سفیان رضی الله عنهما هدیة تقدیم ایتمشلردی
هدیه‌سنه مقابل ضحاكه سودلو ایكی دوه كوندرمشدی.
لقاح سعادتلری نواحیٔ مدینهٔ طاهره‌نك (غابه) مرعا-
سنده اوتلادیلور ایدی و هر اقشـام انلردن بیوك ایكی
قربه طولوسی سوت كاه‌رك زوجات طاهراتك حجرانه
تقسیم اولنور ایدی . —

صاغيلير قويونلری‌ده : [زمزم . سقياء . بركه . ورشه . اطلال . اطراف . عجره] اسمنده يدی رأس ايدی . يدی رأس‌ده كچيسی وار ايدی افنديمز كيجه هانكی حجره‌ده يتوتت بيورور ايسه كچيلر دخی اورايه كتيريلور ايدی فقط بو مقدار مواشی زمان ارتحاللرنده‌كی موجوديتی ايدی يوقسه مراكب مباركه‌سی كبی بونلرده مدت عمر همايونلرنده بولندقلرينك مجموعيمی ايدی بر مسئله‌در قويونلرينك يوز رأسدن زياده اولمسنی ارزو ايتمديكنه مبنی يوزدن آرتانی ذبح ايده‌كلديكی روايتنه نظراً ارتحاللری اثناده‌كی موجودی ديمك ياقيشيور .

***

١١

اسلحهٔ سعادتلری

او زمانده مستعمل اولان سلاحك هر درلو سندن وار ايدی . قلينجلرينك عددی اختلافلی اولوب بعض اقواله كوره طقوز ديكر روايتلره نظراً اون عدددر :

ان شئت اسماء اسياف النبي فقد
جاءت باسمائها السبع اخبار
قل مخذم ثم حتف ذوالفقار وقل
عضب رسوب و قامي و بتار

قطعه‌سنده مذكور يدى عـددن باشقه اهل سير ايكى قلنج دها اثبات اوچنجيسنده اختلاف ايدرلركه مجموعى على اختلاف الاقوال اون عدد اولور.

١ مأثور — پدرندن كندولرينـه موروث ايدى. مدينهٔ سعادته هجرت ايدركن برلكده كتيرمشدى مأثورك جن معمولاتنـدن ايدوكى دخى مرويدر. اول مالك اولديغى بو اول قوشانديغى باشقه‌در.

٢ عضب — غزوهٔ بدره حركتنده سعد بن عبـاده رضى الله عنه طرفندن هدية تقديم اولنمشدى.

٣ ذوالفقار — منبه بن حجاج سهمينك ايدى. بدر كونى اوغلى عاص بن منبه قوشانمش ايدى حضرت على كرم الله وجهـه انى قتل و ذوالفقارينى بيشـكاه عاليه تقـديم ايتمكله افنديمز كندولريچون اختيار بيـورمش اولدقلرى حالده اخـيراً حضرت على‌يه بخش و اعطـا

ایتمشدی‌که شاننده: [لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار] دینیلان ذوالفقار بودر. قبضه‌سی باشی حلقه‌لری کموشدن ایدی. اورته‌سنده فقرات ظهر کبی شیلر وار ایدی.

اصلنك کعبه عندنده مدفون بر دمیردن ایدوکی روایتنه تصادف ایدلمشدر. حضرت علی‌یه باغشلاینجه‌یه قدر هر سفرده افندیمز بونی قوشانیر ایدی.

٤ صمصامه — عمرو بن معدی کربك مشهور بر قیلنجی ایدی. خالد بن سعید بن العاص رضی‌الله عنهی مأموراً یمنه کوندردیکی زمان افندیمز اکا ویرمشدر.

٥ قلعی) قلعی بادیه‌ده (برج القلعه) اسمنده بر موضعه
٦ بتار) منسوبدر. حتف بعض آثارده یاء مثناة
٧ مثنف) تحتانیه ایله حیف کوسترلمشدر. هر اوچی‌ده بنی قینقاعك اغتنام ایدیلان قلنجلرندن ایدی.

٨ رسوب — بلقیسك سلیمان علیه‌السلامه اهدا ایلدیکی طقوز قلنجك بری ایدی.

٩ مخذم — بونکله رسوب بنی‌طیك قلیس اسمنده‌کی صنملرینه معلق ایدی حضرت علی کرم‌الله وجهه قلیسك بتخانه‌سنی هدم ایلدیکی زمان بونلری صفی مغنم اوله‌رق افندمزه تقدیم ایتمشدی.

١٠ قضيب — اول قوشاندیغی قلنجك بو اولدیغی روایت ایدلمسنه نظراً وقوشانمق تعبیرندن دخی غزا یولنده قوشانمق مقصود دکلسه بونك بدرندن موروث بولنان مأثور اسمنده‌کی قیلنجك نام دیکری و انکله بر اولمسی قولی ترجیح اولنور.

یدی درعی وار ایدی :

١ ذات الفضول — دمیردن ایدی . واوزون ایدی . غزوهٔ بدره حرکتنده سعد بن عباده رضی الله عنه تقدیم ایتمشدر . اوتوز صاع اربه‌یه مقابل بر سنه بر یهودیده مرهون قالان درع شریف ایدی . زمان ارتحال نبویده دخی مرهون ایدی صوکره حضرت صدیق دین مذکورك تسویه‌سیله رهنی تخلیص ایدوب حضرت علی غزواتنده تبرکاً کیمشدر .

٢ ذات الوشاح —

٣ ذات الحواشی —

٤ سعدیه = سغدیه —
٥ فضه —

بو ایکیسی بنی قینقاع غنائمندن ایدی . احد کونی ذات الفضولی فضه ایله وحنین کونی سغدیه ایله بری بری اوزرنده کیمشدی .

٦ بتراء — قصه ایدی
٧ مرنوه — یومشق ایدی

—

بش ده قوس سعادتلری وار ایدی :

١ بیضاء — } شوحط اغاجندن و بنی قینقاع غنیمتندن
٢ روحاء — } ایدیلر

٣ صفراء — نبع اغاجندن ایدی .
٤ زوراء — یوم احدده اوفاندی بوکا کتوم دخی دیرلردی .
٥ سداد —

—

جعبه یعنی تیر کشی یالکز بر ایدی . که جعبه مذ کوره نك اسمی (نصله) ایدی سختیاندن برقوشاغی واو قوشاغك کموشدن اوچ حلقه سی وار ایدی .

—

اتراس عایه لری یعنی قلقانلری اوچ ایدی :
١ — زلوق
٢ — فتق

٣ — وفر

برقلقان هديه كتيرمشلردى. اوقلقانده قوچباشى ويا طوشانجل شكل وتمثالنى كوروب شوصورتله اوزرنده‌كى تمثال ازاله ايديلان قلقان اسملرينى ذكرايتديكمزاتراس ثلثه‌نك بريدر ديكريدر اكلاشيله‌مدى .

—

سونكولرينك عددى احتلافليدر :

نبى قينقـاعدن غنيمت اوله‌رق ايكى يا اوچ رمح سعادتى وار ايدى . ديكرى: (مثوى = مثنى) اسمنده ايدى . بو ايكى اسمك آيرى برر رمحه اسم اولديغى‌ده حزويدر .

—

ايكى مغفرى وار ايدى :

١ — موشح

٢ — ذوالسبوغ

بونلردن باشقه برده بيضه‌سى وار ايدى.

—

بش حربه‌سى وار ايدى :

١ — نبعه

٢ بيضاء —

٣ عنزه — كوچوك ايدى . زبير رضى الله عنه نجاشی حبشدن الەرق بدر واحد و خيبرده استعمال ايتمشدر . خيبردن انصرافدن صوكره افندمز عنزەيى اندن آلمشدر . بايرام كونلرنده بلال عنزەيى اوكنجه كتوروب قبلكاه مصلايه ركز ايدردى . افندمز اكا طوغرى نماز قيلديرير ايدى . و بعض سفرلرده عين وجهله نمازده استعمال ايدردى .

—

١٢

اشياء و اثواب طيبەسى

يوم ارتحاللرنده ايكى بردحيره و ايكى جامهٔ صحارى وبرازار عمانى وبر قميص سحولى و بر جبهٔ يمنى وبر خميصه وبر كساء بيضاء وورس ايله مصبوغ برملحفه و بر قاچده خرده طاقيەسى قالمشدى (ذقن) اسمنده اكرى باشلى برصويەسى وار ايدى . ناقه سوار اولديغى زمان انى اوكنه آصار ايدى شوحط اغاجندن (ممشوق) اسمنده برقضيبى و (ريان . مغيث) اسملرنده صوايچمكه مخصوص

ایکی قدحی وار ایدی . اغاجدن معمول بر قدحی دها وارایدی‌که اوچ یرنده کموشـدن زنجیرجکلری ودیواره اصمق ایچون آیروجه حلقه‌سی وار ایدی . سرچه‌دن برقدحی وار ایدی‌که مقوقسدن هدیه کلمشدی . طاشدن منحوت (مخضب) دیه بر چناغی (صادره) نامنده رکوه یعنی ابریقی وباقردن برطاس و(غراء) نامیله‌درت حلقه‌لی برقصعه یعنی تکنه‌سی وار ایدی تکنه‌یی درت آدم انجق قالدیره بیلورلردی . کل و یازیت یاغی قویمغه مخصوص اوفق برظرفی وار ایدی . آینه‌سی مقاصی مسواکی صقال طراغی وسورمه‌دانی برطبله درونده ایدی . آینه‌سنک اسمی(مدله) ایدی . طراغی دکز بغه‌سی قابندن ایدی . اوستنه کموش قاپلامه‌لی دمیردن برخاتملری وایکی اولچکلری وار ایدی‌که برینه (صاع) دیکرینه (مد) دینیلوب صدقهٔ فطری انلرله اولچرلردی . ایاقلری ســاج اغاجندن بر سریرلری وکموشدن دیکر برخاتملری وارایدی شوخاتمك قاشنده [محمد رسول الله] دیه محکوك ایدی . ایچلری یوك یرینـه خورما لیفی طولدیرلمش بر یاصدیق و بر یالاسی وار ایدی . انی ایکی قات ایدوب اوزرینه کیجه یاتار اویور ایدی . برجفت موزه برال دکرمنی و اوقه

و پای قویمغه مخصوص برده کنانه‌سی وار ایدی. کنانه‌نك ایچنده بر ایکی اوق قالمشدی . بیاض بر و سیاه‌ده بر عمامه‌لری وار ایدی .

***

۱۳

مراتب و طبقات اصحاب کرامی

کیمك صاحب النبی اوله بیله‌جکی حقنده آراء علماء مختلفدر. بعض علماء [حضرت رسول‌الله صلی الله علیه وسلم ایله برسنه برلکده بولنمیان و غزا ایتمیان اصحابدن معدود اوله‌مز] رأینده بولندیلر . بعضی‌ده [بعدالبلوغ رسول‌اللهی كوروب قبول اسلام ایدن و بر ساعت صحبت ایله شرفیاب اولان صحابیه‌در] دیدیلر . دیکر بعض دخی [رسول الله ایله ارالرنده بر كونه تخصص حصوله كلمش اولمیان صحابی دكلدر] رأینی درمیان ایلدیلر . اكثریت آرا ایسه مسلمان اولدیغی حالده رؤیت دیدار پر انوار نبی ایله مسعود و بختیار اولانلرك ثبوت صحابیتی طرفنده‌در .

اصحاب كرامك مقدار واعدادى دخى اختلافليدر.
فتح مكه اثناده اون بيك وحنينده اون ايكى بيك غزوهٔ
تبوكده اوتوز بيك و حجة الوداعده يوز بيكدن فضـله
و انتقال وارتحال نبوى صره‌ده يوز يكرمى درت بيك
اصحاب كرامنك موجود ايدوكى مروى ومعلومدر .
مهاجرين كرام على الاطلاق انصار كرامدن افضلدر.
شوقدر واركه سابقين انصار مهاجريندن اسلامى تأخر
ايتمش بولنانلردن افضل اولوب طبقات نقطه‌سندن حضرت
خديجة الكبرى و ابوبكر الصديق و على و زيد بن حارثه
و عثمان بن عفان و عبدالرحمن بن عوف و سعد بن ابى
وقاص و زبير بن العوام و طلحه بن عبيدالله و بعده
ارقم و عمار بن ياسر و بلال حبشى و اسلامجه حضرت
عمر الفاروقك اسلامندن اول انلرى ولى ايدنلرله برابر
اوتوزطقوز ذات برنجى طبقه . حضرت عمرك اسلامندن
صوكره قبول دين ايله شرفياب اولانلر ايكنجى . عقبهٔ
منادهٔ ابتدا بيعت ايدن انصار كرام اوچنجى. عقبهٔ ثانيه‌ده
بيعت ايدن ذوات دردنجى . عقبهٔ ثالثه اصحابى بولنان
يتمش ايكى ذات بشنجى. رسول الله صلى الله عليه وسلمك
مدينهٔ سـعادتلرينه هجرتلرنده هنوز قباده ايكن نزد

همايونلرينه كلوب واصل اولان اهل مدينه التنجى. بدر غزاسنده حاضراولان مهاجرين و انصاركرامكه اصحاب بدر دينيلير يدنجى . بدر غزاسيله حديبيه مصالحه سى ارەسندەمدينۀسعادته هجرتايدنلر سكزنجى. حديبيه‌دەكى شجرۀ رضوان التنده عقد بيعت ايدنلر طقوزنجى . حديبيه وقعه‌سيله فتح مكه ارەسنده هجرت ايدنلر اونجى. فتح مكه كونلرنده مسلمان اولانلر اون برنجى . ايام حيات رسالتپناهى‌يى ادراك ايدن صبيان اون ايكنجى طبقه عد اولنه‌جغى سيرنويسان كرام اثرلرنده يازمشلر . سه‌ده عقبه طبقه‌لرينك يكديكرينه و طبقۀ سابعه عد اولنان اصحاب بدر ايله طبقۀ تاسعه اعتبار ايديلان بيعة الرضوان طبقه‌سنك طبقات سائره ايله وقوع تداخللرينه هرنصلسه برشى ديمامشلردر. والحمدلله على كل الاحوال

٢ رمضان ١٣٢١ و ٨ تشرين ثانى ١٣١٩

فصل حادی عشر

سکزنجی سنهٔ هجریه وقایعی

فصل ثانی عشر

